3

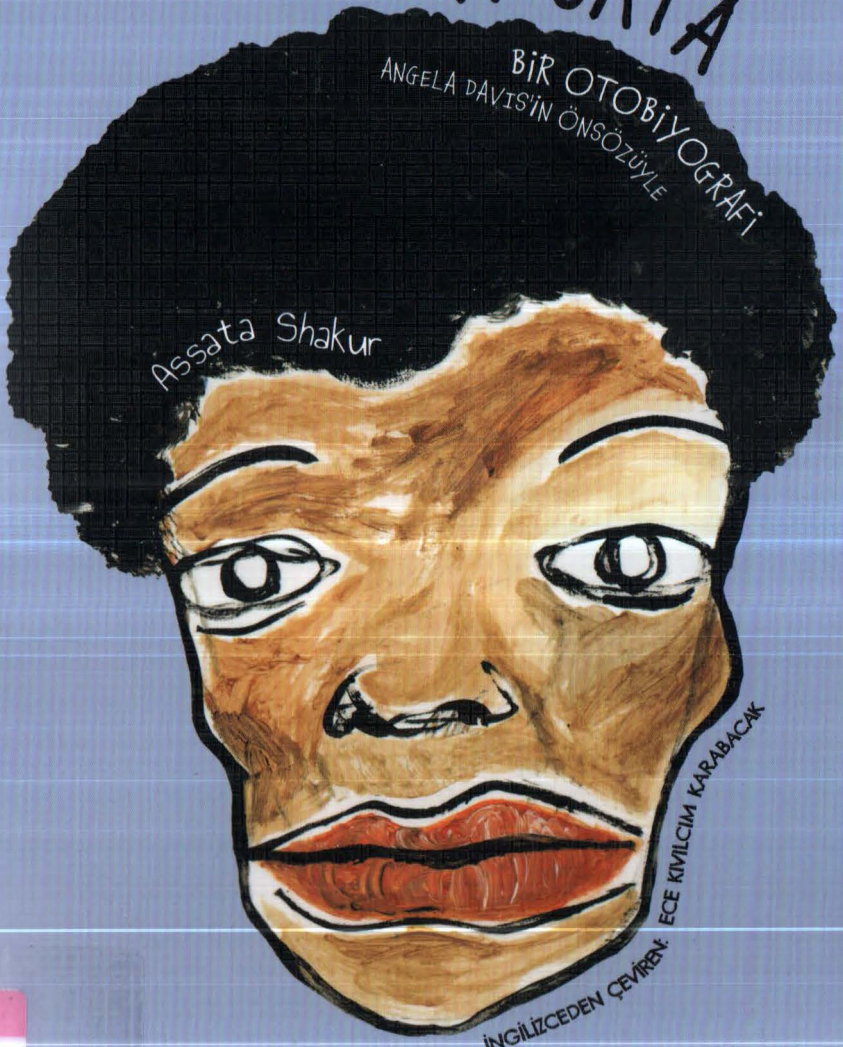
KADIN

ASSATA

BİR OTOBİYOGRAFİ

ANGELA DAVIS'İN ÖNSÖZÜYLE

Assata Shakur

İNGİLİZCEDEN ÇEVİREN: ECE KIVILCIM KARABACAK

AYRINTI

ASSATA

Assata Shakur

1340

ASSATA SHAKUR

FBI'ın en çok aradığı kadın. 1979'da cezaevinden kaçtıktan sonra Küba hükümeti kendisine siyasi sığınma hakkı tanıdı ve o tarihten beri bir firari olarak yaşıyor.

Ayrıntı: 1340 • Kadın Dizisi: 3

Assata: *Bir Otobiyografi* • Assata Shakur

Kitabın Özgün Adı: Assata an Autoblography

İngilizceden Çeviren: Ece Kıvılcım Karabacak • Dizi Editörü: Gökçe Alper
Yayıma Hazırlayan: Alev Karakartal • Son Okuma: Cansu Akkoyun

© Assata Shakur, 1988 / Foreword © Lennox S. Hinds, 1988 / Foreword © Angela Davis, 2000
Assata: An Autobiography was first published in 1988 by Zed Books Ltd. London & Chicago
Bu kitabın Türkçe yayım hakları AnatoliaLit Ajans aracılığıyla alınmıştır.
Bu kitabın Türkçe yayım hakları Ayrıntı Yayınları'na aittir.

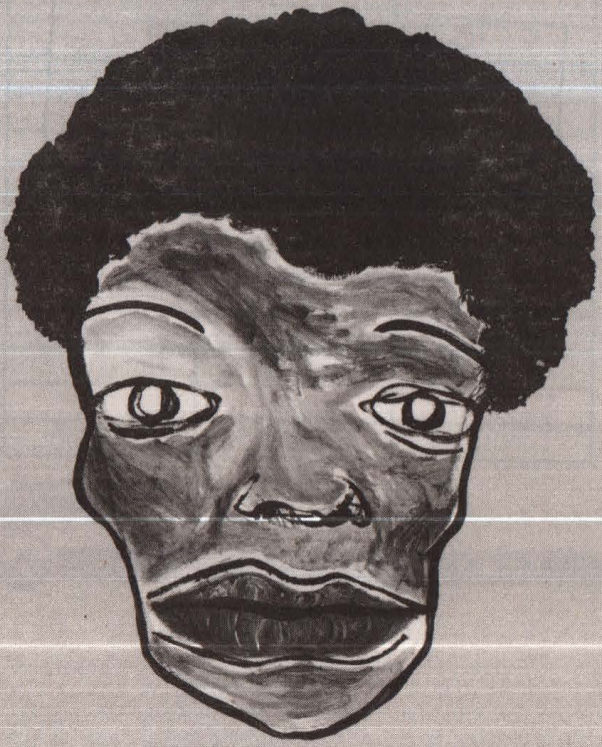
Kapak Tasarım: Gökçe Alper • Kapak İllüstrasyonu: Gizem Yonca Akgün • Dizgi: Hediye Gümen

Baskı ve Cilt: Ali Laçin - Barış Matbaa-Milcellit Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No. 286
Topkapı/Zeytinburnu - İstanbul - Tel. 0212 567 11 00 • Sertifika No: 33160

Birinci Basım: Ekim 2019 • Baskı Adedi 2000 • ISBN 978-605-314-405-2 • Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş. Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Cağaloğlu – İstanbul
TEL.: (0212) 512 15 00 FAKS: (0212) 512 15 11 • www.ayrintiyayinlari.com.tr info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

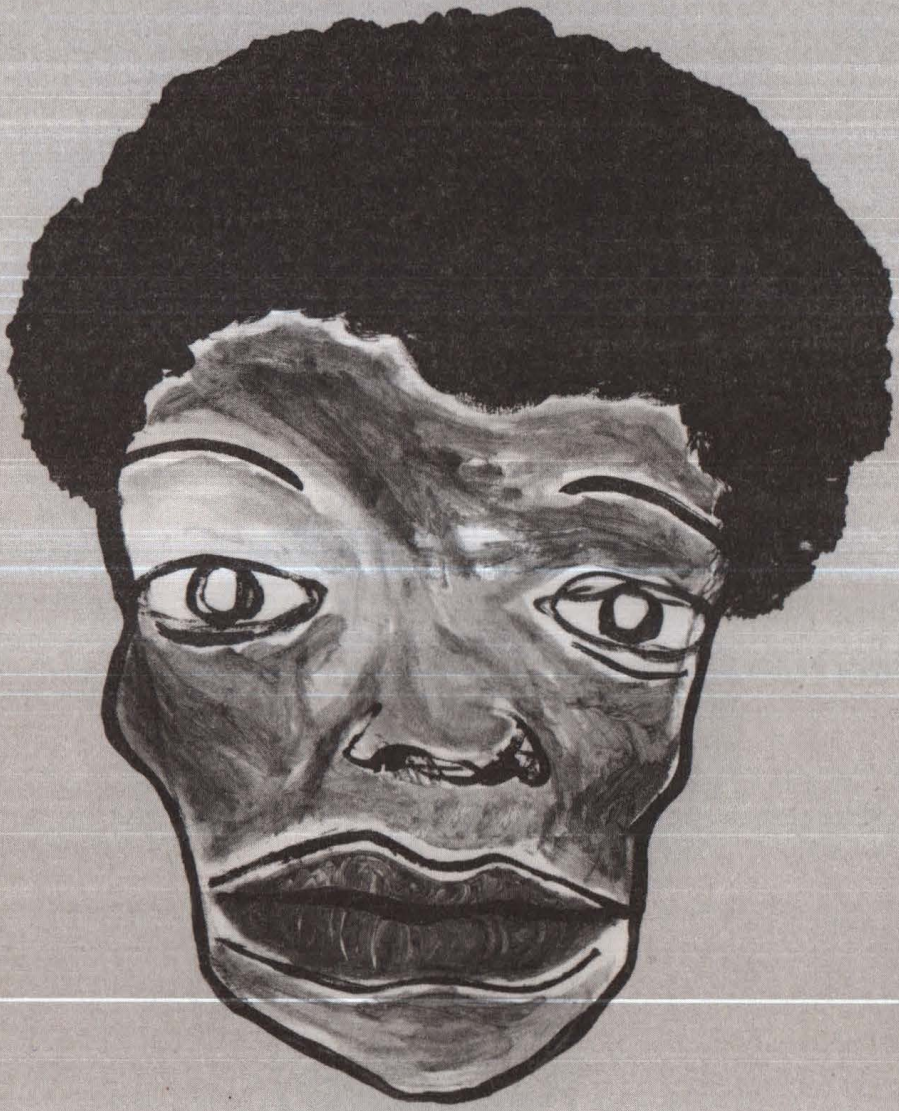

ASSATA SHAKUR

ASSATA

BİR OTOBİYOGRAFİ

ASSATA SHAKUR

ASSATA

BİR OTOBİYOGRAFİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ: ANGELA Y. DAVIS 9
LENNOX S. HINDS'IN ÖNSÖZÜ 15
DAVA KRONOLOJİSİ 25
TEYİT 26
ASSATA: BİR OTOBİYOGRAFİ 29-367
EK 374

ÖNSÖZ

ANGELA Y. DAVIS

1970'lerde Assata Shakur cinayete ortaklık suçundan yargılanmayı beklerken ben de New Jersey, New Brunswick'teki Rutgers Üniversitesi'nde, onun adli savunması için fon oluşturmak üzere düzenlenen bir yardım etkinliğine katıldım. Bu sırada Assata, yakınlardaki Middlesex Erkekler İl Hapishanesi'nde tutuluyordu. Rutgers fakültesi üyelerinden Lennox Hinds, beni baş konuşmacılardan biri olarak davet etmişti. Lennox, siyah Avukatlar Ulusal Birliği'nin[1] liderlerinden biriydi ve New Jersey Hapishanesi'ndeki tutukluğunun dehşet verici şartlarına itiraz ettiği bir federal davada Assata'yı temsil ediyordu. Daha önce benim de davamda görev almıştı, ayrıca ikimiz de 1973'teki kuruluşundan beri Irkçılığa ve Siyasi Baskıya Karşı Milli Birlik'in[2] yönetici kadrosunda bulunuyorduk. Etkinliğe

1. (İng.) National Conference of Black Lawyers. (ç.n.)
2. (İng.) National Alliance Against Racist and Political Repression. (ç.n.)

Rutgers'in öğretim üyeleri, çok sayıda siyah uzman ve siyasi mahkûmların serbest bırakılması için düzenlenen sayısız kampanyanın dayanak noktası olan yerel aktivistler katılıyordu.

O günlerin iyimserliğinin buram buram hissedildiği, neşe dolu bir etkinlikti. Kısa süre önceki cinayet, adam kaçırma ve komplo kurma suçlamalarından beraat edişim, hükümetin radikal antiırkçı hareketlere karşı saldırılarına başarıyla meydan okuyabileceğimizin etkileyici bir örneği olarak karşımızda duruyordu. Assata'yı kuşatan güçler ne kadar büyük olursa olsun –FBI'ın karşı istihbarat programı, New York ve New Jersey polis teşkilatları– hiç kimse bizi onun özgürlüğü için başarılı bir hareket inşa etmekten aciz olduğumuza ikna edemezdi. Bu etkinlik, o yolda küçük bir adımdı ve etkinlikten ayrılırken üç bin dolar topladığımız için oldukça mutluyduk.

O dönemde her radikal aktivist, halka açık toplantılarımızın rutin polis ve/veya FBI gözetimine maruz kalacağını biliyordu. Fakat Assata'yı cinayet suçlamalarıyla karşı karşıya bırakan ve 1973 olaylarının bir uyarlaması gibi gözüken bu durum için tamamen hazırlıksızdık. Assata Shakur, Zayd Shakur ve Sundiata Acoli; New Jersey paralı yolunda arka lambalarının arızalı olduğunu iddia eden eyalet polisleri tarafından durdurulmuştu. Bu karşılaşma Assata'nın ağır yaralanmasına ve iki kişinin (eyalet polisi Werner Forster ve Assata'nın arkadaşı Zayd Shakur) ölümüne sebep olmuştu. Biz bir grup, etkinlikten ayrılıp Lennox Hinds'in evine doğru yol alırken köy yolunda çevirme görünce şaşırdık. O zamanlar birliğin yönetim kurulu üyesi olan arkadaşım Charlene Mitchell'e, şoför ve yanımızdaki bir diğer kişiyle birlikte araçtan inmesi söylendi.

Polisler açık bir şekilde ellerini silahlarına götürerek bize sataşırken aksi bir emir olmadığı sürece boş arabada durmam söylendi. Takip ettiğimiz arabadaki Lennox anında geri döndü ve arabadan çıkıp kimliği elinde, avukatımız olduğunu söyleyerek polise yöneldi. Bu memurların daha görünür bir şekil-

de gerginleşmesine sebep oldu, biri polis arabasından silahı çıkarıp yakın mesafeden Lennox'a yöneltti. Hepimiz donup kaldık. Masum bir hamlenin silaha uzanmak olarak yorumlanıp Assata'nın cinayetle suçlanmasına yol açan olaylar serisinin bir benzerine dönüşebileceğini hepimiz çok iyi biliyorduk.

Polisin kurduğu pusu için gerekçesi, hakkımda çıkarılmış (ve sonradan asılsız olduğu anlaşılan) tutuklama emriydi. Gitmemize izin verseler de Lennox'un evine vardığımızda anladık ki polisler çoktan takviye birlikleri çağırmış, evi tam anlamıyla kuşatmıştı. Yanımızda New Jersey'nin ilk siyah kadın hâkimlerinden biri ve evde de toplumun önde gelenleri olmasına rağmen yine de Washington'daki kongre üyesi John Conyers gibi yüksek mertebedeki birine ulaşmaya mecbur bırakıldık. New Jersey dışında verilen bir federal koruma talebinin yerel polisin üzerinde baskı oluşturacağını düşünüyorduk. Böylesine dengesiz ve tekinsiz zamanlarda bu tip önlemlere –ve dostlara– ihtiyaç duyuluyordu.

Yaşanan bu olayı detaylarıyla aktarıyorum çünkü bu, Assata'nın okurlarının sadece polisin 1970'lerdeki üstlendiği siyasi role odaklanmasına değil, aynı zamanda hali hazırdaki polis icraatlarının rutin ırkçı profilinin önemli tarihsel yönlerini daha iyi anlamalarına da yardımcı olacak. Yapısal ırkçılığın –beyaz olmayan halklara uygulanan toplu hapis cezaları, vs– pişkin dışavurumlarının, suç üzerinden etkili bir ahlaki panik aracılığıyla görünmez kılındığı bugünlerde, böyle bir tarihsel perspektifin varlığı özellikle önemli. Ve bu yetmezmiş gibi, kısa süre önce, istihdamda ayrım yapmaktan kaçınma programları ve sosyal yardım gibi güvenlik ağlarının da lağvedildiğini öğreniyoruz.

Richard Nixon 1970'lerde "kamu düzeni" kalıbını ortaya attığında, bu ifade hem siyah özgürlük hareketini halkın gözünden düşürmek hem de o dönemin radikal gruplarındaki kilit önemdeki kişilere karşı yeni polis şubelerinin, adliyelerin

ve cezaevlerinin açılmasını meşrulaştırmak için kullanılıyordu. Bugün, artan hapis cezalarını ekonomik bir gereklilik haline getiren "cezaevi binalarının sağlamlaştırılması" uygulamaları ile azalan suç oranının ironik birlikteliği, Amerika Birleşik Devletleri'nde iki milyon insanı parmaklıklar ardına gönderdi. Bu ideolojik bağlamda Assata Shakur, Mumia Abu-Jamal ve Leonard Peltier gibi siyasi mahkûmlar popüler siyasal söylem çerçevesinde ya idamı ya da müebbeti hak eden suçlular olarak yer buluyor.

1990'larda New Jersey polisinin Papa II. Jean Paul'den Küba'ya yapacağı ilk ziyaretinde Fidel Castro'ya Assata'nın iadesi için baskı yapmasını istediği söylentileri, ona yöneltilen ırkçı nefreti yeniden canlandırdı. Bu yetmezmiş gibi New Jersey valisi Christine Todd Whitman, Assata'nın iadesi için –sonradan ikiye katlanan– 50 bin dolarlık bir ödül konmasını teklif etti ve Kongre, Küba hükümetine iade prosedürlerini başlatması için çağrı yapan kanun tasarısına onay verdi.

Papa'ya yazdığı açık mektupta Assata, ona hepimizi ilgilendiren bir soru sordu. "Merak ediyorum, böylesi bir ilginin gerekçesi nedir? Bu denli tehdit oluşturacak neyi temsil ediyorum?" Hepimizin bu soruların üzerinde ciddi bir şekilde kafa yorması gerekiyor. Neden hakikaten, 1970'lerde hükümet ve kitlesel medya tarafından tipik bir düşman olarak resmedildikten sonra yüzyılın dönemecine gelindiğinde hâlâ valilere, Kongre'ye ve Polis Kardeşlik Cemiyeti'ne bir tehdit oluşturduğu düşünülüyordu? Assata neyi temsil ediyordu? Hangi ideolojik faaliyetle bu temsili yerine getiriyordu?

1970'lerde Assata Shakur'un fotoğrafı, siyah özgürlük hareketinin terörizmi teşvik ettiğine ilişkin görsel bir kanıt olarak FBI'ın aranıyor posterlerinde ve popüler medyada yer aldı. Devlet düşmanı varsayılan siyah militanlar, kapitalist demokrasiye karşı komünist bir meydan okumayla ilişkilendiriliyordu. Assata'nın çok uzun süren aranması süreci boyunca hayal

edilemez biçimlerde şeytanlaştırılması, bugün birçoğu hâlâ cezaevinde olan çok sayıda siyasal aktivistin toplu hapis cezasının da mazereti olarak kullanıldı.

Yirmi beş yıl sonra, asıl siyasi bağlamı görmezden gelerek Assata'nın yeniden düşman olarak aksettirilmesi ve onun sıradan bir suçlu; bir banka soyguncusu ve katil gibi gösterilmesi her zamankinden daha tehlikeli. Fotoğrafının geçmişin raflarından güncel amaçlar için çıkarılıp tekrar ortaya konulması, Assata'nın "...halkın ödediği vergileri özel kurumlar için bir kazanç haline getiren bir mekanizma olmakla birlikte, modern neoliberal kapitalizmin hayati öğelerinden biri" diye tanımladığı cezaevi komplekslerini konsolide etme çalışmalarını da meşrulaştırmalarını sağlıyor. Onun kanısına göre bu yeni düzenleme iki şeye hizmet ediyor: "bir, toplumdaki potansiyel isyancı kesimin etkisiz hale getirilmesi ve iki, siyah ve Latin tutsakların beyaz, taşralı ve siyahlara üstten bakan toplulukların olduğu bölgelerde mahkûm edildiği, bir süper sömürü düzeninin sürdürülmesi".

Yukarıdaki alıntının da göz önüne serdiği gibi Assata, yıllar önceki cezaevinden kaçışı ve Küba'ya yerleşme kararından beri ülkesine gidememesine rağmen hâlâ Amerika Birleşik Devletleri'ne özgü güncel radikal politikayla yakından ilgileniyor. Olağanüstü yaşam öyküsünü okuyunca, tedavülden kaldırmayı reddettikleri düşmanca tasvirlerle hiçbir alakası olmayan bir kadın keşfedeceksiniz. Annesinin cenazesine gidememesinin ya da yeni doğmuş torununu görememesinin onun için ne anlama geldiği üzerine düşünmenizi rica ediyorum. Assata'nın hayat hikâyesini okudukça ırksal ve etnik hatlarda zorlanmadan yolculuk edebilen; cezaevi içi ve dışında, okyanuslar ve zamanın kendisi boyunca varolan adalete ilişkin, kararlı bir adanmışlığa sahip şefkat dolu bir insanı keşfedeceksiniz. O hepimize, özellikle de cezaevlerinden oluşan bu küresel şebekenin içinde, elini eteğini çekmişlerimize konuşuyor. İyimserliğin

siyasi sözlüğümüzden çıktığı bu zamanlarda Assata, paha biçilemez hediyeler sunuyor; ilham ve umut. Sözleri Walter Benjamin'in, "Bize umut, umutsuzlar olduğu için veriliyor" sözünü hatırlatıyor.

Kaliforniya Üniversitesi, Santa Cruz
Mart 2000

LENNOX S. HINDS'IN ÖNSÖZÜ

Bu olağanüstü otobiyografinin yayımlanması, Assata Shakur'un hayatının ve motivasyonlarının nasıl dikkatli bir şekilde, el altından çarpıtıldığının görülmesi açısından ender bir fırsat yaratıyor. Çocukluğuna ve genç kızlığına nüfuz eden ırkçılığı, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki milyonlarca insanı çaresizliğe ve isyana sürükleyen sıradan olayları sade ve çarpıcı bir biçimde aktararak içinde yaşadığımız toplumu daha iyi anlamamızı sağlıyor. Kuşkusuz bu duyarlı, son derece zeki ve hayata tutkuyla bağlı çocuk kendi kimliğini yaratma mücadelesi verirken; onu Birleşik Devletler'deki beyaz olmayan tüm halklara uygulanan ırkçılık ve ekonomik baskının yıkıcı etkilerine karşı bir çözüm bulmaya götüren, hayatının ilk dönemlerini belirlemiş ırkçılıktı. Bu siyah devrimcinin oluşmasını yaratan koşullar, ırkçı Amerika'dır.

Kendi kaderini tayin hakkı için mücadele eden insanlar, yirminci yüzyılın fenomenidir. Bu mücadele Güney Afrika'da, El Salvador'da, Filipinler'de ve Filistin mülteci kamplarında

verilirken, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki dürüst insanlar tarafından görüldü ve desteklendi. Assata'nın bir çocuk ve bir kadın olarak New York sokaklarında ve Güney'de büyürken anlam bulma çabası hakkında yazdıkları, dünyanın her tarafındaki kız ve erkek kardeşleri için olduğu gibi, onun için de özgür iradenin ve gelişimin açık bir örneğini gözler önüne seriyor. Bu, oldukça kişisel olmasına karşın aynı zamanda kesinlikle politik bir eser. Assata deneyimlerini tarihi bir kişiliğin "Gerçek Hayatı"nı aydınlığa kavuşturur gibi değil, kendi hayatına ve etrafındaki tüm insanların hayatına ışık tutacak değişim arayışlarını yaşamış bir birey olarak yazıyor. Onun deyişiyle "yasaya aykırı biçimde kilit altına alınanların", "kindarlar tarafından kelepçelenenlerin", "açgözlülerce susturulanların" ve "bir duvarın sadece bir duvar olduğunu ve başka da hiçbir şey olmadığını" düşünenlerin...

Bir avukat, öğretmen ve tarih öğrencisi olarak Assata'nın hikâyesi taşıdığı enerji, yaratıcılık, yaşama ve ilkelerine duyduğu tutku bakımından eşsiz olmakla birlikte aynı zamanda, devletin ülkenin iç huzuruna politik tehdit olarak gördüğü kişilere tarihsel bağlamda layık gördüğü muamele açısından tipiktir.

Assata, 1973'te New Jersey paralı yolunda polis kurşunlarının hedefi haline gelmesine yol açan olaylara ve 1977'de mahkûmiyetine yol açan çürük kanıtlara oldukça hafif değiniyor. Devlet tarafından oluşturulmuş ve medyada çizilen dehşet verici imaja katkıda bulunmuş detayları size kabaca açıklamaya çalışacağım.

Onunla ilk kez 1973'te, hastane odasında ayaklarından yatağa kelepçeli, ölüme yaklaşmış bir halde; eyalet polisi, yerel polis ve federal polis onu sorgulamaya çalışırken tanıştım. Kurulduğu 1968 yılından itibaren siyah politik aktivistleri savunan siyah Avukatlar Ulusal Birliği'nin direktörü olarak; federal, eyalet ve yerel emniyet teşkilatlarının FBI liderliği altında bu aktivistlere karşı dikkatle ve el altından yürüttüğü dezenformasyon kampanyalarına aşinayım.

Assata'yla tanışmadan evvel Angela Davis'in hukuki vekaletini üstlendik, Kara Panter liderleri Fred Hampton ve Mark Clark'ın 1969'da polis infazına kurban gidişi ve Yeni Afrika Cumhuriyeti'nin[1] önderliğine yapılan polis saldırıları ve suçlamaları üzerine soruşturmalar başlattık, FBI tarafından hedef haline getirilmiş başka çok sayıda siyah adam ve kadını savunduk. FBI'ın siyah grup ve bireyler üzerindeki sistematik gözetleme faaliyetleri ve saldırıları, bilhassa onların tabiriyle "siyah milliyetçi nefret grupları"nı hedef alan karşı istihbarat programı (COINTELPRO) aracılığıyla düzenleniyordu. COINTELPRO'nun[2] ilk kurbanları Martin Luther King ve daha az göz önünde olan binlerce sivil haklar savunucusu oldu. Başka bir yerde,[3] COINTELPRO ve benzeri devlet uygulamalarının hedefi olan siyah liderler ve grupların yaşadığı adli kargaşa ve facialardan kapsamlı şekilde bahsediyorum. Senato Komitesi'nin İstihbarat Aktiviteleri Hususundaki Devlet Operasyonları Çalışması'yla ilgili çürütülemez belgelerinin toplandığı Kilise Komite Raporu da aynı kitapta yer alıyor. Ayrıca 1976'da ABD Hükümeti Basım Ofisi tarafından yayınlanan Senatör Walter Mondale başkanlığındaki Yerel İstihbarat Alt Kurulu'nun bulguları, her türden politik aktivistin ve özellikle de siyah bireylerin vatandaşlık ve insani haklarına karşı kurulan bu devlet sponsorluğundaki komplo hakkında yadsınamaz bir belgeleme çalışması sunuyor.

Assata Shakur'un Kara Panterlere katılma kararının, J. Edgar Hoover'ın kırk bir FBI ofisine siyah milliyetçi grupları ve liderlerini "ifşa etmek, kargaşaya sürüklemek, yanıltmak, itibarlarını düşürmek ve aksi durumda etkisiz hale getirmek" üzere gay-

1. (İng.) The Republic of New Afrika: 1968 yılında kurulmuş ve ABD'nin Güney bölgesinde bağımsız siyah bir cumhuriyet kurmayı hedeflemiş siyasi örgüt. (ç.n.)
2. 1956-1971 yıllarında FBI tarafından yürütülmüş; Siyah Özgürlük Hareketi'ni, savaş karşıtı ve feminist grupları, vatandaşlık hakları savunucularını, antisömürgeci azınlıkları ve Küba komünizminin etkisini bastırmayı amaçlamış karşı istihbarat programı. (ç.n.)
3. Lennox S. Hinds, *Illusions of Justice: Human Rights Violations in the United States*, University of Iowa, 1978.

retlerini yoğunlaştırmak için emir verdikten sonra alındığını hatırlamak önemli. Bu emir uyarınca, Öğrenci Pasif Direnişi Koordinasyon Komitesi,[4] Güney Hıristiyan Önderliği Komitesi,[5] İslam Ulusu[6] ve belki hepsinden çok Kara Panterler özellikle hedef alındı, tıpkı aralarında Stokely Carmichael, Rap Brown, Elijah Muhammad, Fred Hampton, Mark Clark ve okuyacağınız üzere, JoAnne Chesimard olarak da bilinen Assata Shakur'un bulunduğu çok sayıda siyah birey gibi...

Şu an aşikâr olduğu üzere[7] FBI, 1971'den başlayarak eyalet ve yerel emniyet teşkilatlarıyla işbirliği yapmış, Assata'yı kriminalize etmek, adını karalamak, taciz edip rahatsızlık vermek için dikkatli bir istihbarat ve karşı istihbarat kampanyası tasarlamıştır. Assata Shakur 2 Mayıs 1973'te New Jersey paralı yolunda vurulup yakalandığında, bir dizi ciddi suçtan aranıyordu.

"Tehlikeli bir zanlı" imajı yaratmak ve onu tüm kitlesel mecralarda mahkûm etmek amacıyla, Federal İstihbarat Bürosu ve New York Şehri Polis Teşkilatı'nca müthiş bir antipropaganda başlatıldı. Ölü ya da sağ yakalanması için emirler çıkarıldı. Paylaştıklarında korku ve dehşet görülüyor:

> Sanki nereye gitsem iki dedektif beni takip ediyordu. Pencereden dışarı bakıyordum ve orada, Harlem'in göbeğindeki evimin önünde iki beyaz adam oturmuş gazete okuyor oluyordu. Kendi evimde konuşmaktan ödüm kopuyordu.

Assata artık eve dönemezdi. FBI'ın En Çok Arananlar listesindeydi. Silahlı olmakla, banka soyguncuğuyla ve akabinde de adam kaçırmakla ve cinayetle suçlanıyordu. 1971 Ekim'indeki bir banka soygunu sırasında olay yerinde çekilen ve Assata Shakur'a ait olduğu öne sürülen bir fotoğraf, 10 Temmuz 1972'de

4. (İng.) The Student Nonviolent Coordinating Committee. (ç.n.)
5. (İng.) The Southern Christian Leadership Conference. (ç.n.)
6. (İng.) The Nation of Islam. (ç.n.)
7. Bu bilgiler federal ve eyalet mahkeme kayıtları ve belgelerine, FBI notları, gizli servis dosyaları, polis kayıtları ve medyadan alınmış bilgilere dayanıyor.

New York *Daily News*'ta tam sayfa ilan şeklinde yayınlandı. Bu, New York şehir ve eyaletindeki tüm bankaların camlarına, postanelere ve metro istasyonlarına yapıştırılmış posterin bir kopyasıydı. "Banka Soygunu Sebebiyle Aranıyor - Ödül 10,000 $" yazılı bu ilanın alt kısmına dört fotoğraf basılmıştı. Bunlardan biri de 1971'deki banka soygunu sırasında çekildiği iddia edilen bir kadının fotoğrafıydı. Fotoğrafın altına büyük kalın harflerle "JoAnne Deborah Chesimard" yazılmıştı.

Banka soygunu davası sırasında –ki bu dava beraatle sonuçlanmıştı– jüri, fotoğraftakinin Assata Shakur (JoAnne Chesimard) olmadığı yönünde karar verdi. Fotoğraf, FBI ve Amerika Federal Mahkemesi tarafından ilan ve poster olarak asılmak üzere New York Clearing House Birliğine (bir bankalar birliği) gönderilmişti. Assata'nın 1976 yılının ocak ayında bu banka soygunu davasından beraat etmesine karşın aynı yılın Mart ayında *Daily News*'ta, yakalanmamış banka soyguncularını getirene aynı ödülü vaat eden farklı bir ilan çıktı. Fakat bu sefer, Assata'nın üzerinde "YAKALANDI" yazan, belli belirsiz seçilen bir sabıka fotoğrafını kullanmışlardı. Bu, 1971 Ağustos'undaki beraatinden iki ay ve 1972 Eylül'ündeki beraatinden iki yıl sonra sonra, yani hakkında hiçbir banka soygunu suçlaması yokken ortaya çıkan posterdi.

12 Şubat 1973'te, Assata'nın New Jersey paralı yolunda yakalanışından dört ay önce, *New York* dergisi Robert Daley'in aynı isimdeki kitabından alıntılayarak "Target Blue" başlıklı bir makale yayımladı. Derginin kapağında üniformalı bir polis memuru bulunuyordu. Alt başlık "Polis Cinayetlerinin Perde Arkasındaki Öykü"ydü. Makale, polis öldürmek, banka soymak ve Birleşik Devletler hükümetini düşürmeye yeltenmek gibi suçlarla itham ettiği Siyah Özgürlük Ordusu hakkında gizli detaylar veriyor iddiasındaydı. Assata Shakur'un bir fotoğrafının üzerinde "Siyah Özgürlük Ordusu Tetikçileri" yazıyor ve Teşkilat eski Müdür Yardımcısı Daley, Assata'yı "onları bir arada olmaya, harekete ve şiddete teşvik eden anaç bir simge" olarak

nitelendiriyordu. Medyanın bu çabalarına rağmen, Assata'nın hakkındaki tek suçlama olan polis memurunu öldürme iddiası da, 1974 Ekim'inde delil yetersizliğinden düştü.

Bu makalenin altındaki çizelgede de görülebileceği gibi 2 Mayıs 1973'te New Jersey paralı yolundaki vurulmasından önce Assata bütün bu suçlar için "aranıyor"du. Bu suçlamaların hiçbirinin mahkûmiyetle sonuçlanmaması ironiktir. New Jersey paralı yolunda yakalanıp vurulduğunda, onu mahkûmiyete götürebilecek tek olayda ise Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nın Beşinci Maddesi'nin hepimize sunduğu, bir kişinin suçu kanıtlanana kadar masum sayılma hakkından faydalanmalıydı.

2 Mayıs 1973'te Assata, Sundiata Acoli ve Zayd Malik Shakur New Jersey paralı yolunda, beyaz bir Pontiac içinde güney yönünde ilerliyorlardı. New Jersey eyalet polisi James Harper tarafından, FBI'ın COINTELPRO tüzüğüne uygun biçimde ve daha sonra o aktivistlerin ikinci derece trafik ihlalinden tutuklanmasına yol açacak sebepler öne sürülerek durduruldular. İddiaya göre Pontiac'ın arka lambaları yanmıyordu. Ancak Harper'ın ifadesi, Pontiac'ın onlar için düpedüz bir hedef olduğu ihtimalini güçlendiriyor.

Harper ifadesinde, Pontiac'ı ilk gördüğünde paralı yol idare binasının iki mil kuzeyinde, polis karargâhında olduğunu belirtti. Arabayı durdurmadan önce idare binasına yaklaşana kadar iki mil takip etti çünkü "ışık daha iyiydi ve güvenlik güçleri daha fazlaydı". Pontiac anayolda normal bir hızda ilerliyordu. Harper önce arabayı şolladı ve "şoföre bakıp gördüklerini belleğine kaydetti". Sonra sağ şeride geçip Pontiac'ın onu sollamasına izin verdi, bu sefer "yolcuların ırk ve cinsiyetlerini kafasında not aldı". Ardından sol şeritten Pontiac'a yaklaşıp şoföre (Sundiata'ya) kenara çekmesi için işaret etti ve takviye güç için idare binasını aradı. Polis memuru Robert Palenchar, Harper'a destek için yönlendirildiğinde telsizinden "Geçişte görüşürüz ortak" deyip idare binasına doğru saatte

120 mil hızla gitmeye başladı. Harper'ın ifadesine göre sadece bir celpnamenin verileceği bu "durdurma"ya yardım için gelenlerden biri de polis memuru Werner Foerster'dı.

Hayata tutunmaya çalıştığı o hastane odasında ilk tanıştığımız andan; 1973 Mayıs'ından itibaren, uzun yıllar boyunca, hukukun ve hukuk süreçlerinin Assata Shakur üzerinde uyguladığı seçici, keyfi ve canavarca işleyişler hakkında çok şey öğrenecektim.

Sayısız duruşması boyunca; bu duruşmaların öncesinde, sırasında veya sonrasında deneyimledikleriyle ilgili Assata'nın yazdıklarına herhangi bir ekleme yapmam mümkün değil, fakat maruz bırakıldığı şartların korkunçluk derecesini azımsadığına işaret etmek istiyorum. Onun da değindiği gibi, Middlesex Vilayeti tarafından atanan ve kendisinin içinde bulunduğu insaniyet dışı şartlara itiraz ettiğimiz bir federal hâkimin talimatıyla gönderilen bir dava araştırma memuru bile koşulları şaşkınlıkla karşılamıştı.

New Jersey tarihinde gözaltında ya da tutuklu hiçbir kadın, devamlı bir şekilde erkekler cezaevine konulmamış, en mahrem anları dahil yirmi dört saat gözetlenmemiş; hiçbir kadın, tutuklu kaldığı yıllar boyu entelektüel destekten, uygun tıbbi yardımdan, fiziksel egzersizden ve diğer kadınların refakatinden böylesine bilfiil mahrum bırakılmamıştır. Şahsına özel barbarca muameleyle ilgili dava üzerine dava açtık. Fakat başarı oranımız düşüktü. Hikâyesini okudukça lütfen söz konusu koşulların bu onurlu ve duyarlı kadının üzerinde yaratacağı etkiyi hayal etmeye çalışın.

Durumun bir diğer acı ve ironik kısmı ise, New Jersey'deki davayı beklediği uzun yıllar boyunca, New Jersey paralı yolundaki çatışmayla son bulacak ve bir kaçak olmasına yol açacak tüm diğer suçlamalardan ya beraat etmesine ya da davaların düşmesine rağmen, tutulduğu koşulların gitgide kötüleştirilmesidir. Medya eliyle çarpıtılan doğrular bir kez daha gerçekliğin yerine geçmiş, düşen davalar ve beraat kararlarının

hiçbiri basında yer bulmamıştır. Jürinin de içlerinden seçildiği kesimin yerel gazetelerinin ön sayfalarındaki haberler, henüz sonuçlanmamış New Jersey davası için alınan geniş güvenlik önlemleriyle ilgili olmuştur sadece.

Bu asılsız suçlamaların sayısı ve New Jersey eyaletinin Assata Shakur'u mahkûm etmek için gösterdiği olağanüstü çaba, halkın gözünde küçük düşürülerek cezalandırılan polis katilinin dikkatlice kurgulanmış imajını da haklı çıkartmaya hizmet etti.

Assata, polis memuru Werner Foerster'ın öldürülmesinde suçortaklığı ve James Harper'ı öldürme kastıyla zalim bir şekilde yaralama suçlamalarıyla, New Jersey'de mahkûm edildi. New Jersey yasaları gereği, eğer bir kişinin olay yerindeki varlığı suça yardım ve yataklık olarak yorumlanabilecek biçimdeyse o kişi, adı geçen suçtan yargılanabilir. Assata, hamileliği sebebiyle yargı sürecinden çekildikten sonra New Jersey eyaleti aynı suçlardan Sundiata Acoli'yi mahkûm etti. Assata'nın davası sırasında üç ayrı nörolog; kol orta sinirinin kurşun yaralarıyla ciddi hasar aldığı ve tetiği çekemeyeceği; –sadece arabada otururken ellerini kaldırması durumunda isabet edebilecek– kurşunla köprücük kemiğinin parçalandığı yönünde ifade vermesine rağmen jüriye, o vahşet yerindeki salt varlığının dahi mahkûmiyeti için geçerli olabileceği üzerine spekülasyon yaratması için yol verilmişti. Diğer uzmanlar da ifadelerinde, polisin yaptığı nöron aktivasyon analizlerinin sonucunda Assata'nın parmaklarında hiçbir silah kalıntısı bulunamadığını, yani silah kullanmamış olduğunu belirttiler. Ama hiçbiri onun tarafından kullanılmamasına rağmen silah bulundurmaktan ve çatışmadan hafif yara alarak çıkan polis memuru Harper'ı öldürmeye teşebbüsten mahkûm edildi.

Beyazlardan oluşan jürinin, paralı yoldaki tek diğer tek tanık olan memur Harper'ın doğrulanmamış, çelişkili ve genel olarak akıl almaz ifadesine dayanarak Assata'yı mahkûm edebilmesini sağlayan şeyin; Middlesex'te dava öncesi ve sırasında yerel basında yer alan taraflı ve tahrik edici propagandalarla bes-

lenmiş, devletin belgelenmiş yasadışı duruşuyla körüklenmiş ırkçılık olduğu fikrindeydim ve hâlâ öyleyim. Harper'ın ifadesi, diğer şahitlerin ifadeleri gibi tutarsızlıklar ve uyuşmazlıklarla doluydu. Büyük jüri sorgusu dahil üç farklı resmi raporda Harper, Assata'nın arabada el çantasından silahını çıkarıp onu vurduğunu söyledi. Hem Sundiata'nın hem de Assata'nın davaları sırasındaki çapraz sorgudaysa Assata'nın elinde silah olmadığını ve onu ateş ederken görmediğini, yani yalan söylemiş olduğunu kabul etti.

Hâkim savunmanın COINTELPRO ile ilgili kanıt sunmasına izin vermedi. Gerçek çok basit. Assata Shakur, New Jersey'nin Middlesex ilinde adil bir şekilde yargılanmadı. New Jersey'de tutuklandığı andan duruşmaya kadar geçen sürede medyanın ve kamuoyunun nezdinde zaten defalarca mahkûm edildi. Mahkemenin kararı sadece formaliteydi.

Sevgili kız kardeşim Assata, bize o hayat dolu sesini gönderdiğin, tutkunu bizimle paylaştığın için teşekkürler. Bu toplumda yaşayan bizler de, devletin gözetim faaliyetlerine, politik aktivistlerin meşruiyetine yapılan saldırılara, siyasi fikir ayrılığını bastıran ve cezalandıran ceza hukukuna göz yumarak, kendi menfaat ve haklarımıza tehdit oluşturduğumuzu kendimize hatırlatmalıyız.

1975 yılında Başkan Carter'ın atadığı Başsavcı Edward H. Levi; Kilise Komitesi'nin bulgularını dikkate alarak, FBI'ın milli güvenliğe tehlike oluşturduğunu öne sürdüğü bireyler ve gruplarla ilgili araştırmalarını Anayasa denetimine almak için ilk tüzüğü belirledi. Sivil liberteryenler tarafından coşkuyla karşılanmasa da Levi tüzüğü, devletin kontrolsüzce örgütlere sızıp dağıtma gücüne gem vurma amacındaydı.

1983'te Reagan'ın başkanlığı zamanında Başsavcı William French Smith, Levi tüzüğünü yürürlükten kaldırdı ve o zamandan beri İnsan Hakları Bildirgesi'nin korunması alanında aşınmalar yaşanıyor. FBI şu an suç faaliyetlerini desteklemekle suçlanan bireyleri ve grupları araştırmakta özgür. Belli ki fe-

deral hükümet; altmışlar ve seksenler süresince gözetleme, söylenti çıkarma, imalar, gizli dinlemeler, tutuklamalar ve dava kovuşturmaları aracılığıyla Assata Shakur ve diğer siyah birey ve grupları etkisiz hale getirmek için kullandığı denetimsiz gücü kötüye kullanmaya devam ediyor.

Hâlâ ABSCAM'ın[8] gözünü korkuttuğu kongre üyeleri FBI'a karşı çıkmaya cesarat edemediği, FBI tüzüğü bizzat FBI tarafından oluşturulduğu, Adalet Bakanlığı'nın Başkan'ın siyasi emirlerine tabi olduğu ve halka karşı olan sorumluluk düşünülmeksizin sadece sistem dahilinde denetlendiği sürece hepimiz; Martin Luther King, Malcolm X, Viola Liuzzo, Medgar Evers, Fred Hampton, Ohadele Imari, Assata Shakur ve fikirleriyle/savunduklarıyla yönetimi tehdit eden çok sayıdaki erkek ve kız kardeşimizi kurban eden bu ağır baskı ve devlet mahremiyeti tehlikesiyle karşı karşıyayız. Hepimiz potansiyel kurbanlarız.

Şimdi sizi, başına gelen her şeye rağmen dinamik idealizmini ve ilkeli insanların, dünya halklarının ortak iyiliği için değişim yaratabilme gücüne olan inancını koruyan Assata Shakur'un kalbine ve ruhuna girmeye davet ediyorum.

New York City

8. FBI'ın '70'lerin sonu, '80'lerin başında politikacılara yönelik gerçekleştirdiği operasyon. (ç.n.)

DAVA KRONOLOJİSİ

İleri Sürülen Suç ve Suçlanma Tarihi	Federal-Eyalet Yargı Makamı	Mahkeme Celbi Tarihi	Duruşma Tarihi	Dava Sonucu
5 Nisan 1971 Silahlı soygun Hilton Hotel, New York Şehri	New York Eyaleti Yüksek Mahkemesi New York İdari Bölgesi	22 Kasım 1977	Duruşma gerçekleşmedi	Dava reddedildi
23 Ağustos 1971 Banka soygunu Queens	ABD Doğu Brooklyn Bölgesi Federal Mahkemesi	20 Temmuz 1973	5-16 Ocak 1976	Beraat
1 Eylül 1972 Banka soygunu Bronx	ABD Güney Bölgesi Federal Mahkemesi New York Şehri	1 Ağustos 1973	3-14 Aralık 1973 19-28 Aralık 1973	Jüri gerekli karar çoğunluğunu sağlayamadı Beraat
28 Aralık 1972 Uyuşturucu satıcısını kaçırma	New York Eyaleti Yüksek Mahkemesi Kings İdari Bölgesi	30 Mayıs 1974	6 Eylül- 19 Aralık 1975	Beraat
2 Ocak 1973 Uyuşturucu satıcısını öldürme	New York Eyaleti Yüksek Mahkemesi Kings İdari Bölgesi	29 Mayıs 1974	Duruşma gerçekleşmedi	Dava reddedildi
23 Ocak 1973 Polis memurunu –pusu kurarak– öldürmeye teşebbüs	New York Eyaleti Yüksek Mahkemesi Queens İdari Bölgesi	11 Mayıs 1974	Duruşma gerçekleşmedi	Dava reddedildi
2 Mayıs 1973 Eyalet polislerini öldürme New Jersey Paralı Yolu	Middlesex İdari Bölge Üst Mahkemesi	3 Mayıs 1973	9-23 Ekim 1973	Dava başka bir mahkemeye nakledildi
			1 Ocak- 1 Şubat 1974	Assata'nın hamileliği sebebiyle hükümsüz kaldı

TEYİT

Ben yaşamaya inanıyorum.
Beta günlerinin ve Gamma insanlarının
spektrumuna inanıyorum.
Güneş ışığına inanıyorum.
Yel değirmenlerine ve şelalelere,
üç tekerlekli bisikletlere ve sallanan sandalyelere.
Ve tohumların filiz vereceğine inanıyorum.
Filizlerin de ağaçlara dönüşeceğine.
Ellerin sihrine inanıyorum,
gözlerin bilgeliğine.
Yağmura ve gözyaşlarına inanıyorum.
Ve sonsuzluğun gerçekliğine.

Ben yaşama inanıyorum.
Ki ölüm alayının
yeryüzünün gövdesine doğru uygun adım yürüdüğünü
görmüş biriyim.
Gün ışığının imhasını,
ve kana susamış yalakaların
buna dua edip selam durduğunu.

Kibarın kör olduğunu,
körün de kösteklendiğini öğrendim
tek derste.
Kırık camlarda yürüdüm.
Hata üzerine hata yapıp tükürdüğümü yaladım
ve kayıtsızlığın pis kokusunu soludum.

Hukuksuzlar tarafından zindana tıkıldım.
Kinciler tarafından kelepçelendim.
Açgözlüler tarafından susturuldum.
Ve bildiğim tek bir şey varsa,
o da duvarın sadece bir duvar olduğu
ve başka da hiçbir şey olmadığıdır.

Ben yaşamaya inanıyorum.
Doğuma inanıyorum.
Aşkın terine
ve gerçeğin ateşine inanıyorum.

Ve inanıyorum ki,
deniz tutmuş yorgun kaptanların yönlendirdiği
kayıp bir gemi bile
bir gün limanına gidebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Işıklar yanıyor, sirenler çalıyordu. Zayd ölmüştü. Zayd'ın öldüğünün farkındaydım. Hava, cam gibi soğuktu. Baloncuklar beliriyor, sonra kayboluyorlardı. Her birini göğsümde bir patlama gibi hissediyordum. Ağzımda kan ve kir tadı vardı. Bir araba etrafımda döndü ve bir şey beni uyku gibi kendine doğru çekti. Arka planda silah sesine benzer sesler duyuluyordu. Bense yarı baygındım ve uykuya dalıyordum.

Birden kapı açıldı. Kaldırıma doğru sürüklendiğimi hissettim. Birisi itti, öbürü yumrukladı; birinin ayağı kafamda, bir diğerininki karnımdaydı. Polis her yerdeydi. İçlerinden biri kafama silah dayadı.

"Hangi yöne gittiler?" diye bağırdı. "Kahpe, o içine sıçtığım ağzını ya açarsın ya da beynini patlatırım!"

Başımla karşı taraftaki otobanı gösterdim. Kimsenin o yöne gitmediğine emindim. Polislerden birkaçı o tarafa doğru koşmaya başladı.

Bir köpek, "Bitirelim hemen işini" dedi. Ama diğerleri arabanın etrafına üşüşmüş, didik didik aramaya başlamışlardı.

Birbirlerine "Silahı buldun mu?" diye sorup duruyorlardı. Bir süre sonra biri "Kadını arabaya koyalım mı?" dedi.

"Yok, çukurda kalsın. O, orayı hak ediyor. Sadece gözümün önünden çek."

Kaldırımın karşı tarafına sürükleniyordum. Göğsüm alev almış gibiydi. Kıyafetim akan kandan mora dönmüştü. Kolumdan vurulduğuma ve onun et parçası gibi bluzumun içinde sallandığına emindim. Kolumu hissetmiyordum.

Sonunda ambulans geldi ve beni taşıdılar. Hareket etmek işkence gibiydi, ama battaniyeler bu işkenceye değdi. Çok üşüyordum. Sağlık görevlileri beni muayene etti. Konuşmaya çalışsam da sadece baloncuklar çıkarabiliyordum. Ağzım köpürüyordu.

Görevliler sanki ben orada değilmişim gibi birbirlerine, "Neresinden vurulmuş?" diye soruyorlardı. (arada paragraf yok! "Muayene" diye devam edecek) Muayene bittiğinde bir nebze rahatlamıştım.

"Taşıyalım" dedi biri.

Şoför, "Tamam. Bir dakika bekleyin" dedi ve araçtan dışarı çıktı. "İki kez vurulmuş. Bekleyelim" dediğini duydum. Kapıyı çarparak kapattı.

Başka bir şey daha söyledi fakat ne dediğini anlamadım. Zaman akıyordu. Zihnim yine bulanmaya başladı. Her şey tuhaflaşıyordu. Bir kâbusun içinde gibi hissediyordum. Sonsuzluk gibi gelen bir süre daha geçti. Zihnim bir gidiyor bir geliyordu.

Çatallı, kaba bir ses sordu: "Öldü mü?" Zihnim tekrar bulandı. Başka bir ses, "Ölmüş mü?" diye yineledi. Ambulansın ne kadar süredir orada durduğunu düşündüm. Sağlık görevlileri gergin görünüyordu, bense göğsümdeki baloncuklar büyüyormuş gibi hissediyordum. Patladıklarında üst gövdem paramparça oldu. Bir kez daha daldım. Güney'de bir yaz günüydü. Anneannemi düşündüm. Sonunda ambulans hareket ettiğinde, "Eğer ya-

şarsam" diye düşündüğümü hatırlıyorum, "sadece tek kolum olacak".

KÜTÜPHANESİ

* * *

Hastane göz alıcı beyazlıktaydı. Gördüğüm herkes bembeyazdı. Odadakiler bir şey bekliyor gibiydi. Sonra aynı anda hepsi hareketlendi. Biri tansiyonumu ölçüyor, diğeri nabzıma bakıyor, bir başkası iğne yapıyordu. İçeri iki dedektif girdi. Dedektif olduklarını biliyordum, çünkü dedektif gibi gözüküyorlardı. Biri iki taraftan sarkan gıdı etleriyle bir bulldog'a benziyordu. Hemşire giysilerimi keserken onu izlediler. Biraz sonra dedektiflerden biri, kulak çubuğuna benzeyen bir şeyi parmak uçlarıma dokundurdu. Çok sonradan, bunu silahla ateş edip etmediğimi tespit edebilmek için yaptıklarını öğrendim. Daha sonra diğeri parmak izimi almaya çalıştı. Ama başaramadı. Çünkü elim ölüydü.

"Bana ceset takımını versene." Parmaklarımı ölülerin parmak izini almak için kullanılan kaşığa benzer bir aletin içine bastırdı. Sorular sormaya başlamışlardı ki, bir grup doktor içeri girdi. İçlerinden başhekim gibi görüneni beni muayene etmeye başladı. Dürtüp kaktı, paçavradan yapılmış bebekmişim gibi eğip büktü. En sonunda, sanki işimi bitirmek ister gibi, karnımın üstüne geleceğim şekilde havadan sedyeye bıraktı. Hissettiğim acı, elektrik şoku gibi çarptı. İnledim.

"Şimdi ağlamanın sırası değil küçük kız" dedi. "Polisi niye vurdun? Söyle, niye vurdun?"

Suratını tekmelemek istedim. Eğer beni orada öldürebilseydi, bunu yapardı. Neşterin parladığını görebiliyordum. Doktorlardan biri ameliyathaneyi aramaktan bahsetti. "Hayır!" diye düşündüm, "Olamaz!"

Bir süre sonra hepsi dışarı çıktı. Sonra odaya siyah bir hemşire girdi. Onu gördüğüme ne kadar sevinebilirsem o kadar sevindim. Bana doğru eğildi.

"Adın ne?" diye sordu. "Adın nedir?"

Biraz düşünüp hiçbir şey söylememeye karar verdim. Eğer ismimi söyleseydim, kim olduğumu anlar ve beni kesinlikle öldürürlerdi.

Her heceyi anlama ya da duymada sorun yaşayan birine telaffuz edermiş gibi "Adın ne?" diye sormaya devam etti. "Adın ne? Adresin ne? Nerede yaşıyorsun?" Sesi daha yüksek çıkmaya başlamıştı. Elindeki kâğıdı sallayarak, "İmza almamız gerekiyor, hanımefendi" dedi. "Tedavi için onayına ihtiyacımız var. Ameliyat etmemiz gerekirse diye." Aynı şeyi defalarca tekrar etti. "Acil bir durumda kiminle iletişime geçeceğiz?" (Bu soru biraz komik geldi.) "Adın ne? Nerede yaşıyorsun?" Yanımdan uzaklaşmasını umarak gözlerimi kapattım. Ama o konuştukça konuştu.

Zihnim bulandı. Kolumu düşünüyordum. Hâlâ oradaydı.

"Sinir hasarı oluşmuş, felç" dediklerini duydum. O ana kadar aklıma gelmemişti. O kadar da kötü değilmiş, diye düşündüğümü hatırlıyorum. Gerekirse bununla yaşayabilirdim.

Kulaklarıma ve şuuruma ıstırap veren diğer sesler... Sonra başka sesler...

"Konuşabiliyor" dedi birisi. "Doktor konuşabileceğini söyledi. Arabayla nereye gidiyordun? Adın ne? Nereden geliyordun? Arabada seninle birlikte kimler vardı? Kaç kişiydiniz? Beni duyabiliyor, biliyorum."

Gözlerimi açmadım. İçlerinden biri iyice yakınıma sokuldu. Yanağımda nefesini hissedebiliyordum. Nefesinin kokusu geliyordu.

"Beni duyabildiğini ve konuşabildiğini biliyorum. Hemen konuşmaya başlamazsan suratını gömerim."

Gözlerim kendiliğinden açıldı. Bir anda hepsi üzerime çullandı. Soru üstüne soru soruyorlardı. Hiçbir şey demedim. Bir süre sonra tekrar gözlerimi kapattım.

"Ah yazık, ağrın mı var?" dedi içlerinden biri, dalga geçen yapmacık bir ses tonuyla. "Neresi acıyor? Burası mı? Yoksa burası mı? Yoksa burası mı!?"

Her soruşunda vuruyordu. Can havliyle etrafıma bakındım ama odada onlardan başka kimse yoktu. Üst üste yumruk indirmeye devam ediyordu. Hiçbir yerim, göğsümün acıdığı kadar acımıyordu. Çığlık atmaya çalıştığım anda bunun bir hata olduğunu fark ettim. Göğsüm bir yanardağ gibi patlıyordu. Orada öleceğimi düşündüm. Vurmaya devam ettiler. Sorular, yumruklar... Hiç durmayacaklarını düşündüm.

Bir kadın sesi. "Telefon."

"Sağ ol" dedi içlerinden biri, bana doğru pis pis sırıtarak. Gittiler.

Bir başka it geldi. Siyah bir it. Üniformalı. Yanıma yaklaştı. Hastanenin güvenlik görevlisi olduğunu fark ettim. Yattığım yere yakın bir yerde dikildi, hiç de düşmanca bir ifadesi yoktu. Ansızın yüzünde önceden ayarlanmış gibi bir gülümseme belirdi ve yumruğunu yavaşça sıkıp havaya kaldırdı. O anda, o odada beni ne kadar iyi hissettirdiğini asla bilemeyecek.

Dedektifler, yanlarında bir hemşireyle döndü. Sedyeyi sürmeye başladılar. Zihnim aniden hızlandı. Nereye gidiyorum? Aklıma gelen tek yer ameliyathaneydi. Röntgen odasına girdiğimizde şükran doluydum. Röntgen çektirmek çok acı vericiydi ve hareket etmek zorunda kalıyordum ama teknisyen iyi biriydi. Röntgen bitti. Alt kata götürülürken gözlerimi açmamakta kararlıydım. Birden flaşlar patladı. Aynı anda gözlerim açıldı. Bu kez fotoğrafımı çekiyorlardı.

Fotoğrafı çeken polis, "Gülmeyecek misin? Hadi gül bakalım azıcık bize. Haydi, gülümse!"

Yine gözlerimi yumdum. Hareket ediyorduk. Sedye durdu. Köpeklerden biri hemşireye başının ağrıdığını söyledi. Hemşire ona bir şeyler bulmaya gitti.

Sedye yine hareket halinde. Hangi cehenneme götürülüyorum? Gözlerim kapalı olsa da fark hissediliyordu, ışık değişmişti. Karanlık bir yerde olduğumu anladım. Daha fazla dayanamadım ve gözlerimi açtım. Oda karanlık gibiydi ama bir yerden ışık vuruyordu. Gözlerim yavaşça etrafa alıştı. Yanımda yatan bir

şey vardı. Ana hatlarını seçebiliyordum. Plastikle kaplanmıştı. Yavaş yavaş, yanımda yatanın plastik torbaya koyulmuş bir adam olduğunu fark ettim. O adam Zayd'dı. Vücudum kaskatı kesildi. Aklım uçtu. Eyalet polislerinden biri, "Bilmek istediklerimizi söylemezsen, sana da olacak olan bu!" dedi. Hiçbir şey söylemedim ama içimden alevler fışkırdı. "Köpekler! Pis domuzlar! Piçler! Orospu çocukları! Pislik herifler!" Köpürdükçe köpürdüm. "Size saati sorsanız söylemem" diye düşündüğümü hatırlıyorum. "Size bokun koktuğunu söylemem!"

Gece günün peşinden sürüklendi. Hemşireler, doktorlar, polisler... Hâlâ korkuyordum ama bir o kadar da öfke dolu ve gözü pek hissediyordum. Dedektifler odaya girip çıkıyor, eğer odada kendilerinden başka kimse yoksa beni hırpalamaya devam ediyorlardı. Bir süre sonra onları çok düşünmemeye başladım. Ben hayatta kalmayı, yaşamayı ve karşılaşacağım şeyleri düşünüyordum. "Onlar yapacaklarını yapacaklar ve benim buna müdahale etme şansım yok. Kendim olmak, olabildiğim kadar güçlü olmak ve elimden gelenin en iyisini yapmak. Bu kadar." Bir yere koşamazdım, deneyecek halim dahi yoktu. Ne kadar izole ve muhtaç bir halde olduğumu fark ettim. Ya gerçekten ameliyat olmam gerekirse? Dış dünyanın yardımına ihtiyaç duyuyordum. Dışarıdan birine sesimi ulaştırmam gerekiyordu. Siyah hemşire bana aynı soruları sorup duruyordu. Her seferinde yanımdan ayrılana kadar gözlerimi kapalı tuttum. Bir dahaki gelişinde, bizden biriyle iletişime geçmesini rica etmeye karar verdim. Belki de tepkisi iyi olurdu. Hemşire benim tek şansımdı; güvenlik görevlisini görmeyeli uzun zaman olmuştu.

Bir süreliğine dalmışım. Uyandığımda tepemde bir hemşireyle bir rahip duruyordu. Rahip kendi kendine mırıldanarak alnıma bir şey sürdü. Önce ne yaptığını anlayamadım. Bir süre sonra dank etti. Son duamı okuyordu. Son dua, ölen insanlar için okunur.

"Git buradan" dedim yüksek sesle. Başka bir şey söylemeye mecalim yoktu ama kimsenin son duasını istemediğime emindim. Ölmeyecektim. Ölsem bile bir ikiyüzlü gibi ölmeyecektim.

Siyah hemşire geri döndü ve tam yine sorularına başlayacaktı ki yaklaşması için işaret ettim. Etrafta kimse yoktu. Ondan, aynı zamanda teyzem olan avukatıma ulaşmasını istedim. Beni anlamakta büyük güçlük çekti ve ismimi sorup durdu. Doğru dürüst sesim çıkmıyordu. Son söylediğimi tekrarlamamı istediğinde, çığlık atıyormuşum gibi geldi. Sonradan, Assata isminin onun kulaklarına yabancı olduğu geldi aklıma. Muhtemelen bu ismi daha önce hiç duymamıştı. Ben de ona köle ismimi verdim. Numarayı uzattım, koşarak odayı terk etti.

İki dakika sonra başıma detektifler üşüştü. Önce tehdit edip sonra yalvarıyorlar, mantıkla hareket ettiklerini söyleyip bana bir dünya şey teklif ediyorlardı. Soru üstüne soru yağdırıyor, daha önce hiç olmadığı kadar delirmiş görünüyorlardı. Biri onunla işbirliği yapmam şartıyla beni kötü polisten kurtarmaya çalışan iyi polis olmuştu. Yorgundum ve sahneledikleri oyun beni daha da yoruyordu. Onların yüzünde de yorgunluğu seçebiliyordum. Gece, olanca gücüyle üzerime doğru düşüyordu. Dedektiflerin sesi uzaklardan gelmeye başladı. Daha fazla dayanamayacaktım. Cehennemin dibine gidebilirlerdi, ben uyuyacaktım. Bu kez gerçekten uykuya daldım.

Uyandığımda sedye hareket ediyordu. Bir süre sonra hastanenin yoğun bakım ünitesine vardık. Burası hemşire kaynıyordu. Çok sevindim. Tek istediğim şey uyumaktı. Yine daldım.

Uyandığımda yeni bir gün doğmuştu. Doktorlar vizitelerine çıkıyorlardı. İçlerinden biri, bir stajyer sanırım, bana çok iyi davrandı. Muayeneden geçtim, o sabahın geri kalanı kan tahlilleri, röntgen ve EKG'lerle geçti.

Kısa süre sonra, odamı tekrar değiştireceklerini öğrendim. Bir de Middlesex Şehir Hastanesi'nde olduğumu. Hemşireler kendi aralarında konuşuyorlardı. Yerimin değiştirilmesinden çok memnundular. Polisler sinirlerini bozuyordu.

Beni almaya geldiklerinde odada bir polis geçidi başlamış gibiydi. Götürdükleri yeni oda Johnson Suite diye geçiyordu. Bir hastanede böyle bir oda olabileceğini asla tahmin edemezdim. Oturma odası, çok büyük bir ekipman odası (burası benim de tutulduğum yer oluyor), çalışma odası, mutfak, tam teçhizatlı bir banyo ve kullanılma amacını asla bilemeyeceğim bir küçük oda daha vardı. Beni yatağa alıp ayaklarımdan birini kelepçeyle yatağın demir rayına bağladılar.

Etrafıma baktım. Şık gözüküyordu. Zengin yeri olduğu belliydi. Muhtemelen o odaya giren ilk siyahtım. Orada olmamın tek sebebiyse, güvenlikti. İlk iş kapıları mühürlediler. Üç eyalet polisinin bulunduğu yan taraftaki oturma odası haricinde bir giriş yoktu. İki polis memuru, bir komiser.

Odadaki polis telsizi bütün gün cızırdadı. "Ford marka, beyaz spor arabada renkli şüpheliler görüldü." "Mavi ceket ve kot pantolon giymiş zenci bir şüpheli hastaneye doğru yürüyor." Şüpheli görünen beyazlar asla bildirilmez. Yan odadaki polislerin konuşmalarından ve telsizden gelen seslerden, hastanenin eyalet polisleriyle çevrili olduğunu anladım. Birilerinin beni buradan çıkarmayı deneyeceği ihtimali vardı akıllarında. İyi hissetmeye başladım. Verdikleri Demerol zihnimi uyuşturuyordu. Bu da kelepçe yüzünden büktüğüm ayağımı hissetmememi sağladı.

Akşamüstüne doğru, her şey tekrar başladı. Dedektifler. Ve daha çok dedektif. Sorular, sorular... Gerçi bu kez sorular farklıydı. Bu kez, Siyah Kurtuluş Ordusu[1] hakkında; ne büyüklükte bir örgüt olduğu, aktif olduğu şehirler ve üyeler üzerine şeyler soruyorlardı. Fakat soruları, "kaçan bir herif"in etrafında dönüyordu. Ne kadar sevindim! Sundiata bence o an bir yerde, her zamanki halinde ve güvendeydi.

Vücudumun neresine vuracaklarına dikkat etmeye başladılar. İz bırakmak istemiyorlardı diye tahmin ediyorum. Bir tanesi

1. Siyah Kurtuluş Ordusu: Amerika Birleşik Devletleri'nde 1970-1981 yıllarında varlık göstermiş milliyetçi siyah yeraltı örgütü. Üyelerinin bir çoğu silahlı mücadele veren Kara Panterlerdir. (ç.n.)

parmaklarıyla gözlerime dokundu. Parmak uçlarında ne vardı bilmiyorum ama korkunç derecede yakıyordu. Sonsuza kadar kör kalacağımı düşündüm. Ben tamamen kör oluncaya kadar bunu yapmaya devam edeceğini söyledi. Gözlerimi kapatıp gözkapaklarımı sıkabildiğim kadar sıktım. Yine de birkaç kere parmağını gözüme değdirdi. Maddenin bir kısmı gözüme kaçtı. Ateş gibi yanan gözyaşlarım yanağımdan aşağı aktı ve başım zonklamaya başladı. Devam edeceğini düşündüm fakat onun yerine küfür etmeye ve lanet okumaya başladı ve diğerleriyle birlikte odayı terk etti.

İlk günlerimden birinde muayene için beyaz bir doktor geldi. Çok kibar, çok tatlı davranıyordu. Beni yavaşça muayene ederken hep arkadaşça bir sohbet peşindeydi. Alanını merak ettim. Onu daha önce görmemiştim ve düzenli gördüklerimden olmadığına emindim. Ne kadar berbat hissettiğimi tahmin edebildiğini söyleyip yatağa kelepçeyle bağlanmamı eleştirdi. Konuşmaya devam etti ve bir süre sonra yatağımın yanına bir sandalye çekti. Minik, arkadaşça sorular sormaya başladı. Şöyle şeyler söylüyordu:

"Şu paralı yoldakiler baya fena. Her şey için ceza yazarlar... Ben her gün kullanırım o yolu. Sen Jersey'de mi yaşıyordun? Ben Newark'tayım. Gittin mi hiç oraya? Yalnızlık çekiyormuş ve konuşacak birilerine ihtiyaç duyuyormuş gibi duruyorsun. Ben tıp fakültesini New York'ta okumuştum. Sen oralıydın, değil mi?"

Şüphelenip hiç cevap vermedim. Uyumak istediğimi söyledim, gitti. Onu bir daha hiç görmedim ama bir tür polis ya da FBI ajanı olduğuna hâlâ eminim.

* * *

Üçüncü ya da dördüncü gün, sorunlarımın çoğundan kurtuldum. Hepsi değil ama yumruk yemek, itilip dürtülmekle ilgili olanlar bitti. Alman aksanlı bir hemşire yardımıma koştu. Sabah hemşirelerindendi. Tam bir profesyoneldi ve aşırı titizdi,

baş ağrıtabilecek bir tipe benziyordu. Ama aynı zamanda bir hayat kurtarıcıydı. Ayağımdaki kelepçenin sıktığını dile getirip buna itiraz eden ilk kişi o oldu. Bacağım şişmeye başlamıştı ve kelepçeyi gevşetip gazlı bezle sarmak için ısrar etti. Tabii ki o odadan çıktığı anda kelepçeyi sıkıştırmaya devam ettiler. Ama gazlı bez işimi kolaylaştırdı. Yaptığı ve söylediği bazı küçük şeylerden, neler döndüğünü bildiğini anlayabiliyordum. Bir sabah her zamanki gibi odaya girdi, günlük rutinini tamamlayıp yatağın arkasından bir şey çekti ve bana kordonlu bir çağrı butonu uzattı.

"Herhangi bir anda bana ya da diğer hemşirelere ihtiyacın olursa, bu düğmeye bas" dedi. "Kullanmaya çekinme" diye ekledi, halden anlayan bir bakışla.

Gidip yanaklarından öpebilirdim.

Polisler bir noktada çağrı butonum olduğunu anladıktan sonra biri hemşireyle birlikte odaya girdi.

"Bu şeyin bağlantısı nasıl kesiliyor?" diye sordu. "Bununla kendine ya da başkalarına zarar verebilir."

"Hayır" dedi, "o butondan kurtulmanın bir yolu yok. Kabloyu çıkarsanız bile hemşire odasında çalmaya devam eder. Solunum sorunu var ve bu buton ona gerekli".

"Aynen!" diye düşündüm. "Das ist richtig."[2]

O olaydan sonra polis yarım metre yakınıma geldiği anda butona bastım. Sonunda fiziksel şiddet uygulamaktan vazgeçip kendilerini sözlü tehdit ve tacizlerle tatmin ettiler. En sevdikleri şey, köşeye geçip bana silah doğrultmaktı. Her gün, hayattaki son günüm gibiydi. Her gece sanki son gecemdi. Biraz zaman geçti, alıştım. Bağışıklık geliştirdim. Bazen boş olduğunu bilmediğim bir silahı doğrultur; uzun, coşkulu bir konuşma yapıp tetiği çekerlerdi. Bazen de Rus ruleti oynamak isterlerdi. Hepsi bana nefret kusuyordu. Onlar eyalet polisiydi ve ben içlerinden birini öldürmekle suçlanıyordum.

2. (Alm.) Bu doğru. (ç.n.)

Her gün üç polis vardiyası olurdu. Vardiya değişirken iki eyalet polisi, komiseri selamlardı. Bazıları polis selamı verir, bazıları da Almanya'daki Naziler gibi ellerini ileriye uzatıp topuklarını yere vururdu. İnanılmazdı. Bir gün, biri odaya girip İkinci Dünya Savaşı'nda nasıl da yanlış tarafta savaştığı üzerine uzun uzun konuştu. Susmak bilmedi. Söylediği her şeye inanıyordu, belliydi. Dünyanın ne kadar boktan bir yer haline geldiğinden bahsetti, düzgün insanların artık sokaklarda rahat rahat yürüyemediğinden. Ona göre Hitler kazansaydı, dünya şu an içinde bulunduğu durumda olmazdı. Benim gibi zenciler, belalı zenciler, New Jersey eyalet polislerini vurup durmazdı.

Hızını alamayarak, zeki ve çok çalışkan oldukları için her şeyi beyaz ırkın bulduğunu, diğer ırklarınsa beyazların çalışıp kazandığı her şeyi ele geçirmek üzere isyan çıkarmak istediğini ve teröre başvurduğunu söyledi. Bir şey dememek için kendimi zor tutuyordum. İmparatorluklardan bahsetti: Roma, Yunan, İspanya, Britanya. Tarihte imparatorlukları sadece beyaz ırkın kurduğunu çünkü onların dünyanın geri kalanından daha uygar olduklarını ekledi. Baleyi, operayı, senfonileri yazan hep onlardı. "Hiç bir zencinin senfoni yazdığını gördün mü?" Bana her gün nazizmle ilgili nutuk çekti. Bazen diğer Naziler de ona katılırdı. Eyalet polislerinin içinde çok sayıda Nazi var mı diye sordum, kahkaha atıp konuşmaya devam etti.

Kara Panter Partisi'ndeyken polise "faşist köpek" derdik. Polislere "faşist" dememin sebebi, Nazi olduklarına inanmam değil, toplumumuza karşı davranış biçimleriydi. Polise ne kadar faşist dediysem, kullandığım mecazi anlamın gerçekliğiyle o kadar kez çarpıldım. Çünkü daha sonra; New Jersey'deki eyalet polis merkezinin bir Alman tarafından kurulduğunu, üniformalarının bir tür Alman üniformasından desenler taşıdığını (Güney Afrika polisinin üniformasıyla benzeşiyor) ve bu polislerin siyah, Hispanik ve uzun saçlı insanları paralı yolun orada durdurarak dövdüğünü, darp ettiğini, tutukladığını öğrendim.

Şahsıma karşı başlatılmış linç kampanyasını Naziler yönetiyordu. Yemeğime tükürüp oda buz gibi olana kadar termostatın sıcaklığını azaltırlardı. Bir dönem uyumama engel olmak için uğraştılar. Ayaklarını yerlere vurarak bütün gece bağıra bağıra şarkı söyler, silahlarıyla oynarlardı. Hemşirelere durumdan bahsettim, ama bir işe yaramadı.

Yaptıkları şeylerle baş edebilirdim de bu ne zamana kadar böyle devam edecekti? Dış dünyadan hiç haber alamamıştım. Herhangi biri yerimi, sağ olup olmadığımı biliyor muydu, onu bile bilmiyordum. Göğsüm daha iyiydi fakat hâlâ zorlukla nefes alıyordum. Artık ameliyat edilmeme gerek kalmadığını düşünüyordum. Ama bir taraftan da, bunun sebebi gerçekten iyileşiyor olmam mı, yoksa bana verdikleri ağrı kesiciler mi; emin olamıyordum.

Her gün onlardan avukatımla iletişime geçmelerini istedim. Bana her gün, aramayı denediklerini ama numaranın cevap vermediğini söylediler. Bunun doğru olmadığını biliyordum çünkü Evelyn'in çağrı yanıtlama servisi vardı. Her gün aileme ulaşmalarını istedim. Buna verdikleri cevap genellikle tiksindirici oluyordu.

"Ha, bir ailen var, öyle mi? Annen de senin gibi zenci bir orospu mu? Biz bu hastanede zencileri pek sevmeyiz."

Hakkında uzun uzun konuşacak başka bir şey bulana kadar ailemle ilgili konuşup dururlardı. "En güzel haber, olmayan haberdir" lafını kim bulduysa herhalde aklını kaçırmış.

Tek bir haber aldım, o da kötüydü. Sundiata'yı tutuklamışlardı. Önce inanmadım ama umursamaz ve ukala gözüküyorlardı. Bir şeyler olduğu belliydi.

"Arkadaşını aldık" dedi biri. "Bülbül gibi şakıyor. Bülbül gibi şakıyıp bütün suçu senin üzerine atıyor. O gün giydiğin donun rengini iyi ki bilmiyordu yoksa onu da söylerdi. O sırada nereden geldiğinizi biliyoruz. Nereye gittiğinizi biliyoruz. Niye Howard Johnson'da durduğunuzu biliyoruz. Verdiğiniz siparişi, hatta senin patates cipsi sevdiğini bile yumurtladı."

"Nasıl?" diye düşündüm. "Bunu nasıl biliyorlar?" Paralı yolun ordaki Howard Johnson'da patates cipsi aldığımızı hatırladım. Belki birileri beni görmüş ve hatırlamıştır.

"Evet, Clark Squire bize eyalet polisinin silahını alıp onu kafasından vurduğunu söyledi. Ama sen yapmazsın böyle bir şey, değil mi? Gerçekten de durumun epey zor JoAnne. Ben senin yerinde olsam bunu onun yanına bırakmazdım. Bütün suçu bir kadına atmak düşük bir hareket. Gel seninle bir anlaşma yapalım. Sen bize her şeyi anlat, biz de sana çok yüklenmeyeceğimizin sözünü verelim. Kötü bir süreç geçirmeni istemiyorum, bu kadar. Biliyorsun, aleyhinde ifade verirse sana uzun süre hapis görünüyor. Müebbet alabilirsin, hatta elektrikli sandalyeye bile gidebilirsin. Tek yapacağın şey bize olanları anlatman. Biz de bunun karşılığında birkaç yıl yatıp evine gitmeni sağlarız. Daha gençsin. Bütün hayatını hapiste çürütmek istemezsin, değil mi? Belki de davana karşı borçlu hissediyorsun. Peki, arkadaşının davanızı umursadığını mı sanıyorsun? Alakası yok. Aklına ne gelirse söylüyor. Her şeyi senin üstüne atıyor. Bunların hepsi aynıdır. Siyahlar; yok eşit haklar, yok vatandaşlık hakları bir ton bok püsür konuşurlar, iş polis tarafından aranmaya gelince, kendilerinden başkasını düşünmezler. O kendini kurtarmaya bakıyor, bence sen de öyle yapsan iyi olur. Dava seni umursuyor mu sanki? Senin kendi insanın bile seni umursamıyor. Onlara göre sen bildiğin sabıkalısın. Sana bir seferliğine kendini kurtarıp temize çıkma şansı sunuyorum. Kabul etmezsen, salağın tekisin."

Gerçekten de siyah insanların salak olduğunu düşünüyorlardı. Okudukları kitaplar epey eski olmalı. Aptalca nutuğuyla işi çözdüğünü zannederek orada öyle oturuyordu. Hiçbir şey söylemezseniz karşılığında ters yüz ederek size karşı kullanabilecekleri bir şey olmaz. "Böl ve yönet" onların her daim parolası olmuştur.

Konuşmayacağımı anladıkça odayı terk etmeye başladılar. Biri geri gelip "Ah" dedi, "neredeyse sana haklarını okumayı

unutuyordum". Küçük bir kâğıt parçası çıkarıp yazılanları okudu. " 'Sessiz kalma hakkına sahipsin. Falanca filanca haklara sahipsin.' Sonra haklarını okumadığımızı falan söylersin."

* * *

Perşembe. Öğle saatleri. Telefon görüşmesi yapmama izin verdiler. İnanamadım. Teyzemi aradım. Yanıtlama servisi çıktı. Başka kimi arayacağımı bilemiyordum. İsimlerini bildiğim avukatların hepsi Panter 21[3] davasına bakıyorlardı. Rastgele aradım. Hiçbiri yerinde değildi ama sekreterleri aradığımı ileteceklerini söyledi. Biraz hayal kırıklığına uğramıştım ama bir taraftan da çok daha iyi hissediyordum. İşler ümit verici şekilde gitmeye başlamıştı.

Bugün cuma. Yan odadaki hareketlilikten bir şeylerin döndüğünü anladım. Konuşma sesleri, fısıltılar. Bir girip bir çıkıyorlar, orayı burayı düzeltip eşyayı taşıyorlardı. Polis telsizi titreşimden yerinde zıplıyordu. Neler oluyordu? Her ne oluyorsa, çok kötü olamaz diye düşündüm. Herkes odadan çıktı. Kısa süre sonra bir kadın polis içeri girdi. Kahverengi üniformasındaki rozetinde "Şerif Departmanı" yazıyordu. Ya siyah ya da Hispanikti. Beyaz olmadığı dışında kesin bir şey söyleyemiyorum. Sonra içeri kadın polisinkine benzer üniformalı başka polisler girdi. Sonra biraz daha... Eyalet polisiydiler. İçlerinden biri kapıya yöneldi ve hazır ola geçti. Sonra takım elbiseli adamlar ve elinde stenografi cihazı olan başka bir adam geldi.

"Sayın Joseph F. Bradshaw. Middlesex Vilayeti, New Jersey Eyaleti. Herkes ayağa."

Sonra odaya siyah cüppeli bir hâkim girdi. Takım elbiselilerden biri hakkımdaki suçlamaları okudu.

3. 1969'da, 21 Kara Panter üyesinin New York'ta iki polis merkezi ve bir eğitim bürosuna el bombaları ve uzun namlulu tüfeklerle saldırı planlamak iddialarıyla tutuklandıkları dava. 1971 yılında sanıkların hepsi tüm suçlamalardan aklanmıştır. (ç.n.)

Bugün burada, 2 Mayıs 1973 tarihinde gerçekleşen silahlı saldırı sonucu vuku bulmuş olaylarla ilgili, hakkınızdaki suçlamaları iletmek adına bulunuyoruz. Suçlamaları okuyacağım ve size karşı açılmış soruşturmaların kopyalarını bırakacağım. Hâkim daha sonra sizi mahkeme celbi ve sahip olduğunuz haklar üzerine bilgilendirecek.

2 Mayıs 1973'te Middlesex vilayeti East Brunswick ilçesi sınırları içerisinde, New Jersey Eyalet Polisi James Harper tarafından gerçekleştirilen kanuni bir tutuklamaya kanuna aykırı bir şekilde direndiğinizi, tehlikeli bir tabancayla ateş ederek bahsi geçen James Harper'ı yaralayıp olay yerinden kaçtığınızı ve New Jersey Ceza Kanunu 2A:85-1'i ihlal ettiğinizi beyan eden New Jersey Eyalet Polisi Dedektif Taranto tarafından yapılmış, 119977 numaralı şikâyetle suçlanıyorsunuz.

Ayrıca, 2 Mayıs 1973'te Middlesex vilayeti East Brunswick ilçesinde, New Jersey Eyalet Polisi James Harper'a karşı –sanığın olay yerinde boşalttığı– silahla ateş etme, silahla yaralama sonucu sakat bırakma vasıtasıyla Menfur Saldırı ve Yaralama suçlarını işleyerek New Jersey Ceza Kanunu 2A:90-1 maddesini ihlal ettiğinizi beyan eden New Jersey Eyalet Polisi Dedektif Taranto tarafından yapılmış, 119979 numaralı şikâyetle suçlanıyorsunuz.

İkinci fıkrada; sanık Joanne Deborah Chesimard'ın sözü edilen tarih ve yerde kanun dışı bir şekilde bahsi geçen James Harper'ı –olay yeri ve anında sanığın elindeki– silahla öldürmeye teşebbüs ettiğini ve New Jersey Ceza Kanunu 2A:90-2 maddesini ihlal ettiğinizi beyan eden James Harper tarafından suçlanıyorsunuz.

Üçüncü fıkrada; bahsi geçen sanığın sözü edilen tarih ve yerde elindeki silahı ateşleyerek yaralamak vasıtasıyla bir kolluk kuvvetleri mensubuna, yani usülüne uygun yemin etmiş New Jersey Eyalet Polisi James Harper'a karşı kanun dışı saldırı gerçekleştirerek, New Jersey Ceza Kanunu 2A:90-4 maddesini ihlalle suçlanıyorsunuz.

119980 numaralı lahiyada: silahla ateş ederek New Jersey Eyalet Polisi Werner Foerster'ı öldürme vasıtasıyla, New Jersey Ceza Kanunu 2A:113-1 ve 2A:85-14 maddelerini ihlal ederek kasten adam öldürmekle suçlanıyorsunuz.

119981 numaralı lahiyada, Yüksek Dedektif Taranto'nun şikâyetiyle, 2 Mayıs 1973'te Middlesex vilayeti East Brunswick ilçesinde, New Jersey Eyalet Polisi James Harper tarafından gerçekleştirilen kanuni bir tutuklamaya karşı koyma sırasında, kanun dışı bir şekilde Zayd Shakur olarak da bilinen James Coston'ın ölümüne kasten sebebiyet verme yoluyla, New Jersey Ceza Kanunu 2A:113-2 maddesini ihlalle suçlanıyorsunuz.

119982 numaralı lahiyada, Polis Çavuş Louis Taranto'nun şikâyetiyle, 2 Mayıs 1973'te Middlesex vilayeti East Brunswick ilçesinde kanuna aykırı olarak; üzerinizde yasa dışı silah; –hiçbirinin gerekli taşıma ruhsatları olmamak üzere– bir adet 9 milimetrelik Browning marka otomatik tabanca, bir adet .380 kalibre Browning marka otomatik tabanca, seri numarası 24831 olan bir adet .38 kalibre Llama marka otomatik tabanca bulundurmak suretiyle New Jersey Ceza Kanunu 2A:151-41 (a) maddesini ihlal etmekle suçlanıyorsunuz.

Ayrıca 119983 numaralı lahiyada: 2 Mayıs 1973'te Middlesex vilayeti East Brunswick ilçesinde, New Jersey Eyalet Polisi Werner Foerster'dan .38 kalibre tabancayı kanun dışı bir şekilde şiddet ve zor kullanarak alıp bahsi geçen Werner Foerster'ı vurarak kasten öldürme suretiyle New Jersey Ceza Kanunu 2A. 141-1 maddesini ihlal ettiğinizi beyan eden Yüksek Dedektif Taranto tarafından suçlanıyorsunuz.

Suçlamaların İkinci Fıkrasında silahlı bir şekilde bu suçu işlemek suretiyle, New Jersey Ceza Kanunu 2A:151-5 maddesini ihlal etmekle suçlanıyorsunuz.

119984 numaralı lahiyada: 2 Mayıs 1973'te Middlesex Vilayeti East Brunswick ilçesinde, Zayd Shakur olarak da bilinen James Coston ve kimliği bilinmeyen bir kişi ile birlikte bahsi geçen Polis Memuru Werner Foerster'ı öldürmek üzere kanun dışı

bir şekilde suikast düzenlediğinizi iddia eden Yüksek Dedektif Taranto tarafından suçlanıyorsunuz. Bahsi geçen suikast, aşağıdaki aleni fiillerin işlendiğine hükmediyor:

1- Yukarıda sözü edilen sanık Joanne Deborah Chesimard'ın yukarıda belirtilen zaman ve tarihteki suikasti gerçekleştirmek için üzerinde bir tabanca bulundurması.
2- Sözü edilen sanık Joanne Deborah Chesimard'ın ittifak kurduğu kişilerle birlikte, önceden belirlenmiş bir plan sonucu Polis Memuru James Harper'a saldırıda bulunması, ya da sözü edilen memuru öldürmek suretiyle kurdukları planı sonlandırma amacında olması ve bu sebeple James Harper'a silahla ateş etmesi...

Hiç susmayacağını düşündüm. Suçlamaların yarısını anlayamamıştım bile. Yarıda kestim. "Avukatım yok" diyerek karşı çıktım. "Avukat talep ediyorum." Umursamayıp okumaya devam ettiler.

"Savunman nedir?"

"Bir avukat istiyorum. Avukatımın olması hakkım değil mi?

"Avukata ihtiyacın olmayacak" dedi hâkim, buz gibi bir sesle.

" 'Suçsuzum dedi' diye savunma girin."

Savunma bir acele girildi ve kafile ayrıldı.

Ardından aynı kadın polis tekrar geldi. Duvarın önünde sert bir ifadeyle duruyordu. Suratı maske gibiydi. "Olamaz!" diye düşündüm "Yine mi mahkeme? Ne yapacaklar, beni burada apar topar oyuna mı getirecekler?" Kendimi, avukatım olmadan, davam şu an bu yatakta görülürken hayal ettim.

Kapı açıldı. Gelen, avukatım ve teyzem Evelyn'di. Dünyadaki en güzel görüntüydü. Sıkıca sarılıp yanıma oturdu. Her zaman olduğu gibi, önce iş.

"Sadece beş dakikam var" dedi. "Seni görmeme izin vermediler, mahkeme izni almam gerekti. Hâkim her birimize beş dakika verdi. Annenle kız kardeşin dışarıda. O yüzden hızlı konuş."

Kafamızı kaldırdığımızda polisin neredeyse ağzımızın içinde olduğunu gördük. "Müvekkilimle yalnız kalmayı talep ediyorum" dedi Evelyn. "Lütfen geri çekilir misiniz? Bu yaptığınız kanuna aykırı. Bu bir avukat-müvekkil görüşmesidir, mahremiyet hakkımızı talep ediyorum." Üç santim geri gitti. Evelyn'e sabah gerçekleşen usülsüz mahkemeden bahsettim. Dudaklarım eski filmlerdeki gibi son hızda hareket ediyordu. Evelyn'in yüzündeki ifadeden korkunç göründüğümü anlayabiliyordum.

"Nasıl davranıyorlar sana?" diye sordu.

Tüm hikâyeyi anlatmaya vakit yoktu fakat neler olup bittiğinden bahsedebildim. Bana bir sonraki gün ne yapacaklarını tahmin edemiyordum. Bunu durdurmaları için üzerlerinde baskı oluşturacak birine ihtiyacım vardı. Olanların bir kısmını anlattım. Ama en kötü şeyleri söyleyemedim. Öyle acıklı bakıyordu ki. Anlattığım her olayla birlikte elleri titremeye başlıyordu. "Yapabildiklerini yaparsın" dedim.

"Süreniz bitti! Süreniz bitti, hanımefendi!"

Evelyn nafile itirazlarını sıralamaya başladı. "Müvekkilimle görüşmem gerek. Bu süre yeterli değil."

"Kusura bakmayın, size verilen süre bitti." Sanki dövmeye geliyorlarmış gibi Evelyn'in üzerine doğru yürüdüler.

Ve gitti. Kendimi annem ve kız kardeşim için toparladım. İkisini de görmeyeli çok, çok uzun zaman olmuştu. Ne beklemem gerektiğini bilmiyordum.

Annem içeri girdi. Kaygılı ama güçlü görünüyordu. Beni öptü.

"Seninle gurur duyuyorum" dedi.

Kelimeler, sıcak bir sevgi battaniyesi gibi etrafımda uçuştu. Kendimi zor tutuyordum. Annem benimle gurur duyuyordu. Beni seviyordu ve benimle gurur duyuyordu.

Annemle görüşmemiz zamansızca kesildi. İçeri kız kardeşim girdi. Saçını bir eşarpla kapatmıştı. Solgundu. Beni görür görmez ağlamaya başladı. Gözyaşları, yumuşak yanaklarından aşağı doğru hızla akıyordu. Uzun süredir ağladığı belliydi.

Basitçe, "Seni seviyorum" dedi.

Fazla konuşmadık, fakat o birkaç dakika boyunca kendimi ona çok yakın hissettim.

"Süreniz bitti." O da gitti.

Tamamıyla duygusallaşmış, öylece uzanıyordum. Bütün bu olanlar ailem için çok fazlaydı. Sarsılmış ve kırılgan gözüküyorlardı. Onlar için belki tüm bu süreç, benim için olduğundan bile daha zordu. Keşke, onları mutlu edebilseydim.

* * *

İki siyah hemşire bana çok iyi davranıyordu. Vardiyaları sırasında yollarını değiştirip iyi olup olmadığıma bakmaya geliyorlardı. Odamı sık sık ziyaret ettiler. Bunun için, özellikle ilk günlerde, onlara çok minnettardım.

"Bir şeye ihtiyacın olursa, zili çal yeter" dediler, anlayışla.

İki hemşireden biri bir gece odama gelip bana üç tane kitap verdi. O ana kadar kitap okumak aklımdan bile geçmemişti. Özenle seçilmişlerdi. Biri Afroamerikan şiir kitabı, biri *Beyaz Amerika'daki Siyah Kadınlar* adında bir kitap, diğeri de Herman Hesse'nin *Siddharta* romanıydı. Ne zaman beni esir alanların sözlü tacizine uğrasam, yüksek sesle şiir okuyarak onların sesini boğdum. *Invictus* ve *If We Must Die*, en çok okuduğum iki şiirdi. Onları, güvenliğin her kelimeyi duyduğuna emin olana kadar tekrar tekrar okurdum. O şiirler, benim onlara mesajımdı.

Siyah kadınlar hakkındaki kitabı okuduğumda, kız kardeşlerimin ruhlarının beni beslediğini, güçlendirdiğini hissettim. Onlar, zamanın en başından beri, zorluklar çekip darbelere karşı hayatta kalmak için birbirlerine yardım etmişlerdi. *Siddharta*'yı okuduğumdaysa huzurla doldum. Yaşayan tüm şeylerle birlik içinde hissettim. Dünya, tüm baskılara rağmen, çok güzel bir yerdi. Kendi kendime yavaşça "om" matrasını söyledim, dudaklarımın titreşimini hissederek... Kuşları, güneşi ve ağaçları hissettim.

İnsanları seven tüm güçlerle, yeryüzündeki tüm devrimci güçlerle birlik içindeydim.

Kesinlikle iyileşiyordum. Artık hemşirenin refakatinde tuvalete gitmem için ayağımdaki zincir çözülüyordu. Gerçi hâlâ güçsüzdüm. Tuvaletten döndüğümde sanki çok zor bir fiziksel başarı göstermişim gibi yatağa çöküyordum. Ama en azından artık neyim olduğunu biliyordum. İlk günlerde neredeyse hiç soramamıştım. Sorduğumda da sanki sağlık durumum bana söylenmemesi gereken çok gizli bir bilgiymiş gibi davrandılar. Vücuduma üç mermi isabet etmişti. Bir tanesi hâlâ göğsümdeydi. Akciğerlerime sıvı dolmuştu. Köprücük kemiğim kırılmıştı. Bir kolum, sinirlerdeki geri dönülemez hasar yüzünden felç olmuştu. Sürekli olarak doktorlara kolumu bir daha kullanıp kullanamayacağımı sordum. Bir ya da iki doktor, net bir şekilde "Hayır" dedi. Diğerleri ise "Belki evet, belki hayır."

Neyse, yaşayacaktım.

HİKÂYE

Sen öldün.
Ben ağladım.
Ve devam ettim.
Biraz daha yavaş
Ve çok daha ölü halde.

İKİNCİ BÖLÜM

FBI, doğumumu kanıtlayan bir belge bulamıyor. "ARANIYOR" posterimde, doğum tarihimi 16 Temmuz 1947 diye yazmışlardı, parantez içinde, "doğum belgesiyle tasdik edilememiştir".

Neyse, doğdum. İki kardeşten büyüğüyüm. Kız kardeşim Beverly benden beş yıl sonra doğdu. Annemin bana verdiği isim JoAnne Deborah Byron'dı. Şişman ve mutlu bir bebek olduğum, yaklaşık dokuz aylıkken cümle kurarak konuştuğum söylenir. Fakat tembelmişim; yürümeyi, konuşmayı öğrendiğimden çok daha geç öğrenmişim. Ailedeki herkes gecemle gündüzümün karıştığını, geceleri herkesi ayağa diktiğimi söyler. (Hâlâ gece kuşuyum.) Bebekliğimle ilgili hatırladığım tek şey, yanıma kürk ya da tüylü bir şeyler giyen biri geldiğinde avazım çıktığı kadar çığlık attığımdır. (Hâlâ kürkten ve tüyden hoşlanmam.)

Annemle babam ben doğduktan kısa bir süre sonra boşanmışlar. New York'un Jamaica bölgesinin Bricktown mahallesinde, annem, teyzem (Evelyn Williams), anneannem (Lulu Hill) ve dedem (Frank Hill) hep birlikte yaşadık. O evle ilgili sadece çok

sevdiğim arka bahçesini ve bir de komşunun köpeğini hatırlıyorum. Köpeği iyi hatırlıyorum çünkü ondan ödüm kopardı. Küçük çocuk gözlerime, King Kong ya da Mighty Joe Young'ın devasa bir köpek versiyonu gibi gelirdi. (Hâlâ köpeklere bayılmam.) Ben üç yaşımdayken, anneannem ve dedem o evi satıp Güney'e taşındılar. Ben de onlarla gittim.

Kuzey Karolina'nın Wilmington kentindeki Yedinci Cadde'de, büyük bir ahşap eve taşındık. Orası dedemin de büyüdüğü evdi. Panoramik manzaralı verandasıyla kocaman, yeşil bir salıncağı vardı. Ve tabii ki ön bahçesinde gül ağaçları ve arka tarafta bir Pikan cevizi ağacı... Dedem bu evin büyük dedem Pappa Linc'e ait olduğunu sanıyordu. Fakat daha sonra, evin yaşamı boyunca kullanılmak üzere büyük dedeme verildiğini öğrendi. Pappa Linc, Wilmington'ın en önde gelen beyaz ailelerinden birinin şoförlüğünü yapıyordu. Söylenene göre, kendisi de siyah toplumunun önde gelenlerindendi. O ve büyük anneannem, Momma Jessie, hayatlarını çalışıp didinerek geçirmişlerdi. O evde tam on bir çocuk yetiştirmişler ve evin kendilerinin olduğunu zannederek ölmüşlerdi. Satır aralarına gizlenenler ve beyaz avukatlar, siyahlardan sahip oldukları şeyleri çalmanın bir yolunu mutlaka bulurlar. Sonuçta anneannem ve dedem evi tekrar satın almak zorunda kalmıştı.

"Kimmiş senden daha iyi?"
"Hiç kimse."
"Kim?"
"Hiç kimse."
"Kaldır o kafayı."
"Tamam."
"Tamam?"
"Tamam, anneanne."
"O başını hep yukarıda tutacaksın. Kimsenin sana sataşmasına izin vermeyeceksin, anladın mı?"
"Anladım, anneanne."

"Kimsenin seni kullanmasına izin vermeyeceksin, duydun mu beni?"
"Evet, duydum."
"Duydun mu?"
"Duydum, anneanne."

Ailemdeki herkes kişisel onur ve haysiyet konularında duyarlı olmamı istemiştir fakat anneannem ve dedem bu konuda fanatikti. Bana sürekli, "Sen de herkes kadar iyisin. Kimsenin senden daha iyi olduğunu söylemesine izin verme" derlerdi. İkisi de "Peki, efendim" dememi, beyazlarla konuşurken ayakkabılarıma bakmamı, uşakvari tavırlar göstermemi sert bir biçimde yasaklamışlardı. Onlarla "gözlerinin içine bakarak" konuşacaktım. Anlattığım şeyden emin olacaktım. Yüksek, anlaşılır bir ses tonuyla, başım dik konuşacaktım yoksa anneannem ve dedem ağzımın payını verirdi.

Büyüklere saygı konusunda çok hassaslardı. Yetişkinlerle konuşurken kibar cevaplar vermem, komşuların evinin önünden geçerken "Günaydın" ve "İyi akşamlar" demem tembihlenirdi. Haddim olmayan bir karşılık vermem, küstahlık söz konusu bile olamazdı. Soruları cevaplarken evet-hayır gibi kısa cevaplar kullanmam yasaklanmıştı. Onun yerine, "Evet, anneanne", "Hayır, dede" diyecektim. Ama iş, ayrımcılığın kol gezdiği Güney'deki beyazlarla uğraşmaya gelince, anneannem bana, "Sana saygı duymayan hiç kimseye saygı göstermeyeceksin, anlaşıldı mı?" derdi, neredeyse tehdit eder gibi. "Anladım anneanne" derdim ben de, fısıldayarak. "Hakkını arayacaksın!" derdi hep. Bana öğretmeye kararlı olduğu şeylerden biriydi. Bakkala göndermeden önce alacaklarımla ilgili sıkı sıkı tembihlerdi. Hiçbir durumda eve adi ürünlerle gelmeyecektim. Bu nedense Güney'deki siyahların başına çok sık gelmeye başlayan bir durumdu. "Onlara dandik malları istemediğini söyleyeceksin. Sakın o ikinci el şeylerle eve geleyim deme." Eğer bakkalın verdiği ürünü anneannem beğenmezse, dönüp

değiştirmek ya da paramı geri almak zorundaydım. "Yüksek sesle hakkını isteyeceksin. Götürme beni o bakkala." Anneannemin bakkala gittiği durumda koparacağı fırtınadan deliler gibi korkup bakkala koştururdum, kendi fırtınamı koparmaya.

Anneannem, ne zaman birinin şiddete maruz kaldığını duysa, hele bu bir kadına kötü muamele eden bir erkekse, gözlerimin içine bakıp "Kimsenin sana kötü davranmasına izin vermeyeceksin, duyuyor musun? Biz seni kötü muamele göresin diye yetiştirmiyoruz, anladın mı?" derdi. Ben de, anneannemin kendisini nasıl bu kadar çok tekrar edebildiğini merak edip bir milyonuncu kez, "Anladım, anneanne" diye cevap verirdim. Anneannemin ve dedemin verdiği öğütler, işlenmemiş ve hamdı. Her şeyi sürekli tekrar etmelerinden nefret ederdim. Ama onların öğrettikleri, Amerika'da büyürken karşılaşacağım durumlarda, bana hayatımda öğrendiğim diğer her şeyden çok daha fazla yardım etti.

Fakat çoğu zaman anneannem ve dedem için saygınlık ve onur, mertebe ve para gibi kavramlara bağlıydı. Onların beyazlar "kadar iyi" olmakla kastettiği beyazların elindekilere sahip olabilmekti. Bana, okumam gerektiğini, ancak bu şekilde iyi bir ev, iyi bir araba ve güzel kıyafetlere sahip olabileceğimi söylerlerdi. "Beyazlar bizi yokluk içinde görmek istemiyor." "Bu yüzden eğitimi tamamlamalısın ki hayata tutunan bir birey olasın." Hayata tutunan bir birey olmak beni fazla ilgilendirmiyordu. Ben mutlu olmak, mutlu hissetmek istiyordum. Siyah toplumdaki sınıfsal farklar konusundaki bilincimi küçük yaşta kazandım. Anneannem, bana onurlu ve güçlü olmayı hayatta tanıdığım herkesten daha iyi öğrettiyse de, aynı zamanda Booker T. Washington'ın[1] büyük bir hayranıydı ve dikkafalı bir kadındı. "Yetenekli On" anlayışını benimsemişti.[2] Fabrikada parça başı ücret alan bir işçiydi ve hayatı boyunca hep çok çalıştı, fakat

1. 1856-1915 yıllarında yaşamış, Afroamerikan toplumunu önemli derecede etkilemiş politik lider, yazar, eğitimci. (ç.n.)
2. (İng.) The Talented Tenth: Her on siyahtan birinin liderlik vasfına sahip olduğu düşüncesine dayanan, ilk defa Afroamerikan sosyal bilimciler tarafından kullanılmış, 20. yüzyıla ait bir terim. (ç.n.)

benim için başka planları vardı. Ben Wilmington'ın Yetenekli On'unun –ayrıcalıklı sınıfın– ve sözde siyah burjuvazinin bir parçası olacaktım.

Bu yolda hayata geçirdiği ilk hamle "sokak serserileri"yle oynamamı yasaklamak oldu. Söylediğini yapmam imkânsızdı çünkü sokak serserisinin ne anlama geldiğini bilmiyordum. Çoğu kez anneannemin hiddetinin her şeyden bihaber nesnesi oldum. Suçum, serserilerle oynamaktı. Kendisini kıvrandıran bir sıkıntı içinde, eğer fenalıklarıma devam edersem beni çok ciddi şekilde cezalandırmakla tehdit ederdi. Sokak çocuklarıyla takılmayı derhal bırakıp "düzgün çocuklar"la oynayacaktım. Fakat kimin düzgün çocuk olduğu konusunda asla anlaşamıyorduk. Anneanneme düzgün gelen çocuklar, bambaşka bir hikâyenin konusuydu.

Düzgün çocuklar, düzgün ailelerden gelirdi. Bir ailenin düzgün bir aile olup olmadığı nasıl anlardınız? Düzgün aile, düzgün bir evde yaşardı. Peki bir evin düzgün bir ev olup olmadığını nasıl anlardınız? Düzgün bir ev; iyi dekore edilmiş, önünde yaya kaldırımı olan evdir. Düzgün aileler çocuklarının sokakta çıplak ayak oyun oynamalarına ve "lan" demelerine izin vermez. Anneannem bilmiyordu ki, onun kulaklarından iki metre uzaklaştığım anda en sevdiğim kelime "lan"dı. Burnunun dibinde bir sokak serserisiyle yaşıyordu. Hem de bunu hiç bilmeden. Bu çocuklar, genelde mahalle aralarında, gecekondularda yaşardı. Ama anneannem, oralarda yaşamayan arkadaşlarıma bile sokak serserisi derdi.

Beni adeta bir görev duygusuyla, aklım biraz başıma gelsin diye, "düzgün çocuklar"ın evine götürürdü. Bu küçük düzgün çocuklar, hiçbir istisna olmaksızın Wilmington'ın siyah doktorları, avukatları, vaizleri ve müteahhitlerinin çocukları olurdu. Öğretmenler, kuaför ve berberler ve "renkli" gazetelerin editörleri de düzgün insanlar olarak görülürdü. Bu, küçük "düzgün" oyun seanslarımızın çoğunda, diğer çocuklar ve ben birbirimize garip bakışlar atar durur ya da göster-ve-söyle (büyüklerin

"uuuu"ları, "aaaa"ları eşliğinde çocukların bana oyuncaklarını göstermesi) ile geçirirdik. En kötüsü ise vaizin evinde yemeğe katılmaktı. Yemek masasında tam bir saat dua okunurdu ya da müteahhitin kızıyla top oynamak zorunda kalırdım. O kız hep topla oynamak isterdi, benimse top ölü insanları koydukları yerlere kaçıp bir cesedin ağzında duracak diye ödüm kopardı. Anneannem, en sevdiği düzgün çocuklardan birinin en sevdiği oyunun, aletiyle göster-ve-söyle oynamak olduğunu ve herkesi üzerine işemekle tehdit ettiğini bilse herhalde aklını kaçırırdı.

Bu ziyaretlerden sonra, anneannem bir hafta boyunca küçük düzgün arkadaşlarımın ne kadar kibar olduklarından, birlikte nasıl güzelce oynadığımızdan bahsederdi. Sessizce sızlanır, suratımdaki ifadeyi küstahlığa bir seviye kala, orada bırakırdım. Anneannemle, neredeyse ben yetişkin olana kadar devam eden bir soğuk savaş sürdürdük. Ona başkaldırmak falan istemiyordum. Sadece sevdiğimiz insanlar farklıydı. Arkadaşlarımın nasıl evlerde yaşadığıyla ya da sokak arasında yaşayıp yaşamadıklarıyla ilgilenmiyordum. Önemli olan, onları sevip sevmediğimdi. O zaman da emindim, şu anda da öyleyim. Çocuklar bazı konularda yetişkinlerden daha aklıselimler.

Ne var ki benim genç aklım için Wilmington'daki hayat epey heyecan vericiydi. Her zaman gidecek yeni yerler, tanışacak yeni kuzenler, teyzeler ve amcalar olurdu. En sevdiğim akrabalarımdan biri Lou teyzemdi. Annem Jessie'nin kız kardeşiydi ve bizim mahallenin diğer tarafında yaşıyordu. Dedemin Wilmington'da kalan tek akrabasıydı. Diğerleri Kuzey'e ya da Batı tarafına geçmişlerdi. Lou teyzemin; içinde binbir türlü aromayı, dokuyu, kokuyu barındıran sihirli bir evi vardı. Keşfedilecek kocaman dünyalarla doluydu orası. Lou teyzem beni hep leziz yiyeceklerle besler, sonra da dilediğim gibi koşturmama izin verirdi.

Lou teyzemin bir kocası olduğunu yaşım ilerledikten sonra öğrendim. İsmi Willie'ymiş. Ben doğmadan önce ölmüş. Willie enişte; yirmiler, otuzlar ve kırklarda Wilmington'da bir efsaneymiş. Ne zaman kasabaya inse, Lou teyzemin ona Kuzey'de

daha güvenli bir yere geçmesi için ağlayıp yalvardığı anlatılır. Üzerinde "Renkliler"[3] ve "Sadece Beyazlar" yazan levhaları parçaladığı, Jim Crow yasalarını[4] bir çırpıda çiğnediği söylenir. Siyahların maruz kaldığı zulmü reddederek sokağa çıkar ve hakkını ararmış. Sevmeyenlerinin o öldükten uzun süre sonra bile rahat nefes alamamasına şaşırmamak gerek. Ona "Vahşi Willie" ya da "Çatlak Yerli" derlermiş (siyah ve Çeroki melezi olduğu söylenir) fakat insanlar yerli benzetmesini daha çok Willie'nin doğası sebebiyle kullanırlarmış. Çok sayıda arkadaşı olduğu ve doğal sebeplerden öldüğü anlatılır.

Bildiğim tüm diğer akrabalarım anne tarafımdan geliyor. Anneannemin ailesi Wilmington'ın dışında, Karolina sahiline yakın Seabreeze denen yerde yaşamış. Soyadları Freeman'mış. Gergin, tez canlı ve hassas olmalarıyla bilinirlermiş. Başkaları için çok nadir çalışmışlar. Genellikle, babalarının onlara bıraktığı topraklarda yaşamayı tercih etmişler. Çiftçilik ve balıkçılık yapıp bazen de ufak tefek dükkânlar açmışlar. Kaçakçılık işine girdiklerini de duymuştum. Anneannemin babası Çeroki yerlisi'ydi. Anneannem henüz çok gençken hayatını kaybetmiş. Bir şekilde büyük miktarda toprağa sahip olup bunu çocuklarına bırakmış olması dışında hakkında kimse çok şey bilmez.

O arazi çok değerliydi çünkü büyük kısmı ya nehre ya da okyanusa sınırdı. Herkesin büyük dedemin orayı nasıl elde ettiğiyle ilgili bir teorisi vardı. Anneannem ve dedemin Güney'e taşınmasına da bu arazi sebep olmuştu. Wilmington'a taşındığımız 1950 yılında ülkenin güneyi ayrımcılığın tam anlamıyla yaşandığı bir bölgeydi. Siyahlar çoğu yere girmekten men edilmişti. Bunlardan biri de sahil şeridiydi ki insanlar bazen Güney Karolina'dan tüm o yolu sırf okyanusu görmek için gelirlerdi. Anneannem ve dedem arsalarında bir işletme açmaya karar

3. Colored: Dönemin Birleşik Devletleri'nde siyahlar, Hispanikler, yerliler ve Asyalılar, yani beyazların dışındakiler için kullanılan terim. (y.h.n.)
4. Güney eyaletlerinde ırk ayrımını destekleyen ve 1890'dan başlayarak 1965'e kadar yürürlükte kalmış yasalar. (ç.n.)

verdiler. İşletme; bir lokanta, insanların giysilerini değiştirebilecekleri kabinler ve dans edecekleri, kafa dağıtacakları bir alandan oluşuyordu.

Sahil genellikle "Bop City" diye geçerdi. Buna rağmen anneannem ve dedem buraya Freeman's Beach demekte ısrar etti. Çocukluğum sırasında Freeman isminin benim için özel bir anlamı olmadı. Diğer herhangi bir isim gibiydi. Ancak büyüyüp siyahların tarihini okumaya başlayınca bu ismin önemini keşfedebildim. Kölelik kalkınca çok sayıda siyah efendisinin soyadını kullanmayı reddetti. Bunun yerine, kendilerine "Freeman" dediler. Bu isim kölelik "resmi olarak" kaldırılmadan önceki dönemde özgür bırakılan Afrikalılar tarafından da kullanılıyordu. Fakat çok sayıda siyahın ismini Freeman olarak değiştirmesi, köleliğin tamamen kaldırılmasına denk gelir. Bunu öğrendikten sonra, atalarıma yepyeni bir ışık altında bakmaya başladım.

Sahil benim için müthiş bir yerdi. Hâlâ, bu dünyada daha fazla sevdiğim bir yer yok. Anneannem ve dedemin yaşadığı arazinin tam ortasından geçen bir kanal yapmaya karar verilene kadar da oradan daha güzel bir sahile hiç rastlamamıştım. Şimdi o sahil eski halinin silik bir kopyası gibi, büyük kısmı erozyon yüzünden kullanılamaz halde. Eskiden, kuzenlerimle birlikte üzerinde kumdan kaleler, evler ve hatta şehirler yaptığımız, deniz yosunlarıyla kaplı devasa kum tepeleri vardı. Saatlerce saklambaç oynardık. Yazın başında kum çok güzel ve temiz olurdu. Akla gelebilecek her çeşit deniz kabuğunu bulurduk orada. Güneş çok yakınca dedemin eski mavi jipinde oturur, kâğıt bebekler ve çay bardaklarıyla oynardık. Okumayı öğrendikten sonra dedemin hep takmam için verdiği kocaman şapkalardan birini takıp güneşin altında ardı ardına kitaplar okumaya başladım.

Dedem her hafta Red Cross Sokağı'ndaki "renklilere ait" kütüphaneye giderdi ve kütüphaneci okumam için yaklaşık on kitap gönderirdi. Onları bitirir bitirmez dedem gidip yeni bir takım getirirdi. Hayal gücüm capcanlıydı. Aklımda Bobbsey

Twins'teki[5] korsanlar, okyanusa bakarak hayatı düşünürdüm, kitaplarda da okuduğum, okyanusun diğer tarafındaki yerleri. Ve tabii ki, çoğu saçma olan bir sürü şey hakkında hayallere dalıp dururdum.

Fakat günlerim sadece hayallere dalarak geçmiyordu. Anneannem ve dedem, çalışmaya baş koymuş insanlardı. Hayatları boyu çalışmışlardı ve karşılarında bir tembel tenekeyi asla kabul edemezlerdi. Her gün yerine getirmem gereken görevler olurdu ve onları bitirmeden oyun oynamak yoktu. Patates cipslerini raflara dizip gazozları soğutucuya yerleştirir, masaları silerdim. Müşteri varsa; cips, Nabs kraker ve etli konserve atıştırmalık satardım. Ayrıca masaları kurup müşterilere servis yapardım. Fakat asıl işim otopark için elli sent almaktı. Sahilimizde yol olmadığı için (asfalt yol beyazların kullandığı bölümde bitiyordu) anneannemle dedem üzeri kumla kaplanmış bir toprak yol ve bir otopark yaptırdılar. Kamyonlar dolusu kum getirildi ve araç geçebilecek sertliğe gelene kadar silindirle üzerinden geçildi. Bu epey maliyetli bir işti, anneannem ve dedem de park yeri için elli sent ücret almaya karar verdi. Para saymayı ve üstünü hesaplamayı çok küçük yaşta öğrendiğim için elli sentleri toplamak benim görevimdi. Hafta içinde çok vaktimi alan bir iş değildi fakat hafta sonları eğer hava iyiyse tüm gün çalışıyordum.

Ta Kuzey Karolina'dan, Güney Karolina'dan ve Virginia'dan arabalar ve otobüsler dolusu insan gelirdi. Kilise ve okullardan gruplar, kadın kulüpleri, erkek ve kız izci kulüpleri... Bizim sahile her tür insan gelirdi. Bazısının biraz parası olurdu, bazısınınsa yoksul olduğunu görünce anlardınız. O sahilde geçirdiğim onca yıl boyunca canımı sıkan sadece bir iki kişi oldu. Oradakilerin çoğu bana çok iyi, sanki çocuklarıymışım gibi davrandılar.

Sahile gelip giden insanları hayranlıkla izlerdim. Bir süre sonra müdavimleri fark etmeye başladım, isimlerini ezberle-

5. Stratemeyer Syndicate'in Laura Lee Hope takma adıyla yazdığı ve ilk yetmiş iki kitaplık serisi 1904'te basılan çocuk romanı. (ç.n.)

mem uzun sürmedi. Kimisi bahşiş verirdi, ben de genellikle o parayı müzik kutusunda harcardım. Etrafta bir sürü çift olurdu. Zamanımın bir kısmını otoparkta onları gözetleyerek geçirmeme rağmen çok da ilgi çekici sayılmazlardı. Her an kıpırdanmaktan başka yaptıkları bir şey yoktu. Araba plakalarına bakmak (gördüğüm her plakanın eyaletini tahmin edebiliyordum) ve böcek toplamak (çok büyük bir koleksiyonum vardı) çok daha ilgi çekiciydi. Fakat en zevklisi tavuk kızartmaları, patates salataları ve karpuzlarıyla piknik yapmaya gelmiş aileleri izlemekti. Bazıları o kadar mutlu görünürdü ki, daha önce piknik yapmaya pek imkânları olmadığını anlardınız. Ayrıca, çok işimin olmadığı her an diğer çocuklarla oynamak için can atardım.

Birçok ehlikeyif de oradaydı. Arabaları viski kokardı. Çok dans eder, çok yemek yer ve müzik kutusunda çok para harcarlardı. Çoğu kez eve sağ salim varıp varamadıklarını merak ederdim.

Sahile çok sayıda yoksul insan gelirdi. Bazen derbeder arabalarının ya da kamyonlarının dış kısmı çürümüş olurdu. Genellikle yanlarında çok sayıda çocuk olurdu ve hiçbiri mayo giymezdi. Sahile giderken üzerlerinde ne varsa onlarla yüzerlerdi, küçük çocuklar da suya çıplak girerdi. Diğer taraftaysa caka satmaya gelenler vardı, giyinip kuşanıp akşam yemeğine gelmiş olanlar.

İçlerinden birçoğu, "Güneşe dayanamıyorum", "Zaten yeterince siyahım, güneşin altında falan duramam" derdi. Fazla siyah olduklarını söyleyen insanların sayısı inanılmazdı. Onları kafayı yemiş bir güruh olarak görüyorduk çünkü biz güneşe bayılıyorduk. Ama kiralık şemsiyeler gözleme gibi gidiyordu. Bazıları hiç ışık gelmesin diye şemsiyelerinin etrafını kıyafet ve örtü ile kaplıyordu. Bir kadın gözleri için iki delik açtığı bir kesekâğıdı geçirirdi kafasına. Bazı kadınlarsa saçları "bozulacağı" için suya yaklaşmazdı.

Beni en çok etkileyen şeylerden biri de bir insanın ilk kez okyanusu görmesine şahit olmaktı. İzlemesi şahaneydi. Tanrıyla

ya da evrenin sonsuzluğuyla yüz yüze gelmişler gibi, teslim olmuş bir halde, huşu içinde dururlardı. Bir keresinde bir vaiz yaşlı bir teyzeyi sahile getirmişti. Hayatımda gördüğüm en yaşlı gözüken insandı. Ölmeden önce okyanusu görmek istediğini söyledi. Tek bir noktada, trans haline geçmiş gibi çok uzun süre durdu. Sonra, vaizin yardımıyla ağır aksak yürüdü, hiçbir özelliği olmayan deniz kabuklarını yerden toplayıp onları dünyadaki en değerli varlıklarmış gibi mendilinin içine koydu.

Yemek yemeye bayılırdım (hâlâ bayılıyorum) ve neyse ki, sahil bizim mahalleye çok yakındı. Şimdi bile o kızarmış tavukları, akşam yemeğindeki balıkları düşününce ağzım sulanır. Fakat beni asıl cezbeden şey; balıklı, karidesli, istiridyeli, baharatlı yengeçli, midye kızartmalı, yanında marul, domates ve patates kızartmalı deniz ürünü tabağıydı. Hafızam beni yanıltmıyorsa, fiyatı 1 buçuk dolardı.

Yemeğin yanı sıra, asıl tutkum müzikti. Sahil yılları boyunca; Fats Domino, Nat King Cole, Chuck Berry, Little Richard, the Platters, Brook Benton, Bobby "Blue" Bland, James Brown, Dinah Washington, Maxine Brown ve Big Maybelle gibi isimleri dinledim durdum. Dans etmeye bayılıyordum. Sevdiğim bir şarkı çalınca içimden geldiği gibi dans ediyordum. Bahşiş alma yöntemlerimden biri de buydu. Etraftakiler "Haydi, kızım! Baksana, nasıl dans ediyor" diye beni teşvik ederlerdi. Fakat ben insanların dans etmelerini izlemeyi de çok seviyordum. Çoğu kez anneannem ya da dedemin, beni birinin dansını izlerken girdiğim transtan çıkarmak için defalarca seslenmesi gerekirdi.

Sahilde çalışmak için ara sıra yanımıza gelen kuzenlerim, geceleri korku hikâyeleri anlatırdı. Hepsi de korkudan ödüm koptuğu için bana anlatmaya bayılırdı. Öldükten sonra dirilen insanlardan, saatte yüz mil hızla giden ve kuyruklarıyla vurarak öldüren yılanlardan, kırmızı hayaletlerden, perilerden ve buna benzer korkunç şeylerden bahsederlerdi. Hayal gücüm çok canlıydı ve daha gece olmadan deniz yosunu, canavarlara; rüzgâr, hayaletlerin uğultularına dönüşürdü.

Bazen anneannem ve dedem bile kendilerini kaptırırdı bu korku hikâyelerine. Dedemin en sevdiği hikâye şöyle bir şeydi: Korkunç, fırtınalı bir gecede arabayla eve dönüyor. Yıldırımlar mermi gibi düşüyor. Bir ağaca yıldırım isabet ettiğini ve ağacın yola düştüğünü görüyor. Durmaya çalışıyor, fakat çok geç. Kendini ağaca çarpacak gibi hazırlıyor, fakat hiçbir şey olmuyor. Araba, yolun ortasında bir ağaç yokmuş gibi rahatça ilerliyor. Geri dönüp, orada bir ağaç olup olmadığından emin olmak istiyor. Ağaç hâlâ yolun ortasında duruyor. Bunun doğru olduğuna yemin ederdi. Ben de onun hikâyenin gerçekliğine inandığına emindim.

Ne var ki bizi rahat bırakmayan; gerçek, yaşayan hayaletlerdi. Onlar otoparkın hortlaklarıydı. Görünüşe bakılırsa; Wilmington ve Karolina Sahili'nin beyaz vatandaşları, anneannem ve dedemin kendi arazilerinde bir bina inşa etmelerinden ve oraya "renkli" bir işletme kurmalarından hiç memnun değillerdi. Onların konforu için fazla yakındık. Bu yüzden zaman zaman hoşnutsuzluklarını göstermek için ziyarete gelirlerdi. Resmi Klu Klux Klan[6] üyesi olup olmadıklarından emin olamıyordum ama davranışlarına bakılırsa öylelerdi. Tabii ki beyaz kukuleta takmıyorlardı. Belki de risksiz bir eğlence arayan gürbüz Amerikan gençleriydi. Otoparkın zemini topraktı ve araçlar son sürat dönünce her yer mahvoluyordu. Birkaçı otoparkın etrafında patinaj yapıp lanet okuyarak ırkçı küfürler sıralardı. Bir keresinde havaya ateş açtılar. Onları olduğum yerden gördüğümü, duyduğumu; yapacakları bir sonraki şeyi merak ettiğimi anımsıyorum. Dedemin sessizce silahını almaya içeri gittiğine birden fazla kez şahit oldum. Bu beni daha da çok korkuturdu. Çünkü dedemin de onlardan çekindiğinin farkındaydım.

En sonunda dedem yolun karşısındaki otoparkın girişine gemilerin çapa zincirlerine benzeyen koca bir zincir taktı.

6. 1865 yılında Tennessee eyaletinde kurulan, beyaz ırka mensup olmayan bireylerin her türlü hak ve özgürlüğüne karşı, aşırı faşist oluşum. (y.h.n.)

Böylece gece gelen ziyaretçilerimiz kısa süre içinde saf dışı kaldı.

Bir gece anneannemle girişteki kilidi düzeltip sıkılaştırırken beyaz bir adam arabasıyla otoparkın girişine kadar geldi ve ukala bir ses tonuyla, patinaj yapmak için anneanneme girişi açmasını söyledi. Anneannem son derece ağırbaşlı bir tavırla, "Hayır, bunu yapamazsınız" dedi. Adam anneanneme kapıyı açmasını bu sefer daha kibar bir ses tonuyla sordu. "Hayır" dedi anneannem yine. "Haydi be teyze, evimde bir dadı[7] var, ona göre. Kapıyı aç da yanlayayım." "Ne dedin bakayım sen?" diye sordu anneannem. "Evimde bir dadı var dedim, haydi aç kapıyı." Anneannem adamın suratına doğru eğildi. "Evinde kaç dadı var, umrumda değil. Bu gece pılını pırtını alıp gideceksin buradan. Bir an önce özel mülkümden çıkmanı istiyorum! Derhal!"

Adam, bir redneck[8] ne kadar kızarabilirse o kadar kızarıp arabasıyla geri geri gitmeye başladı. Yol, neredeyse tek bir arabanın geçebileceği kadar genişti ve kuma saplanmadan dönme ihtimali yoktu. Neredeyse beş yüz metre kadar geri geri gitti. Anneannemle birlikte adama baktıkça gülmekten gözlerimizden yaşlar geliyordu. Her gün arabayla Yedinci Cadde'deki evimizden sahile giderken, aynı zamanda hayvanat bahçesi olan harika bir parkın önünden geçerdik. Ve ben her gün anneanneme beni hayvanat bahçesine götürmesi için yalvarır, mızmızlanır, kafa ütülerdim. Bir takıntıya dönüşmüştü. Sürekli, "bir gün" götüreceğini söylerdi ama o "bir gün" asla gelmezdi. Arabaya oturup somurtur, anneannemin ne kadar acımasız bir kadın olduğunu düşünürdüm. Dünyadaki en zalim kadın gibi gelirdi. En sonunda, suratında daha önce hiç görmediğim bir ifadeyle, hayvanat bahçesine girmemizin yasak olduğunu söyledi. Çünkü biz siyahtık.

7. Orijinal metindeki "mammy", anne ve dadının dışında katran ya da zifttten elde edilen kahverengi anlamına (da) gelir ve ABD'de siyahları aşağılamak için kullanılır. Türkçedeki "Arap bacı"ya benzer bir ifadedir. (y.h.n.)
8. ABD'nin güneyinde, siyah aleyhtarı olan fakir ve cahil çiftçiler için kullanılan bir terim. (y.h.n.)

Sahildeysek Carolina Beach'ten yapardık alışverişimizi. İçeride bir lunapark vardı ama siyahların oraya girmesi tabii ki yasaktı. Ne zaman önünden geçsek; atlıkarıncalara, dönme dolaba, çarpışan arabalara, küçük uçaklara bakıp bütün kalbimle orada olmak isterdim. En sevdiğim yasaklı oyuncak, küçük bir havuzun içinde sürülen minik teknelerdi. Her önünden geçişimde öfke ve hayal kırıklığıyla dolardım. Bütün inatçılığımla, cevabı öncesinden çok iyi bildiğim halde, her seferinde o oyuncaklara binmeyi istedim. Bir gün kız kardeşim, annem ve ben oranın tahta kaldırımlarında yürüyorduk. Annem yaz döneminde bir süre anneannemlere yardım etmek için yanımıza gelmişti. Lunaparka yaklaşır yaklaşmaz tipik hareketlerime başladım. Annemi bıktırıncaya kadar devam ettim. En sonunda yüzünde bir gülümseme belirdi, "Tamam, deneyeceğim. İkinizin ağzından da tek söz çıkmasını istemiyorum. Konuşma işini bana bırakacaksınız. Size herhangi bir şey sorarlarsa cevap vermeyeceksiniz, anlaşıldı mı? Anlaşıldı, güzel."

Annem bilet gişesinin olduğu tarafa gidip konuşmaya başladı. Söylediklerinden tek kelime anlaşılmıyordu. Gişedeki kadın anneme bilet satamayacağını söylüyordu. Annem ellerini kollarını sallayarak çok hızlı bir şekilde konuşmaya devam etti. Yanımıza lunapark müdürü geldi ve anneme bilet satamayacaklarını ve parka giremeyeceğimizi söyledi. Annem el kol sallamaya ve konuşmaya devam etti. Sonlara doğru, bu bilinmeyen dilde bağırıyordu. Uydurma bir dil mi konuşuyordu, yoksa gerçekten böyle bir dil var mıydı, bilmiyordum. Yanımıza birkaç adam daha geldi. Annemle konuştular. O da anlatmaya devam etti. Adamlar uzaklaşıp kendi aralarında küçük bir toplantı yaptıktan sonra, gişe memuruna dönüp biletleri satmasını söylediler.

İnanamıyordum. Bir anda hep beraber kahkahalarla gülmeye başlayıp oyuncaklara doğru yöneldik. Bütün beyazlar bizi izliyordu ama umurumuzda bile değildi. Biz keyfimize bakmakla meşguldük. Küçük teknelerden birine bindiğimde annem beni ancak sürükleyerek oradan çıkarabilmişti. Gün benim günüm-

dü. Oyuncakların hepsine bindiğimizde dondurma yemek için Dairy Queen'e gittik. Dönüş yolu boyunca şarkılar söyleyip kahkahalar attık.

Eve geldiğimizde annem lunaparkta yetkililerle İspanyolca konuştuğunu, müdüre Hispanik devletlerden birinden geldiğimizi ve bizi içeri almadıkları takdirde konsolosluğu, Birleşmiş Milletler'i ve benim bilemediğim bir dolu yeri arayacağını söylediğini anlattı. Bu olayı günlerce konuştuk, olanlara günlerce güldük. Ama benim asla unutmadığım bir ders oldu. Kim olursa olsun gelip o küçük teknelere binebiliyor ve Amerika doğumlu siyahlardan daha çok hakka sahip olup daha çok saygı görüyordu.

* * *

İlk gittiğim okul Wilmington'daki Mrs. Perkins's Okulu'ydu. Red Cross Sokağı'nda, iki sınıflı küçük bir okuldu. Dört yaşındaydım. Wilmington'da siyahlar için anaokuluna en yakın şeydi ama bebek oyunları oynatmıyorlardı. Oraya bir şeyler öğrenmek için gidiyorduk. Çabuk hasta oluyordum ama sanırım okuldaki tombul soba da yeterince ısıtmıyordu. Okulda olduğum süreden daha fazla süreyi hasta geçiriyordum. Yine de bir şeyler öğrenmişim ki birinci sınıfa başlayınca her şey çok kolay geldi. Şimdiden okumayı öğrenmiştim.

Birinci sınıfın büyük bir bölümünü annemle birlikte New York'ta, kalanını ve ikinci sınıfın tamamını ise anneannem ve dedemin yanında, Güney'de okudum. Wilmington'daki Gregory İlkokulu'na gittim. Öğretmenlerim, anneannem ve dedemi iyi tanıyor, onları okuldaki durumumla ilgili bilgilendiriyorlardı. Öğretmenlerimiz dayakla yola getirmeye inansalar da hiçbir şey öğrenmedik diyemem.

Elbette okulumuz sadece siyahların gittiği bir okuldu ama burada öğretmenler, hayatlarımızla daha çok ilgiliydi çünkü aynı dünyada yaşıyorduk, aynı mahallelerde. Karşı karşıya olduğumuz durumu ve yetişkin bireyler olunca başımıza ge-

lecekleri biliyorlar ve bizi ellerinden geldiğince korumaya çalışıyorlardı. Yoksul giyimli çocuklarla dalga geçen bir öğrenci yüzünden birden çok kez ceza almıştık. Okulları ayırmanın iyi bir şey olduğunu söylemiyorum. Okullarımız çok kötü bir haldeydi. Kitaplar, beyazların gittiği okullardan gelen; kullanılmış, parçalanmış kitaplardı. Devletin beyazların okullarına tahsis ettiği paranın sadece bir kısmından faydalanabiliyorduk ve çok sayıda siyah çocuğun eğitim gördüğü şartlar tek kelimeyle korkunçtu. Buna rağmen siyah çocuklar burada, "karma" okullarda çoğunlukla maruz kaldıkları hoyrat kayıtsızlık yerine destek, anlayış ve teşvikle karşılaşıyorlardı.

Oyun oynayıp dövüştüğümüz bir sahası vardı okulun. Dövüşerek büyüdük. Okulu birkaç kez kavgaya bulaşmadan bitirmek biraz zordu. Fakat ben hep insanları kavgaya tutuşturan şeyi merak ettim, bilhassa da savaşlar hakkında bilgi edindikten sonra. Sahildeyken kıyıdaki batık geminin kalıntılarına bakıp içindeki insanların nasıl öldüğünü merak ederdim. Yosunla kaplanmış iç yüzünde iskeletlerin süzüldüğünü hayal ederdim. Gemi Amerikan İç Savaşı sırasında batmıştı. Yolcularının Kuzey'den mi yoksa Güney'den mi olduğunu merak ettim hep. O zamanlar iyi olan tarafın Kuzeyliler olduğunu zannediyordum.

Savaş konseptini hiçbir zaman tam olarak oturtamadım. Birinci Dünya Savaşı'nın tüm savaşları bitiren savaş olduğunu söylediklerini hatırlıyorum. Bunun düpedüz yalan olduğu belli. Çünkü ikinci bir dünya savaşı da olmuştu.Bir öğretmenimizin, Birinci Dünya Savaşı'nın Avusturya'da bir yerlerde, Prens Ferdinand'ın öldürülmesiyle başladığını anlattığını hatırlıyorum. (Tarih dersinde, asla olayların gerçek sebepleri öğretilmezdi. Önemsiz bilgiler, bilinen bir takım gerçekler, anahtar cümleler ve anlamsız tarihler aktarılırdı.) Bir türlü anlayamıyordum. Neden ta Amerika'daki insanlar Avusturya'da bir prens öldü diye savaşıyordu? O zaman ben de eve gidip Avrupa'da bir herif öldürüldü diye başkalarıyla dövüştüğümü söyleyebilirdim anneanneme.

Okulda savaşı kahramanca, şanlı bir şey gibi gösterdiler. Bizim eve dönüş yolunda ve oyun alanında başlattığımız savaşlarsa pek şanlı sayılmazdı. Savaş mahallinde edindiğimiz çizik ve kesikler bir yana, dövüşürken üstümüz kirlendi diye şaplak yerdik. Gerçi o konuda şanslıydım. Anneannem tek parça olduğumu gördüğü sürece pek olay çıkarmazdı. Galiba kavga edip eve geldiğim halimle herhangi bir gün okuldan eve geldiğim halim arasında pek fark yoktu. Doğuştan serseriydim. Gömleğim hep eteğimden dışarıda sarkar, çoraplarımın hep biri diğerinden aşağıda olur, saçım hep vahşice uçuşurdu. Bir şekilde sürekli yırtık pırtık görünmeyi başarırdım. Sakarlığım ve beceriksizliğim yüzünden her an elli savaştan çıkmış gibiydim.

Genellikle kavgalarımız; birinin diğerinin ayağına basmasından, uçan tükürük toplarından, "bu kurşun kalem benim, şu tükenmez senin" muhabbetlerinden çıkardı. Fakat kavgalarımızın arka yüzünde, kendimize duyduğumuz nefret açıkça görülebiliyordu.

"Kıvırcık kafa, kıvırcık kafa; sana bir dalarsam olursun salata."

"Kendini siyah ve çirkin mi sanıyorsun? Daha seni morarana kadar dövmedim bile."

"Bana göre herhangi bir zenciden farkın yok. Senin gibi zencilere ne yaptığımı göreceksin birazdan."

"O koca dudaklarını kapasan iyi olur."

Birbirimize "kara tavşan" ya da "pis zenci" diye seslenir, "kara bebe", "çalı kafa" gibi isimler takardık. Büyük çirkin dudaklarımızı, düz burunlarımızı konuşurduk.

"Rengine değil, yaşına göre hareket et" derdik birbirimize.

"Seni öyle pis döveceğim ki rengin açılacak. İşim bittiğinde bana teşekkür edeceksin.

Zenci kelimesi, önüne geldiği her küfrü daha da kötü yapıyordu. Birine "piç" dediğinizde bu kötü bir şeydi. Fakat birine "zenci piç" dediğinizde, işte bu berbattı. Hatta büyürken birinin

bana "zenci" diye seslenmesi, hemen orada kavga çıkarmam için bir sebepti.

"Sen kime zenci diyorsun?" diye çıkışırdık birbirimize. "Siyah güzeldir" cümlesini hiç duymamıştık ve bu ifade çoğumuzun aklına bile gelmiyordu o zamanlar.

Anneannemin saçlarımı taramasından nefret ederdim. O da saçlarımı taramaktan nefret ederdi. Saçım her zaman çok kalın, çok uzun ve kabarık olurdu ve bu durum anneannem için kâbustu. Onun saçları düzdü ve benimkilere sabrı yetmiyordu. Saçımı tararken aklına önceki gün yaptığım bir yaramazlık gelir, tarakla kafama bir tane yapıştırırdı. Bu seanslar boyunca, "Büyüdüğünde 'güzel saçlı' bir adamla evlen ki çocuklarının da güzel saçları olsun. Anladın mı?" derdi. "Anladım, anneanne." Dedem gibi düz saçla alakası olmayan bir adamla evlenerek neden kendi tavsiyesini yerine getirmediğini merak ederdim. Ama sormaya hiçbir zaman cesaret edemedim. Anneannem herkesin bildiği bir gerçeği söylüyordu: İyi saç kötü saçtan daha iyiydi, yani düz saç kıvırcık saçtan daha iyiydi.

Küçükken kız kardeşim Beverly'nin dudaklarıyla dalga geçtiğimi hatırlıyorum. Aslında büyük ve çok güzel dudakları vardır. Ama o zamanlarda onları bir yük, bir dert gibi görüyorduk. Çirkin olduğunu hiç düşünmedim (kız kardeşim bana hep çok güzel gelir) ama dudakları onunla uğraşmak için iyi bir sebepti. Bir keresinde ona şöyle bir şey söylediğimi hatırlıyorum, "O koca dudaklarla senden bir cacık olmaz. Tek giderin uzun saçlarının olması. Bence kestirmeyi aklından bile geçirme." Kız kardeşimle sürekli "uğraşmamın" ona nasıl bir zarar verdiğini asla tam olarak bilemeyeceğim. Ben herkes ne diyorsa onu diyordum; "Küçük, ince dudaklar; büyük, kalın dudaklardan daha güzeldir." Bunu herkes bilirdi.

Annesinin, incelsin diye burnuna mandal taktığı bir kız vardı okulda. Beyazlatıcı kremlerle ten rengini açayım derken akne sorunu başlatan kızların sayısı da az değildi. Ve tabii ki, güzellik

salonuna gidip saçlarımızı düzleştirirdik. Her seferinde, oraya gidip tüm saçımı kızarttıracağım[9] anı sabırsızlıkla beklerdim. Gidince de Sherley Temple'ın buklelerinin aynısından isterdim. Kızarmış saç kokusundan ve kulaklarımın yanmasından nefret ederdim, ama bize güzel olmak için büyük fedakârlıklar yapmamız gerektiği öğretilmişti. Ayrıca sokağa kıvırcık ve kabarık saçlarla çıkmanın kafayı üşütmekle aynı şey olduğunu herkes bilirdi. Ve tabii ki, uzun saç kısa saçtan çok daha iyiydi. Bunu hepimiz bilirdik.

Beyinlerimiz yıkanmıştı ve biz bunun farkında değildik. Beyazların değer yargılarını ve güzellik standartlarını kabul ettik ve zaman zaman, beyazların bizim hakkımızdaki düşüncelerini benimsedik. Hiç farklı bir bakış açısına ya da farklı bir güzellik anlayışına sahip olmamıştık. Ben küçücük bir çocukken, siyahların birbirine, "zenciler bir bok etmez". "Zencilerin tembelliğini herkes bilir." "Zenciye arsandan bir metrekare ver, sen fark etmeden bir hektarını götürür" dediklerini hatırlıyorum. Herkes "zenciler"in yemekten sonra en çok neyi sevdiğini bilirdi: Uyumak. Herkes "zenciler"in her yere geç kaldığını bilirdi, bu yüzden "renklilerin saati"[10] diye bir ifade vardı. "Zenciler bir işi beceremez." "Zenciler birbirlerini kollamaz... Liste uzar gider. Bir noktaya kadar bu ifadeleri benimsedik. Ve inandığımız için, gerçekliğe dönüştürdük.

* * *

Üçüncü sınıfa Queens mahallesindeki P.S. 154'te başladım. Okulun neredeyse tamamı beyazlardan oluşuyordu ve sınıfımdaki tek siyah çocuk bendim. Ailemdeki herkes New York'ta okuduğum için mutluydu. "Oradaki okullar daha iyi" dediler.

9. Siyahların, kimyasal ilaçların yaygın olmadığı dönemlerde, kızdırılmış ütü ya da kızgın maşalarla saçlarını düzleştirmek için yaptıkları ya da yaptırdıkları işlem kasdediliyor. (y.h.n.)

10. (İng.) Colored People's Time: Afroamerikanların gitmeleri gereken yerlere geç kaldığı genellemesi üzerinden oluşturulmuş olumsuz bir ifade. (ç.n.)

"Güney'deki siyah okullara göre Kuzey'de daha iyi bir eğitim alırsın."

Kuzey'deki okulum Güney'dekinden çok farklıydı. Tümüyle beyaz olan öğretmenlerim (liseye kadar siyah bir öğretmenim olduğunu hatırlamıyorum) bana sürekli sırıtıyorlardı. Büyüdükçe bu sırıtmalardan daha da rahatsız olmaya başladım. O zaman bir isim bulamamıştım, ama şimdi "seni küçük zenci sırıtışları" diyorum.

Üçüncü sınıf öğretmenim; genç, sarışın, titiz bir orta sınıf kadınıydı. Ne zaman odasına gitsem bana otuz iki dişiyle birden gülümser, fakat o gülümsemede samimiyete dair hiçbir şey olmazdı. O tebessüm asla iyi hissettirmezdi. Bana karşı davranışlarında hep abartılıydı. Sınıftaki ilk ya da ikinci günümdü, el yazısı dersiydi. "Büyük L harfini el yazısıyla yazabilen var mı?" Kimse el kaldırmadı. Ürkekçe elimi kaldırdım. İnanamayarak "Nasıl yapıldığını biliyor musun?" diye sordu. "Evet" diye cevap verdim, "bize geçen sene Güney'de bunu öğretmişlerdi". "Pekâlâ, tahtaya çık yaz o zaman." Kara tahtaya zavallı bir ikinci sınıf L'si yazdım. Bakıp kafa salladıktan sonra benimkinin yanına büyük, fiyakalı bir L harfi yapıştırdı. "Bunu mu yapmaya çalışıyordun JoAnne?" Yüzünde iğrenç bir ifade vardı. Bütün sınıf kahkahalarla gülmeye başladı. Kaçıp saklanayım istedim. O olaydan sonra ne zaman Güney'de öğrendiğim herhangi bir şeyden bahsetsem deliye döndü. Elimi kaldırdığımda beni asla görmedi. Kimse parmak kaldırmayınca ve görmezden gelinemeyecek hale gelince, "Ha, sen mi söyleyecektin JoAnne?" gibi bir şey söylerdi.

Kristof Kolomb Günü, Cadılar Bayramı, Şükran Günü ve Noel gibi özel günlerde sınıflar sırayla tiyatro gösterisi düzenliyorlardı. Bizim sınıfa George Washington'ın doğum günü denk geldi. Oyun, Washington'ın küçük bir çocukken kestiği kiraz ağaçları üzerineydi. Seçmelere katıldım ve seçildim. Zevkten dört köşeydim ve çok gururluydum. Kiraz ağaçlarından birini

oynayacaktım. Öğretmen kafama biraz yeşil krepon kâğıdı koydu ve oyun bitene kadar sahnenin gerisinde durmamı söyledi. Kiraz ağaçları oyunun bir yerinde sağa sola sallanarak şarkı söylüyordu: "George Washington hiç yalan söylemedi, asla yalan söylemedi, o asla yalan söylemedi. George Washington asla yalan söylemedi ve onun gerçekleri hâlâ yaşıyor."

Yaşım ilerleyene ve gerçek tarihi okumaya başlayana kadar beni nasıl bir salak yerine koyduklarını anlayamadım. George Washington'ın, muhtemelen çok büyük bir yalancı olmasının yanı sıra, bir fıçı rom için bir köleyi satmışlığı vardır. Bir yanda siyahları kıçına takmayan alçak bir köle efendisi; diğer tarafta her şeyden bihaber, onun anısına oynanan oyundaki küçük siyah çocuk, ben. George Washington, Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nda özgürlük için savaşırken "sadece beyazlar"ın özgürlüğü için savaşıyordu. Özellikle de zengin beyazların. Sözde devrimden sonra, sadece toprak sahibiyseniz ve beyaz bir erkekseniz oy kullanabilirdiniz. Amerikan Bağımsızlık Savaşı, krala ağır vergiler ödemekten bunalmış bir takım zengin beyaz oğlanlar tarafından başlatıldı. Özgürlük, adalet ve eşitlikle asla, hiçbir alakası yoktu.

Dördüncü sınıfta, yine sınıftaki tek siyah bendim. Gerçi öğretmenim Trobawitz, epey iyi bir öğretmendi. Öğretme metodlarıyla ilgili modern fikirleri vardı ve bize eski, sıkıcı metinleri okutmak yerine, gerçek kitaplar aldırıp onlar hakkında rapor yazdırıyordu. Onun dersleri hep eğlenceliydi. Bize her türden fıkrayı, hikâyeyi anlatırdı ve bizimle gerçekten ilgilenirdi. O yıl derste Amerikan İç Savaşı ve Lincoln'ün köleleri özgürleştirmesini işliyorduk. Diğer tüm öğretmenler gibi, Trobawitz de masallardan oluşan bir tarih anlattı ama en azından bunu ilginç bir şekilde yaptı. O yıl Lincoln diye ölüp bitiyordum. Walt Whitman'ın "Oy Reis! Koca Reis!"[11] şiirinin hepsini ezberleyip tüm sınıfa okumuştum.

11. Walt Whitman'ın Amerika Başkanı Abraham Lincoln'ün ölümü üzerine, 1865'te yazdığı metaforik şiiri. Başlıkta kullanılan çevirisi Can Yücel'e aittir. (ç.n.)

Lincoln'ün siyahları açıkça küçük gören bir ırkçı olduğundan habersizdim. Siyah halkın zorla sınır dışı edilerek Afrika'ya ve çeşitli yerlere gönderilmesini savunuyordu. Bize Amerika İç Savaşı'nın köleleri özgürleştirmek için yapıldığı öğretilmişti. Üniversiteye başlayana kadar savaşın sebeplerinin aslında ekonomik olduğunu bilmiyordum. Köleliğin kaldırılması aslında arızi bir durumdu. Kuzeyli sanayiciler ekonomiyi tekellerine alabilmek için savaşıyorlardı. İç Savaş'tan önce Kuzey'deki endüstriyel ekonomi büyük ölçüde Güney'deki pamuk işçiliğine bağlıydı. Güney'in köle ekonomisi, Kuzey kapitalizmi için bir tehdit unsuruydu. Ya Güney'deki köle sahipleri fabrikaya açmaya ve pamuğu kendileri işlemeye karar verselerdi? Kuzeyli kapitalistlerin bununla baş etme ihtimalleri bile yoktu. Kuzey'dekiler savaşa işte bunu engellemek için katıldı.

Dördüncü sınıfa giderken, salıncaktan düşüp ayağımı kırdım. Trobawitz evimize kadar gelip işlediği konuları ve ev ödevlerimi verdi. Okula geri döndüğümde, bir üniversitede hocalığa başlamıştı. Herkes çok mutsuzdu. Onun yerine karga burunlu, kitaplara ve metodlara sıkı sıkıya bağlı bir öğretmen geldi. Eski tip metin okumaya geri döndük. Tek sıra halinde oturabilelim diye sıralarımızın yerini değiştirdik. Öğretmeni hiç sevmiyordum. Beni korkunç sıkıyordu.

Bir keresinde sınıfta bir dans etkinliği düzenlenmişti. Benim için müthiş bir olaydı çünkü dans etmeye bayılıyordum. Beyaz çocuklar bu işi gerçekten de beceremiyorlardı. Müzikle alakasız, bir o tarafa bir bu tarafa hoplayan sarhoş kangurular gibi görünüyorlardı. Kahkahamı bastırmak için elimle ağzımı kapatarak oturdum. Oraya çıkıp nasıl dans edildiğini göstermek için yanıp tutuşuyordum. Fakat kimse bana dans etmeyi isteyip istemediğimi sormadı. Muhtemelen akıllarına böyle bir şeyi sormak bile gelmedi. Gelse bile, onlar dansı daha iyi bilirdi. Bir "zenci" ile dans etmeniz, bir hafta boyunca size sataşılması için kuşkusuz ki yeterli bir sebepti. Fakat bu çocuklar ırkçılıklarını açık bir şekilde değil, aynı ebeveynleri

gibi el altından yaşıyorlardı. Her neyse. Oturmuş, çocukların devrilip kalkmalarını izliyordum. Ta ki İrlandalı, yoksul, turuncu kafalı bir çocuk, ki ismini asla unutmam: Richard Kennedy yanıma gelip "Bana on sent verirsen seninle dans ederim" diyene kadar. Hikâyenin acıklı kısmı ise, o on senti neredeyse o çocuğa verecek olmamdır.

Beşinci sınıfta okulun huysuzluğuyla nam salmış öğretmeni Mrs. Hoffler'in sınıfına düştüm. Uzun ve gergin bir sene olacağı ilk günden belliydi. Tek iyi haber, sınıfta benden başka bir siyah öğrencinin daha olmasıydı. Öğretmen bizi en arkada yan yana oturttu. Adı David bir şeydi ama ben ona David Peacan (Pikan çekirdeği) derdim. Öğretmen militarist bir tipti ve sınıfları acemi birliğine benzerdi. Bize nasıl oturup kalkacağımız, ne tür defter ve kalem alacağımız konusunda nutuk çekerdi. Aramızda konuşmamız yasaktı ve tonlarca ev ödevi verirdi. Her şeyin cezası daha fazla ödevdi. Ödeviniz yanınızda değilse, daha çok ödev alırdınız. Her fazladan ödev verişinde ismimizi tahtaya yazar; ödevi bitirip getirmeden, yani "ceza"mızı çekmeden silmezdi. Öğretmenimiz değiştiğinde kara tahtanın her tarafında benim ismim yazıyordu.

En çok David ve benle uğraşırdı. Tüm sınıf aynı anda kıyameti koparırken nedense çenesini kapaması gereken bir tek biz olurduk. Tepemize bindikçe daha da isyankâr oldum. Bir noktada artık arka sıraya oturup onunla dalga geçmeye başlamıştım.

Bir gün, biz konuşur ve kıkırdarken yanımıza gelip David'i kulağından çekerek ayağa kaldırdı. Acıdan suratı buruşup kızarana kadar kulağını büktü. Aynı şeyi bana yapamayacağına o an, orada karar verdim. Birkaç gün sonra, peşimden gelip elini omuzuma koydu. Ben de elimle bir tane vurdum ya da tekme savurdum. Hangisiydi hatırlamıyorum. Bir sonraki sahnede ise müdür odasında elime verilen bir notla eve gönderiliyordum. Annem öğrenecek diye ödüm patlıyordu. Ben de notu kendim imzalayıp ertesi gün okula götürdüm. Tabii kimse yemedi. Uzun lafın kısası, annem bu işi öğrendiğinde ona Hoffler'ı anlattım

ve her şeyi itiraf ettim. Sanırım, bende bir değişiklik sezmiş ve bir şeyler olduğunu anlamıştı. Normal şartlarda okulda her zaman sakin ve söz dinleyen bir öğrenciydim. Annem okula geldi, öğretmen ve müdürle konuşup farklı bir sınıfa alınmamı istedi. Öğretmenlerin anlattığı her şeye inanan ebeveynlerden olmaması iyi bir şeydi, zira o durumda neler olurdu bilemiyorum. Sanırım bu tavrında kendisinin de bir öğretmen olmasının ve siyah çocukların okula girdikleri saniyeden itibaren maruz kaldıkları ırkçılık ve düşmanlığı çok iyi bilmesinin etkisi vardı.

Z ile başlaması ve bir mil uzunluğunda olması haricinde, beşinci sınıf öğretmenimin ismiyle ilgili bir şey hatırlamıyorum ama çok iyi bir kadın ve çok iyi bir öğretmendi. Bizi sanat, edebiyat ve felsefeyle tanıştırdı. Fransız Devrimi'ni onun sınıfında öğrendim. Marie Antoinette, Charlotte Corday ve Robespierre gibi isimlere can verdi. Dönemin düşünce biçimini etkilemiş Rousseau'dan ve Fransız Devrimi'nin Amerikan Devrimi'nden nasıl etkilendiğinden bahsetti. Dönemin sanat ve mimari örneklerinden fotoğraflar gösterirdi. Konuların birbirleriyle bağlantılı olduğunu hissettiren, çok az sayıda olan öğretmenlerden ilkiydi.

Onun dersine girmeden önce tarihin sanatla, felsefenin bilimle bağlantılı olabileceğini hiç düşünmemiştim. Amerikada öğretilen şey, her konunun kendi küçük alanı olduğu ve diğer konularla hiçbir bağlantılarının olmadığı yolundaydı. Çoğunlukla, birbiriyle ilgisiz, parça parça bilgiler aldık, aldığımız eğitim mantıklı bir sistemin ve modelin parçası değildi. Düşünmeyen ve kolayca manipüle edilebilen insanlar tam da bu şekilde yetişiyor.

Biz büyüdükçe; siyah ve beyaz, yoksul ve zengin öğrenciler arasındaki fark da büyüdü. Bir keresinde öğretmenimiz ev ödevi olarak cep telefonu tasarlamamızı söyledi. Çoğumuz kartondan, ahşaptan ya da kâğıttan yapılmış cep telefonlarımızı getirdik. Bir çocuk metalden yaptığı cep telefonunu getirdi. Tek bir metal de değil, birçok farklı renk metal kullanmıştı. Bütün

o havalı, kusursuzca şekil verilmiş geometrik şekilleri kesmek için sınırsız kaynağa sahip bu çocukla ilgili hislerim, şaşkınlık ve ürperti arasındaydı. Bence Calder'in[12] ilgisini çekebilecek bir parçaydı.

Okulumuz büyük ölçüde Yahudi orta sınıfın yaşadığı bir mahalledeydi. Mahallenin ortalarında, siyahların yaşadığı küçük bir adacıktaydık biz de. Bizim bölge, beyazların yaşadığı taraftan tamamen ayrılmıştı. Okul, bu iki alanın ortasındaydı. Birçok siyah ailede hem anne hem baba çalışırdı ve çoğu iki-üç işte birden çalıştığı için çocuklarının gittiği okulla ilgilenmeye pek vakit ayıramazlardı. Bazı beyaz veliler ise okul gezilerinden kermeslere kadar her şeyin içindeydi. O ısrarcı, dominant ebeveynler! Hâlâ içlerinden bazılarının çocuklarının ev ödevlerini yaptığına inanıyorum. Siyah çocuklar bir kompozisyonu ya da dönem ödevini çizgili A4 kâğıda yazarak teslim ederdi. Bazı beyaz çocuklarsa pahalı ciltlere sarılmış, bazısı daktiloyla yazılmış ve her sayfası plastikle kaplanmış ödevler verirlerdi. Annemden ödevimi daktiloyla yazmasını ya da cilt almak için para istemeyi hayal bile edemiyordum. Muhtemelen aklımı kaçırdığımı düşünürdü. Beyaz çocuklar okula binbir türlü ıvır-zıvır getirirdi; pahalı tükenmez ve kurşun kalem setleri, pusulalar... Hatta bir tanesinin sürgülü pergeli bile vardı. Nasıl kullanacağı hakkında hiçbir fikri olmadığına emindim.

Büyüdükçe züppelikleri de arttı. Sürekli anne ve babalarının onlara aldığı şeylerden bahsediyorlardı. Marscha adında; filmlerdeki çocuklar gibi giydirilen ve beni hiç sevmeyen bir kız vardı. Sınıfın en büyük züppelerinden biriydi. Bir gün okula tuhaf bir çift eldivenle geldi. Çinçilla kürkünden yapıldığını ve bunun dünyadaki en pahalı kürk olduğunu söyledi. Anneme sormak için eve fırladım. Yalan söylüyor olmalıydı, çünkü hayatımda çinçilla diye bir şey duymamıştım ve tanıdığım herkes piyasadaki en pahalı kürkün vizon kürk olduğunu söylüyordu.

12. Alexander Calder (1898-1976): Objelerin arasındaki denge ve ahenkle ilgilenmiş Amerikan heykeltıraş ve ressam. (ç.n.)

Annemden kızın söylediğinin doğru olduğunu duyunca şok olmuştum.

Her sonbahar okula döndüğümüzde, yaz tatiliyle ilgili bir kompozisyon yazmamız istenirdi. Tahtaya çıkıp yüksek sesle okurduk. Bu çocukların gittiği bazı yerleri duyunca ağzım açık kalırdı. Nereler yoktu ki; İspanya, İngiltere, Brezilya, Bermuda Adaları... Hatta bazıları seyahatlerinin slaytlarını ve video kayıtlarını getirirdi sınıfa. Onlar okumayı bitirdiklerinde, benim Güney'de anneannem ve dedemle geçirdiğim tatilimle ilgili kompozisyonumu okuma isteğim kaçmış olurdu.

En küçüklükten itibaren kafama kazınan şeylerden biri, beyazlardan eksik bir yanımız olmadığıydı. Mesela bana hep "O beyazlara senin de onlar kadar iyi olduğunu göster bakayım" dendi. Bu da okulda derslerden iyi notlar almam, her zaman temiz-düzenli olmam, onlar gibi "düzgün" konuşmam; siyahların, (o zamanlar kendimize zenci derdik) beyazların yaptığı her şeyi yapabileceklerini ve onların kıymet verdiği şeylerin değerini kavrayabileceklerini ispatlamam gerektiği anlamına geliyordu.

Benden siyahların aptal, kültürsüz ve pis olmadıklarını; kötü kokmadıklarını kanıtlaması gereken, iyi niyet elçisi bir çocuk olmam bekleniyordu. Beyazlar kadar iyi olduğumu göstermek adına görevi elimden geldiğince yerine getirdim. Onların beğendiği şeyleri asla sorgulamadım. Beyazlar, klasik müziğin, müziğin gelebileceği son nokta, baleninse dansın en yüksek mertebesi olduğunu iddia ederdi. Ve ben hepsini doğru kabul ederdim. Sonuçta ben de onlar kadar kültürlü değil miydim? Ne isterlerse ben de isterdim. Onlar yün kaban giyiyorlarsa, ben de yün kaban giyecektim. Davut yıldızlı kolye takıyorlarsa benim de Davut yıldızlı kolyem olmalıydı. Onların oyuncak bebekleri varsa bana da oyuncak bebek alınmalıydı. Onlar züppe olabiliyorlarsa ben de züppe olabilirdim. Kültürümü, müziğimi, dansımı ve siyah dilin zenginliğini zaten kendi in-

sanlarımla birlikteyken yaşıyordum. Bazen o çocukların balık köftesi[13] ve matsa[14] hakkında konuştuklarına şahit oluyordum. Bizim börülce ve pilavdan; sakatat ya da kara lahana yemeğimizden bahsetmeyi düşünmezdim bile. Onlara benimle dalga geçme fırsatını asla vermedim. Zaten beyazların yarısı, sadece mısır haşlaması ve karpuzla beslendiğimizi zannediyordu. Hayattaki birçok konuda çift kişilikli gibiydim. Beşinci ya da altıncı sınıfta televizyon izlemeye başladım. Televizyon beynimi paslandırmaya o sıralar başladı da diyebilirim. O günlerde yayınlanan herhangi bir aptal televizyon programını düşünün, muhtemelen benim favorimdi. "Ozzie and Harriet", "Leave It to Beaver", "Donna Reed", "Father Knows Best", "Bachelor Father", "Lassie" ve diğerleri... Bir süre sonra televizyondaki insanlar gibi olmak istemeye başladım. Nihayetinde, onlar aile denen kavramın karşılığıydı.

Neden okuldan geldiğimde annem yeni pişmiş kurabiyeleri hazır etmiyordu? Neden biz de bahçeli bir evde değil de eski bir apartmanda yaşıyorduk? Kafasında bigudiler, üzerinde derbeder ev bornozuyla temizlik yapan anneme iğrenerek baktığımı hatırlıyorum. Neden o da televizyondaki kadınlar gibi yüksek bel elbise ve topuklu ayakkabılarla yapmıyordu ki temizliği? Sorumluluklarımı yerine getirmek de ağrıma gitmeye başlamıştı. Televizyondaki çocukların hiçbir işi olmuyordu. Ödevlerini bitirip sokağa oyun oynamaya çıkıyorlardı, o kadar. Hiçbir zaman alışveriş yapmıyor ya da çamaşırhaneye gitmiyorlardı. Hiç bulaşık yıkamıyorlar, yerleri silmiyor ya da çöpü dökmüyorlardı. Kendi yataklarını bile toplamıyorlardı. Üstüne üstlük televizyondaki çocuklar her istediklerine sahipti. Anne ve babalarından hiçbir zaman "Bu kadar paramız yok, bunu alamayız" lafını duymuyorlardı. Annemi hiç anlamıyordum. Bütün gün çalıştığı, bazen gece vakti okula gittiği, yemek-temizlik-ütü yapıp iki çocuk yetiştirdiği, "arta kalan zamanlarında" ise sınavları ve ödevleri notlandırdığı

13. (İng.) Gefilte fish: Kılçıksız balık etiyle yapılan bir tür Yahudi yemeği. (ç.n.)
14. Yahudilerin Hamursuz Bayramı'nda yenen bir tür mayasız ekmek. (ç.n.)

ve yüksek lisans tezini yazdığı aklımdan bile geçmiyordu. Donna Reed[15] olmadığı için ona çok kızgındım.

Reklamların esiri olmuştum. Gördüğüm her şeyi istiyordum. Annem hep Brand X'ten alışveriş yapıyordu ve alışverişe gittiğimizde beni çileden çıkarıyordu. Ben Hostess Twinkies ve Silvercup'a gidip beyaz ekmek almasını istiyordum. O gidip tam buğday ekmeği ve elma alıyordu. Asla Sugar Crunchies ve Coco Puffs gibi mısır gevreklerinden almıyordu. "Delirmiş herhalde" diye düşünüyordum. Hostess Twinkies televizyondaki çocuklar için yeteri kadar iyiyse neden benim için de öyle olamıyordu? Annem duruşundan taviz vermedi. Ben de ondan iğrenmeyi sürdürdüm. Bir kuklaydım ve iplerimi kimin oynattığını bile bilmiyordum.

Bir dönem herkes paltosuna rozet takıyordu. Bazılarının üzerinde yazılar, bazılarında sinema oyuncularının fotoğrafları olurdu. Bir gün annem ve teyzemle gittiğimiz bir yerde, istediğim bir rozeti alabileceğimi söylediler. Üzerinde Elvis Presley olan bir rozeti seçtim. Okuldaki herkes Elvis Presley'nin çok havalı olduğunu düşünüyordu. O rozeti bir ibadet gibi yaz-kış taktım. O sene Güney'e indiğimde, sinemada Elvis Presley'nin filmlerinden birini izledim.

Wilmington'da, o dönemde siyahların gidebildiği sadece bir sinema salonu vardı; Bailey Theatre. Biletinizi alınca uzun bir merdiveni tırmanıp ikinci kattaki balkona çıkardınız, "renklilerin" bölümüne. Uzağı göremiyorsanız geçmiş olsun, filmi izleme ihtimaliniz yoktu. O gün gittiğimiz film, Elvis'in tüm filmleri gibi hızlıca unutulan türdendi. Film bitince aşağı indim. Tüm beyaz çocukların elinde Elvis Presley'nin fotoğrafı vardı. Anneannemlerin Red Cross Sokağı'ndaki lokantasına doğru yürümeye başlamışken bir anda durup geri döndüm. Eğer tüm çocukların bir Elvis fotoğrafı varsa benim de olabilirdi. En azından deneyecektim. Bilet gişesine gidip kadına

15. (1921-1986) Akademi ödüllü, Amerikan kadın oyuncu, yapımcı. (y.h.n.)

sormanın hiçbir işe yaramayacağını biliyordum. Kesinlikle kabul etmeyecekti. Ben de onun kemen önünden yürüyüp doğruca beyazların olduğu bölüme geçtim. Yoğurup kaldım. İçerisi New York'ta geçen filmlerdeki gibiydi. Gazoz makineleri, tereyağlı patlamış mısır makinesi, her çeşit şeker ve cips vardı. Üst kattaki "renkliler" bölümünde az miktarda, bayat patlamış mısır, birkaç tane çubuk şeker olurdu.

İçeriye girdiğim anda tüm hareket dondu. Herkes bana bakıyordu. Fotoğrafları sattıkları tezgâha yürüdüm. Daha ağzımı açmadan tezgâhtar kadın, "Yanlış bölümdesin. Dışarı çıkıp merdivenlerden yukarı çık" dedi.

"Elvis Presley'nin bir fotoğrafını almak istiyorum" dedim.

"Ne diyorsun bakayım?" diye sordu ağır ağır.

"Elvis Presley'nin bir fotoğrafını almak istiyorum" diye tekrar ettim. "Yukarıda satmıyorlar."

"Vallahi, bilemiyorum" dedi. "Müdürü çağırmam gerekecek." Tezgâhın arkasındaki bir başka kadına bir şeyler söyleyip gitti. Artık etrafımda bir kalabalık oluşmuştu.

Birbirlerine, "N'apıyor burada?" diye sorup duruyorlardı. "Baksana, çok biliyor herhalde." "Bak anne, renkli bir kız." "Büyüklerini bulamıyor musun, canım?" "Ne istiyor?" "Renklilerin bölümünde fotoğraf satılmıyor mu?" "Ne yapacak ki fotoğrafla?"

Kalabalık büyümüştü, hepsi bön bön bana bakıyordu. Müdür hiç gelmeyecek gibiydi.

"Okuması yok mu? Buraya renklilerin alınmadığını bilmiyor mu?" "N'olmuş, anlamadım. Bir fotoğrafla ilgili herhalde." "Hiç de çekinmeden, yürüyerek ortamıza girdi."

Nihayet tezgâhtar kadın geldi, yanında müdürle. Tüm gözler adama çevrilmişti. Önce bana, sonra da etrafımda oluşmuş kalabalığa şöyle bir baktı.

"Fotoğrafı verin çıksın buradan" dedi tezgâhtar kadına. Kadın apar topar fotoğrafı sattı.

"Pekâlâ baylar bayanlar, artık kendi işinize dönebilirsiniz."

Fotoğrafı alıp gün ışığına koşturdum. Harika hissediyordum. Ayrıca beyazların o bön bön bakan, balon gibi şişmiş suratları inanılmaz derecede komikti. Anneannemle dedemin lokantasına gelene kadar yolda kahkaha attım. Ve tabii ki oraya adımımı atar atmaz olanları herkese anlattım. Çok gururluydum. Fotoğrafımı alıp tezgâhın arkasındaki cenaze evi takviminin hemen yanına koydum. Caddenin karşısındaki taksi durağından Johnnie gelip Elvis Presley'nin "Bir siyahın benim için yapabileceği tek şey, plaklarımı satın alıp ayakkabılarımı cilalamak" dediğini anlatana kadar fotoğraf orada birkaç gün durdu. Sonra onu sessizce önce belirsizliğe, daha sonra da bilinmezliğe gönderdim. (İleride bir gün, Elvis'in Spiro Agnew'a altın kaplı bir Magnum 357 hediye ettiğini ve FBI için gönüllü çalıştığını öğrenecektim.)

Teyzem Evelyn çocukluk kahramanımdı. Beni hep değişik yerlere götürür, yeni şeylerle tanıştırırdı. Herhalde beraber New York'taki bütün müzelere gitmişizdir. Beni gerçek bir sanatsever yaptı. On yaşıma gelmeden, bir Van Gogh eseri gördüğümde ayırt edebiliyor; kübizm, sürrealizm ve soyut dışavurum nedir, biliyordum. Picasso, Gauguin, Van Gogh ve Modigliani en beğendiğim sanatçılardı. O günlerde tek bir siyah sanatçının ismini dahi bilmiyordum. Çok çok az sayıdaki galeri siyah sanatçıların işlerini sergiliyordu. Ben de bu sebeple, siyahlar resimde çok iyi değiller herhalde, diye düşünüyordum. Ne var ki Afrika sanatını annemden öğrendim. Kendimi bildim bileli evde hep annemin Afrika heykelleri vardı. Başka tür bir heykel yoktu. Hepsini çok beğeniyordum ve sanat tarihi dersi alıp da öğretmen Afrika sanatını "ilkel" diye eleştirince sinirlerim bozulmuştu. Nasıl oluyorsa, sanat eseri bir beyaz tarafından hayata geçirilmemişse, o ilkel sanat oluyordu.

Evelyn tiyatroya ve sinemaya da götürürdü. Çeşit çeşit lokanta denerdik, bisiklete binip parklara giderdik. İlk kürek dersimi ondan aldım. Entelektüel biriydi ve her şey hakkında bilgi sahibiydi. Sık sık bizim mahalleye gelirdi, ben de ona saatlerce

her tür şeyi sorardım. Çünkü her şeyi bilmek isterdim. Bana bir kitap verip "Oku bunu" derdi, ben o kitabı dondurma gibi yiyip bitirirdim.

Beni Apollo'daki[16] ilk konserime götüren de Evelyn'di. Orada Frankie Lymon ve the Teenagers'ı dinledik. Mutluluktan çıldırıyordum. Metroya tek başıma bindiğim andan itibaren, gün içindeki konserlere kendi kendime gitmeye başladım.

Annem ve teyzem bilselerdi büyük olay çıkarırlardı. Oradakiler muhtemelen o küçük kızın orada ne yaptığını anlamaya çalışıyorlardı ama hiçbiri beni rahatsız etmedi. O konuda oldukça şanslıydım.

Queens'te yan dairemizde yaşayan Barbara diye küçük bir kız vardı. Bir süre en iyi arkadaşım, bir süre de düşmanım oldu. Bir gün onu üzerinde beyaz bir elbise, başında da gelin duvağına benzer tül bir örtüyle evinden çıkarken gördüm. Tepeden tırnağa bembeyazdı. Elinde beyaz bir İncil tutuyordu. Güney'deki gibi bir Tom Thumb[17] düğünüyle evleneceğini tahmin ediyordum. Yanına gidip damadın kim olduğunu sordum. Bana Katolik olduğunu ve ilk komünyonuna gittiğini söyledi.

Ve ben hemen değiştim. Beyaz elbiseler giyip gelin gibi süslenmek benim de hakkımdı. Ayrıca Katolikler çarşamba günleri okuldan erken çıkıyorlardı. Eve gidip anneme olanları anlattım. Annem din konusunda çok hoşgörülüydü. Bize; Katolik, Baptist, Metodist ya da her ne ise onu olabileceğimiz konusunda tam yetki verdi. Ben de çarşambaları din ve vaaz derslerine gitmeye başladım.

Katolik Kilisesi daha önce gittiğim kiliselere hiç benzemiyordu. Güney'deki kiliseye sık sık giderdim fakat oradaki ayinler müzik ve duygu dolu olurdu. Bir taraftan kendimi müziğe

16. 1987 ile 2007 yılları arasında Harlem'de hizmet vermiş, Afroamerikan sanatçıların performanslarıyla öne çıkmış ünlü müzik mekânı. (ç.n.)

17. Sahne adı General Tom Thumb olan ünlü sirk göstericisi ile kendisi gibi cüce olan karısı Lavinia Warren'ın 1863 yılındaki evliliğinden esinlenen ve Amerika'da çocuklara ve gençlere kilisede evlilik seremonisini öğretmek amacıyla gerçekleştirilen gelenek. (ç.n.)

kaptırır, diğer yandan da o mekânla "bütünleşmiş", "mutlu" insanları izlerdim. Hiçbir zaman çok dindar olmadım ama kiliseye gitmeyi hep sevdim. Gittiğim siyah kiliselerinde soluduğumuz hava bile dopdoluydu. Müzik herkesi alıp götürürken vaiz aynı sırada vaazını verirdi. İnsanlar istediği şeyi yapmakta özgürdü. Dans etmek istiyorlarsa dans ediyorlardı. Dua etmek istiyorlarsa dua ediyorlardı. Çığlık atmak istiyorlarsa çığlık atıyorlardı. Ve ağlamak istiyorlarsa da ağlıyorlardı. Kilise, onlara güç vermek ve önlerindeki zor haftayı atlatmalarına yardım etmek için vardı. Queens'te yaşadığımız yerde ise hiç siyah kilisesi yoktu.

Katolik Kilisesi farklıydı. Sessizdi, soğuktu. Müzik berbattı ve ayinin onda dokuzunu anlamıyordunuz. Beni asıl etkileyense kilisenin tuhaflığıydı. Mezhepleriyle ilişkilendirdikleri bir dolu garip obje vardı. Kapıdan girdikten sonra önce kendinizi kutsal suyla kutsayıp, sonra da diz çökmeniz gerekiyordu. Ayin aşağı-yukarı, ayakta dur-diz çök şeklinde geçiyordu. Ayrıca öğrenecek çok şey vardı. Haçın Durakları,[18] tesbih çekme, mum yakma, günah çıkarma... Her şey o kadar tuhaf ve acayipti ki tanrının hakikaten de burada olduğuna emindim. Rahibelerden çok çekiniyordum. Parmaklarına yüzük takıp Tanrıyla evli olduklarını söylüyorlardı. Gerçekten çok gariplerdi. Ayrıca çocuk sahibi olamıyorlar ve o işi yapamıyorlardı. Fakat takkenin altındaki görünmeyen kısmın kel olduğunun herkes farkındaydı. Bütün bunlar benim için çok fazlaydı.

Din dersleri hiç pazar okulu gibi değildi. İsa'yla ilgili güzel hikâyeler anlatmıyorlar, "Yes, Jesus Loves Me"yi söylemiyorlardı. Sanırım sadece azizleri öğrettiler. Milyon tane azizleri var gibiydi. Bir de çok önemsedikleri Rahibe Mary vardı tabii ki. Onun için ayrıca dua ettiriyorlardı. Ben de dua ediyordum ama o hikâyeyi bana yutturmaları biraz zordu. Katoliklerin hiçbir şeyi basit değildi, cehennemlerinin bile çeşitleri vardı: Bebekler için farklı bir cehennem, herkesin bildiği meşhur

18. İsa peygamberin çarmıha gerildiği günün betimlendiği resim ve kabartma dizisi. (ç.n.)

cehennem ve ikisinin arasında başka bir cehennem daha... ve tabii herkesin bildiği meşhur cehennem.

Günahların bile iki türü vardı. Rahibelerin sesini hâlâ dün gibi duyabiliyorum: "Şimdi, affedilebilir, küçük günahlar da günahtır ama çok kötü değillerdir. Bunlar beyaz günahlardır. Ama ölümcül günahlar korkunçtur. Bunlar da siyah günahlardır."

İlk komünyonumdan bir önceki gece, vaftiz belgemle kiliseye gitmem gerekiyordu. Vaftiz edildiğime dair bir kanıta ihtiyaç vardı. Annem belgeyi bulana kadar hayattan bezdi. Belgeyi, rahibelerin yaşadığı manastıra götürmem söylenmişti, ben de bir an önce gitmek için heyecan yapmıştım. İçerisini görmek için ölüp bitiyordum. En az kilise kadar soğuk ve ruhsuzdu. Rahibeye vaftiz belgemi verdiğimde şaşkınlıktan neredeyse sandalyeden düşecekti. "Yok, hayır, bu olmaz. Bu Katoliklerin vaftiz belgesi değil. Yani vaftiz edilmemişsin."

"Nasıl yani?" dedim.

"Bu Katolik vaftizi değil, dolayısıyla geçerli değil. Ya bu gece vaftiz edilirsin ya da yarın ilk komünyonuna gidemezsin."

Buna hazır değildim. Vaftiz annem ve babam hakkında ayağının altındaki pislikmiş gibi konuşuyordu. Annemi arayıp kiliseye gelmesini istediler. Sonra bir yerlerden yabancı birilerini getirip benim vaftiz ebeveynim olduklarını söylediler ve beni vaftiz ettiler. O insanları bir daha hiç görmedim ve isimlerini sorsanız söyleyemem. Ben kendimi bildim bileli bir vaftiz annem vardı zaten. Kalkmış, Katolik olmadığı için onun benim vaftiz annem olmadığını söylüyorlardı. O gün çok sinirlenmiştim, ama sesimi çıkarmak da istemiyordum. Bir komünyomun olmasını gerçekten istemiştim. Komünyon da yapıldı, kiliseye kabul töreni de. Ama bütün bunlara bir daha asla aynı şekilde bakamadım.

Altıncı sınıf genel olarak olaysız geçti. Sınıfımda Gail isminde siyah bir çocuk daha vardı. Arkadaş olduk fakat benim beyazlarla ilişkim eskisinden daha da kötü bir hale geldi. Beni umursamadıklarını açıkça belli ettiler, ben de onlara aynı şekilde onları

umursamadığımı hissettirdim. En katlanamadığım şey benimle ilgili önyargılarıydı. Bir kere aptal olduğumu düşünüyorlardı. Ne zaman bir beynim olduğunu göstersem, hayrete düşüyorlardı. En büyük kavgalarımdan biri, babasının verdiği dolma kalemi bulamayıp beni hırsızlıkla suçlayan çocuğun tekiyle olmuştu. Sınıfın dışında bekleyip kapıdan çıkar çıkmaz delirmiş gibi üzerine atladım. Birkaç öğretmen gelip ayırdı. "Çok şaşırdım" deyip durdular. "Senden böyle bir şeyi hiç beklemezdim." Genellikle oldukça sessiz ve usluydum. O çocuğun üzerine hiçbir şey yokken atlamışım gibi davranıyorlar ve neden o kadar öfkelendiğimi anlamıyorlardı. Aslına bakarsanız o zamanlar ben bile neden o kadar öfkelendiğimi bilmiyordum.

Okul dışındaki hayatımsa bambaşka bir konuydu. Ev ödevim yoksa "keşfe" çıkardım. Bisikletimle gezmek, hayatta en sevdiğim şeylerden biriydi. Atlayıp bütün Queens'i baştan sona gezerdim. Bazen cumartesi ve pazar günleri, sabah erkenden çıkıp akşam eve gelme saatime kadar dışarıda olurdum. Bisikletime binmediğim zamanlarda arkadaşlarımlaydım. Daha çok oğlanlarla oynardım, onların oyunları daha eğlenceli gelirdi. Amerikan hentbolu ve punchball[19] gibi koşu içeren her oyunu severdim. Park, evimizin hemen karşı sokağındaydı. Seksek, misket ve "kovboylarla Kızılderililer" de oynardık. Ben hep yerli olurdum. Saklanıp sonra avazım çıktığı kadar bağırarak ortaya fırlardım. Arkadaşlarımın neredeyse hepsi kovboy olmak isterdi. Sanırım bu konuda olağan dışı bir örnektim.

Hoyrat ve sakar bir çocuktum, ne oynuyorsam hayat memat meselesi haline getirirdim. Bazı kızlar benimle oynamayı sevmezdi, onlara göre çok kabaydım. İp atlama seanslarına katılamıyordum. İp atlamak için fazla sakardım ve ipi çevirmemi bile istemezlerdi, ellerim birbirleriyle uyumsuzmuş.

Tüm bunlara rağmen, her zaman bir "en iyi arkadaş"ım oldu ve o da hep bir kızdı. Oyun oynayıp şamata yaptığım arkadaş-

19. Sopa yerine kauçuktan bir topun kullanıldığı, atıcı ve tutucunun olmadığı bir tür beyzbol. (y.h.n.)

larım vardı ama içten sohbetler edebildiğim özel bir dostum da hep oradaydı. Şeker dükkânına, sinemaya ya da oturup hayatla ilgili her şey üzerine saatlerce konuşabileceğimiz yerlere giderdik. Altıncı sınıfa geçince üst sınıflara özenip onları taklit etmeye başladım. Büyümeyi bekleyemiyordum. Büyüklerin dünyası çok heyecan vericiydi ve istedikleri her şeyi yapabiliyorlardı. Ha bir de o ara, daha önce hissetmediğim şeyler hissediyordum. Erkek çocukları ilgimi çekmeye başlamıştı.

CRACKERJACKS[20]

Eski günlerden birinde
parkta otururken
ya da yokuşun birinden kayarken,
söyleyebilirdim sana
her şeyin ne anlama geldiğini.

Bir merdivende
yanına oturabilirdim
sakızımın yarısını sana verip
balonların ve kıkırdamaların arasında
söyleyebilirdim.

Ama büyüdük
Ve birinin ruhunu eşelemek
artık daha zor.

Şimdi crackerjack'imi açınca
içinden hiç kalp şeklinde yüzük çıkmıyor.
Sadece bir yapboz,
çözmek istemediğim.

20. 1896'da Amerika'da piyasaya sürülen, paketinden promosyon hediye çıkan karamelli, pekmez aromalı patlamış mısır ya da fıstık atıştırmalığı markası. (ç.n.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gecenin bir yarısı. Biri bana sesleniyordu. Uyandım. Birden odadaki tüm hareketin ayırdına vardım. Polis, telsiz cızırtıları, gürültü, uğultu...

"Al, giy üstüne" dedi biri, bornoz uzatarak.

"N'oluyor?" diye sordum.

"Seni götürüyorlar."

"Nereye?"

"Gidince anlarsın."

Kapıda bir tekerlekli sandalye beni bekliyordu. Cezaevine götürülüyorum, diye düşündüm. Hastanenin dışında polis arabaları dizilmişti. Belli ki yine bir konvoyla götürülecektim.

Hoş bir yolculuk oldu. Sadece evlere, ağaçlara ve arabalardaki insanlara bakması bile güzeldi. Hiçliğin tam ortasındaki cezaevine gün doğumunda vardık. Çirkin, iki katlı bir tuğla binaydı. Üst kata çıkarıldım.

İki kapılı bir hücreye kondum. Bir kapı parmaklıkların gerisindeydi. Önünde de baktığımda neredeyse hiçbir şey göreme-

diğim küçücük bir deliği olan, ağır metalden yapılmış başka bir kapı vardı. İçeride üzerine eski püskü yeşil bir battaniyenin bırakıldığı tek kişilik bir karyola ve sayısız isim kazılmış kirli bir banktan başka bir şey yoktu. Hücreye bitişik bölümde de lavabo, tuvalet ve duş yeri. Lavabonun üzerine bir tencerenin tabanını asmışlardı ayna diye, doğru dürüst bir şey görülmüyordu. Otoparkı, bir tarlayı ve uzaklardaki ormanlık alanı gören pencereyse, üç kat kalın metal telle kaplıydı.

Tuvalet, kapı ve pencere arasında yürüdüm. Kendimi yorana kadar, bir ileri bir geri. Sonra karyolaya uzanıp burada yaşayacaklarımı düşündüm. Buradaydım işte, hapishanedeki ilk günümdü.

Bir saat sonra gardiyan dışarıdaki kapının kilidini açıp kahvaltı isteyip istemediğimi sordu. "Evet" dedim ve bir süre sonra plastik bir kapta birkaç yumurta, biraz ekmek ve kahve olduğu söylenen ama hiç öyle gözükmeyen bir şeyle dolu metal bir kupayla geri geldi.

Yumurtaların tadı çok kötü değildi. "Belki de cezaevi yemekleri söyledikleri kadar kötü değildir" diye düşündüğümü hatırlıyorum.

Sesler duydum. Polislerden gelmediği belliydi. Sonra bir yerden radyo sesi işittim. Siyah müziği. O kadar güzel geliyordu ki. Delikten bakınca oyuk cam yüzünden eciş bücüş gözüken suratlar gördüm. Bunlar, duyduğum siyah müziğine denk gelen siyah yüzlerdi.

"Nasılsınız?" diye sordum.

Cevap yok. Metal kapının ne kadar kalın olduğunu fark edip tekrar bağırdım: "Nasılsınız hepiniz?" Boğuk bir "İyiyiz" geldi. Ben de iyi hissediyordum. Hakiki insanlar duvarın hemen diğer tarafındaydı.

Gardiyan metal kapıyı açıp üniforma uzattı: Kraliyet mavisi renginde, beyaz düğmeleri, beyaz yakası ve beyaz manşetleriyle hizmetçi üniformaları.

Bana uygun bir çift bulana kadar denedim. Sonra dökümlü bir elbiseye benzeyen, devasa bir külot ve tam da o küloda benzer bir gecelik verdi.

"Üniformanı haftada bir kez yıkayabilirsin."

"Haftada bir mi?" Az kalsın çığlık atacaktım. Delirmiş olmalılardı. Gardiyanın arkasındaki açık kapıdan ayakta duran kadınları görebiliyordum. Görebildiğim kadarıyla hepsi siyahtı. Hep beraber gülümseyip el salladılar. Onları görmek evimde hissettirdi.

"Ne zaman kilidi açıp o tarafa geçmeme izin vereceksiniz?" diye sordum, diğer kadınları göstererek. Gardiyan şaşırdı.

"Bilmiyorum. Müdüre sorman gerek."

"Peki, müdürü ne zaman görebilirim?" diye ısrar ettim.

"Bilemiyorum."

"Neden buraya tıktılar beni? Neden onlarla aynı yerde olamıyorum?"

"Bilmiyorum."

"O zaman neden o tarafa geçmeme izin vermiyorsun?"

"Bize hücrende kalman gerektiği söylendi."

"Peki ne kadar daha burada kalmam gerekiyor?"

"Bilmiyorum."

Bunun bir işe yaramayacağını anladım. "Müdürle ya da şerifle görüşmek istediğimi iletir misiniz?" diye sordum.

Gardiyan kapıyı kilitledi ve kayboldu.

Metal kapı tekrar açıldı. Çirkin, buruş buruş, beyaz bir kadın parmaklıkların önünde durdu. "Adım Butterworth, kadınlar koğuşu müdürüyüm." Bana köhne bir atı anımsatıyordu. "Senin için yapabileceğim bir şey var mı, JoAnne?"

Bakışlarını ve ses tonunu sevmedim fakat bir an önce asıl mevzuya geçmek için üzerinde durmadım.

"Ne zaman diğer kadınların olduğu büyük koğuşa geçebilirim?

"Açıkçası, bilemiyorum JoAnne. Neden oraya gitmek istiyorsun?"

"Burada kapı üzerime kilitlenmiş halde tek başıma oturmak istemiyorum."

"A a, odanı sevmiyor musun?" Halbuki odan çok güzel. Burası sırf senin için boyandı. Durum şu ki, seni kendi güvenliğin için burada tutmamız gerekiyor, Hakkında ölüm tehditleri var. Sen de bilirsin" dedi sesini gizli bir bilgi veriyor gibi alçaltarak, "hapishanelerde polis katillerine pek iyi gözle bakılmaz."

"Buradaki kadınlardan biri benimle ilgili bir tehditte mi bulundu?"

"Tam olarak bilemiyoruz ama eminim öyledir."

Eminim, dedim içimden. "Kimse beni ölümle tehdit etmiyor. Sadece buradan çıkmama izin verilmiyor."

"Bak JoAnne, burada önemli olan uyumlu ve işbirliği içinde olman ki biz de hâkime iyi bir rapor gönderebilelim. Kızlarımızın bir hanımefendi gibi davranmasını önemsiyoruz."

Kadın midemi bulandırıyordu. Onun ya da hâkimin bana herhangi bir şekilde yardım edeceğine inanacak kadar aptal olduğumu nasıl düşünebilirdi? Asıl çileden çıkaransa sesindeki o hükmeden tınıydı.

"Soyadın Butterworth'dü değil mi? diye sordum. "İlk ismin ne?"

"Kızlarıma asla ilk ismimi söylemem."

"Ben senin kızlarından biri değilim, yetişkin bir kadınım. Neden insanlara ilk ismini söylemiyorsun? Utanıyor musun?"

"Hayır JoAnne, ismimden utanmıyorum. Bu bir saygı meselesi. Ben buranın müdürüyüm. Kızlarım bana Bayan Butterworth diye seslenirler, ben de onlara ilk isimleriyle seslenirim."

"İyi de sana saygı duymamı gerektirecek hiçbir şey yapmadın ki. İnsanlara hak ettiklerinde saygı duyarım. Bana ilk ismini söylemediğin için sen de beni soy ismimle çağıracaksın. Bana Bayan Shakur ya da Bayan Chesimard diyebilirsin."

"Sana soy isminle seslenmeyeceğim, JoAnne demeye devam edeceğim."

"Seni her gördüğümde Bayan Kaltak dememde senin için bir sorun yoksa bana JoAnne diye hitap etmende de sorun olmaz. Bana saygı duymadığı sürece hiç kimseye saygı duymam."

Gardiyana "Kilitle kapıyı" dedi ve gitti.

Günler geçti. Evelyn şerifi, müdürü (O hapishanede iki müdür vardı. Butterworth ve Cahill diye bir adam. Aslında tüm yetki Cahill'deydi, Butterworth sözde müdürdü) ve kalan herkesi aradı. Mahkemeye gitmek dışında bir seçenek yoktu.

Bir kolumdaki his varla yok arasındaydı. Kolumu tekrar kullanacaksam fizik tedavi görmem gerektiğini biliyordum. Sol elimle yazmayı öğrenmiştim ama sağın yerini tutmuyordu. Fizik tedaviyle bile olsa kolumu tekrar kullanıp kullanamayacağımı öğrenmek için açık bir teşhise ihtiyacım vardı.

Tecrit hissi beni duvarlarlara tırmandırıyordu. Yazmak, çizmek ve boyamak için malzemelere ihtiyacım vardı. Hiçbir talebime aldırış edilmiyordu. Kolumu güçlendirmek için kullanacağım küçük bir topa, biraz yerfıstığı yağına bile erişimim yoktu.

Cezaevi doktoru muayene etmeye gelince kolumun durumunu sordum. "Eh herhalde doktorlar da Tanrı değil, felç durumunda kimsenin yapabileceği bir şey yok."

"Ama iyileşebileceğini söylediler" diye karşı çıktım. "Ayrıca Roosevelt Hastanesi'ndeki fizyoterapist yerfıstığı yağının iyi gelebileceğini söylemişti."

"Yerfıstığı yağı mı?" diye güldü. "İyiymiş. Onu reçeteyle yazamam herhalde, değil mi? Sana tavsiyem tüm bunları unutman. Kötü anıları boşver. Bazen hayatta hoş olmayan şeylerin de başımıza gelebileceğini kabul etmemiz gerekiyor. Hâlâ sağlıklı bir kola sahipsin, böyle düşün."

Konuşmaya devam edecektim fakat vaktimi boşa harcayacağım açıktı. Bana yardım etmeye dair en küçük bir niyeti yoktu. "Peki, en azından bana biraz B vitamini yazar mısınız?"

"Pekâlâ, aslında ihtiyacın yok ama yazayım."

Sonraki muayenelere istemeyerek gittim. Kolumu askıdan alıp beş santim ileri-geri oynattıktan sonra "Evet evet, iyiye gidiş var" diyordu. Ona her seferinde fizik terapiyi sordum, o da her seferinde yapabileceği bir şey olmadığını söyledi.

En sonunda Evelyn mahkemeye gitti. Dilekçeyle ilettiğimiz taleplerin bazıları gülünçtü. Fizik terapi ve sinir testlerinin yanı sıra yerfıstığı yağı, lastik top, lastik el aparatı ve boya-çizim için malzeme istedik. Mahkeme en sonunda masrafları karşılamamız koşuluyla bizim bulacağımız bir fizyoterapistle görüşmeme izin verdi. Ama bu hiç gerçekleşmedi. Görünüşe bakılırsa Middlesex vilayetindeki hiçbir fizyoterapist beni tedavi etmeyi istemiyordu ve bulacağımız fizyoterapist sadece Middlesex'ten olabilirdi.

Yerfıstığı yağını ve el güçlendirme aparatını aldım. Kısa bir süre içinde de bir fizyoterapi programına başlattılar. Ülkenin her yerinden çok sayıda mektup alıyordum. Çoğu ya sokaktaki ya da cezaevlerindeki tanımadığım (genellikle militan) siyahlardan geliyordu. Nefret mektupları da aldım, dindar insanlardan benim için dua ettiklerini yazdıklarını mektuplar da. Hepsine cevap veremiyordum çünkü cezaevi haftada sadece iki mektup göndermemize izin veriyordu. Onlar da cezaevi yetkilileri tarafından denetleme ve sansürden geçiyordu. Benim için yazmak zaten zordu. Mektuplarla ilgili paranoyak bir durumum vardı. Polisin, FBI'ın, gardiyanların ya da herhangi birinin mektuplarımı okuyup duygularım ve düşüncelerimle ilgili fikir sahibi olması düşüncesine katlanamıyordum. Yine de bu kadar yıl boyunca bana mektup yazarak incelik göstermiş ama cevap alamamış herkesten en samimi duygularımla özür dilerim.

Middlesex İl Hapishanesi'ndeki ilk ayımı yazarak geçirdim. Evelyn gazete küpürleri getirmişti ve basının beni günah keçisi ilan ettiği, bir canavar gibi göstermek istediği düpedüz belliydi. Onlara göre, sadece zevk için polisleri vuran, sık rastlanan tipte bir suçluydum. Bir açıklama yapmam gerekiyordu. İnsanlarımıza nasıl bir şeyin içinde olduğumu ve nereden geldiğimi anlatmalıydım. Açıklama metnini yazmak uzun sürdüğü için

Evelyn'e onun yerine bir ses kaydı yapıp yapamayacağımı sordum. Avukatım olarak kesinlikle karşıydı ve bunu yapmamam gerektiğini söylüyordu. Fakat Amerika'da yaşayan siyah bir kadın olarak, bunun neden önemli ve gerekli olduğunun da farkındaydı. Ses kaydı konusu kulağına gittiğinde savcı, Evelyn'i davadan attırmaya çalıştı. Ziyaretime geldiğinde ses kaydı cihazı getirmesi mahkeme kararıyla yasaklandı.

"İnsanlarıma" başlıklı ses kaydımı 4 Temmuz 1973'te yaptım. Çok sayıda radyo kanalında yayınlandı. Şunları söylemiştim:

"Siyah erkek kardeşlerim, siyah kız kardeşlerim, sizleri çok sevdiğimi bilmenizi istiyorum ve sizin de kalplerinizde bir yerde benim için aynı hissi taşıdığınızı umuyorum. Adım Assata Shakur, köle ismim JoAnne Chesimard. Ben bir siyah devrimciyim. Bu da şu demek: Ben kadınlarımıza tecavüz eden, erkeklerimizi hadım eden, bebeklerimizin karnını aç bırakan bütün güçlere savaş açtım.

Varlıklarını yoksulluğumuzla büyüten zenginlere, yüzlerimize gülerek bize yalan söyleyen siyasetçilere, onları ve mülkiyetlerini koruyan tüm kalpsiz robotlara karşı savaş açtım.

Ben siyah bir devrimciyim ve bu yüzden de Amerika'nın gücünün yetebildiği bütün öfkenin, nefretin ve iftiranın kurbanıyım. Amerika, diğer tüm siyah devrimcilere yaptığı gibi beni de linç etmeye çalışıyor.

Ben devrimci siyah bir kadınım ve bu yüzden bir kadının bulaşabileceğine inandıkları her türlü suçla itham ediliyorum. Sadece erkeklerin işleyeceğini düşündükleri suçları planlamakla suçlanıyorum. Fotoğraflarımı postanelere, havaalanlarına, otellere, polis arabalarına, metro duraklarına, bankalara yapıştırdılar; televizyonlarda ve gazetelerde gösterdiler. Yakalanmam için elli bin dolardan fazla para ödülü koydular ve görüldüğüm yerde vurulmam için emir verildi.

Ben siyah bir devrimciyim ve tanımı gereği, bu beni Siyah Kurtuluş Hareketi'nin bir parçası yapıyor. Gazete ve televizyonlardaki soytarılar, Siyah Kurtuluş Hareketi'ni vahşi ve şuur-

suz sabıkalılardan oluşuyormuş gibi gösteriyor. Bize gansgter diyorlar, bizi John Dillinger[1], Ma Barker[2] ile bir tutuyorlar. Düşünebilen, görebilen ve duyabilen herkes bilmelidir ki biz suçlu değil kurban edilen tarafız. Gerçek suçluların kim olduğunu artık görmemiz gerekiyor. Nixon ve suçortakları üçüncü dünyadan Vietnam, Kamboçya, Mozambik, Angola ve Güney Afrika'daki yüzlerce erkek kardeşimizi ve kız kardeşimizi öldürdü. Watergate skandalında da kanıtlandığı gibi, bu ülkenin en üst düzey yetkilileri bir avuç yalancı suçludan başka bir şey değildir. Amerika başkanı, iki başsavcı, FBI ve CIA başkanları ve Beyaz Saray çalışanlarının yarısı Watergate skandalına karıştı.

Bize katil diyorlar, fakat '60'larda provoke ettikleri isyanlar sırasında sayısı iki yüzü geçen siyah erkeği, kadını ve çocuğu öldürüp binlercesini yaralayan biz değiliz. Bu ülkenin yöneticileri mülkiyetlerini her zaman bizim canımızdan daha önemli gördü. Bize katil diyorlar, fakat Attica'da yirmi sekiz mahkûm erkek kardeşimizin ve dokuz rehinenin öldürülmesinden biz sorumlu değiliz. Bize katil diyorlar, fakat Jackson'da ya da Güney eyaletlerde otuzun üzerinde siyah öğrenciyi öldürüp yaralayan da biz değiliz.

Bize katil diyorlar, fakat Martin Luther King'i, Jr. Emmet Till'i, Medgar Evers'ı, Malcolm X'i,[3] George Jackson'ı, Nat Turner'ı, James Chaney'i ve daha sayılamayacak nicesini biz öldürmedik. Sırtından vurulan on altı yaşındaki Rita Lloyd'u, on bir yaşındaki Rickie Bodden'ı, on yaşındaki Clifford Glover'ı biz öldürmedik. Bize katil diyorlar, fakat siyahları ve üçüncü dünya ülkesi vatandaşlarını sistematik bir şekilde öldüren

1. 1903-1934 yılları arasında yaşamış, Büyük Buhran zamanında yirmi dört farklı banka soygunuyla suçlanmış, hayatı bir Hollywood filmine konu olan Amerikan gangster. (ç.n.)
2. 1935'te federal ajanlar tarafından öldürülene dek, oğullarından oluşan ve "Barker gang" diye bilinen suç çetesini yönetmiş Amerikan kadın gangster. (ç.n.)
3. Malcolm X (1925-1965): Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Müslüman siyahların temsilcisi sayılan, hayatını ırkçılıkla mücadeleye adamış insan hakları savunucusu. Bir parçası olduğu İslam Ümmeti üyelerinin gerçekleştirdiği suikaste kurban gitmiştir. (ç.n.)

ırkçı ve baskıcı bir sistemi dayatmadık, yönetmedik. Siyahların toplam Amerikan nüfusunun yüzde on beşini oluşturmasına rağmen, cinayet kurbanlarının en az yüzde altmışı siyahlar oluyor. Sözde görev esnasında öldürülen her köpek için polis tarafından öldürülen elli siyah var.

Siyahların ortalama yaşam süresi beyazlardan çok daha düşük. Bizi daha doğmadan öldürmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Kolay alev alan kiralık evlerde canlı canlı yakılıyoruz. Erkek kardeşlerimiz ve kız kardeşlerimiz her gün aşırı doz eroin ve methadon yüzünden kayıp gidiyor. Bebeklerimiz kurşun zehirlenmesinden ölüyor. Milyonlarca siyah, yetersiz tıbbi bakım sebebiyle hayatını kaybetti. Bu cinayettir. Ama nasıl oluyorsa, bize katil deme yüzsüzlüğünü gösterebiliyorlar.

İnsanları kaçırdığımızı söylüyorlar, fakat Yoldaş Clark Squire (benimle birlikte New Jersey eyalet polisini öldürmekle suçlanıyor) 2 Nisan 1969'da kaçırıldı ve Panter 21 davasında bir milyon dolarlık fidye karşılığında rehin tutuldu. 13 Mayıs 1971'de, jürinin iki saatten az süren istişareleri sonucunda 156 ayrı komplo suçlamasından herkesle birlikte beraat etti. Kardeşimiz Squire masumdu. Halkından ve ailesinden kaçırıldı. Hayatından iki sene çalındı. Fakat nasıl oluyorsa, insanları kaçıran biz oluyoruz. Amerikanın toplama kamplarında rehin tutulan binlerce erkek ve kız kardeşimizi biz kaçırmadık. Bu ülkedeki cezaevlerinin yüzde doksanı kefalet ya da avukat masraflarını karşılayamayacak siyahlardan ve üçüncü dünya ülkeleri vatandaşlarından oluşuyor.

Bize haydut diyorlar. Çaldığımızı söylüyorlar. Fakat Afrika kıtasından milyonlarca siyahı çalan biz değiliz. Bizim dilimiz, Tanrılarımız, kültürümüz, haysiyetimiz, emeğimiz ve hayatlarımız çalındı. Bize hırsız diyorlar, fakat vergi kaçırmalarla, yasa dışı fiyat belirlemelerle, yolsuzlukla, dolandırıcılıkla, rüşvetlerle ve komisyonlarla her yıl milyarlarca dolar çalan biz değiliz. Bize haydut diyorlar fakat asıl soyulan, maaş çekini almaya giden siyahlar oluyor. Ne zaman mahallemizdeki bir

mağazaya girsek önümüz kesiliyor. Kiramızı öderken ev sahibi kaburgalarımıza silah dayıyor.

Bize hırsız diyorlar, fakat milyonlarca yerliyi anavatanlarından koparan, paralarını çalan, öldüren sonra da kendine "öncü" diyen biz değiliz. Bize haydut diyorlar, fakat açlık ve hastalıkla boğuşan Afrika, Asya ve Latin Amerika'nın doğal kaynaklarını ve özgürlüğünü çalan biz değiliz. Bu ülkenin yöneticileri ve onların uşakları, insanlık tarihindeki en vahşi ve en kirli suçlara bulaştılar. Haydut olan, katil olan onlardır. Ve bu şekilde muamele edilmelidir. Bu manyaklar; beni, Clark'ı ya da diğer herhangi bir siyahı Amerika mahkemesinde yargılamak için uygun değildir. Siyah toplum olarak, kaçınılmaz bir şekilde, kaderimizi kendimiz belirlemek zorundayız.

Kelimelere ihtiyacımız olmasına rağmen tarihteki tüm devrimler eyleme geçerek kazanılmıştır. Bizi koruyacak kalkanlar örmeli, düşmanlarımıza işleyecek mızraklar yaratmalıyız. Siyahlar olarak mücadele için çabalamalıyız. Hatalarımızdan ders çıkarmalıyız.

Siz siyah erkek ve kız kardeşlerimden o gün New Jersey paralı yolunda olduğum için özür dilerim. Daha iyi düşünmem gerekirdi. Paralı yol siyahların durdurulduğu, arandığı, darp edildiği ve saldırıldığı bir kontrol noktasıdır. Devrimciler hiçbir zaman aceleyle, özensiz kararlar vermemelidir. Çünkü güneş uyurken koşan tökezler.

Ne zaman bir Siyah Kurtuluş Savaşçısı esir alınsa, öldürülse sanki hareketimiz bastırılmış, bütün güçlerimiz darmaduman edilmiş ve Siyah Devrim söndürülmüş gibi bir algı yaratılmaya çalışılıyor. Bu köpekler aynı zamanda Amerika'da yapılan her devrimci eylemden beş ya da on gerilla sorumluymuş izlenimini vermeye çalışıyor. Bu baştan sonra gülünç bir saçmalıktır. Siyah devrimciler dünyaya aydan düşmez. Biz, içinde bulunduğumuz şartlarla var olup baskı ve zulümle şekilleniriz. Biz getto mahallelerde, Attica, San Quentin, Bedford Hills, Leavenworth ve Sing Sing gibi yerlerde doğduk. Bizden binlercesi geliyor.

Hayatın her köşesinden, çok sayıda siyah emekli asker ve sosyal yardım alan kadın saflarımıza katılıyor ve Siyah Özgürlük Hareketi'ni genişletiyor.

Her siyah adam, kadın ve çocuk özgür kalana kadar Siyah Özgürlük Hareketi yaşayacaktır. Hareketin bu dönemdeki asıl işlevi; iyi örnekler oluşturmak, siyahların özgürlüğü için mücadele etmek ve geleceğe hazırlanmaktır. Kendimizi savunmalı ve kimsenin bize saygısızlık etmesine izin vermemeliyiz. Özgürlüğümüzü ne pahasına olursa olsun kazanmalıyız.

Özgürlüğümüz için savaşmak bizim görevimizdir.
Kazanmak görevimizdir.
Birbirimizi sevmeli ve birbirimize destek olmalıyız.
Zincirlerimizden başka kaybedecek hiçbir şeyimiz yoktur.

Ronald Carter
William Christmas
Mark Clark
Mark Essex
Frank "Heavy" Fields
Woodie Changa Olugbala Green
Fred Hampton
Lil' Bobby Hutton
George Jackson
Jonathan Jackson
James McClain
Harold Russell
Zayd Malik Shakur
Anthony Kumu Qlugbala White
ruhlarıyla

savaşmaya devam etmeliyiz.

Cezaevinin çoğu aptalca olmak üzere bir yığın kuralı vardı. Gazete ya da dergi bulundurmak yasaktı. Neden gazete okuyamadığımızı sorduğumda gazetelerin alev alabileceği söylendi. Belli ki biri gazetede kız kardeşinin tecavüze uğradığını okuyunca, tecavüzcü cezaevine gelene kadar bekleyip sonra da ona fiziksel saldırıda bulunuyordu.

"Fakat diğer mahkûmlar televizyon izleyip radyo dinleyebiliyorlar" diye itiraz ettim, benim ikisine de iznim yoktu. "Ayrıca aynı bilgileri aile ziyaretleri sırasında da alabilirler."

"Yangın tehlikesi oluşturduğu için gazete okumana izin veremeyiz."

Cezaevindeki en hüzün veren kurallardan biri çocukların içerideki annelerini göremeyişiydi. Onların dışarıda, o çirkin binaya hüzünlü, öfkeli gözleriyle bakarak beklediklerini görürdüm bazen. Anneleri bir saniye bile olsa çocuklarının yüzünü görmek için otoparka bakan tek pencereye koşardı. Pencereden bağırmak kesinlikle yasaktı ama ara sıra kadınlar kendilerini kaptırıp bağırırlardı. Bazen yakarışlarını kimse duymazdı.

Zaman geçtikçe kadınlarla tanıştık. Hepsi bana kız kardeşleriymişim gibi davrandı. Güya onlardan korunmam için uzak tutulduğumu söylediğimde gülmekten yerlere yattılar. İlk günlerde, henüz tek elimi hareket ettiremiyorken bana yardımcı olmak için ellerinden geleni yaptılar. Üniformamı ütülediler, haftada birkaç kez yıkansın diye çaktırmadan çamaşırhaneye soktular. Suçlarını ve cezalarını öğrenince kulaklarıma inanamadım. Birçoğu bahis topladığı ve başkalarının yerine piyango oynadığı için altı ay ya da bir senelik hapis cezası almıştı. New York'ta başkasının yerine bahis almak asla duyulmamış bir şeydi ve kesinlikle altı ay ya da bir yıllık cezası olan bir suç değildi. Herkes polislerin bahis işlerine merakını biliyordu. Bu kadınlar kimseye bir zarar vermemiş, bir şey çalmamıştı fakat yine de muhtemelen bahis oynamış bir polis tarafından yakalanıp hapse giriyorlardı. Tek suçları eyalet piyangosunu

oynamaktı. Birçoğu çoktan hapis cezasına çarptırılmıştı. Eğer ceza bir yıldan azsa eyalet hapishanesi yerine şehir hapishanesine gönderiliyorlardı.

Cezaevinde ağır suçlularla, meşhur kadın gangsterlerle ya da gangster sevgilileriyle karşılacağımı düşünmüş olsaydım, büyük bir hayal kırıklığına uğrardım. Bahis ve piyango cezaları alan kadınların haricindekiler; dükkân hırsızlığı ya da karşılıksız çek gibi küçük çaplı suçlar yüzünden oradaydı. Bu kız kardeşlerimizin çoğu sosyal yardım alıyor ve büyük zorluklarla geçiniyorlardı. Mahkeme onlara hiç merhamet göstermedi. Benden kısa bir süre sonra sekiz aylık hamile bir kız kardeşimiz geldi. Maliyeti yirmi doları geçmeyecek bir şey için dükkân hırsızlığından bir ay hapse mahkûm edilmişti.

Sonraları, orta yaşlı bir kız kardeşimiz, hafta sonları cezaevine gelmeye başladı. Hafta içleri çalışıyor, hafta sonları da alkollü araç kullanmaktan verilen altı aylık cezasını tamamlamaya çalışıyordu. Beyaz bir kadının aynı suçla asla böyle bir ceza almayacağını biliyordum ve bu acımasızcaydı. Fakat gerçekten ne kadar acımasızca olduğunu kendi evinin önünde tutuklandığını öğrenince. anladım. Umumi yolda bile değilmiş. Tutuklanma sebebi ise polislerin onlarla konuşma şeklini beğenmemesi.

Orada dayak yemiş bir kadının getirilmesini görmek hiçbir şeydi. Bazı davalarda tek suç, "tutuklanmaya direnme" oluyordu. Bir gün Porto Rikolu bir kız kardeşimizi getirdiler. Polis tarafından o kadar kötü dövülmüştü ki görevdeki kadın amir onu kabul etmek istemedi. "Benim mesaimde ölmesin" diyip durdu. Bu kız kardeşimiz günler sonra yataktan kalkabilecekti.

Her şeye rağmen kadınlar orayı canlı tutuyordu. Yaşadıklarından, gördüklerinden sayılamayacak kadar çok komik hikâye çıkarırlardı. Bazısında doğal bir komedi yeteneği olurdu. Beni en çok etkileyense dünyadaki en hüzünlü hikâyeleri anlatıp herkesi kahkahalarla güldürebilmeleriydi.

"O zenci benim çantamdan hep para çaldı. O parayla tek yaptığı da gidip hipodromda yemek oldu. Kızım, adam atlara öyle bir para yatırdı ki 'Keşke at olsaymışım' demeye başladım. Bir gün ona gününü gösterdim gerçi. Artık yediği haltlardan çok sıkıldığım bir gün anyayı konyayı gösterdim ona. Gidip çantamın içine fare kapanı koydum. Zencinin ulumasını görecektiniz. Daha uzun bir süre kimsenin çantasına elini sokamaz."

"Kocamla ben kedi köpek gibi kavga ederdik. Acayip kıskançtı. Bir gün birlikte bir bara gittik. Zenci kafayı bir bulsun, benim bardaki heriflerden biriyle oynaştığımı sansın mı... Dışarı çıkar çıkmaz gorilin muza atladığı gibi üzerime atladı. Ne yaptı dersiniz, beni o kadar sert itti ki dişlerim ağzımdan fırladı. 'Orada bir dur bakayım!' dedim salağa. 'Kavgaya sonra devam edebiliriz. Takma dişe verecek dört yüz dolarım yok benim.' Leş gibi sarhoş halde, dizlerimizin üzerinde sokakta dişleri aradık. O ahmak dişleri bulduğunda, onların ağzımdan fırlayarak onu ısırmaya çalıştıklarını söyledi. Allahım, tam bir salaktı."

Bu hikâyeleri dışarıdaki kapı açıksa dinleyebiliyordum. Gün boyunca hücremin dışında görevlendirilmiş kadın bir görevli vardı; şerif ofisinden. O oradayken kapı genellikle açık oluyordu.

O cezaevinde geçirdiğim süre boyunca çok az sayıda beyaz kadına rastladım. Gelenler de 1-2 saat ya da bir gün kalıp kefaletle serbest bırakılıyordu. Paralı yolda üzerinde 23 kilogram esrarla yakalanan bir beyaz kadın vardı. Herkes kefaletinin ne kadar olacağını merak ediyordu. Sonunda kendi eyaletinin teminatıyla serbest bırakıldığını öğrendik. Halbuki New Jersey eyaletinde salıverilmek için Jersey vatandaşı olmak gerekiyordu. O kadınsa Vermont'ta yaşıyordu. Ama kimse çok şaşırmadı. Çünkü beyazdı.

O küçücük hücrede delirecek gibi oluyordum. Sadece ziyaretler ve sözde doktorla görüşmelerim sırasında dışarı çıkabiliyordum. Her zaman aktif ve hareketli biriydim, tüm gün o küçücük kafese tıkılmak beni vahşileştirdi. Bacaklarımı esnetmem gerekiyordu. Hücrenin içinde koşmaya başladım.

O küçücük çemberde yorgunluktan bitap düşene kadar koşuyordum. İki-üç gün sonra hapishane müdürü Bayan Kaltak, erkek gardiyanların eşliğinde ziyaretime geldi.

"Hücrenin içinde koştuğunu duyduk" dedi. "Bu aktiviteyi derhal sonlandırman gerekiyor."

"Niçin?"

"Çünkü aşağı kattaki insanları rahatsız ediyorsun."

"Hangi insanları?"

"Aşağıda bir ofis var ve sen çalışanları rahatsız ediyorsun."

"Delirdiniz mi? Rahatsız olacaklar o zaman. O kadar uzun süre koşmuyorum bile. Anca avluda diğer kadınlarla birlikte egzersiz yapabildiğimde hücremde koşmayı bırakırım."

"Sana hücrende koşmayı bir an önce bırakmanı emrediyorum."

"Orduya katıldığımı hatırlamıyorum" dedim. "Bana anca orduna katıldığında emir verebilirsin."

Huysuzlanıp gitti, ben de koşmaya devam ettim. Ve bu konu kapandı. Gerçi ona bir teşekkür borcum var. Eğer gelip beni taciz etmeseydi herhalde birkaç gün geçmeden o küçücük boşlukta koşmaktan vazgeçerdim. Cezaevindeki yemek korkunçtu. Daha doğrusu tiksindiriciydi. Oradaki yemek, yediğim tüm cezaevi yemeklerinden de kötüydü ki bu ciddi bir başarıdır. Oturup açlıktan midem kazınır halde öğle ya da akşam yemeğini beklerdim ve yağlı bir sıvının içinde yüzen yeşil-kahverengi arası bir ot yığını (buna ciğer yahnisi diyorlardı) ya da suda yüzen bir miktar koyun yağı (güya kuzu yahnisi) getirirlerdi. Ve bu pis kokulu yemeğin tadı göründüğünden de kötü olurdu. Yenebilir tek şey yumurta ve eğer ellerinde varsa patates püresiydi. Çoğunlukla kantinden aldığım kuruyemiş, şeker ve ailemin ziyaretler sırasında getirdiği meyvelerle beslendim.

Bir hafta boyunca her gün güya ravioli diye berbat bir şey getirdiler. Bu, bardağı taşıran son damla oldu. Yemekleri protesto etmeye karar verdik. Bir dilekçe yazdım, herkes imzaladı ve cezaevi müdürünün bürosuna gönderdik. Kendisi yemekleri

daha yenebilir yapmayı "tartışmayı" kabul etti fakat benimle konuşmayı reddetti. Verilen yemeklerden "hayvanlara verilen artık" diye bahsetmem mantık dışıymış. Yemekler birkaç gün daha iyi gibiydi, sonra tekrar o iğrenç artığa dönüştü.

Benden sorumlu kadın memur muhtemelen yaşayan en yaşlı aptal sarışındı. Her şeye burnunu sokardı, büyük bir dedikoducuydu. Beni ne zaman görse gülümseyip çok samimi arkadaşıymışım gibi davranırdı. Bir gün erkek işçiler yeni elektrik devreleri döşemek için duvara büyük bir delik açıyorlardı. Meraklı şerif memuru gelir gelmez sorularına başladı.

"Ne yapıyorlar buraya?"

"Duymadın mı?" dedim, "Yeni kanun çıkardılar, beni idam edecekler. Gaz odası kuruyorlar."

"Pekâlâ!" dedi içerlemiş bir sesle. "Niye kimse bana böyle bir şeyden bahsetmedi?" Ve neden kimsenin onu bilgilendirmediğini öğrenmek için telaşla ayrıldı. Işıklar her akşam saat onda kapanıyordu. Şanslıydım çünkü hücreme bitişik tuvalette gece ışığı vardı. Işıktan en iyi şekilde yararlanabilmek için karyolanın yerini değiştirip gecenin çok geç saatlerine kadar okurdum. Gözlerim yorulduğunda ışığı kapatıp camdan dışarı bakardım. Dışarıda polis devriye gezerdi. Otoparka yakın bir noktada çoğu zaman tüfek ve av tüfeği taşıyan iki polis dururdu. Bir gece her zamanki gibi sıkıntıyla camdan bakıyor, fakat biraz haşarı hissediyorum. Çıkarabildiğim en tiz tonda, kuş sesine benzer bir ses çıkararak bağırdım: "Viiik, viiik, viiik, viiik." Delirmiş gibi etrafa bakınmaya başladılar. Arkalarında biri varmış gibi, kısa ve ani hareketlerle bir o yana bir bu yana dönüyorlardı. Tekrar bağırdım: "viiik, viiiyk, viiiyk." Bu sefer oldukları yerde zıpladılar. İkinci Dünya Savaşı'nda, Japonlar yarım metre arkalarında zannederdiniz. Biraz bekledim. Polisler sakinleşince öncekinden de tiz bir sesle bağırdım: "Guuuk, guuuk, guuuk." Silahlarını doğrultup hareket eden her şeye ateş etmeye hazır halde geri geri yürüdüler. Sonra kazara metal bardağım yere düştü. Bir saniye içinde yere yatmış, tüfekleri ellerinde sürünüyorlardı. Bu

salakları yerde sürünürken görünce artık dayanamadım. Karnıma ağrılar girene kadar güldüm. Kendi gölgesinden korkarak sürünen büyük, güçlü polis... Sonra aynı şeyi farklı polislerle denedim ama asla ilk geceki kadar iyi olmadı.

Köprücük kemiğim kırık olduğu için sırt korsesi giymem gerekiyordu. Korse köpük ve pamuktan yapılmıştı ve yaklaşık bir buçuk santimetre uzunluğunda bir kayış kancası vardı. Bir sabah kahvaltı ederken gardiyan gelip korsemi aldı.

"Bunu kullanamazsın."

"Neden?"

"İçinde metal var" diye cevap verdi. "Metal bulunduramazsın." Orada, metal iskeletli karyolanın üzerinde oturmuş, metal bir bardaktan su içiyor, metal bir tabaktan yemeğimi yiyordum ve bu kadın polis karşıma geçmiş, küçücük bir metal parçası yüzünden sırt korsemi giyemeceğimi söylüyordu. Kıyameti kopardım fakat sonra gördüm ki onun da söylediği ve başkalarının da hep belirttiği gibi, "verilen emre itaat" ediyordu.

"Cezaevi doktoru ihtiyacın olduğunu söylerse geri alabilirsin."

Doktor Miller cezaevine gelir gelmez onu görmek istediğimi söyledim. Sırt korsesi olmadan kırılgan ve güçsüz hissediyordum. Dik durmayı bile beceremiyordum.

"O eski korseyi boşver" dedi doktor. "Artık ona ihtiyacın yok."

Kasıklarına tekme atmamak için kendimi çok zor tuttum. Şansıma birkaç gün sonra hastaneden bir kemik uzmanı beni görmeye geldi. İyi bir doktor ve iyi kalpli bir adamdı. Cezaevi müdürüne kesinlikle sırt korsesini giymem gerektiğini, aksi takdirde duruşumun bozulabileceğini söyledi. Elimi tekrar eskisi gibi kullanabilmem konusunda çok cesaret verdi. En sonunda sırt korsemi de geri verdiler.

Mucizelerin gerçekleşmeye başladığı sıralardı. Elimin canlandığına emindim. Bir şeyler yapmasını söylüyordum ve o gerçekten karşılık veriyordu. Başparmağımla küçük parmağıma dokunmak; bardak, kalem tutmak, günlerce süren egzersiz ve

çalışmanın kazanımlarıydı. Aylar süren denemelerden sonra parmaklarımı şıklatabiliyordum. Ne zaman birileri beni görmeye gelse onlara yapabildiğim şeyleri gösteriyordum heyecanla. Kendimi "Anne bak, ne yapabiliyorum" diye etrafta dolanan çocuklar gibi hissediyordum.

Nihayet Sundiata'yla, Evelyn'in de bulunduğu ortak bir görüşme ayarlandı. Görüşme cezaevinde gerçekleşti. Sundiata, new brunswick cezaevinden getirilmişti. Hayatımda birini gördüğüme hiç bu kadar sevinmemiştim. Konuşmak çok zordu, gardiyanlar burnumuzun hemen dibinde duruyorlardı. Fısıldamak hiç bana göre değildi, Evelyn sürekli sesimi alçaltmamı söylüyordu. Dava hakkında konuştuk, politik olarak doğru bir tavır almaya karar verdik. Sadece Sundiata'yı görmek bile beni rahatlatmıştı. Görünüşümden dolayı çok rahatsız ve mutsuzdum. Cezaevi sabununun yol açtığı korkunç bir döküntüm vardı ve şişlikleri olan yamuk bir bostan korkuluğu gibi gözüküyordum. Ama Sundiata'da etrafa huzur yayan bir şeyler vardır. Varlığının her parçasında devrimci ruhunu ve coşkusunu hissedebilirsiniz. Siyahlara duyduğu sevgi o kadar yoğundur ki neredeyse o sevgiye dokunup elinizle tutabilirsiniz. Onunla ilgili hiçbir şey "zorlama" hissi vermez. Gerçek anlamda teklifsiz ve halk tipi bir insandır. Onu ne zaman görsem, Güney'de bir yerde verandasında oturmuş, yaz havası soluyarak dizinde bebek zıplatır gibidir. Mesele şu ki, Sundiata memlekettir. Sorsanız reddeder, ama öyledir. O şen kahkahası Texas'ın taşrasına seyahate çıkarır. Görüşme bittiğinde farklı bir insandım. Çok daha güçlü hissediyordum ve hiç yalnız değildim.

Ne zamandı, net hatırlayamıyorum fakat bir noktada bize verilen metal bardakları biriktirmeye başladım. Başta bardakların birikmesinin yavaş su içmemden kaynaklandığını düşündüm. Şüphesiz, gardiyanlar tarafından sevildiğim söylenemezdi. Pek sataşmıyorlardı ama benden nefret ettiklerine emindim. Onlara göre bir polis katiliydim ve onlar da birer polisti. Bir his bana çok dikkatli olmam gerektiğini söylüyordu. Üzerinde

yemek yiyip yazı yazabileceğim küçük bir masa vermişlerdi. Geceleri uyumadan önce masayı parmaklıkların olduğu yere itip üzerine hiç de sağlam durmayan bardakları üst üste dizmeye başladım. Parmaklıklar hücreye açılıyordu ve en küçük hareket bütün bardak yığınını dev bir şangırtıyla yere devirebilirdi. Tahta bankı da masanın arkasına dayıyordum. Hafif saf hissettiriyordu ama bunu yapmam gerekiyordu. Her gece bunu yapmaya devam ettim.

Bir gece, kör karanlıkta bardaklar şangır şungur yere devrildi. Hemen uyandım. Hücremin kapı aralığında dört-beş erkek gardiyan duruyordu.

"Ne istiyorsunuz? Hücremde ne yapıyorsunuz?" Birileri duysun diye yüksek sesle bağırdım. Gardiyanlar ne yapacaklarını bilemez halde kapı aralığında duruyorlardı. En sonunda bir tanesi kapıyı kilitleyip, "Gürültü duyduk, bir sorun mu var diye kontrol etmeye geldik" dedi. Kadınların bölümünde olmaları yasaktı. O gece nöbette olan ve cezaevindeki en yalaka kadın memur ortalarda yoktu. Bu olaydan sonra, girdiğim hangi cezaevi olursa olsun hücre kapısının önüne barikat kurdum. Cezaevlerinde mahkûmların asılması, yakılması az rastlanır bir olay değildir. Durum ne kadar şüpheli olursa olsun, hepsi intihar vakası diye geçer. Bu insanlar genellikle "cezaevinin kurallı işleyişine tehdit unsuru oluşturan" siyah ve sosyal bilinci olan, politik farkındalığı çok yüksek mahkûmlardır.

Eva'nın cezaevine gelişi büyük bir olaydı. Çoğunlukla benim hücremde kalıyordu. (Diğer kadınlar iki açık koğuşa yerleştirilmişti.) Gardiyanların Eva'yla nasıl baş edecekleri konusunda hiçbir fikirleri yoktu. Daha önce sayısız kez içeri girmişti ve olay çıkarmasıyla biliniyordu. Herkes deli olduğunu söylüyordu.

Eva'yla ilk karşılaşmamızda, parmaklıkların oraya gelip hücremin hemen önüne oturarak uzay seyahati yapabildiğini söyledi. "İstediğim yere, istediğim anda seyahat edebiliyorum" dedi, "Daha Jüpiter'den yeni döndüm."

"Nasıldı?" diye sordum.

"Güzeldi. Mor timsah derili ve mavi saçlı minik, tatlı insanlar vardı. Biliyorsun, değil mi? İstediğin her yere gidebilirsin" dedi, "Sadece düşünüp beynine bunu yansıtman gerekiyor."

"Bana buradan defolup gitmem için nasıl bir düşünceyi yansıtmam gerektiğini söyler misin?"

"Ah, o iş kolay" dedi, "Ben hep yapıyorum. Aslına bakarsan şu anda burada bile değilim".

"Yok" dedim, "o yetmez. Benim aklımı ve bedenimi buradan çıkarmam gerekiyor".

"Ama nereye gidersen git tutsaksın."

"Söylemeye çalıştığın şeyi anlıyorum" dedim. "Ama sokakları ya da minimum güvenlikli bir cezaevini, maksimum güvenlikli bu yere tercih ederim. Buranın sokaklardan tek farkı bir tanesinde azami, diğerinde asgari güvenliğin olması. Polis mahallelerimizi buradaki gardiyanlar gibi devriye geziyor. Özgürlüğün ne demek olduğuyla ilgili en küçük bir fikrim yok."

Eva beni anladığını söyledi. Anlıyor olmalıydı. Amerikadaki her siyah, eğer kendisine karşı dürüstse, özgür olmanın nasıl bir şey olduğunu bilmediğinin farkındadır. Biz ekonomik, siyasi ya da sosyal anlamda özgür değiliz. Hayatımızın işleyişiyle ilgili söz hakkımız çok kısıtlı. İşin aslı şu ki bir siyah sokakta yürüme özgürlüğüne bile sahip değil. Yanlış bir mahallenin yanlış bir sokağında gece saati yürürsek neler olacağını hepimiz biliyoruz.

Eva ve ben herkesin dikkatini çekecek kadar iyi anlaştık. Çoğu zaman dediklerini anlamıyordum. Fakat bazen o kadar mantıklı konuşurdu ki acaba biz miyiz deli olan diye düşünürdüm. Bana cezaevi hakkında çok şey öğretmesinin yanı sıra kendi hayatıyla ilgili sayısız komik hikâyesini dinlemişimdir.

Eva irice bir kız kardeşimizdi, 130 kilo civarındaydı. Çok koyu bir ten rengi ve kısacık saçları vardı. Beyaz Avrupai güzellik standardını benimseyen insanların çirkin bulacağı bir kadındı. Ama bana göre onda çok güzel bir şey vardı ve ona bakmayı çok seviyordum. Tanıdığım, neredeyse tamamen dürüst olmaya cesareti olan birkaç kişiden biriydi.

New Jersey'deki Clinton Kadın Cezaevi'nde on yıl geçirmişti. Kadınların tarlalarda çalıştırıldığı eski dönemlerde oradaydı. Bana kadınlara orada nasıl davranıldığından, nasıl en küçük bir rahatsızlıkta eyalet polisinin arandığından bahsetti. Clinton'daki bir isyan sırasında oradaymış ve eyalet polislerinin kadınları acımasızca dövdüğünü görmüş. Bir gün gözlerinin önünde feci şekilde dövülen bir kadın bebeğini kaybetmiş.

Kısa yürüyüşlerime bu dönem başladım. Tüm gün boyunca o kafese tıkılmak beni çıldırtıyordu. Ben de gardiyanlar yemeğimi getirdiğinde onların peşinden faaliyet odası denilen ve kadınların yemek yiyip televizyon izlediği yere gitmeye başladım. Önce bir yatakhaneye sonra diğerine gider, en sonunda da hücreme dönerdim. Koşabileceğim bir yer yoktu çünkü dış dünyayla aramda iki ya da üç kilitli kapı bulunuyordu. Gardiyanların çoğu hücreme dönmem için kafa ütülerdi, ben de bir süre sonra dönerdim. Fakat hiçbir şey beni aralarından birinin bağırarak çağırması kadar deli etmedi: "Gel buraya! Duydun mu beni? Gel buraya!"

Katlanamadığım bir şey varsa o da birinin bana emir vermesidir. Katlanamadığım bir diğer şey ise bir beyazın benimle o tonda konuşmasıdır. "Getirsene beni oraya" dedim. "Çok büyüksün, yetkilisin; o zaman getir oraya." Beni kavramak üzere hareketlendi. "Dokunursan teke tek kavgaya döner. Bana elini kaldırdığın anda beyninin parçalarını bu duvara sıçratırım." Hiçbir şey yapmaması iyi oldu çünkü benden yirmi kilo kadar ağırdı ve hâlâ büyük ölçüde tek kollu eşkiyaydım. Gerçi onunla sıkı bir kavgaya tutuşabilirdim çünkü çok kızgındım, iki-üç aylık öfke biriktirmiştim. Her neyse, en sonunda hazır olduğumda hücreme geri döndüm. Kadının davranışları beni daha da cüretkar bir hale getirdi. Ne zaman herhangi bir sebeple hücremin kapısını açsa yanından geçip bir iki dakika etrafta yürürdüm. Kapı aralığında duvar gibi dikilmişken yanından ittirerek geçerdim. Dev gibi bir kadındı ama bir gram gücü

yoktu. Sonunda erkek gardiyanları çağırdı. Ben yatakhanelerin birinde, bir taraftan neden beni rahatsız etmediğini merak edip diğer yandan oradaki kadınlarla sohbet ederken yaklaşık on erkek gardiyan içeri girdi.

"JoAnne Chesimard kim?" diye sordu başgardiyan. Hiç kimse bir şey söylemedi. "Hanginiz JoAnne Chesimard?" Üzerine atlayacakları kişinin kim olduğunu anlamaya çalışıyorlardı. Yine cevap gelmedi. "Peki, tekrar soruyorum. JoAnne Chesimard hanginiz?"

"JoAnne Chesimard benim" dedi Eva. Gardiyan, Eva'ya bakıp cüssesini gördüğü anda ses tonunu değiştirdi.

"Bayan Chesimard, lütfen hücrenize döner misiniz?"

Gardiyanlardan biri arkadan gelip omzuna dokundu.

"Onu tanıyorum" dedi. "Chesimard değil."

"Aradığınız kişi benim" dedim. Eva'yı kendi deliliklerime bulaştırmak istemiyordum. "Görüşmek üzere, kız kardeşlerim. Bu kadar heyecan bana yeter." Yanlarından geçtim, hücreme gidip kitap okudum.

Ertesi gün aynı kadın gardiyan asabımı bozmayı yine başardı. "Artık seninle ilgili bir sorun istemiyorum" dedi. "Beni erkekleri çağırmak zorunda bırakma."

"İstersen ulusal muhafızları ya da FBI'ı çağır. Umrumda değil. İstersen de anneni ara" dedim. Öğle yemeği için kapıyı açar açmaz arkasından çıktım. Tepsimi alıp diğer kadınların yanına oturdum ve yemeğimi yemeye başladım. Neler olacağını bilmiyordum fakat ne yapacaklarını görmek istiyordum. Özel birlik'ten[4] birileri geldiğinde tabağımda daha üç-dört lokma yemek duruyordu.

"Haydi. Ayağa kalk, hücrene git."

"Tabağımdaki yemeği bitirince giderim."

4. (İng.) Goon squad: Eski suçlulardan oluşan ve şiddet amaçlı eylemler için kullanılan, sendika karşıtı bir tür özel birlik. (ç.n.)

"Şimdi!" diye emir verdi.

"İki lokmam kaldı."

"Şimdi!" Kadın gardiyana işaret etti. "Mahkûmu hücresine götürün." Kadın parmaklarını esneterek yanıma geldi.

"Bana sakın dokunayım deme" dedim. "Hücreme kendim yürürüm."

"Mahkûmu hücresine götürün." Kolumdan tutmaya yeltendiği anda büyük bir kargaşa başladı. Sandalyeler, masalar, bardaklar, tepsiler; hepsi havada uçuşuyordu. Herkes ya kaçmaya çalışıyor ya da kavga ediyordu. Kadın gardiyan kapıya doğru sıçradı. Erkek gardiyanlar üzerime çullandı. Tekme atıyor, vuruyor, tırmalıyor, yumrukluyor ve ısırıyordum. Sonunda beni hücreme koymayı başardılar, diğer kadınları da yatakhanelerine kilitlediler. Kadınlardan hiçbiri ciddi şekilde yaralanmamıştı. Bende de birkaç morluk ve çizik dışında bir şey yoktu. İyi hissediyordum. İçimde çöreklenmiş öfkenin bir kısmını akıtmıştım. Gardiyanlardan biri yaralanmıştı. Nasıl olduysa suratında bir kesik oluşmuştu. Bu, hastanede karşıma oturup silah doğrultarak güvenlik kilidini açıp kapatan, hayvanları öldürmeyi ne kadar sevdiğinden bahseden pislikti. Kimse nasıl kesildiğini ya da kimin yaptığını bilmiyordu. Fakat herkes avcının avlandığının farkındaydı.

O günün ilerleyen saatlerinde olayı kanıtlamak için bir fotoğrafçı getirdiler. Yerel gazete cezaevinde "isyan" çıktığını yazdı. Şerif ve polisler geldi, arama yaptılar. Gardiyanı yaralayan silahı aradıklarını söylediler. Hiçbir şey bulamadılar. O akşam Eva'yı aldılar. Cezai ehliyeti olmayanların yattığı New Jersey'deki Vroom Building Hastanesi'ne götürdüler. Üç hafta orada kaldı. Götürüldüğü gece bitik ve çok suçlu bir ruh halindeydim. Kendi deliliklerim yüzünden buradan gitmesine sebep olmuştum. Oturup sadece Eva'yı düşündüm. Sonra ona bir şiir yazdım:

Gergedan kadın
Kimsenin istemeyip
herkesin kullandığı.
Deli olduğunu söylüyorlar
çünkü diz çök denince diz çökecek kadar
deli değilsin.

Hey, koca kadın
–başında yaraları
kalbinde yaraları
hiç iyileşmeyen–
Işığını gördüm
Parlıyordu.

İnsanları sevdin
Onlar senin ağzına sıçtı
Onlara kendini verdin
Onlar sana Hollywood'u önerdi.
Sana usulca konuşurlar
çünkü dürüstlüğünle
nasıl kükrediğini bilirler.

Gergedan kadın.
Küçük dünyanın koca karısı.
Gözlerini kapadın
ve kafanın içinde neon ışıkları parladı
çünkü dışarısı karanlıktı.

İncil'ini okudun
ama Tanrı hiç gelmedi.

Baban seni sevecekti
ama sonra komşular ne derdi.

Senden nefret ediyorlar koca kadın
çünkü deliliklerini açığa çıkarıyorsun
Bir de zalimliklerini.
Senin gözlerinde
binbir kâbusu görüyorlar
kendilerinin hayata geçirdiği.

Siyah kadın. Kötü kadın.
İriliğini göğsünde bir nişan gibi kuşan
çünkü bunu hak ettin.

Güçlü Amazon kadını.
Yara izlerini mücevher gibi taşı
çünkü onlar kanla kazanıldı.

Sana deli dediler.
Ve neredeyse
seni bu saçmalığa inandırdılar.

Sana çirkin dediler.
Ve sen kendi arkana saklanıp
onların ayıbını yaşadın.

Gergedan Kadın-
Dünya kör
ve insan aklına bir hakaret
ve göremiyor
Ne kadar güzel olduğunu.

Ama ışığını gördüm.
Parlıyordu.

Her şeye rağmen birçok kadın "isyan"dan istifade etti. İlerleyen günlerde neredeyse herkes ya salıverilmiş ya da bir çeşit

programa gönderilmişti. Cezaevi epeyce boşaldı. İşleyişler ilginç. Eğer hükümetin yararınaysa, insanları isyan çıkardıkları gerekçesiyle hapse gönderiyorlar. İşlerine geldiğinde de aynı sebeple cezaevinden salıveriyorlar. Bu olaydan sonra hücrenin dışındaki kapı hep kapalı kaldı. Büyük bir yıkım yaratmadı, zaten öncesinde de çoğu zaman kapalıydı.

Bir gün büyük bir çuval taze fasulye getirdiler. (Cezaevinde birçok şey yetişiyordu. Tarlada erkekler çalışıyordu.) "Bu fasulyeleri ayıklamanı istiyoruz."

"Ne kadar ödeyeceksiniz?" diye sordum.

"Mahkûmlara bir şey ödenmez. Ama bu fasulyeleri ayıklarsan bu sırada kapın açık kalır."

"Para vermiyorsanız kölelik yapmam. Köleliğin kaldırıldığından haberiniz yok mu?"

"Yanlışın var" dedi gardiyan. "Kölelik cezaevleri istisna olmak üzere kaldırıldı, cezaevlerinde kölelik hâlâ yasal."

Açıp baktım ve gerçekten öyleydi. Anayasa'nın 13. Maddesi şöyle diyordu:

> Birleşik Devletler'de veya Birleşik Devletler yetkisi altındaki yerlerde, hak ederek mahkûm edilmiş kişinin cezası karşılığı olma dışında, kölelik veya zorla çalıştırılma uygulanmayacaktır.

Bu, birçok şeyi açıklıyordu. Tıpkı neden ülkedeki cezaevlerinin ağzına kadar siyahlar ve üçüncü dünya ülkeleri vatandaşlarıyla dolu olduğunu, neden bu kadar çok siyahın iş bulamadığını ve nasıl en iyi bildikleri şekilde hayatta kalmaya zorlandıklarını açıkladığı gibi... Cezaevine düştüğünüzde birçok iş imkânı vardır. Şayet çalışmak istemezseniz sizi bir deliğe atarlar. Eyaletler mahkûmların zorlandıkları işler için para ödemek zorunda olsaydı, maaşlar milyar dolarlara ulaşırdı. Jimmy Carter, Georgia valisi olduğu dönemde siyah bir kadını makamını temizlemesi ve Amy'ye bakması için cezaevinden çıkarmıştı. Cezaevleri kâr getirir. Köleliği yasal bir şekilde uy-

gulama yoludur. Sürekli daha çok cezaevi inşa ediliyor. Kim için bu cezaevleri? Buralara beyazları koymayı planlamadıkları belli, değil mi? Açıktır ki cezaevleri, hükümetin siyahlara ve üçüncü dünya ülkelerinin vatandaşlarına uyguladıkları soykırımsal savaşın bir parçasıdır.

19 Temmuz 1973'te Queens'deki banka soygunu suçlamasıyla New York'a, Brooklyn'deki federal mahkemeye götürüldüm. Yolculuk sürreal bir çizgi film gibiydi. En az on iki arabalık bir kafile eşliğinde gidiyorduk ve her paralı yol girişinde bir New Jersey eyalet polis aracı bekliyordu. Her geçişte, "En azından paralı yolu geçtik" gibi şeyler söylüyorlardı. "Neyse ki New York'a geldik." "Şükür mahkemeye ulaştık."

Ne zaman bir polis arabasını geçseler el salladılar ya da yumruklarını havaya kaldırdılar. Staten Island Köprüsü'nde Jersey polisi görevini New York polisine devrederken el sıkışıp yüreklendirici el işaretleri yaptılar. Birbirlerine "kardeşim" diye hitap ediyorlardı. Rusya'da tehlikeli bir görevdeymiş gibi davranıyorlardı. Gerçek anlamda korkuyorlardı. Siyahlardan korkan silahlı beyazlar beni hep şaşırtacak. Muhtemelen bizim yerimizde olsalar ne yapacaklarını bilemeyecekleri için korkuyorlar. Özellikle siyahlara büyük zalimlikler yapan polisler. Vicdanları onlara korkmalarını söylüyor. Siyah toplum ciddi anlamda organize olup özgürlük uğruna savaşmak için silahlandıklarında, suçluluk duygusu ve korku sebebiyle hayatını kaybeden çok sayıda beyaz olacak.

Eylül ayında New Jersey'deki cezaevinden alındım ve 1 Ekim'de başlayacak davanın görüleceği Middlesex İl Mahkemesi'ne yakınlığıyla bilinen Middlesex Hapishanesi'nin bodrumuna gömüldüm. O cezaevinde yatan ilk ve son kadınım. Orası her zaman bir erkek cezaevi oldu.

Vardığımda bana kirli ve yırtık bir at örtüsü ve bir yorgan verdiler. Bir yanlışlık olduğunu düşünüp bir yorgan daha istedim. "Bir tek bu var" dediler.

"Bu pis şeyi kullanamam. Bir örtüye ihtiyacım var."

"Kusura bakma."

"Neden sadece tek bir yorgan veriyorsunuz?"

"Erkeklerde böyle. Aksi durumda kendilerini asabilirler."

"İki örtüyle kendilerini asabiliyorlarsa pekâlâ tek örtüyle de asabilirler."

"Kusura bakma."

O iğrenç şeyin üzerinde uyumam söz konusu olamazdı. Uğraştım, haykırdım, avukatımı aramalarını talep ettim ve gardiyana bir daha benim hücreme gelirse örtüyü boğazına dolayacağımı söyledim. Sonunda bana yeni bir yatak örtüsü verdiler.

Middlesex İl Hapishanesi'ni size yüz sayfa boyu betimlesem yine de gözünüzde canlandıramazsınız. Biraz gri, biraz kusmuk yeşili büyük bir hücreydi. Tavan bazısı küçük, bazısı büyük, bazısı kuru, bazısı damlatan her çeşit boruyla doluydu. Hiç doğal ışık yoktu ve gardiyanlar tavana yakın küçük pencereleri açmıyordu. Ortalama sıcaklık 35 dereceydi. Her yer karıncalar ve kırkayaklar tarafından istila edilmişti. Daha önce kırkayak görmemiştim ve üzerime dev albino canavarlar tırmanıyor gibi hissediyordum.[5]

---

5. Avukat Lennox Hinds, 11 Ekim 1978'de Siyah Avukatlar Ulusal Birliği, Irkçılığa Karşı Milli Birlik ve İsa'nın Kilisesi Topluluğu Irk Eşitliği Komisyonu adına Birleşmiş Milletler Komisyonu'na "Amerika Birleşik Devletleri Hapishanelerindeki mahkûmlardan bazılarının insan hakları ve temel özgürlüklerinin; ırk, maddi durum ve siyasi inançları sebebiyle insanlığa sığmayacak derecede iğrenç ve sürekli bir şekilde ... ihlali" üzerine toplu bir dilekçe gönderdi. Dilekçe sonrası yedi uluslararası hukukçu 1979 yılının 3 ila 20 Ağustos günleri arasında hapishaneleri ziyaret edip bulgularını rapor etti. Mahkûmları dört kategoriye ayırdılar. İlki siyasi mahkûmlardı. Bu mahkûmlar; provokasyon, yasadışı tutuklama, kumpas kurma, kanıt uydurma ve düzmece davalar için özellikle seçilen; COINTELPRO stratejisi ve diğer yasadışı devlet uygulamaları sonucu FBI kurbanı olmuş kesimdi. Bu kategorideki insanlardan bazıları: Wilmington Ten [1971 yılında Kuzey Karolina'nın Wilmington şehrinde, dokuz erkek ve bir kadın vatandaşlık hakları aktivistinin kundaklama ve suikast planı suçlamalarıyla hukuk ilkeleri çiğnenerek haksız yere yargılandığı dava. (ç.n.)], Charlotte Three [1968 yılında bir ahırı yaktıkları gerekçesiyle yaşadıkları bölgenin önde gelen aktivistlerinin mahkûm edildiği, 1970'lerde Güney'deki yoğun ırkçı politikaların bir tezahürü olarak görülen hukuk davası. (ç.n.)], Assata Shakur, Sundiata Acoli, Imari Obadele ve diğer Yeni Afrika Cumhuriyeti savunucuları, David Rice, Ed Poindexter, Elmer 'Geronimo' Pratt, Richard Marshall, Russel Means, Ted Means ve diğer Amerikan

Kadın gardiyanlar günün yirmi dört saati hücremin kapısındaydı. Görevleri orada oturup beni izlemekti. Yaptığım her hareketi görebiliyorlardı. İlk gün, belki uyurken biraz mahremiyetim olur diye yatağımı gardiyanların görüş alanının dışındaki duvarın oraya taşıdım. Yatağı tekrar ortaya taşımam söylendi. Kabul etmedim. Ertesi gün işçiler yatağı hücrenin tam ortasına çiviledi. Tuvaletteyken ya da duş alırken bile banyodaki pencereden bakıyorlardı. Pencereyi havlu ya da üniformamla kapadığımda derhal kaldırmamı söyleyip eğer pencereyi kapatmaya devam edersem bütün havlularımı ve üniformalarımı elimden almakla tehdit ediyorlardı. Onlara karşı gelmedim, sadece yoksaydım. Bir süre sonra vazgeçtiler. Bir ay sonra komiser yardımcılarından biri gelip tuvaleti kullanırken pencereyi örtmeye iznim olduğunu belirtti. Ama sadece üç dakikalığına.

Hücrede birer metre uzunluğunda on iki adet kör edici florasan bulunuyordu. İlk gece uyumadan önce gardiyandan ışığı söndürmesini istedim. Kabul etmedi. "Işık yanmazsa seni göremem."

"Beni nasıl kaybedeceksin ki? Hücrenin her tarafını görüyorsun."

"Kusura bakma."

O ışıkların altında günlerce tuttular beni. Kör olmaya başladığımı düşünüyordum. Her şeyi çift ya da üçer görüyordum. Avukatım Evelyn beni görmeye geldiğinde ona durumdan bahsettim. Evelyn tarafından işkenceyle suçlanınca gece saat

---

Kızılderili Hareketi [Yerlilerin 1968 yılında Minnesota'da başlattığı vatandaşlık hakları hareketi. (ç.n.)] savunucularıdır."

Benim vakamı raporda hücre cezasını ele aldıkları yerde işlediler: "En kötü vakalardan biri, hiçbir mahkûma asla uygun olamayacak şartlarda, iki farklı erkek cezaevinde yirmi aydan fazla süre tek kişilik hücre cezası alan ASSATA SHAKUR'dur. Kendisi ayrıca kadın ya da karma cezaevlerindeki tek kişilik hücrelerde de aylar geçirmiştir. Uzun bir dava süreci sonrası bu tarih itibariyle Clinton Kadın Hapishanesi'nde maksimum güvenlik tedbirleri altında tutulmaktadır. Bu kadar zalim ve sıra dışı bir uygulamayı bile bir şekilde meşru kılabilecekken hapishane kuralı ihlalinden hiç ceza almamıştır.

on birde ışıkları söndürmeye başladılar. Ama her on - on beş dakikada bir hücrenin içine dev bir ışıldak tuttular.

Sonra dava başladı. Önce yüksek mahkemeye sunduğumuz talepler incelendi. Hemen hemen bütün taleplerimiz reddedildi. Savcılığın taleplerinin ise hepsi işleme girdi. Ve Hâkim John E. Bachman gelmeden jüri seçimi yapıldı.

İlk aday heyeti gördüğümde kalp krizi geçiriyordum. Sadece birkaç siyah vardı içlerinde. Jüriden çok bir linç çetesine benziyordu. Adayların çoğu gözlerimizin içine dosdoğru bakıyordu, yapabilseler bizi öldüreceklermiş gibi. Yarısı suçlu olduğumuzu söyledi. Diğer yarısı açıkça belirtmese de verdikleri cevaplardan suçlu olduğumuzu düşündükleri anlaşılıyordu. Bazılarının jüriye girip bizi mahkûm edebilmek için özellikle yalan söylediğinden emindim. Zaten az sayıdaki siyahın çoğu da ağır iş yükünü sebebiyle mazur görülmek istedi. Bir işleri ve aileleri vardı ve uzun süreli bir davada jüri olmak için maddi güçleri yetersizdi. Eğer bir kırgınlık davası açılabilseydi, o dava benimki olurdu. "Bir şeyler yapın" diyip durdum avukatlara. "Bir şeyler yapın!"

"Ne yapabiliriz?" dediler hep. "Elimizden gelen her şeyi yapıyoruz zaten."

Doğruydu fakat ben bu gerçeği kabul edemiyordum. Söz konusu olan şey, hayatımdı. Muhtemelen o dönem avukatları canından bezdirmişimdir.

"Şuna itiraz edin, buna itiraz edin" diyip dururdum.

"İtiraz kayda geçti zaten."

"O zaman tekrar itiraz edin."

Çok öfkeli, çok şaşkındım. Kıstırılmış ve çaresiz hissediyordum. Bir jüri üyesi tamamen önyargılı açıklamalar yapınca hâkim onu düzeltmeye çalışıyordu. Savunma avukatlarından zavallı Ray Brown isyan ateşime çokça maruz kalıyordu.

"İtiraz etmeni istiyorum."

"Neye dayanarak?"

"Görmüyor musun? Hâkim cevabı belli sorular soruyor."

"Hâkimin yasal olarak jüri seçimi boyunca cevabı belli olan soruları sormaya da hakkı var."

"Olsun biz yine de itiraz edelim." O zamanlar kanunlarla ilgili hiçbir şey bilmiyordum. Hiçbir davada bulunmamıştım. Hâkimin nasıl da açıkça davacı lehine önyargılı olabildiğini aklım almıyordu. Ve bu konuda yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu.

"Neden hepiniz bir Perry Mason[6] olamıyorsunuz?" diye sordum avukatlara bir gün, şaka yollu.

"Perry Mason'ın hiç siyah bir müvekkili olduğunu gördün mü?" diye cevap verdi Ray Brown.

Sundiata bir hayat kurtarıcıydı. Beni sakinleştirip ne tür beklentiler içinde olmamız gerektiğini açıklardı. Mantığım söylediklerini kabul ediyordu ama hâlâ çileden çıkmış bir haldeydim.

"Elimizi kolumuzu bağlamalarına izin veremeyiz" diyip arka arkaya öneriler getirirdim.

Sundiata ise sabırla neden bu fantastik planlarımın işe yaramayacağını açıklardı. Kendi yasal linç sürecime bir süre dahil olduktan sonra Sundiata ve benim, bütün avukatların işine son verip kendimizi savunmamız gerektiğine ikna oldum. Bu durumda o salak kanunlara bağlı kalmayacak ve istediğimiz her şeyi söyleyebilecektik.

"Bu doğru değil" dedi Sundiata. "Savunmanı kendin yapsan bile onların kurallarına tabisin."

"Kanunları nasıl bilebilirim ki? Ben avukat değilim. Fakat yine de anayasal olarak kendimi savunmaya hakkım var."

"Doğru, ama kurallara bağlı kalman gerekiyor ki seni istedikleri şeylere mecbur bırakıp oyuna getiremesinler. Bobby Seale'a[7] yaptıklarını biliyorsun."

Jüriyi her görüşümde bu konu tekrar aklıma geldi. Gerçi bir taraftan da kanunlarla ilgili tek şey bilmediğimin farkındaydım

6. Amerikan yazar Erle Stanley Gardner'ın 1933-1973 yıllarında yayımlanmış dedektif öyküleri serisinin adli savunma avukatı olan baş karakteri. (ç.n.)
7. 1936 Teksas doğumlu, Kara Panter Partisi kurucularından, politik aktivist. (ç.n.)

ve kendimi savunmamı yaparken hayal etmek zordu. Evelyn sürekli, kendini savunmaya karar vermiş birinin, avukat yerine bir aptalla çalışmış olabileceğini söylüyordu. Jüri seçimi yaklaştıkça çaresizliğim artıyordu. Sonra bir gün, yirmisinden büyük göstermeyen bir çocuk aday üye olarak sorguya alındı. Ve eteğindeki taşları döktü. Hâkim davayla ilgili düşüncesini sorduğunda, "Onun suçlu olduğunu söylüyorlar" dedi. Hâkim sorgusuna devam etti ve çocuk bir anda her şeyi ağzından kaçırıverdi. Aday üyeler aksi emredildiği halde kendi aralarında davayla ilgili konuşuyorlardı. Hâkim konuşulanları sordu.

"Suçlu olduğunu söylüyorlar."

"Sadece Bayan Chesimard'ın mı?"

"Eğer siyahsa suçludur, diyorlar."

O noktada avukatlar ayağa kalkmış, hızla hâkime doğru yürümeye başlamışlardı. Jüri odasında neler döndüğüne dair bir soruşturma talep ediyorlardı. Aday üyeye daha çok soru sorulmasını ve konuştuğu adayların sorgulanmasını istediler.

Hâkim, çocuğun kurtçuk dolu bir konserve açtığını anında fark etti. Daha fazla açılmaması için elinden geleni yaptı ama durum kontrolünden çıkmıştı bir kere. Sonunda tarafsız bir soruşturma açılmasını kabul etti. Bu sefer de üyeleri sorgularken, jüri odasında olanları hafifletmek adına ince bir çaba gösterdi. Fakat diğer üyeler çocuğun söylediklerini duymuşlardı. Avukatlarımız, Middlesex'te adil bir duruşma gerçekleştirilemeyeceğinden ötürü jürinin farklı bir eyaletten seçilmesi talebinde bulundu. Kararı Hâkim Bachman değil, atama hâkimi verecekti. Bu sırada duruşmaya ara verildi.

Evelyn gelip kararı söyledi. Atama hâkimi Middlesex'te adil bir duruşma gerçekleştirilemeyeceğine karar vermişti. Jüri Morris'ten seçilecekti. "Orası neresi?" diye sordum Evelyn'e. En ufak bir fikri olmadığını söyledi. İçeri Ray Brown girdi.

"Morris vilayeti nerede Allah aşkına?" diye sordum ona.

"Peki" dedi "anlatayım sana." Morris, çok az sayıda siyah ve daha da az Hispanik ve Asyalılar dışında neredeyse tamamen

beyazlardan oluşuyordu. "Bu ne anlama geliyor? Siyahlar nüfusun yüzde onunu mu oluşturuyor? Yüzde beşini? Ne kadarını?"

"Çok daha az."

"Denklerimizden oluşan jüriymiş" dedi Evelyn, acı bir şekilde.

"Ne yapabiliriz?" diye sordum.

"Bekleyip görmemiz gerekiyor."

"Davayı siyahların daha yoğun olduğu bir yere taşıyamaz mıyız?"

"Deneyebiliriz ama fazla umutlanma derim."

Gerçeklerle çok hızlı bir şekilde yüzleşiyordum.

Dava Ocak'a kadar yaklaşık bir ay ertelendi. Morristown kasabasındaki cezaevinin güvenlik önlemlerini artırmak için zamana ihtiyaçları vardı.

"Belki" diye düşünüyordum "avukatlar o zamana kadar bir çözüm bulurlar". Fazla umutlanmadım. Ama bu, adil bir yargılama yapılmasın diye kurgulanmış bir kandırmaca, o kadar bariz bir düzmeceydi ki konuyla ilgili yapılabilecek bir şeyler vardır diye düşündüm. O günlerde naiftim. Teoride biliyordum ama Amerika'da siyahlar için adalet diye bir şeyin olmadığı gerçeğini kabul etmek için henüz az şey görmüştüm. Hâlâ biraz umudum vardı. Fakat bir yandan da bizim lehimize olabilecek her şeyi alıp kurnazca aleyhimize çeviriyorlardı. Yasayı kötüye kullanmak için yine yasalardan faydalanıyorlardı.

"Şimdi tek yapmamız gereken" diye akıl yürüttüm "tüm verileri toplayıp duruşmanın adil bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak". Ne kadar az şey biliyordum!

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ortaokulun kendine göre artıları ve eksileri vardı. Bireysellikten uzaktı ve ilkokuldan daha karmaşıktı ama bana farklı derslere geçiş yapma imkânı verdi ki, buna oldukça seviniyordum. İngilizce, tarih ve yeni merakım seramik hariç dersler genellikle beni sıkıyordu. Queens'teki Parsons Ortaokulu çoğunlukla beyazlardan oluşuyordu. Birçok siyah çocuk, bizim "aptallar sınıfı" dediğimiz daha yavaş öğrenciler için açılan özel sınıflarda okuyordu. Sokaklarda o kadar zeki olan çocukların hep aptallar sınıfında oluşu beni daima şaşırtmıştır.

Ortaokulda herkes biriyle çıkardı. Kızlar toplanıp konuştuklarında hep birinin yakışıklılığından, kimin kiminle çıktığından bahsederlerdi. Yakışıklı olmak için uzun boylu, zayıf ama kaslı olmak ve genellikle açık ten rengine sahip olmak gerekiyordu. Açık ten rengine ek olarak gözlerinin rengi de değişikse, işte o müthiş yakışıklı oluyordu. Ela ve yeşil gözler en iyisiydi. Bir çocuk popülerse ya da sporda iyiyse genellikle çıktığı biri olu-

yordu fakat genel olarak bizim hakkında konuştuğumuz çocuklar uzun, ten rengi çok koyu olmayan ve yakışıklı çocuklardı.

İlk hayranlarımdan biri Joe adında bir çocuktu. Mahalleye yeni taşınmışlardı. Güney'den ya da o taraflardan gelmişlerdi çünkü herkes kasabalı olduğunu söylüyordu. Çok koyu tenliydi. Uzun boyuna göre bacakları kısaydı. Benden hoşlanıyordu. Sanırım başlarda ben de ondan hoşlanıyordum. Sonra herkes Joe'nun bacakları çok kısa olduğu için siyah bir kurbağayla çıktığımı söyleyerek alay etmeye başladı. O yaşta, insanların benimle ilgili düşüncelerini ölümüne kafaya takıyordum. Çaresizce aralarından biri olmayı istiyor, bir kişinin bile benimle dalga geçmesine tahammül edemiyordum. Bu yüzden herhangi biri Joe'dan hoşlandığımı söylediğinde, bunu sonuna kadar reddeder, Joe hakkında atıp tutardım. Fakat Joe bana karşı nazikti. Beni her gördüğünde gülümseyip hoş bir şeyler söylerdi. Sevgililer gününde bana kocaman bir kart ve şekerleme verdi. İlkbaharda bir gün, odamın penceresinden birinin ismimi haykırdığını duydum, Joe'ydu. Hızlıca kapı eşiğine bir çiçek bırakıp koştu. O günden sonraki her gün aynı hareketi tekrarladı. Sokakta karşılaştığımızda ona gülümserdim. Çiçeklerden etkilenmiştim. Bir gün annem onu pencere eşiğine bir çiçek bırakırken gördü.

"O çocuğa pencereden uzak durmasını söyle" dedi. "Şimdi çiçek bırakıyor, yakında tırmanıp içeriye girmeye de çalışır." Yine de tatlı bir hareket olduğunu düşünüyordu. Kısa süre sonra onu, arkadaşlarına da bu olayı anlatırken duydum. Bir yandan utanıyordum ama öte yandan bu durum kendimi çekici biriymiş gibi hissettiriyordu. Daha önce bir çocuk bana böyle bir ilgi göstermemişti ve bu epey hoşuma gidiyordu.

Bir gün çarşıdan dönerken Joe'yu gördüm. Yanımda yürümeye başladı. Hafif utangaçtı ve bana o zamana kadar "Çok hoş görünüyorsun" ve "Çok güzel görünüyorsun"dan başka hiçbir şey söylememişti. Sohbet etmeye başladık. Sonra bir anda "Benimle çıkar mısın? Kız arkadaşım olmanı istiyorum"

dedi. Bir tür şoka girdim. Gerçekten onunla çıkıp itibarımı çöpe atacağımı mı düşünüyordu?

"Hayır" diye cevap verdim.

"Hayır" diye tekrarladı. "Neden peki?"

Ne diyeceğimi bilemedim. Dilim çok ağır gelmeye, bükülmeye başladı; kekeledim. Sustum. Tekrar sordu: "Neden peki?" Önce biraz anlamsızca geveledim sonra buz gibi bir pervasızlıkla "Çünkü çirkin ve karasın" dedim. Suratındaki ifadeyi asla unutmayacağım. Bana öyle soğuk bir nefretle baktı ki olduğum yerde kaldım. Söylediğim şeyden o an pişman oldum ama geri dönüşü yoktu. Hayattaki en nefret ettiği insan benmişim gibi bakıyordu. Çirkin ve onursuz hissettim. İliklerime kadar sarsılmıştım. Günlerce, belki haftalarca; o gün olanlar, o gün ağzımdan çıkan yılanlar beni takip etti. O olaydan sonra onu her gördüğümde yüzünde beliren alaycı nefret, kendimi affettirmek için yapacak hiçbir şey olmadığını anlamamı sağladı. Kendimi değiştirmekten başka yapacak hiçbir şeyim yoktu. Tabii ki onun için değil, kendim için. Ve değiştim de. O günden sonra "kara" ve "çirkin" kelimelerini hiç aynı cümlede kullanmadım, aklımda bile yan yana getirmedim. Şüphesiz o kısa süre içinde, yılların getirdiği beyin yıkama ve öz nefreti bir anda ortadan kaldıramazdım fakat yine de bir başlangıçtı. Ayrıca o sırada insanların benim hakkımdaki düşündüklerini hâlâ çok önemsiyor olsam bile; kendi ayaklarımın üzerinde durmak, duygularımı ve düşüncelerimi savunmak ve sadece bir robot olmamak için çok uğraştım. Her zaman başarılı olamadım ama her zaman gücümün yettiği kadar denedim.

Ben küçükken haberler gerçek gibi gelmezdi. Hatta dünya gözümde bir çizgi roman karesi gibiydi: Çin'deki insanlar şans kurabiyesi yer ve erkekler saçlarını örerdi. Afrika'dakiler çadırlarda yaşar, burunlarına kemik takar, insan eti yerlerdi. Güney Amerika'dakilerin kocaman şapkaları olur, gün ortasında uyur, rom içer ve çaça yaparlardı. Birleşik Devletler dışında, hakkında gerçeğe benzeyen bir şeyler söyleyebileceğim tek yer,

Avrupa'ydı. Ve Avrupa üzerine algım da neredeyse düşseldi. Hatırladığım ilk başkan Eisenhower'dı ve o bile bana gerçek gibi gelmiyordu. Annem tek yaptığının golf oynamak olduğunu söylerdi. Televizyonda konuşuyorsa kanalı değiştirirdik. Eğer bütün kanallarda o varsa, televizyonu kapatırdık.

Sadece siyahları ilgilendiren haberler dikkatimi çekerdi. Ve haberler her yıl kötüleşti. Hatırladığım ilk çok kötü olay Montgomery, Alabama'da olanlardı. Martin Luther King ismini ilk kez duyuyordum. Rosa Parks, beyaz bir kadına yer vermeyi reddettiği için tutuklanmıştı. Siyahlar otobüsleri boykot etti. Zorlu bir mücadeleydi. Siyahlar her an tacize ve saldırıya uğruyordu. Yanlış hatırlamıyorsam Martin Luther King'in evi bombalanmıştı. Sonra Little Rock geldi. Benim yaşıma yakın küçük çocuklara saldıran o rezil beyaz çeteleri hâlâ anımsıyorum. Televizyonda Little Rock'la ilgili haberler çıktığında ev iğne düşse duyulacak kadar sessizleşirdi. Hepimiz dehşete düşmüş halde televizyonun karşısında öylece otururduk. Sonra bazen biri bir şey söylerdi. Ama biz kendi düşüncelerimizde kaybolmuş olurduk. Sanırım söylenecek bir şey yoktu. Her sene o kutunun karşısında, kardeşlerimin beyaz çeteler tarafından saldırıya uğrayışını, köpekler tarafından ısırılışını, polislerce dövülüp üzerlerine su sıkılışını, tutuklanışını ve öldürülüşünü izledim. Sonra haberler çok gerçek gelmeye başladı.

Sanki büyüdükçe kendime dönüyordum. Annem ve üvey babamın ilişkisi çok sorunluydu. Her an kedi köpek gibi kavga ederlerdi. O konuda çok sayıda siyahla benzeşiyorlardı. Her gün iş yerinde ve toplum içinde cezalandırılıyor, acısını ise birbirlerinden çıkarıyorlardı. Bu yetmezmiş gibi annem öğretmendi, kocası ise postanede çalışıyordu. Annem üniversite okumuş, o okumamıştı. Amerikada siyah bir adam ve kadın evli kalabiliyorsa bu, bana göre bir mucizedir. Çünkü her şey onlara karşıdır. Maddi sıkıntı en büyük dertlerden biridir. Çoğu tartışmanın konusu paradır. Faturaları ödeyemezken, ay sonunu getirmeye bakarken şefkat ve sevgi dolu olmak

zordur. Bizlere öğretilen düşünme biçimi ise bu durumu daha büyük bir çıkmaza sokar. Bu günlerde bu biraz değişiyor fakat ben büyüme çağındayken televizyona çıkan bütün beyaz adamlar aile giderlerini hiç zorlanmadan karşılayabiliyordu. Karılarının çalışmasına hiç gerek yoktu. Onların işi evde oturup çocuk büyütmekti. Siyahlar da kendi gerçeklikleri ve varoluş biçimleri çok farklı olmasına rağmen bu insanları rol model olarak benimsediler.

Ailem değişim süreçlerinden geçerken ben de kendiminkini yaşıyordum. Her şeyi sorguladığım yaştaydım. Yaşadığımız dünyanın üzerimdeki etkisi giderek artıyordu. Her şeyi merak ediyor, her şeyi deneyimlemek istiyordum. Hafta sonları her fırsatta bir yerlere kaçıyordum. Genellikle sinemaya ya da farklı kütüphanelere gidiyordum ama en sevdiğim şey metroya ve otobüse binmekti. İkisinden birine atlar, sıkılana kadar yolculuk eder sonra da herhangi bir durakta inip etrafta yürürdüm. Bazen insanlarla sohbet eder ya da benim yaşımdaki çocuklarla hentbol oynardım. Her türden mahalleye giderdim: Beyaz, siyah, Porto Riko, Çin... Ama Harlem, aralarında en sevdiğimdi. Oranın sokak hayatı beni çok etkiliyordu. Her şey o kadar renkli ve hareketliydi ki her an neler olduğunu kavramaya çalışarak geçiyordu. Köşede demlenen erkekler, basketbol oynayan çocuklar, sürekli koşturup duran torbacılar... Orası küçük mutfakların, hayalimdeki kitapların ve Johnnie Walker Red'in topraklarıydı. Mağazalarına bayılırdım. Park Avenue'daki çarşıdan balık kızartmalarına, tanesi 1 sentten daha ucuza şeker ve sigara satan şeker dükkânlarından, Tanrı bilir nelere kadar. Yürür, bakar ve düşünürdüm. Dünya benim için çok büyük bir soru işaretiydi ve en büyük soru nereye ait olduğumdu.

Eve hep geç gelirdim ve başım hep belaya girerdi. Hastalık gibiydi; asla zamanında evde olamazdım. Oysa evden iyi niyetlerle ayrılırdım. Ama sokağa çıktığım anda bir tür trans haline geçerdim. Saat çok geç olana kadar zaman mefhumu gelmezdi aklıma.

Çıktığım günlerin yarısında, hava kararmaya başladığında evin yolunu bulmak bir tarafa, nerede olduğumu bile bilmezdim. Annem benimle konuşur, beni pataklar, cezalandırırdı. Ama hiçbiri işe yaramazdı. Umutsuz bir vakaydım. Evden kaçabildiğim kadar uzağa kaçıyordum ve bunun farkında bile değildim. Bir olay diğerine yol açarken, müthiş bir yalancıya dönüştüm. Eve yaklaştığım anda yalanlar uydurmaya başlıyordum. Şimdi hatırlayınca, annem o zoraki yalanları duyduğunda beni herhalde boğmak istemiştir diye düşünüyorum. Tabii söylediğim şeyler o an bana çok zekice gelirdi. Ailemdeki sorunlar arttıkça bu sefer bilinçli bir şekilde kaçmaya başladım.

İlk kaçışımda Evelyn'in evine gittim. Evde yoktu, merdivende uyuyakaldım. Geldiğinde beni sarhoş oldum zannetmiş, yürümeme yardım edip evine aldı. Ertesi gün tekrar gittiğimde aile danışmanı havasında bir konuşma yapıp geri gönderdi. Bu bir süreliğine işe yaradı ama işler çoktan sarpa sarmıştı. Annemle hiçbir konuda anlaşamıyorduk ve en az onun kadar inatçıydım. Doğru bir şeyler yapmaya çalıştığımda bile onu mutlu edemiyordum. Annemle üvey babam birbirlerinin boğazına yapıştığındaysa sinirlerim tepeme çıkıyordu. Paltomu alıp evden çıkıyor, bazı günler dönmüyordum.

Kaçmak bazen eğlenceli ve heyecanlıydı. Diğer zamanlardaysa yalnız, soğuk ve zavallıca oluyordu. Beni güçlendiren tarafıysa hayatta kalmaktı. Her şey son sürat bana doğru savrulurken orada tek başına, hayatın en kirli haliyle yüz yüze kalmak, lunapark treninde yaşamak gibiydi. Harika bir eğitimdi. Şimdi geriye bakıp düşündüğümde, şanslıymışım. Başıma çok şey gelebilirdi ve neredeyse geliyordu da.

İlk kaçtığımda üzerimde sadece kıyafetlerim ve çok az bir param vardı. Buna katlanamayacak hale gelene kadar metroda ve geçitlerde uyudum. Sonra insanlarla konuşmaya başladım. İlk tanıştığım insanlardan biri David adında bir çocuktu. Annemin hastanede yattığını, New York'ta başka kimseyi tanımadığımı ve evde tek başıma kalmaktan korktuğumu söyledim. Beni

annesiyle yaşadığı eve götürdü ve annesine aynı hikâyeyi anlattık. Kadın o geceyi orada geçirmemde bir sakınca olmadığını söyledi. Brooklyn'de Farragut konutlarında yaşıyorlardı. David beni dışarı çıkarıp tüm arkadaşlarıyla tanıştırdı. Gece yarısına kadar iyi anlaştık. Sonra tüm gece boyunca süren bir savaş başladı, ya da bir tür güreş. Bana saldırmadığı anlarda yalvarıyor ve onunla birlikte olmam için binlerce argüman sıralıyordu. Ona hamile kalmaktan korktuğumu söyledim. Gidip büyük bir kavanoz Vazelin getirdi ve Vazelin kullanırsak hamile kalmayacağımı söyledi. Aptaldım, ama o kadar da aptal değildim. Cehenneme kadar yolun var dedim ve güreş kaldığı yerden devam etti. David'lerde geçirdiğim bir-iki günden sonra artık gitmeye hazırdım. Zaten annesi de şüphelenmeye başlamıştı.

Bir sonraki arkadaşım bir kızdı. Daha fazla Davidgil istemiyordum. Tina, annesi ve erkek kardeşiyle birlikte Brooklyn'in Fort Greene bölgesinde, kumtaşından bir evde yaşıyordu. Köhne, eski bir evdi ve binanın yarısı kamulaştırılmıştı. Evde düzenli sayılabilecek bir bölüm yoktu. Masalar, sandalyeler, pikaplar ve eski radyoların tavana kadar yığınlar halinde istiflendiği, her türden çöpün doldurduğu odalar vardı. Tina'nın annesine de aynı hikâyeyi anlattım, tatlı mı tatlı bir karşılık verdi. Bana orada istediğim kadar kalabileceğimi, hatta gençlerle birlikte olmaktan çok mutlu olduğunu söyledi. Yalan söylemiyordu. Gün boyunca büyük çoğunluğu genç olmak üzere bir dolu insan girip çıkıyordu eve. Üzerimdekilerden başka kıyafetim olmadığını görünce "Seni alışverişe çıkarmamız gerekecek" dedi. Parasını benim gibi bir yabancıya harcamaya hevesli olduğunu görünce "Ne kadar hoş bir kadın" diye düşündüğümü hatırlıyorum. Ertesi sabah Fulton Sokağı'na gittik.

"Şimdi" dedi "Tina ile A&S'e[1] girip istediğini seçeceksin, ben de bu büfede sizi bekleyeceğim. Sadece yerleri aklında tut, yeter."

1. Açılımı Abraham&Straus olan, ilk kez 1856'da Brooklyn'de açılmış, 1929'da farklı bir şirkete devredilmiş, büyük bir mağaza. (ç.n.)

Tina ve ben yola koyulduk. Keyfi yerinde bir kuş gibi neşeliydim. Çünkü kıyafetlerim artık kokmaya başlamıştı. Mağazaya girdik, birkaç şey seçtim.

"Çaktırma" dedi Tina. "Kaç beden giydiğini biliyor musun?"

"Evet" dedim. "Neden?"

"Haydi kıyafetleri alıp çıkalım buradan. Beğendiğin bir şey olursa söyle. Denemene gerek yok."

"Peki" dedim biraz tuhaf davrandığını düşünerek. Büyük çengelli iğneli, ekose desenli bir kilt ile ona uyacak bir bluz ve süveter beğendim. "Şimdi sana söylediğim şeyi yapacaksın. Gir bunun içine."

"Neyin içine?" dedim, yere bakarak.

"Çaktırma, salak!" diye fısıldadı Tina. "Önüne bak da bunu yukarı çekmeme yardım et." Eteği baldırlarımdan yukarı doğru çekmeye başlamıştı bile. En sonunda kilt eteği, benimkinin altına sıkıştırmayı başardık. "Tamam, haydi çıkalım buradan" dedi Tina. "Bir dakika. O eteği yukarı doğru katla, sarkıyor. Aşağı bakma!" Korkudan ödüm kopuyordu, yine de eteği katladım.

"Kendi eteğini değil, salak" diye fısıldadı Tina, "alttakini kıvıracaksın".

Yürüyor, kıvırıyor ve çaktırmıyordum fakat herhangi biri beni görse bir güldürü grubunda çalıştığımı düşünürdü. Nasıl olduysa bir şekilde çıktık oradan. Her an polisin üzerimize çöreklenmesini bekledim. Tina'nın annesi büfede aynı yerde oturuyor, gazlı içeceğini yudumluyordu.

"Nasıl geçti?" diye sordu Tina'ya.

"Fena değil" dedi Tina. "Hiçbir şey bilmiyor ama pek çaktırmadı." Bayılacakmışım gibi hissediyordum. Tanıdığım tüm anneler, hırsızlık yaptığınızı düşündükleri anda pataklamaya başlardı. Bu benim için kesinlikle yeni bir şeydi. Tina'nın annesine bakakaldım. Onu izlediğimi anlamış olacak ki, "Evet, çalıyorum, çocuklarım da çalıyor. Çünkü evimi elimden almak isteyenler var. Neyim var neyim yok götürmek istiyorlar. Bildiğim en iyi şekilde hayatta kalmaya çalışıyorum. Zaten bu hır-

sızlık sayılmaz, indirim gibi düşün. Böyle pahalı mağazalarda indirim olması lazım. Biz buna 'beş parmak indirimi' deriz." Kahkahalarla gülmeye başladı.

Eve gittik. "Haydi, çıkarın giysileri de bakalım." Tina bir yerlerinden bluzları ve süveteri çıkardı, ben de eteğimin altından yeni eteği çıkardım. "Hepsi bu mu?"

"Evet" dedi Tina. "Hiçbir şey bilmiyor ve çok yavaş."

"İç çamaşırı getirmediniz mi?" diye sordu Tina'nın annesi.

"Yok."

"Peki o zaman, alın bunu" dedi para uzatarak. "Bir milyoncuya gidip iç çamaşırı alın. Bir şeyler getirmeden dönmenizi istemiyorum, anladınız mı? Çünkü ben böyle çocuklar yetiştirmedim, duydunuz mu?"

"Evet." Ve gittik.

"Nasıl iş yapıldığını öğreteceğiz sana" demişti Tina, mağazadan dönüş yolunda. Ona baktım. Zihnim bir fırtınaya kapılmıştı. Sonra bu durumla ilgili iyi hissetmeye başladım. Kotarmıştık. Bir şekilde bu iş kotarılmıştı. Beş parmak indirimi fikri çekici gelmeye başladı. O kadar kolaydı ki.

O akşam yeni kıyafetlerimi giydim. Tina ve erkek kardeşiyle dışarıya çıktık. Çocuk suskun ve sinsi görünümlüydü ama sonradan kibar biri olduğu ortaya çıktı. Fort Greene konutlarında bir partiye gidiyorduk. Yolda durup biraz patates kızartması ve Thunderbird[2] aldık. Tina beni Tyrone'la tanıştırdı. İlk görüşte aşktı. O zamana kadar gördüğüm en tatlı çocuktu. Tryone, Fort Greene Chaplins çetesinin lideriydi. Bu bana *West Side Story*'i anımsatıyor ve çok romantik geliyordu. O gece koridorda oturup şarap ve sigara içtik. Daha önce sigara içmiştim ama hiç şarap içmemiştim. Işıklar loştu, müzik çalıyordu ve ben çoooook mutlu hissediyordum. "Wind", "Gloria", "In the Still of the Night", "Sunday Kind of Love" gibi eski parçaları çalıyorlardı. Dans etmeye başladık. Âşık olmuştum ve bulutların üzerin-

2. Bir çeşit atıştırmalık. (ç.n.)

deydim. Dans pistinde dönerek salınıyordum. Sonra bir anda kendimi zurna gibi sarhoş halde yerde, bir banka tutunarak kusarken buldum. Sonunda ayağa kalkabildiğimde Tyrone beni Tina'nın evine kadar bıraktı. Yol boyunca el eleydik ve iyi geceler öpücüğü olayını çok büyüttü. Kusmuklu ağzıma nasıl dayanabildiğini asla anlayamayacağım.

Ertesi gün alnımda filler Watusi[3] yapıyormuş ve ben de bir taraftan gözkapaklarımı çiğniyormuşum hissiyle uyandım. Tina'nın annesi onunla bir yere gitmemi istedi. Kalktım, yüzümü yıkadım ve giyindim. "Ne tarz mücevher seversin?" diye sordu bana.

"Bilmem ki" dedim. "Sanırım uğurlu taşım olduğu için yakut seviyorum."

"Yoo, yoo. Sen bence elmaslara layık bir kıza benziyorsun."

"Gerçekten mi?" diye sordum. Gururum okşanmıştı.

"Tabii, elmaslar bir kızın en yakın arkadaşıdır. Şimdi sana onlara nasıl sahip olacağını öğreteceğim." Sabah ve öğlenin büyük bölümünde bana bu işin nasıl yapıldığını gösterdi. "Endişelenmene hiç gerek yok" deyip durdu. "Seni yakalasalar bile çocuk olduğun için hiçbir şey yapamazlar." Mağazaya girip çok düzgün bir şekilde konuşacaktım. Her şeyin fiyatını soracak, tezgâhtara babamın harcamam için 80 dolar verdiğini ve biraz da kendi param olduğunu söyleyecektim. Sonra Tina ve erkek kardeşi girip dikkat dağıtacaklar ve herkes onlara bakarken ben de bulabildiğim en büyük küpeleri dilimin altına yerleştirecektim. Satış elemanına bir şeyler söyleyip sakince mağazadan çıkacaktım. Planın birkaç kısmı daha vardı fakat tam anımsayamıyorum. Tina'nın annesi dilimin altında küpelerle konuşabilmem için uzun süre egzersiz yaptırmıştı.

Mağazaya vardığımızda korkudan düşüp öleceğim zannettim. Tina ve erkek kardeşini tanımıyormuş gibi davranarak planlandığımız gibi içeri girdim. Mağaza epey kalabalıktı ve bu benim

3. 1960'larda popüler olmuş bir solo dans. (y.h.n.)

lehime bir durumdu. Fakat çok korkuyordum. Sürekli sıcak basıyordu. Tezgâhtar ilk etapta benimle ilgilenmek istemiyor gibiydi ama 80 dolarım ayrıca biraz da fazladan param olduğunu söyleyince hemen takıları çıkardı. Takıları inceleyerek adama, "Sizce annem bunları sever mi? Yoksa şunları mı daha çok sever?" diye soruyordum. Sonra birdenbire Tina ile erkek kardeşi koşarak girdi mağazaya. Yüksek sesle kahkaha atıyor, birbirlerini kovalıyorlardı. Bir an onları izlemeye o kadar daldım ki neredeyse yapacağım şeyi unutuyordum. Sonra hatırladım ve kimse bakmazken gördüğüm en büyük küpeleri alıp ağzıma attım. "Annemin beğeneceği bir şey bulamadım" dedim. "Belki sonra tekrar gelirim." Kapıya doğru yürümeye başladım. Beni geri çağıracağını hissedebiliyordum.

"Hanımefendi!" dedi birisi. Bayılacağım zannettim. Gözümün kenarıyla baktığımda seslenenin alakasız birini çağıran farklı bir tezgâhtar olduğunu gördüm. Mağazadan çıktım, köşeyi döndüm ve koştum. Tina'ların evine olan mesafeyi yarılamıştım ki bana yetiştiler. Küpeler hâlâ ağzımın içindeydi.

"Becerebildin mi?" diye sordu Tina. Onu tanımıyormuşum gibi bakıyordum suratına. "Çaldın mı çalmadın mı?" diye tekrar sordu sabırsızlanarak. Küpeleri avucuma tükürdüm.

"Siktir" dedi Tina'nın annesi, "baya iyi şeylermiş, onları kendime beğendim". Küpeler delik kulaklar içinmiş, benimkiler değildi. "Satsana bana bunları" dedi Tina'nın annesi. "Yirmi dolar veririm."

"Anlaştık" dedim. Yirmi dolarım olduğu için acayip mutluydum. Elmas küpeler umrumda değildi. Kendi yoluma bakıp iş bulmam için paraya ihtiyacım vardı. Hırsızlığa uygun olmadığıma emindim.

O gece başarımızı kutlamak için dışarı çıktık. Tina'nın annesi bana altın rengi bir elbise, siyah, şık ayakkabılar ve işi iyi hallettiğim için yirmi dolara ek olarak iki dolar daha verdi. Cillop gibiydim, cebimizde para vardı ve bu gece için hazırdık. Tyrone'a bakındık ama evde değildi. Bulana kadar konutların

arasında dolaştık, sonunda tanımadığım birilerinin evinde bulduk. Girdiğimizde hepsi bir çeşit toplantı için aşağı kata indi. Herkes kavga edeceklerini söylüyordu. Bishops denen bir çeteyle düşmandılar ve yakın zamanda bir üyeleri Bishops tarafından kötü dövülmüştü. Sonunda toplantı bitti ve Tyrone yanımıza geldi. Ama farklı biri gibiydi. Bütün gece Bishops'lara neler yapacağını anlattı. Onu anlatmıyorsa da daha önceden girdiği kavgaları, çete kavgalarını, okul kavgalarını, kavga kavgalarını falan anlattı. Bütün hayatı kavga gibi gözüküyordu.

"Neden?" diye düşünüyordum kendi kendime. "Neden kavgaya bu kadar meraklı?" Soru dilimin ucundaydı fakat bir türlü soramıyordum. Geleceğimizi hayal etmeye çalıştım, Bayan soyadıherneise ve çocuklarımız... Bishops'larla kavgaya göndermeden önce ona öğle yemeğini hazırlıyorum... Bir şekilde resim oturmadı. Bu maceradan yorulmuştum. Eve dönmeye hazırdım. Ne pahasına olursa olsun!

BEŞİNCİ BÖLÜM

"Pekâlâ Chesimard, topla eşyalarını. Götürülüyorsun."

"Nereye?"

"Gideceğin yere gittiğinde öğrenirsin."

"Avukatımı aramak istiyorum."

"Gideceğin yere gidince ararsın avukatını."

Beni nereye götürdüklerini anlamaya çalıştım uzun süre. Morristown'a alınan Jersey davasına daha bir ay vardı. Belki de beni önceden götürüyorlardı. Ya da yine aynı cezaevine götürülüyordum. Endişeli değildim. Hiçbir yer Middlesex İl Hapishanesi'nin bodrum katından daha kötü olamazdı. Elinde bir evrakla şerif girdi içeri.

"Nereye götürülüyorum?" diye sordum.

"Federal hükümet tarafından ibraz edilmiş emir var" dedi. Kâğıdı havada sallayarak. "Federal hükümetin gözetimine gireceksin."

"Neden?"

"Bilmiyorum. Onu federallere soracaksın."

Bana ya da avukatlarıma hiçbir bilgi verilmeden bir cezaevinden diğerine taşınmam, önümüzdeki birkaç yıl boyunca sürekli tekrar edecek bir senaryoydu.

Mahkeme yeri değişikliği talebimiz 1973 Ekim'inde Middlesex vilayeti tarafından onaylandıktan sonra Middlesex İl Hapishanesi bodrumuna geri gönderilmiştim. 4 Ocak 1974'te Morris eyaletinde devam edecek davaya kadar orada kalacağımı düşünüyordum. Evelyn hemen harekete geçip Morris eyaletindeki ırkçılık seviyesini anlamak için National Jury Project'e[1] ulaştı, Morris'teki dava öncesi gerekli olabileceğini düşündüğü dilekçeler yazdı. Bir taraftan da hâlâ Middlesex'teki hücre hapsine itiraz dilekçesi üzerinde çalışıyordu. Böyle bir tecrit cezasının davama hazırlanmamı imkânsız hale getirdiğini belirten dilekçenin psikolojik veriler ve uzman görüşüyle desteklenmesi gerekiyordu. Evelyn fikirlerini dilekçemiz için paylaşmaya istekli psikolog ve sosyolog arıyordu. Ayrıca, bir adli tıp patoloğu, bir balistik uzmanı, bir adli tıp kimyageri ve dava için ihtiyacımız olan uzmanları araştırıyordu. Bir taraftan da hepsine ödeme yapabilmek için para toplamaya çalışıyordu.

Hakkımda sözde banka soygunlarıyla ilgili iki ayrı suçlama olduğunu biliyordum. Evelyn'e bu davalardan çıkacak kararların Jersey'deki davayı etkileyebileceği söylemişlerdi. Biri Eylül 1972 tarihli Bronx banka soygunuydu. Bu soruşturma, aşağı Manhattan'ın Foley meydanındaki güney New York Federal Mahkemesi'nde görülmek üzere, benimle birlikte Kamau, Avon White ve diğerleri için açıldı.

Evelyn'in Jersey davası sonuçlanana kadar davayı erteletmek için Güney bölge hâkimi Gagliardi'ye dilekçe yazdığını biliyordum. Dilekçenin işleme koyulduğunu da bildiğim için New York'a götürülmemle banka soygunu davası arasında bir alaka yoktur diye düşündüm. Yanılmışım.

1. 1975'te New York'ta kurulan, ABD'deki jüri sistemi üzerine çalışmalar yapmış, kâr amacı gütmeyen hukuk derneği. (ç.n.)

Yolculuk her zamanki gibi bitmek bilmeyen bir polis arabası konvoyu eşliğinde yapıldı. Ve ben her zamanki gibi yolculuktan çok keyif aldım. Sadece cezaevinin kapısından arabaya yürümek bile çok iyi geldi. Temiz hava solumayalı çok uzun zaman olmuştu. Ağaçlara, çimlere ve gökyüzüne baktım, ilk defa bakıyormuş gibi. Muhteşem bir gündü.

Federaller New York'a mahkemeye götürüldüğümü söyledi. Neler döndüğünü anlayamıyordum ama Evelyn'in durumu kotaracağına emindim. Davamın federal mahkemede görülmesi imkânsızdı. Bunu yapmak için önce bize hazırlanmamıza yetecek zaman tanımaları ve Jersey davasını ertelemeleri gerekiyordu. Evelyn'in iki ayrı davayla aynı anda ilgilenme şansı yoktu. O kadar yoğun çalışıyordu ki ne yaptığını takip edemiyordum.

Queens bölgesindeydik ama tam nerede olduğumuzu kestiremiyordum. Gittiğimiz yönde adliye binası yoktu. Polislerin konuşlandığı ve pompalı tüfeklerle nişan aldığı bir köprüye geldik. Köprünün diğer tarafında daha da çok polis vardı.

"Neredeyiz? Neresi burası?"

"Rikers Island'dasın. Yeni evin bir süreliğine burası" dedi polis müdürü.

"Asla evim olmayacak."

Geçiş izni için beklenirken etrafımı inceledim. Karşı tarafta yükselen çirkin binalar gördüm. Rikers Island'ı düşündüğümde aklıma gelenler kadar eski ve bakımsız değillerdi ama kurumsal ve ciddi yapılardı.

"Bu binalar hapishane mi?"

"Evet" diye cevapladı polis müdürü. "Hepsi hapishane. Dünya suçlularla dolu."

"Hapishanedeki herkes suçlu değil" dedim. "İnsanları içeri tıkan bir sürü suçlu var. Beyaz Saray'da bir suçlu çetesi oturuyor."

Polis müdürü homurdandı. Araba modern bir binaya doğru ilerliyordu. Eski usül parmaklıklar değil, pencere-parmaklık kombinasyonları vardı. Beni büyük bir kabul odasına getirdiler. Sonra da bitişikteki, içinde birkaç bank ve kirli bir tuvaletten

başka bir şey olmayan hücrelerden birine kilitlediler. Uzun bir süre sonra parmak izi ve fotoğraf için dışarı çıkarıldım. Odaya döndükten sonra form doldurmam için tekrar çağrıldım. Derhal formlarla ilgili sorun çıkardım, adres kısmını boş bıraktım.

"Nerede oturuyorsun?"

"Hiçbir yerde oturmuyorum. Altı aydır cezaevindeyim."

"Daha önce nerede yaşıyordun?"

"Hatırlamıyorum." Doğruyu söylüyordum. Evin yerini bulabilirdim ama ama adresin tek kelimesi bile yoktu. Yeraltı dönemimde asla adresleri ezberlememeyi alışkanlık haline getirmiştim. Bir yeri hatırlamak için belirli noktaları kullanırdım ve hiçbir zaman daha önce gittiğim bir yeri bulmakta zorluk çekmezdim. Fakat bir yere yüz kere bile gitsem asla adrese bakmazdım.

"Pekâlâ, annen nerede yaşıyor?"

"Bunu niye soruyorsun?"

"Bir adres yazmamız gerekiyor."

"Annemle birlikte yaşamayalı yıllar oluyor."

"Yine de ver adresi."

"Annemin bundan hoşlanacağını sanmıyorum. Önce ona sormam gerek."

Gardiyan ısrarını sürdürdü. Ama adres kısmı boş kaldı. Afro saçlı siyah bir kadındı. Yanında peruğunu yamuk takmış bir gardiyan daha vardı. O da siyahtı. Kısa bir süre içinde Rikers'taki gardiyanların büyük bir çoğunluğunun siyah olduğunu öğrendim. Fakat ağızlarını açıp fikirlerini söylemeye başladıklarında bundan şüpheye düşebilirdiniz. Ama bu bambaşka bir hikâye.

Bana saatler gibi gelen bir bekleme süresinden sonra kalabalık bir kadın grubu getirdiler. Çok mutluydum. Bu kadınlar konuşan, kahkaha atan gerçek insanlardı. Bir sohbete kulak misafiri bile olmayalı uzun zaman geçmişti. Orada öylece oturup onları izledim. Gözlerimi dikmiş bakarken bir deli gibi görünüyor olabileceğimin farkındaydım fakat elimde değildi. Şaşkına dönmüştüm. İsmimi sorduklarında kekeledim. O kadar

kısık sesle konuşuyordum ki herkes söylediklerimi tekrarlamamı istiyordu. Bu, uzun süreli hücre hapsinden sonra başıma gelen şeylerden biriydi. Sohbet etmeyi unutmuştum.

Bir sonraki aşama üst aramasıydı. İki grup kadın vardı; ilki mahkemeden dönen kadınlar, diğeri de benim gibi yeni gelenlerdi. Küçük kabinlerde durup tüm kıyafetlerimizi çıkarmamız söylendi. Sonra arkamızı dönüp yere çömelecek, ellerimizi başımıza koyup ağzımızı açacaktık. Bunu herkesin yapması gerekiyordu. Bir sonraki adım ise sadece yeni gelenler içindi. Bizi perdesiz duş kabinlerine aldılar. Ayrıca saçımıza ve kasık tüylerimize sürmemiz için bir şey verdiler.

"Bu ne için?" diye sordum.

"Kasık biti ve diğer bitler için." Utanç vericiydi. Son aşama "ince arama"ydı. Bu binaya gelen her kadın, mahkemeden dönüyor bile olsa bu aşamadan geçmek zorundaydı. Joan Bird ve Afeni Shakur, Panter 21 davasında kefaletle serbest bırakıldıktan sonra bu uygulamayı anlatmışlardı. Duyduğum şeyler kan dondurucuydu.

"Gerçekten içinize parmaklarını mı soktular arama için?"

"Hı hı."

Yolu cezaevine düşmüş ya da gözaltına alınmış her kadın bunu anlatabilir size. "Parmak atmak" ya da daha kaba bir şekilde "parmak sikişi" derler.

"Kabul etmezseniz ne oluyor?" diye sordum Afeni'ye.

"Seni bir deliğe kilitliyorlar ve içini aramalarına razı oluncaya kadar oradan çıkarmıyorlar."

Reddetmeyi düşündüm fakat deliğe tıkılmak istemediğimden o kadar emindim ki... Yeteri kadar yalnız kalmıştım. "İç araması", kulağa geldiği kadar küçük düşürücü ve mide bulandırıcı bir uygulamaydı. Masanın kenarına oturuyordunuz. Hemşire bacaklarınızı açıyor, vajinanıza parmağını sokup içinizde çeviriyordu. Elinde plastik eldivenler vardı. Bazıları bir parmağını vajinaya, başka bir parmağını da aynı anda anüse sokuyordu. Hemen tavrımı takındım. O hemşireyi yokluğa yollayacak bir

yumruk indirmek istiyordum. Sonradan bana bir yanlışlık olduğunu ve muayeneyi bir doktorun tamamlayacağını söyleyecek kadar ileri gittiler. Tiksindim. Doktor pis görünümlü bir herifti ve doktordan çok bir Bowery[2] götüne benziyordu. Ağzını kapatmadan üstüme doğru öksürüp durdu. Tırnakları, son beş yılını kömür madeninde geçirmiş gibi gözüküyordu. Onunla ilgili tek iyi şey hızlı oluşuydu. Açık arttırmacı edasıyla ezberden bir dolu hastalık sayıp bende olup olmadığını sordu. Bir dakikalık muayeneden sonra tahlil için kanımı aldı ve bu konu kapandı.

Herkes gittikten sonra uzun bir süre daha kabul odasında tutuldum. Sonra burnunda ve ağzında yara izleri olan, yardımsever bir gardiyan beni hücreme götürdü. Uzunluğu bir mil gibi gelen bir koridordan yürüyüp içinde gardiyan olan bir cam odanın bulunduğu hole çıktık. Düğmeler, topuzlar ve ışıklardan oluşuyordu cam oda. İçerisi bir uzay aracı gibi gözüküyordu.

"Beşi aç" dedi, beni getiren gardiyan. Önce güm güm eden bir ses, sonra bir uğultu ve sessizlik.

"Hücrene geçebilirsin."

"Nereye tam olarak?" diye sordum.

"Koridordan yürü, kapı açılacak. Göreceksin."

Koridor uzundu. Hücreye geldiğimde ışık yandı. İçeri girince kapı arkamdan kapandı. Bilimkurgu filmlerinden çıkmış gibiydi her şey. Uzun koridorlar, otomatik kapılar, kontrol paneli... "Uzay hapishanesi" diye mırıldandım kendi kendime. İçeride bir portatif karyola, pis bir lavabo, oturaksız bir tuvalet ve bir rulo tuvalet kâğıdı vardı. Yorgundum ve uyumak istiyordum.

"Işığı kapatıyorum" dedi, bir ses mikrofondan. Işık söndü fakat sarı ışık açık kaldı.

"Küçük ışığı da söndürün, lütfen" dedim gardiyana.

Yine mikrofondan geldi ses. "O ışık güvenliğin için açık kalıyor."

2. Manhattan'da bulunan bir caddenin ve mahallenin adı. (ç.n.)

Işık açık kaldı ve ben uyudum.

Çat! Sabah oldu. Kapılar kendiliğinden açıldı.

"Kahvaltı saati hanımlar!" Erken bir saatti. Giyinip etrafa bakmaya çekiniyordum. İlk vuran şey koku oldu. Hangi cezaevi olduğu fark etmez, hepsi iğrenç kokar. Başka hiçbir kokuya benzemez. Kan, ter, ayak, açık yara ve (eğer zavallılığın bir kokusu varsa) zavallılık gibi kokar. Hücrenin duvarları açık saçık yazılar ve aşk ilanlarıyla doluydu. "Apache Carmen'e Âşık"; "Linda ve Lil bit"; "İndia ve Rosa, Sonsuza Kadar Gerçek Aşk." Pencereden; çatlaklar arasından çimlerin büyüdüğü asfalt bir avlu ve uzun bir bina görülüyordu.

Faaliyet odasında birkaç kadın vardı, çoğu hücresindeydi. Duvarlardaki diş macunundan yazılar hariç son derece yavan yerlerdi hücreler. Cezaevinde diş macunu, duvara fotoğraf yapıştırmak gibi birçok işe yarar. Oradaki hücrelerden bazıları da dergilerden kesilmiş resimlerle "düzenlenmiş", yataklara örgü ya da kroşe pikeler örtülmüştü. Kıyafetler karton kutuların içinde yerdeydi. Kadınlar soluk ve sinsi görünüyorlardı. Bana belli belirsiz bir ilgi gösterip sonra hemen kendi işlerine yöneldiler. Hepsi ya Hispanik ya da siyahtı.

Bir duş aldım ve sabahın geri kalanını bir ileri bir geri yürüyerek geçirdim. Bazı kadınların vücudu şiş gibiydi; elleri, ayakları. Birkaçı tuhaf bakıyordu. Biri sandalyeye oturmuş, gözleri uykudan kapanırken kendi kendine kıkırdıyordu. Bir kısmıysa masada batak oynuyordu. Bana oynamak isteyip istemediğimi sordular. Daha önce hiç duymamıştım, öğretmek istediler. Whist'e benziyordu ama bunda maça hep alıyordu. Sonra ikinci kez kilitlenme saati geldi. İlki kahvaltıdan sonraydı.

Her iki yanımda gün boyunca hücrelerinde tutulan iki kadın vardı. "Dışarı çıkmak istemiyor musunuz?" diye sordum aptal gibi. Kahkahalarla gülmeye başladılar.

"Yok" dedi birisi, "ben burayı seviyorum". Gülmesi bittiğinde bana oraya "kilitlendiğini" öyledi. Bu, kurul onu görene kadar hücresinden çıkamayacağı anlamına geliyordu.

"Kurul ne?" diye sordum.

"Disiplin Kurulu. Kuralları ihlal ettiğinde kurul seni görene kadar kilitliyorlar."

"Sonra salıyorlar?"

"Bazen, ama önce CTA'ya gönderiyorlar."

"Nedir o?"

"Delik. Kuyu. Tecrit odası. Kurula gönderilmeden önce gidilen yer. Buraya ise 2 Main deniyor. Eğer burada yeteri kadar kalmadığını düşünüyorlarsa CTA'ya gönderiyorlar."

(CTA'ın açılımı Cezai Tecrit Alanı: hücre hapsi.)

"Yani sürekli kaldığınız yer burası değil."

"Hayır. Biz şu an cezalıyız. Bu bölüm kuralları ihlal edenler, bir de deliler için. Buraya ilaç çaldığımız için getirildik. İlaç kamyonundaki her şeyi çalıp içtik. Coke yüksek dozdan neredeyse gidiyordu."

"Deliler için mi?"

"Aynen öyle!" dedi adı Coke olan.

"Burada acayip böcekler var. Sen niye buradasın?"

"Bilmiyorum. Dün geldim, buraya tıktılar."

"Adam öldürme mi?"

"New Jersey'de bir cinayet davam var ama ama bir banka soygunu davası yüzünden buradayım."

"O zaman seni muhtemelen o yüzden buraya getirmişlerdir" diye fikir yürüttüler. "Herhalde yakında gönderirler." Milyonlarca soru sordular.

"Kimi öldürdün?"

"Ben hiç kimseyi öldürmedim."

"O zaman kimi öldürdüğün söyleniyor?"

"Bir New Jersey eyalet polisini."

"Hassiktir. İşin zor. Cidden öldürmedin mi ?"

"Hayır."

"Banka soygunun da var. Soyabildiniz mi? Ne kadar para götürdünüz?"

"Hiç. Çünkü banka soymadım."

"Valla? O zaman sevgilin yaptı, suçu da senin üzerine attı."

"Sevgilim yok."

"Haa o zaman kızları beğeniyorsun?" Güldüler. "Tatlı bir şeysin. Benimle çıkar mısın?" diye dalga geçti bir tanesi. "Daha önce girdin mi içeri?"

"Hayır, hiç."

"Başka davan var mı?"

"Evet bir banka soygunu davam daha var."

"Bu kez soydun mu?"

"Hayır!"

"Vay be, seni iyi oyuna getirmişler" dedi ismi Dolores olan. "Peki seni nasıl böyle kızartmaya çevirdiler?"

"Çünkü ben bir devrimciyim. Siyah Kurtuluş Ordusu'na bağlı olduğumu düşünüyorlar."

"Haa, ben seni biliyorum. Sen o gazetelere çıkan kızsın. Adın neydi?"

"Assata, Assata Shakur. Ama köle ismim JoAnne Chesimard."

"Aynen, sen osun. Seninle tanışacağımı hiç tahmin etmezdim. Nasılsın, iyi misin?"

"Evet" dedi Coke, "televizyonda resmini görmüştüm. Ama şu an değişik görünüyorsun."

"Nasıl?" diye sordum.

"Resmini görünce seni daha iri zannetmiştim, bir de çok daha kara."

"Gerçekten mi?" Kahkaha attım. Bu sürekli duyduğum bir şeydi. Herkes gözünde beni olduğumdan daha iri, daha siyah ve daha çirkin canlandırdığını söylüyordu. Nasıl gözüktüğümü düşündüklerini sorduğumda 1.85 boyunda, 90 kilo civarında, çok koyu tenli ve vahşi görünümlü birini tarif ediyorlardı.

"Gazetelerde öyle bir anlatıyorlardı ki... Ama baksana, küçücük tatlı bir şeysin."

Onlara neden cezaevinde olduklarını sordum. Birkaç gün içinde yepyeni bir kelime dağarcığı geliştirecektim. Yankesi-

cilik "araklama", mağaza soygunu "fırtınacılık", karşılıksız çek yazma "kâğıt oyunu"ydu. Dolandırıcılıksa "tırmıklama".

O akşam ilerleyen saatlerde mahkemeden bir kadın gelip Phyllis'in beni saat 8 buçukta spor salonunda görmek istediğini söyledi. Acayip sevindim. Simba için işlerin hiç de iyi gitmediğini duymuştum ve belki de yan yana gelme ihtimalimizi tamamen ortadan kaldırmak için onu gönderirler diye düşünmüştüm. Spor salonu çok büyüktü. Kadınlar hentbol, basketbol oynuyor; dans ediyor ya da tribünde oturmuş sohbet ediyorlardı. Nihayet bir grup kadının arkasında Simba'yı gördüm. Birbirimize sarılıp oturduk ve kalbimizdeki tüm cümleleri dışarı çıkarmaya çalıştık. Görüşmeyeli çok şey olmuştu. Kara Panter Partisi üyesi olduğumuz dönem yakın arkadaştık, hatta bir süre beraber yaşadık. Hep doğal, içten ve altın kalpli bir kız kardeş oldu bana. Davasını, haberleştiği yoldaşları anlattı. Ve hamile olduğunu söyledi. Bebeğinin babası, sevgilisi Kakuyan Olugbala'nın lakabı Homey'di. Çok güzel bir devrimci erkek kardeşimizdi ve New York polisi tarafından katledildi. Kakuyan ve ben Kara Panter Partisi'nin Harlem ayağındayken, birlikte çok vaktimiz geçmişti. Kara Panterler'in lümpen bir ideolojiyi benimsediği günlerde, lümpen sayılabilecek yoldaşlarımızdandı. Harlem'de 116. Sokak ve 8. Cadde civarında büyümüştü. Kafası rahat, sakin bir insandı ama kalbiyle savaşırdı. Silahları çok severdi ve silahlarla ilgili her şeyi bilirdi.

Simba'nın hamileliğine hem sevindim, hem üzüldüm, yirmi beş yılla yargılanıyordu. Neşeli olmaya çalışmama rağmen herhalde yüzümdeki endişeyi gördü.

"Merak etme" dedi. "Bu insanlar bizi içeri tıksalar da yaşamı durduramazlar. Özgürlüğü yasaklayamazlar. Bu bebeğin doğması, büyümesi gerekiyor. Homey'i katlettiler. Bu yüzden bu bebek de diğer tüm çocuklarımız gibi gelecek için umudumuz olacak." Sonradan bu cümleleri tekrar tekrar hatırlayacaktım.

* * *

Sabahın erken saatleri. Sıfırı sıfır geçiyordu ve uyumak istiyordum. Mikrofondan belli belirsiz çağrıldığımı duydum. Mahkemeyle ilgiliydi. Apar topar yataktan kalktım, duş alıp giyinerek saçlarımı taradım. Seyyar yemek kamyonuyla kahvaltı getirdiler. Herhangi bir şey yemek bir tarafa, yemeğin görüntüsüne bile katlanamıyordum.

"Pekâlâ mahkemelik hanımlar, kabul odasına gitme vakti" diye inledi mikrofon. Böyle bir şey için çok erken bir saatti. O sesi duvardan koparıp parçalamak istedim. Hâlâ tam uyanamamış halde sendeleyerek kabul odasına yürüdüm. Saat 07:20'ydi. Kabul odasında üç saat bekletildim. En sonunda polisler geldi. Bu sefer de acele etmemi istiyorlardı. Bir tanesi önce ayaklarımı prangaya vurdu. Sonra belimin etrafından zinciri dolandırdı, kelepçeleri zincire bağladı ve onları da ellerime taktı. Yürüyemiyordum. Ayaklarımı sürüyemiyordum bile.

Mahkeme; donuk, gri, donuk yeşil. Geçici hücreye konuldum.

"Avukat görüşmesi!" diye çağırdı polislerden biri parmaklıkları açarken.

Koridorun sonuna gittik. Evelyn sürekli oflayıp pofluyordu. Sinirlenince hep bunu yapar. Birkaç dakika içinde tek ayağını hızlı hızlı sallamaya başlayacağından emindim.

"Bir an önce davanın başlaması için zorluyorlar" diye anlattı. "Biliyorsun, federal mahkeme için talep dilekçeleri hazırlıyordum bu ara."

"Biz zaten federal mahkemede değil miyiz?"

"Evet ama hâkim erteleme talebimizi kabul etmezse gezici mahkemeye gitmeye hazır olalım istiyorum."

"Gezici mahkeme nedir?" Bu terimlerden o kadar uzaktım ki.

"Hâkim aleyhimize bir karar verirse temyiz için başvurulan mahkemeye deniyor."

Konuşmaya devam ettik. Bir o açıklıyordu neden mahkemeye çıkamayacağımızı, bir ben. "Şu an dava için hazır olma şansın yok." Söyleniyordum.

"Biliyorum, biliyorum" diyordu Evelyn. –Ben... diye başlayan cümle buradan devam edecek. Ben öfkeli bir halde atıp tutarken bana hukukun işleyişini anlatmaya çalışıyordu.

Mahkeme salonuna çağrıldık. Hâkim, Gagliardi'ydi. Tam olarak dışarıdan göründüğü gibi; ırkçı, pislik bir beyazın tekiydi. Salona Kamau'yu getirdiler sonra. Onu gördüğüme çok sevindim. Yaşlanmıştı. Gülümsüyordu ama yüzünden açlık okunuyordu. Aklından geçenleri merak ettim. Kamau'nun avukatı Bob Bloom ayağa kalkmış, konuşuyordu. Davanın ertelenmesini talep ediyordu. Söylediği her şey akla yatkın ve mantıklıydı. Evelyn de ayağa kalktı ve sert bir tartışma başlattı. Saf gerçeği söylüyordu. Hâkim tavana bakıyordu. Bense duruşmanın sonucunu tahmin etmeye çalışıyor, salondaki izleyici ve yakınlara bakmak için sık sık arkama dönüyordum. Dost canlısı, tanıdık suratlar bana gülümsüyordu. O anlar hiç bitmesin istedim. Hâkim erteleme talebimizi reddetti. Hâkim tüm taleplerimizi reddetti. "Pislik köpek, aşağılık domuz, sen hâkim bile değilsin. Sen de savcının tekisin" diye haykırmak istiyordum.

Savcıya baktım. Mağrur bir ifadesi vardı. 1940'lardan kalma bir savaş posterinden çıkmış gibi görünüyordu. Tam bir John Q. Public[3]. Adama bakmayı sürdürdüm. Kimse o kadar bayağı ve sıkıcı görünemezdi. Geçmişten gelen bir hayalet gibiydi. 1973 yılında olduğumuzun farkında olmadığına emindim. Avukatlar toplu görüşme istediler, hâkim kısa olması şartıyla kabul etti. Görüşmede temyiz seçeneklerimiz belirlendi.

"Temyiz şansımız nedir?" diye sordum.

"Küçük bir ihtimal belki ama var" dedi Evelyn. "Eğer mahkeme adalet denen kavramdan haberdarsa duruşumuzu destekleyecektir." Hepimiz bu şart cümlesindeki bilinmezliğin farkındaydık.

* * *

3. "Sıradan vatandaş", "ortalama Amerikalı" anlamlarında kullanılan bir ifade. (ç.n.)

Beş gün sonra mahkemeye tekrar gittiğimizde kar yağıyordu. Çıplak ağaçlar buzla kaplıydı ve kışı sevmememe rağmen etraf harika görünüyordu. Mahkeme salonuna varır varmaz Evelyn bana gezici mahkemenin tüm temyiz isteklerini geri çevirdiğini ve Gagliardi'nin davayı o gün başlatmaktan bahsettiğini söyledi.

"Bu kadar kısıtlı sürede seni layıkıyla savunamayacağımı anlamanı istiyorum. Ön duruşma taleplerini hazırlamak için vakit kalmadı, keşif zaptı gönderilmedi. Uygun bir savunma düşünmeye bile vaktim olmadı çünkü davanın temel verilerini anlayabilmiş değilim. Bunları bilmeni istiyorum."

"Biliyorum" dedim ona. "Elinden gelenin en iyisini yapacağına eminim."

"En kötü ihtimalde bile" dedi Evelyn, "temyiz için geçerli bir argümanımız olacak".

Ortada karamsar bir tablo vardı. Katakulliye getirildiğimiz açıktı. Salona hâkimden önce girdik. Yine ukala ve saldırgan gözüküyordu. Davayı derhal başlatmaya kararlı gibiydi. Evelyn hâkime davayı erteleme talebimizi iletti ama sağır kulaklara konuşuyordu. Gagliardi ilerleyen saatlerde ortak toplantı yapabileceğimizi fakat davanın hemen başlayacağını söyledi.

Mahkeme salonundan çıktığımızda Akilah, Kamau'nun iki yaşındaki kızı Ksissay'la birlikte koridorda duruyordu. Kamau kızına yaklaştıkça, kız kollarını babasına doğru açtı. Kamau iki adım atmıştı ki polisler üzerine çöküp dövmeye başladı. Polislerin üzerine atlayıp onları geri çekmeye çalıştım. Bir anda koridorda büyük bir kavga çıktı. Sonunda polisler silahlarını çekip bizi kollarımız açık şekilde yere yatırdı. Ellerimizi arkadan bağlarken sırtımızı, bacaklarımızı tekmelediler. Babasının vahşice saldırıya uğrayışını izlerken o küçük kızın attığı acı çığlıkları asla unutmayacağım.

Kavgadan sonra polisler her zamankinden daha saldırgan ve kindardılar. Bizi provoke etmek için ellerinden gelen her şeyi yaptılar, taciz için hiçbir fırsatı kaçırmadılar. Gazeteler polislere bizim saldırdığımızı yazdı.

Kamau ve ben, bizi böyle kolayca oyuna getiremeyeceklerine karar verdik. Sözde dava o kadar bariz bir adli hataydı ki bunun bir parçası olmayacaktık. Ayrıca Evelyn'in ve Bob Bloom'un da duruşmaya dahil olmasını istemiyorduk.

"Siz oturun ve hiçbir şey söylemeyin" dedik onlara. "Konuşma işini biz yapacağız." Ve öyle yaptık.

Sonraki celsede Gagliardi avukatlara jüri seçimine hazır olup olmadıklarını sordu. İkisi de bu konuda fikirlerini açıklamıştı. Jürinin bizi hakkaniyetle temsil etme gibi bir ihtimali olmadığından sessiz kalmalarını talep etmiştik.

"Peki, biz devam ediyoruz" diye kükredi hâkim. "Üye heyeti getirin."

Jüri adayları mahkeme salonuna girer girmez Kamau ve ben onlara neler döndüğünü açıklamaya başladık. Hâkimin Nixon tarafından atandığını, bize siyasi inançlarımız nedeniyle zulmettiğini, kendisinin Watergate savunucuları Mitchell ve Stans'in davasına bakan hâkim olduğunu ve uzatılmış geciktirmelerin tıpkı onlar gibi bizim açımızdan da hiçbir gerekçesi olmadığını söyledik. Bir süre sonra hâkim salondan çıkarılmamızı emretti. Jüri seçimi sadece hâkim ve iştirak eden savcıyla yapıldı. Arada bir hâkim "terbiyemizi takınıp takınmadığımızı" kontrol etmek için polisleri yanımıza gönderdi.

"Tabii ki" diye cevap verdik polislere.

Mahkeme salonuna dönünce terbiyemizi çok iyi bir şekilde takındık. Jüriye bir kez daha gerçekleri anlattık, oyuna getirildiğimizi söyledik. Konuşmaya başlar başlamaz hâkim bizi yine salondan kovdu. Ne zaman kovulsak polisler ellerimizi arkadan çevirip bizi tartaklamak için birbirleriyle yarışırdı. Hâkim "Sanığı salondan çıkarın" dediği anda itip kakılmamak için "Sanık kendi kendine dışarı çıkacak" derdim. Çoğu zaman işe yaradı ama bir gün polisler şiddete öyle susamıştı ki halka açık duruşma sırasında üzerime atlayıp vahşice saldırdılar. Evelyn kavgaya zaten hazırmış gibi sıçradı ve kollarını açarak benim ve diğerlerinin arasında bir duvar oldu.

Elim ve kolum hâlâ tam olarak iyileşmemişti ve kısmi felçliydim. Evelyn durumu hâkime şikâyet ederken söyledikleri polisleri daha da saldırganlaştırdı. O kadar vahşileştiler ki izleyiciler durumu protesto etmeye başladı. Polisler beni mahkeme salonundan çıkarırken, "Bu dava kurmaca!" diye bağırıyorlardı. Hâkim onların da çıkarılmasını istedi. İnsanlar slogan atıyor, bağırıyor, çığlık atıyorlardı. Sonradan öğrendiğime göre polisler bazılarına şiddet uygulamıştı. Geçici hücrede düşüncelerimde kaybolmuş bir halde otururken beyaz bir kadınla adam getirdiler. Kadını benim olduğum hücreye koydular. Ona büyük bir merakla baktım.

"Assata" dedi. "En sonunda tanıştığımıza çok memnun oldum. Ama bu şekilde olacağını hiç düşünmezdim."

Boş boş baktım.

"Adım Natalie Rosenstein. İnsanlara saldırmaya başladıklarında orada olan izleyicilerden biriydim."

"Ne?" dedim. "Şaka yapıyorsun!"

"Şaka yapmıyorum. Hızlı hareket edemedik, bu yüzden de tutuklandık" dedi, kendini ve diğer adamı kastederek.

"Sizi neyle suçluyorlar?"

"Adaletin işleyişine engel oluşturmak."

Bu olaydan sonra Kamau ve benim mahkeme salonuna girişimiz yasaklandı. Bizi salonun bitişiğindeki buz gibi bir odaya götürdüler. Davayı dinlememiz için bir hoparlör yerleştirilmişti. Önceleri kapıyı tamamen kapatıyorlardı. Bizse en azından binadan biraz sıcak hava gelir diye kapının açık kalmasını istiyorduk. Sonra bu mahremiyetin keyfini çıkarmaya başladık. Kimsenin ağzımızın içine girmediği sohbetler etmek iyi geliyordu. Zaten er geç geliyorlardı ve biz de kapıyı açmak zorunda kalıyorduk.

"Biraz sıcak hava girsin. Burası buz gibi."

"Kapı kapalı duracak." Bir süre sonra da kilitliyorlardı. Kamau ile tartıştığımız ilk mevzulardan biri İslamdı. Bir süre önce Müslüman olmuştu ve bu konuyu derinden önemsiyor-

du. Beni ibadetlerini yerine getiren bir Müslüman olmam için ciddi ciddi ikna etmeye çalışıyordu. Hep, bir dine mensup olsam bu İslamiyet olurdu dedim, ama İslamın şartlarını yerine getirmedim. Elijah Muhammad ve Malcolm X sebebiyle davamızda Müslümanlığın etkisi hep güçlüydü. Fakat mutlak güce sahip, her şeyi gören, her şeyi bilen bir Tanrı fikri, benim kabul edebileceğim bir şey değildi. Ve şöyle bir mantık yürütüyordum: "Büyük planı"nın bir parçası da siyahlara işkence etmek, onları öldürmek ve köleleştirmek olan bir tanrıyı nasıl sever, ona nasıl tapınabilirdim?

Kamau İslamın baskıya karşı olduğunu savunuyordu. "Zulüm ve baskı, katliamdan daha kötüdür" şeklinde alıntılar yapıyordu Kuran'dan. "Gerçek Müslüman hakiki bir devrimcidir. Müslüman olmakla devrimci olmak arasında hiçbir tezat yoktur" diyordu. Konuyla ilgili çok bilgim yoktu ama kesinlikle ilgileneceğimi söyledim. Riker Island'da Müslümanlar düzenli olarak bir araya geliyordu. Simba'yla birlikte onlara katılmaya karar verdik.

Kamau ile konuşmak bana çok iyi geliyordu. Tecritten gerçekten de kötü etkilenmiştim. Kendi içime kapanmış ve insanlarla nasıl ilişki kurulduğunu unutmuştum. Kamau ile tüm gün oturup muhabbet eder, güler, arada da mahkeme salonunda kopan fırtınalara kulak verirdik. İlişkimiz her geçen gün gelişti. Ve bir gün ikimiz de bu ilişkinin farklı bir yere gittiğini açık bir şekilde gördük. Fiziksel yakınlığımız arttı. Birbirimize dokunmaya, el ele tutuşmaya başladık. İkimiz de birbirimiz için çöldeki birer vahaydık. Seks konusu birkaç gün havada kaldı. Sonra bir gün açtık bu konuyu. Tabii ki mümkündü. Peki sonuçları? Hamile kalma ihtimalim vardı ve müebbetle yargılanıyordum. Kamau da hayatını cezaevinde geçirecek gibi gözüküyordu. Yani çocuğun ne annesi, ne de babası olacaktı.

Kamau, "Eğer hamile kalıp doğurursan, çocuk açıkta kalmaz. İnsanlarımız çocuğun yabani ot gibi büyümesine müsaade etmeyecektir" diyordu. Düşünmem gerekiyordu. Dedikleri doğ-

ruydu, fakat çocuk için çok zor olurdu. "Hayat tüm çocuklarımız için zor" dedi Kamau. "Böyle bir dünyada çocuklarımıza iyi bir geleceğin garantisini veremeyiz. Çocuklarımızın tek gelecek garantisi mücadeledir. Bence iyi düşün, bir daha çocuk yapma şansın olmayabilir."

"Evet, düşüneceğim" dedim. Kafamın içi çığlık çığlığaydı. Kim bakacaktı bebeğime? Simba'nın çocuklarımızın gelecek umudumuz olmasıyla ilgili söylediklerini düşündüm. Daha önce hiç çocuk yapma isteği duymamıştım. Ergenlik yıllarımdan beri dünyanın bir insan daha eklemek için fazlaca berbat bir yer olduğunu düşünürdüm. Üstelik de siyah bir çocuk... Bizim çocuklarımız hayal kırıklığının alasını yaşar. Burunlarını cama dayayıp içeri bakarlar. En kötüsü de; uyuşturucudan, baskıdan ölürler. Ya bir polis çıkar vurur, ya da hapiste çürürler. Zihnim kontrolsüzce hızlanıyordu. Annem, anneannem ya da onun annesi çocuklarını bu dünyaya getirirken akıllarından neler geçiyordu? Atalarım çocuklarını bu dünyaya getirirken ne düşünüyorlardı? Çocuklarının dayak yiyişini, tecavüz edildiğini, alınıp satıldığını gördüler. Düşündükçe düşündüm. Annesinden babasından uzakta yaşayan siyah çocukları düşündüm. Anneanneleriyle, babaanneleriyle, dedeleriyle yaşayan. Ben de annem okulu bitirip kendi ayakları üzerinde durmaya başlayana kadar anneannem ve dedemle yaşamamış mıydım? Geçmişte verdiğim tüm kavgaları hatırladım. "Ben devrimciyim" derdim. "Evde oturup bebek yapmak için vaktim yok."

"Sen kendini makine falan mı zannediyorsun?" diye sormuştu bir yoldaş bir gün. "Bu dünyaya sadece savaşmak için gönderildiğini mi düşünüyorsun?"

Zayd'ın bana hep söylediği bir sözü geldi aklıma. "Hazır hayattayken yaşamana bak."

"Yaşayacağım" dedim kendi kendime. "Yaşayabildiğim kadar dolu dolu yaşayacağım. Bu parazitlerin, zalimlerin, bu ırkçı köpeklerin daha henüz doğmamış çocuğumu kafamda öldürmelerine izin vermeyeceğim. Ben yaşayacağım. Kamau'yu seveceğim.

Eğer bu birlikten bir çocuk dünyaya gelirse bu çok büyük bir mutluluk kaynağı olur. Çünkü çocuklar bizim geleceğimiz ve ben davamızın geleceğine, gücüne ve haklılığına inanıyorum." Sakinleşip işleri akışına bıraktım. Olacaklara hazırdım.

Mahkeme salonunda önemli bir şey olursa kulak veriyorduk ama çoğunlukla hiçbir sonuca bağlanmayan sıkıcı konuşmaların uğultusu geliyordu. Avukatların on kelimeyle anlatacakları şeyi yüz kelimeyle anlatma ve bunu yaparken de aslında hiçbir şey söylememe gibi bir huyları vardı. Dava bir oyun yazarının hayal gücünün eseri gibiydi. Kendi aramızda "Vodvil gösterisi" diyorduk. Evelyn ve Bob, günlük protestolarını dışavurup sessizce oturdular. Hâkim parladı, atıp tuttu. Kuduz köpekler gibi havladı. "Şahitler" deli gibi yalan söyledi. Savcılık tarafından belirlenmiş jüri üyeleri ifadesiz suratlarla söylenenleri dinledi. Jüride birkaç siyah üye vardı ve beraat edeceğimize dair umudumuz mikroskobik boyutlarda bile olsa, o mikroskobik umut parçasını bu üyelere yüklemiştik. Savunma yapmamamıza, davaya iştirak etmememize rağmen onların bu olanlara razı gelmeyeceğine dair küçük bir ihtimal görüyorduk. Konu sözde adalet sistemiyse, beyazların beyinleri genellikle siyahlarınkinden daha çok yıkanmış bir durumdadır.

Bütün bu mahkeme sürecinin acısı çıkmaya başlamıştı. Pek yemek yiyemiyordum çünkü öğle yemeği için neredeyse her zaman, akşam yemeği içinse bazen domuz eti veriyorlardı. Kahvaltı söz konusu bile olamazdı. Bize ne verdiklerini asla çözemedim. Ben "canavar yahnisi" diyordum. Her an donuyordum ve bir paltom yoktu. Annem bir tane getirmişti fakat onu Simba'ya vermiştim. Simba hamileydi ve benden daha çok ihtiyacı vardı. Bir gece mahkemeden dönerken fenalaştım, birisi karnımı içeriden bıçaklıyor gibiydi. Cezaevi doktoruna gittim, teşhis akciğer zarı iltihabıydı. Hâkim hasta olduğumu ve davaya katılamayacağımı öğrenince küplere bindi. Davayı ertelemek için hastalandığımı düşünüyordu. Cezaevi doktorunu tekrar gördüğümde sarsılmış ve gergin gözüküyordu.

"Beni seninle ilgili arayıp duruyorlar" dedi. "Seni derhal mahkemede istiyorlar".

"Kim arayıp duruyor?"

"Herkes. İnsanlar. Seni mümkün olduğunca hızlı bir şekilde mahkeme salonuna göndermem gerekiyor."

Tam da dediği gibi yaptı.

Bizi her gün mahkeme salonuna getirdiler. Ve biz her gün jüri salona girdiği anda gerçekleri söylemeye, savunma hazırlamaya vakit tanınmadan zorla mahkemeye çıkarıldığımızı anlatmaya devam ettik. Ve hâkim her gün mahkeme salonundan çıkarılmamızı emredip bizi mahkemeye saygısızlıkla suçladı. Durum gülünç bir hal aldı.

"N'apacaksın?" diye sorardım ona, yüzüncü kez mahkemeye saygısızlıkla suçlandığımda. "İçeri mi atacaksın, hapse mi tıkacaksın beni?"

Hâkimin iyice kafayı yediği ve polislerin iyice zıvanadan çıktığı bir gün, Evelyn daha fazla dayanamadı.

"Burada oturup bu gösteriyi izleyecek değilim" dedi. "Müvekkilimi savunmama izin vermiyorsanız burada olmamın bir anlamı yok." Ayağa kalktı, yürümeye başladı.

"Gel buraya" diye bağırdı hâkim. "Buraya gelip oturmanı emrediyorum."

Evelyn yürümeye devam etti.

"Geri gelip oturmazsan, sana mahkemeye saygısızlıktan dava açarım."

Evelyn mahkeme salonundan çıktı. Hâkim mahkemeye saygısızlıktan dava açtı. (Birleşmiş Milletler Yüksek Mahkemesi dahil tüm temyizler reddedildikten sonra, 1975 yılında, West-Chester Eyalet Kadın Hapishanesi'nde, maksimum güvenlik şartları altında on gün yattı.)

Dava kısa süre sonra sona erdi ve karar için sabırla bekledik. Evelyn ve Bob uyardı: "En kötüsünü düşünmeye çalışın. Bir ihtimal var, ama çok küçük." Kamau ve ben mahkûmiyet bekliyorduk. Jürinin ilk gün görüşmeleri bitti. İki gün geçti.

Sonsuza kadar görüşecekler gibi görünüyordu. Bu kadar uzun süren şeyin ne olduğunu merak ediyorduk. Hiçbir şahidi sıkıştırmamış, savunma vermemiştik. Kamau ve ben, kalan son dakikalarımızı birlikte ve şefkatle geçirdik.

Ertesi sabah Evelyn ve Bob sırıtarak yanımıza geldiler. "Jüri, karar için çoğunluğu sağlayamadı" dediler kıkırdayarak. "Gagliardi köşeye sıkıştığı için küplere bindi. Birazdan salona çağıracaklar. Yanınıza uğrayıp iyi haberi verelim dedik." On dakika sonra mahkeme salonundaydık. Hâkim yüzünde berbat bir ifadeyle jüriye teşekkür ediyordu. Polisler kavga çıkarmak istiyor gibiydi. Savcı ağladı ağlayacaktı. Sonradan tek bir siyah üyenin bizi mahkûm etmeyi reddettiğini öğrendik. Bizi duymuştu. Gagliardi'nin bakışları bana acayip bir keyif veriyordu. Ona bakıp en anlamlı gülümsememi takındım. Suratı kızardı ve kafasını başka yöne çevirdi.

Ardından avukatlarla buluştuk. Hâlâ sersemdik ve şok içindeydik. "Bu ne anlama geliyor? Bizi tekrar mahkûm etmeyi mi deneyecekler?"

"Derhal tekrar deneyeceklerdir" dedi Evelyn. "Yeni dava pazartesi günü başlayacak."

Kamau ve ben birbirimize baktık. Davadan çok sıkılmış ama birlikte geçirecek biraz daha zamanımız olduğu için mest olmuş haldeydik.

"Aynı hâkim mi bakacak davaya?"

"Hayır" dedi Rob. "Yeni bir hâkim atamak zorundalar."

Evelyn'in neşesi yerindeydi ama her zamanki gibi iş önce geldi: "Dava için bir strateji belirlememiz gerekiyor." Bütün gün mahkeme salonunda oturup o fiyaskoyu izlemenin tek yararı olmuştu, kozlarını görmüştük. "Dava için hazır olduğumuzu düşünüyorum."

"Hiçbir kanıtları yok" dedi Bob. "Suçlamaları nasıl geçirdiler, onu bile bilmiyorum.

"Biz biliyoruz" dedik Kamau'yla.

"Bu dava baştan aşağı saçmalık" dedi Evelyn.

"Biliyoruz" diye homurdandık yine Kamau'yla.

"Şahitleri 3 dolarlık banknotlar kadar sahte."

"Biliyoruz."

"Hiçbir fiziksel kanıtları yok" diye söylendi Evelyn. "Ne bir fotoğraf, ne bir parmak izi, ne şahit; hiçbir şey."

"Biliyoruz" diye mırıldandık Kamau'yla ahenkle.

"Kanıtları olmasının ihtimali yok" dedim. "Çünkü orada değildik."

"Tabii ki biliyorum" dedi Evelyn, içerlemiş bir şekilde. "Konu o değil."

Bob'la Kamau şaşırdı. Evelyn ve ben birbirimize anlayışla gülümsedik. New Jersey'de bir "kanıt"ın nasıl yoktan var edilip varolan kanıtların da nasıl yok edilebildiğini görmüştük.

Evelyn ile çok yakınızdır. Birbirimizi yürekten sever ve çok iyi anlaşırız. Yani, genellikle. Tartıştığımız ya da anlaşamadığımız zamanlardaysa kıyamet kopar. İkimiz de birbirimizi anlayamamakla suçlar, ihanete uğramış hisseder, öfkeden köpürürüz. İkimiz de doğamız gereği asabi insanlarız ve buna üzerimizdeki baskı da eklendiğinde havai fişeklerin patlaması yakın demektir.

Strateji toplantılarından biriydi ve Evelyn ile tartışmaya başladık. Ne kadar uğraşsak da hiçbir noktada anlaşamadık. Bir süre sonra iletişim kurmayı da kestik. Mesele, artık kimin son sözü söyleyip son kararı vereceğinde kilitlenmişti.

"Avukat olan benim!" diye bağırdı. "Ne yaptığımı biliyorum. Eğer söylediklerimi dinlemeyeceksen, seni savunmamın anlamı ne?"

"Ben de müvekkilim" diye sesimi yükselttim. "Eğer yanılırsan yirmi beş yıl hapiste yatacak olan benim."

"Bunu söyleyerek muhakememe ve bana güvenmediğini söylüyorsun" dedi Evelyn. Tartışmamız giderek kötüleşti. Bir süre sonra birbirimize aslında söylemek istemediğimiz şeyleri söylüyorduk.

"Bu kadarı da yeter!" diye kükredi Evelyn. "Seni ne diye savunuyorum ben? Mantığın zerresi yok sende."

"İstemiyorsan savunmak zorunda değilsin" diye karşılık verdim. "Bana iyilik yapma."

"Sana yapılabilecek tüm iyilikler yapılıyor" diye devam etti.

"Senden gelecek olana ihtiyacım yok. Senin beni savunduğun kadar iyi savunabilirim kendimi."

"Denediğini görmek isterim. Bu saçmalığa gerçekten ihtiyacım yok."

"Deneyeceğim. Benim de sana ihtiyacım yok."

"Peki, git salak şahsını savun o zaman."

"Savunacağım."

Tartışma sonrası yorgun ve afallamış bir haldeydim. Tüm gerginlik bir anda çekilmişti vücudumdan. Hâlâ kızgındım, ama üzgündüm de. Evelyn muhtemelen haklıydı ve ben muhtemelen bir deliydim. Size bu kadar yakın biriyle çalışmak çok zordur. Bizim durumumuz da annenizin ya da kocanızın avukatınız olması gibiydi. Objektif olmak kolay değildir. Bazen araya kişisel mevzular girer. O anda da aklı başında bir yetişkin mi yoksa isyankâr bir çocuk gibi mi davrandığımın farkında değildim.

Tekrar mahkemeye çıktığımızda Evelyn'in bana karşı hâlâ öfkeli olduğunu hemen anladım. Maksadım telafi etmeye çalışmaktı ama onun soğuk yaklaşımını görünce ben de caydım ve ona karşı yine öfke doldum.

"Kararın hâlâ aynı mı?" diye sordu soğuk bir ses tonuyla.

"Evet" diye cevapladım buz gibi.

"Hâkim bey" dedi yeni hâkime, "Davadan çıkarılmamı talep ediyorum. Bayan Shakur başka bir avukat talep ediyor."

"Doğru mu bu?" diye sordu hâkim bana.

"Evet. Kendi savunmamı yapmak istiyorum." Bir süre sonra Evelyn davadan çıkarılmıştı.

Geçici hücrede oturmuş kendimi son derece aptal ve inatçı hissederken gardiyan bir kamu avukatı getirdi. Gagliardi bu avukatı Evelyn'in tavırlarından hoşlanmadığı için önceki tarihlerde atamıştı. Beni temsil etmesini istemediğimi, kendi

savunmamı kendim yapacacağımı söyledim. Hâkim yine de avukatı davaya atadı.

"Kamu avukatı olmadan önce ne yapıyordun?" diye sorduğumda "bir zamanlar" savcı olduğunu söyledi. Bu, diyaloğun bittiği anlamına geliyordu. Avukatım olarak bir timsahı tercih ederdim. Onunla konuşmayı bile reddettiğim halde sözde avukatım olarak iki celse boyunca orada durdu.

Kendi kendimi savunduğum için tavsiye almak üzere bir avukatla görüşme hakkım bulunuyordu. Herkes çeşitli avukatlar önerdi fakat bunların çoğu beyaz solculardı. Mümkünse siyah bir kadın olmasını tercih ediyordum. Ayrıca Siyah Özgürlük Hareketi'ne aşina birini istiyordum.

Bana verilen isimlerden biri de Flo (Florence) Kennedy'ydi. Kadın hareketinde çok aktifti, kıtanın bir ucundan diğerine yaptığı panellerle biliniyordu ve avukattan ziyade feminist ve politik aktivist tarafıyla tanınıyordu. Listeye mükemmelen uyuyordu. Hatta tam istediğim kişiydi.

Bazıları aleyhinde görüş belirtti.

"Ama Assata" dediler, "o dava avukatı değil ki. Flo ceza hukukçusu değil. Senin mantıklı tavsiyeler verecek bir ceza avukatına ihtiyacın var". Tartışmalar beni etkilemiyordu: "Vahşi, gösterişli ve egzantirik; jüriyi korkutabilir."

"Bu davadan daha vahşi olamaz" diye karşı çıktım. "Ayrıca ceza avukatına ihtiyacım yok çünkü bu bir ceza davası değil. Benim politik bir avukata ihtiyacım var."

Ben de vahşi bir ruh hali içerisindeydim ve bu davayı benim uygun gördüğüm şekilde halletmeye kararlıydım. Adalet diye bir şey beklemiyordum ki! Bu dava *Twilight Zone*'dan[4] bir bölüm gibiydi ve alelade bir dava gibi yaklaşılamazdı. Onu hükümetin üçkâğıtçılığını ve çarpıklığını ifşa etmek için kullanmaya kararlıydım. İkimiz arasında bir toplantı ayarlandı. Flo beni tekrar tekrar dava deneyiminin eksikliği üzerine uyardı.

4. 1954-1964 yıllarında Amerikan CNB televizyon kanalında yayınlanmış bilimkurgu ve fantezi serisi. (ç.n.)

"Biliyorsun canım, yıllardır mahkeme salonuna adımımı atmadım."

"Umrumda değil" dedim. "Dışarıda, hayatın içindeydin. Gerçekliğin ne olduğunu biliyorsun, bu yeterli."

Flo yasal avukatım olmayı kabul etti. Mahkemeye çıkmaya hazırdım.

ALTINCI BÖLÜM

Annem ve üvey babam ayrılınca annem, kız kardeşim ve ben New York ve Foch bulvarlarına yakın, Güney Jamaica'daki bir sitede, bir apartman dairesine taşındık. Bir tarafta gecekondu mahallesi, diğer tarafta bizim de yaşadığımız kooperatif binaları vardı ama bana neredeyse aynı görünüyorlardı. Yaşadığımız yer olan Parsons Gardens, Jamaica'ya kıyasla küçük, siyah bir nokta gibiydi. South Jamaica, Jamaica, Hollis, Bircktown, St. Albans, Springfield Gardens, South Ozone ve diğerleri; hep birlikte siyah bir şehir oluşturmak için birleşmişti. Tüm hayatınızı burada geçirebilirdiniz ve beyaz bir surat görebileceğiniz tek anlar Jamaica Bulvarı'nda alışveriş yaptığınız ya da ortada bir sigortacının dolaştığı zamanlar olurdu. Bir dönem Jamaica tamamen beyazmış. Siyahlar, Harlem ve Brooklyn gettolarından kaçmak için Ada'ya taşınmışlar. Eski evleri fahiş fiyata satın aldıktan sonra da birkaç sene içinde o nezih mahallelerin; suçun, uyuşturucunun kol gezdiği, yoksulluğun harap ettiği, eskiden kaçtıkları yerlere dönüştüğünü görmüşler.

Jamaica'ya bayılıyordum. Yeni yeni havasına girmeye başlamıştım ki annemle en kötü kavgalarımızdan birini ettik ve kendi yoluma bakmaya başladım. Tartışmanın konusunu bile hatırlamıyorum ama çok dikkafalı ve inatçıydım, haksızlığa uğramış gibi hissediyordum. Ertesi gün kıyafetlerimi topladım ve Kasaba'ya doğru yola çıktım. Greenwich Kasabası sanatçıların, müzisyenlerin ve her türden tuhaf insanın yaşadığı bir yerdi. Tekiyle dahi tanışmasam da beatnik[1] ve bohemlerin fikirlerinden çok etkileniyordum. Eğer herhangi bir yere aitsem, orası Kasaba'ydı.

Elimde bavulumla yorgunluktan iflahım kesilene kadar yürüdüm. Oradakilerin diğer insanlardan hiç de farklı görünmediğini düşündüğümü hatırlıyorum. Bavulumu bir emanetçiye verdim ve günün geri kalanında kapı kapı dolaşıp iş aradım. Birçoğu yüzüme bile doğru dürüst bakmadı, hemen reddetti. Günün sonunda yorgundum, her şeyden tiksinmiştim ve açtım. Yatacak bir yerim yoktu ve ne yapacağıma dair en ufak bir fikre sahip değildim. Valizimi bıraktığım yere gittim, kapanmıştı. Küçük bir parka varana kadar anlamsızca yürüdüm. Yorgunluktan tek bir adım daha atamayacak halde bir banka oturdum. Bir süre sonra yüzünde şişlikler olan, ufak tefek beyaz bir adam yanıma oturup konuşmaya başladı. Söylediği şeylerin yarısını bile anlamıyordum ama yeterince iyi birine benziyordu. Onunla caddenin karşısındaki restorana gitmek isteyip istemediğimi sorunca memnuniyetle kabul ettim. Açlıktan ölüyordum. Gittiğimiz yer bir İtalyan restoranıydı ve içerideki koku inanılmazdı. Bir katırı doyuracak kadar çok yemek söyledim. Adam işiyle ilgili bir şeyler anlatıyor, iş arkadaşlarının onu kovdurmak için komplo kurduğunu söyleyip duruyordu.

"Sekiz yıl orada çalıştım, bana ihbarnamemi bile vermediler." Bana çalıştığı şirketin ona ait iki buluşu çalıp patent aldığını, sonrasında fikirleri için takdir edilmeyi ve parasını almayı beklerken şirketin ondan kurtulmaya çalıştığını anlattı.

1. İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan Beat kuşağı için medya tarafından kullanılan ifade. (ç.n.)

"Ne yaptılar peki?" diye sordum.

"Her şeyi yaptılar. Dosyalarımı, makalelerimi çalıp benim hakkımda dedikodu çıkardılar." Bir çeşit mühendis olduğunu söyledi. "Onlara güvenmeyecektim. Bu hayatta kimseye güvenmeyeceksin" deyip durdu.

Yemek geldi ve ben açlıktan kıvranarak bir ömür geçirmişim gibi yedim. "Yemeğin tadı biraz garip gelmedi mi?" diye sordu adam. Gayet güzeldi.

"Benimkinde garip bir tat yok" dedim.

"Bu yemekte tuhaf bir şey var" dedi yüksek sesle. "Ne koydular bu yemeğe?"

Garson gelip adamı yatıştırmaya çalıştı. "Sorunu anlayamadım efendim" dedi garson, "ama isterseniz size başka bir tabak getirebilirim". Adam giderek iyileştiğini söylese de yemeğinin tadının hâlâ biraz acayip olduğunu düşünüyordu. Konuyu değiştirmek için annemin hastanede yattığı, kederli bir hikâye anlattım ve kalacak yerimin olmadığını söyledim.

"Benim evimde kalabilirsin" dedi. Sonra ona nasıl baktığımı görüp, "Fazladan bir yatak var" diye ekledi.

"Dalavere yok?"

"Hayır, asla" diye söz verdi. Hesabı ödedi, çıktık.

Dairesi pis bir mutfağı ve küflü gibi görünen bir halısı olan, ufacık tek odalı bir evdi. Ama oturma odası düzgün ve steril gözüküyordu. Yatağa dönüşen düz, kahverengi bir kanepe vardı. Gecelik gibi bir şeyler isteyip yatağa gömüldüm. O konuşmaya devam etti ama ben gözlerimi kapatıp uyuyormuş taklidi yaptım. Bir süre sonra yatak odasına gidip ışığı kapattı. Gece, bulana kadar yönümü şaşırıp sendelediğim tuvalete gitmek için uyandım. Tuvaletten çıkınca su içmek için mutfağa gittim. Mutfaktayken adam geldi. Suratı şiş ve kırmızıydı.

"Ne arıyorsun?"

"Su."

"Bence su aramıyorsun. Bence sen evin içinde dolanarak başka şeyler arıyorsun."

"Ne? Kafayı yemişsin."

"Yok canım, onlar böyle zannetmemi istiyorlar sadece. Deli falan değilim. Ne arıyordun sen? Kim gönderdi seni? Bir şey bulamadın, değil mi? Git söyle onlara, çalınacak şeylere yatırım yapmadım."

"Neyden bahsediyorsun? Beni kimse göndermedi, bir şey de aramıyorum."

"Yok yook. Sen gece gece bir gezintiye çıkmıştın. Beni aptal mı zannediyorsun? Seni sokaktan aldım, iyi niyetle evime getirdim; sense beni kandırmaya çalışıyorsun. Bu sefer hakikaten şaşırttılar. Bir zenci göndereceklerini tahmin etmezdim. Zenci bir casus."

"Zenci babandır" dedim, "Ve sen de kafayı yemiş bir orospu çocuğusun." Kıyafetlerimi giyerken bir taraftan da küfrediyordum.

"Casus, casussun" diyip durdu.

"Casus anandır ve cehennemin dibine kadar yolun var."

Kapıyı çarpıp çıktım ve sabahın çok erken saatlerine kadar sokakta zaman geçirdim. Güneş yükselmeye başlıyordu. Açık bir eczane bulana kadar yürüdüm. Diş fırçası, diş macunu ve olgun görünmemi sağlayacak makyaj malzemeleri aldım. Yandaki büfeden de İngiliz muffini ve çay sipariş ettim. Ne pahasına olursa olsun bir iş bulmam gerekiyordu. Bavulumu aldım, elimi yüzümü yıkayacak bir tuvalet buldum, kıyafetlerimi değiştirdim ve bavulu tekrar kontrol ettim. Birkaç gazete aldım. Bu sefer sistematik bir yol izleyecektim.

Garsonluk yapacak ve tezgâha bakacak birini arayan bir ilan gördüm. Böyle bir şey yapabilirdim. Restoran Brooklyn'in merkezindeydi. Sabah o tarafa giden ilk trene bindim, 8 buçuk gibi oradaydım. Kafeterya bir fabrika binasının içindeydi ve sadece işçiler geliyordu. Patron saçları beyazlamış, iri ve kaba saba bir herifti. Başta beni işe almaya pek hevesli gibi değildi. Ben de o acıklı hikâyeyi anlattım: Güney'den geldiğimi ve hastanedeki anneme yardım etmek için bir an önce işe girmem

gerektiğini söyledim. Uzunca bir süzdü. Sonra işe alındığımı ve hemen başlayabileceğimi söyledi. Otuz iki dişimle birden gülümsüyordum.

Sabahları salata ve sandviç, öğlen de diğer şeyleri hazırlayacaktım. Saat on civarıysa bütün adamlar kahve arası için geliyordu. Patron beni oradan oraya deli gibi koşturuyordu. Ekmek kızartıp çörek yağlıyor, bir taraftan da adamların siparişlerini alıyordum.

"Daha hızlı, daha hızlı" deyip duruyordu. Bana her hızlanmamı söylediğinde, bir insanın daha hızlı hareket edemeyeceği kadar hızlanıyordum. Sonra bana sürtündüğünü fark ettim. Elleri sürekli "kazara" arkama dokunuyordu. Elini çekiyordum ama bu sadece onu daha da pervasızlaştırıyordu. Ne zaman buzluktan bir şey almak için eğilsem ya da raflara uzansam ellerini elbisemin içine sokmaya çalıştı. En sonunda alçak ve kibar bir ses tonuyla, "Lütfen ellerinizi üzerimden çeker misiniz?" dedim.

"Neyden bahsediyorsun?" dedi şaşırmış gibi yaparak. "Sana hiçbir şey yaptığım yok."

Gün uzadıkça sesi daha çok yükselirdi. "Daha hızlı olamıyor musun?" diye haykırırdı. "O kıçı hareket ettir biraz." Bir süre bana dokunmuyor, sonra bir saat içinde eski numaralarına geri dönüyordu. Bir tür şakaymış gibi davranıyordu ama ortada bana zerre komik gelen bir şey yoktu. Öğle arası çok kalabalık oluyordu ve ben resmen uçuyordum. Öğleden sonra, akşamüstündeki kahve arası için hazırlanıyorduk ve sonrasında da akşam için hazırlıklar başlıyordu. Akşam yemeği 4 buçuk - 6 buçuk arasıydı, 7'de de çıkıyordum. Bu saatlerde artık yorgunluktan mahvolmuş oluyordum. Çalışmaya çok ihtiyacım vardı fakat patron beni elleyerek tepemi attırıyordu. Kesmesini söyleyince sırıtıp kollarını havaya kaldırarak, "N'apıyorum ben ya, ne yapıyorum ki?" derdi. Sonra yeni bir numara buldu: Külodumun lastiğini paket lastiği gibi çekip bırakmak.

"Kes şunu!" diye bağırdım bir seferinde. "Kes artık!"

"Neyi keşeyim? Ne yapıyorum ki ben?"

O gün akşam yemeği bittiğinde artık buna daha fazla katlanamayacağımı biliyordum. İşe ne kadar ihtiyacım olursa olsun o pisliğin ellerinin üzerimde gezinmesine izin veremezdim. Hazırlandım ve tam çıkmadan ona da söyledim.

"Artık ellerini kendine saklayabilirsin. İşten çıkıyorum. Buna katlanamayacağım."

"Ne demek, çıkıyorum? Kovuldun. Hem kıçına ağırlık bağlanmış gibi iş yapıyorsun hem de patronla nasıl konuşulacağını bilmiyorsun. Siktir git buradan."

"Paramı verin, gideyim."

"Sana hiçbir bok vermeyeceğim" dedi. "Çünkü bir bok yapmadın."

"Bakın, beyefendi, bana paramı vereceksiniz. Çok çalıştım ve paramı istiyorum."

"Hafta sonu gel."

"Hayır, o paraya şu an ihtiyacım var."

"Şu an bir şey vermeyeceğim dedim. Hafta bitince gel."

"Hayır, şimdi vereceksiniz. Paramı istiyorum!"

"Alamayacaksın."

"Polis çağırırım" diye blöf yaptım.

"Asıl defolup gitmezsen ben polis çağırırım" dedi.

"Bence paramı verseniz iyi edersiniz" diye tekrar ettim. Saldırgan ve her an üzerine atlamaya hazır bir hale geçtim.

Fabrikadan bazı insanlar gelip kafeteryanın arkasından bizi izlemeye başladı.

"Sesini yükseltme" dedi, iş birliği yapıp paramı ödeyecekmiş gibi davranarak. "Bak sana ne diyeceğim. Benimle arka tarafa gel, ben de sana artı bir gün için fazladan ödeyeyim. Hem belki işini elinde tutmana izin veririm, iyi çalışırsan birkaç bozukluk atarım."

"Seninle hiçbir yere gitmiyorum. Bana paramı ver!"

"Bak şimdi, niye böyle yapıyorsun?" diye sordu ellerini omzuma koyarken. Hınç doluydum ve köpürmeye hazırdım.

"Çek ellerini üzerimden!" diye bağırdım. "Nasıl bir it olduğunu kimsenin bilmesini istemiyorsun ama ben herkese anlatacağım. Paramı vermezsen, buna pişman edeceğim seni. Buradaki herkese senin nasıl bir pislik olduğunu anlatacağım." Fabrika tarafına, insanların çalıştıkları yere doğru yürümeye başladım.

"Tamam, tamam" dedi. "Al lanet olası paranı. Defolup git şimdi."

Arka taraftaki izleyenler neler olduğunu görmek için yakınlaştı. Adam kasaya gidip paramı saydı. Korkunç derecede yorgundum ve bir aptal gibi hissediyordum ama aynı zamanda iyiydim de. Hâlâ aynı teknedeydim ancak on üç dolar daha zengindim ve hiçbir beyaz zamparanın bedenime dokunmasına izin vermeyen bir özsaygım vardı.

Ucuz bir otel odası tutmaya yetecek param vardı. Bavulumu alıp bir otele yerleştim. Sanırım ismi Hotel Albert'ti. Kıyafetlerimi asıp duş aldıktan sonra bir şeyler yiyeyim dedim. Aşağı kattaki lobide süslü püslü, uzun boylu ve irice bir siyah kadın duruyordu. Aralarda gümüş rengi gölgelerin seçildiği siyah saçları, takma kirpikleri ve yüzünde çok fazla makyaj vardı.

"Ah, şu güzelliğe bak!" dedi, doğrudan bana bakarak. "Lütfen söyle, nereden geldin buraya? Yoksa doğruca Alabama'dan mı? Peki ne tarafa gideceksin, tatlım?"

Sadece baktım ona.

"Konuşabiliyor musun canım? Nereye gidiyorsun?"

"Yemek yiyeceğim" dedim ürkerek.

"Nerede yiyeceksin aşkım?"

"Bilmiyorum."

"Peki, gel benimle canım. Birlikte yiyelim. Açlık krizi geçiriyorum şu anda."

Orada ona bakarak durdum.

"E haydi canım? Yetersiz beslenmeden ölmemi istemiyorsun herhalde? Çin yemeği sever misin?"

"Evet" dedim, neden benimle bu kadar ilgilendiğini ve otelde yeni olduğumu nasıl bildiğini merak ederek. Bir Çin restoranı-

na varana dek yürüdük. Yol boyunca durmadan konuştu. Bir anda ne kadar az param olduğunu hatırladım. Aslında sosisli sandviç gibi bir şey yemeyi planlamıştım.

"Bak" dedim ona, "burada yiyecek kadar param yok. Lüks bir yere benziyor, bense şu an biraz batmış durumdayım. Belki başka zaman yeriz birlikte".

"Dinle tatlım" dedi "seni yalnız başına yiyeyim diye buralara kadar getirmedim. Tek başıma yemek yemekten nefret ederim, o yüzden bana mahkûmsun. Ne yapalım, senin gibi bir çulsuza yemek ısmarlayacağız gibi görünüyor".

Minnettardım. Bayan Shirley'nin (kendine böyle diyordu) muhabbeti harikaydı. Hem elit hem de kasabalı ağzıyla konuşabiliyordu. Georgia'lıydı fakat epeydir New York'ta yaşıyordu. Çingene olduğunu söylüyordu ama uzun süre Kasaba'da kalmıştı. Menüde gördüğüm en ucuz şeyi söyledim: Çin türlüsü.

"N'apmaya çalışıyorsun sen bakayım?" dedi. "Beni gıcık etmeye mi çalışıyorsun? Şimdi kulaklarını aç ve sipariş nasıl verilir, dinle." Çok fazla şey söyledi ve hepsi geldiğinde resmen bir şölen verdik. O kadar fazla yemeği bitirme ihtimalimiz yoktu.

"Hah, şimdi oldu" dedi. "Bu hatun gününe başlayabilir." Garson gelip başka bir şey isteyip istemediğimizi sordu.

"Seni sipariş edemiyorsak" dedi göz kırparak, "hesabı rica edeceğim".

Uzun, zayıf Çinli bir adam olan garson kızarıp aceleyle yanımızdan ayrıldı. Bu epey gözü pek bir hatun, diye düşündüğümü hatırlıyorum.

"Ne zaman çıkman gerekiyor odadan?" diye sordu Bayan Shirley.

"Yarın."

"Sonra ne yapacaksın?"

"Başka bir iş bulacağım" dedim. Sonra ona kafeteryadaki işimden bahsettim. Kahkahalarla güldü.

"Peki hayatım, söyle bana" diye sordu, "ne sikimden kaçıyorsun? Ya da nereye kaçıyorsun?"

Hastanedeki annemle ilgili acıklı hikâyeyi anlattım.

"Benim bu saçmalığa inanacağımı düşünmüyorsun herhalde?"

Yemin üzerine yemin ettim.

"Ben salak değilim tatlım. Senin bir şeylerden kaçtığını anlayabilecek kadar uzun süredir bu sokaklardayım. Eğer söylemek istemezsen de o senin bileceğin iş. Ama seni sevdim ve sana yardımcı olmak isterim." Şükran doluydum ve ne diyeceğimi bilemiyordum, dolayısıyla bir şey söylemedim.

"Bak, benim Bleecker Sokağı'nda çalışan bir arkadaşım var. Bir süreliğine izin almak istiyor ama işini kaybetmekten de korkuyor. Bence o gelene kadar onun yerine çalışabilirsin."

"Olur" dedim. Her şey kabulümdü, yani neredeyse her şey. Bahsettiği kafeye girdiğimizde sıska, beyaz bir herif yaklaştı yanımıza.

"Oturun, keyfinize bakın. Ben iki dakikaya geliyorum."

Yuvarlak küçük bir masaya oturduk.

"Espresso ister misiniz?" diye sordu adam.

"Tabii" dedi Bayan Shirley. Adam, siyah şeyden iki fincan doldurup getirdi. Bir yudum aldım ve boğuluyorum zannettim. Miss Shirley kırıldı gülmekten. "Görüyorum da elinden tutup gösteren olmamış. Seni eğitmem gerekecek."

Sıska adamın işini dört günlüğüne ben devraldım. Neler yapmam gerektiğini gösterdi. "Eğer unuttuğun bir şey ya da bir sorun olursa kaptana sor" dedi, kolları dövmelerle kaplı bir adamı göstererek. Ertesi gün akşamüstü 4'te başlayacaktım. Hâlâ önümüzdeki günler için otelin parasını nasıl ödeyeceğimi düşünüyordum çünkü adam izinden dönene kadar paramı alamayacaktım. Bayan Shirley'e endişelerimden bahsettim.

"Ben Freddie'yle konuşurum" dedi. "Bakarım benim iyi kalpli arkadaşıma bir güzellik yapacak mı diye. Olmazsa da bana gelip yerde uyuyabilirsin." Otele geri dönüp Freddie'yi bulduk, başta yanaşmadı. Bayan Shirley pazarlık etmeye çalışıyordu.

"Ne kadar paran var?" diye sordu Freddie.

"On beş dolar."

"Tamam, on dolarını ver, geri kalanı da borç olsun, bir hafta kalabilirsin."

Parayı verdim, Freddie odamı değiştirmesi gerektiğini söyledi. Benim için sorun değildi. Ufacık bir odaydı ama en azından tuvaleti vardı ve haftanın geri kalanında uyuyabileceğim bir yerdi işte. Miss Shirley'e çok çok çok minnettardım.

"Pekâlâ" dedi bana, "şimdi güzelce bir uyku çek. Bu hatunun işe gitmesi gerek".

"Nerede çalışıyorsun?"

"Nerede çalışmam gerekiyorsa" dedi. "Nerede iş varsa."

Köpek gibi yorulmuştum ve yatağım çölde bir vaha gibiydi. Ertesi gün öğleden sonra uyandım. Saat neredeyse 1 olmuştu. Duş aldım, giyinip bir şeyler yemek için dışarı çıktım. Sonra otele dönüp Bayan Shirley'nin kapısını tıklattım. Kapıyı elinde bir tıraş makinesiyle açtı. Neredeyse bayılacaktım. Suratını tıraş ediyordu. Bayan Shirley bir erkekti. Tepkimi görünce kahkahalara boğuldu.

"Daha öğreneceğin çok şey var şeker." İkimiz de oturup katıla katıla gülmeye başladık.

O öğle sonrası işe erken gittim. İş çok kötü değildi ve istediğimi yiyebiliyordum ki bu da akşam yemeğine para vermemek anlamına geliyordu. Bahşişler fazla değildi ama adam izinden dönene kadar bana yeterdi.

Amerika'nın herhangi bir yerindeki herhangi bir siyah kadın size beyaz erkeklerin ona nasıl asıldığını, hangi yollarla tacizde bulunduklarını anlatabilir. Beyaz erkeklerin çoğu bütün siyah kadınları potansiyel fahişe olarak görür. Kasaba'da bu durum her yerdekinden on kat daha kötüydü. Beyazların ıslığını yemeden, takip edilmeden bir köşeden diğerine gitmek neredeyse imkânsızdı. Bir sabah parkta, Harlem'deki evlerinden kaçıp Kasaba'da bir oda tutmuş, benim yaşlarımda bir çiftle tanıştım. Onlara benim de evden kaçtığımı söyledim, kaynaştık. Hemen beyaz erkeklerin siyah kadınlara yaklaşımı üzerine tartışmaya başladık.

"Haklısın" dediler kıkırdayarak. "Ama biz onların hakkından gelmesini biliyoruz."

"Gerçekten mi?" diye sordum.

"Aynen. Onları bir güzel söğüşlüyoruz."

"Nasıl?" diye sordum. Anlattılar ve kahkahalarla gülmeye başladım. Murphy numarası deniyordu ve zekice bir dolaptı.

"Denemek ister misin? O soluk suratlılar kanar sana."

Denemeye hevesliydim çünkü "büyük" para koparılıyordu ve Bayan Shirley'e ödemem gereken bir borcum vardı. Ayrıca kendime kalacak doğru dürüst bir yer bulmam gerekiyordu. İlk gece işten çıkıp parkta Pat ve Ronnie'yle buluştum. Pat ve ben oltadaki yem olacaktık, Ronnie de güvenliği sağlayacaktı. Birbirimizi rahat görebilmek için hepimiz sokağın farklı taraflarında yürümeye karar verdik. Yaşımı büyük gösterecek bir makyaj yapıp ona göre giyinmiştim. Beş dakika sonra beyaz bir adam geldi yanıma. Yürüyüşümü çok beğendiğini ve beni bir yerlere götürmek istediğini söyledi.

"Ben bir partiye gidiyorum aslında" dedim. "Bomba gibi bir parti olacak."

"Öyle mi? Nasıl bir parti bu tam olarak?"

"Nasıl olmasını istersin?"

"İki kişilik!" dedi.

"Çok güzel özel odaları olan ve çok da pahalı olmayan bir yer biliyorum. Özel bir gece kulübü. Ama önce üye olmak gerekiyor."

"Ne kadar lazım?"

"On beş oda, on beş üyelik için, on beş de bebek bakıcısı için."

"Anne olacak yaşta göstermiyorsun."

"Bakıcı kız kardeşim için."

Ücretle ilgili biraz tartıştık, çok fazla olduğunu söylüyordu. Ben de ona aslında bu işten kârlı çıktığını, çünkü bir kere üye olduğunda yıl boyunca istediği zaman oraya gidip kafa dağıtabileceğini anlattım. En sonunda ikna oldu. Binaya gel-

diğimizde yukarı çıkıp ödeme yapabilmem için parayı bana vermesini söyledim.

"Bu arada" dedim, "Ne işle uğraşıyordun? Bu insanlar yeni üye alırken titiz davranıyorlar."

"Bankada çalışıyorum." Suratından yalan söylediği anlaşılıyordu.

"Hemen geleceğim, bir yere kaybolma."

Merdivenleri koşarak çıktım ve çatıya açılan küçük kapıyı ulaştım. Arkamdan dikkatlice kapattım. Varmam gereken binaya kadar yaklaşık on çatıdan geçtim. Kapıyı denedim. Hareket etmiyordu. Biri kilitlemişti. Yandaki çatıya geçtim. Şansıma kapı açıldı. Merdivenlerden aşağı koşturdum ve adamın durduğu yere yakın bir köşeden dışarı çıktım. Aceleyle Pat ve Ronnie'yle buluşacağım yere yürüdüm.

"Nasıl gitti?" diye sordular.

"Tereyağından kıl çeker gibi" diye cevap verdim.

"Tamam, hadi bir kere daha yapalım." Adamla tekrar karşılaşmaktan korkuyordum.

"14. Sokak'tan gideriz. Orada da mimlediğimiz bir bina var."

"Tamam" dedim, "ama önce kontrol edelim". Bir öncekinde kapıyı açamadığımı anlattım. Yeni yere gidip kontrol ettik ve 14. Sokak'a geçtik. Yirmi dakika içinde Pat ve bana birer balık geldi. Birbirimizle karşılacağız diye ödüm kopuyordu. Ben benim adamı binaya sürükledim, parayı aldım ve aceleyle buluşma yerine geçtim. Bekledim, bekledim. Sonsuzluk gibi bir zaman geçti. Pat beni adamla birlikte görüp aklıselim davranarak başka bir binaya yönelmiş. En sonunda hepimizin keyfi yerindeydi.

"Gördün mü ne kadar kolaymış?" diye sordu Pat.

"Evet, çocuk oyuncağıydı."

Parayı bölüştük. Her birimiz 45 dolar kazanmıştık. Apar topar otele döndüm. Bayan Shirley oradaydı, bir şeyler içmek için odasına çıktık. Kendimi milyoner gibi hissediyordum. Kafede kazandığım paraya ek olarak 45 dolar daha kazanmıştım. Desteyi çıkarıp Bayan Shirley'e olan borcumu ödedim.

"Söyle bakayım kızım, zengin bir amcan falan olmadığını biliyoruz. Nereden buldun bu kadar parayı?"

Ona her şeyi anlattım. Çok havalı hissediyordum.

"Kızım, sen delirdin mi? O heriflerden biri seni dışarıda görürse ne yapar biliyor musun? Bak bu insanlar seni zerre tınlamazlar. Bu sokaklar seni çiğ çiğ yer. Burada tecrübe konuşuyor. Sen evden kaçtın, değil mi?"

"Evet" dedim. "Kaçtım."

"En başta anlamıştım. Bak canım, seni zorla evine geri gönderemem. Böyle bir şeyi yapacak olsam yine kaçarsın. Ama burada zamanını ve hayatını boşa harcıyorsun. Kimsenin seni düşündüğü falan yok. Vampir gibi kanını emmek istiyorlar sadece. Sen akıllı bir kızsın. Eve dönüp okulunu bitir."

"Asla eve dönmem."

"Peki. Ama buralarda yaşamak istiyorsan biraz aklı başında davranmayı öğrenmen lazım. Kimsenin seni kullanmasına ve aptal yerine koymasına izin verme. Ya o adamlardan biri manyak çıksaydı ve seni yukarıya kadar takip etseydi? Ya diğer kapı da kilitli olsaydı? O sözümona güvenliğiniz neredeydi? Bana on beş dolar için hayatını tehlikeye atacağını mı söylüyorsun? Bak kızım, Kasaba'nın şakası yoktur. Burada senin gibi genç kızları öldüren manyak herifler var. Bir tanesi kızların memelerini kesiyormuş. Bence o Ronnie denen çocuğun tek istediği, pezevenklik yapmak. Baksana parayı kazanmak için kılını bile kıpırdatmamış. Aklını kullansan iyi edersin."

Bayan Shirley neyden bahsettiğini biliyordu. "Peki ne yapacağım Bayan Shirley? İş bulmanın ne kadar zor olduğunu biliyorsunuz."

"Merak etme tatlım. Ben bir şey bulacağım sana."

Ertesi gün lobiye indiğimde Freddie resepsiyonda duruyordu. "İş aradığını duydum" dedi.

"Evet."

"Barmaidlik yapmayı biliyor musun?"

"Hayır" dedim.

"Peki, 3. Sokak'ta Tony's'e git, Chuck'ı bul. Seni benim gönderdiğimi söyle."

"Teşekkürler. Çok sağ olun." Tony's'e gittim ve Chuck'la konuştum. "Eleman eksiğiniz var mı?" diye sordum.

"Tabii, senin gibi tilkiler için her zaman yerimiz var" deyip güldü. "İşleyişi biliyor musun?"

"Hayır."

"Gece başına on beş dolar. Ayrıca her içki için yirmi beş sent, her şampanya şişesi için de bir dolar alacaksın."

Boş boş suratına baktım.

"Senin işin orada oturup güzel görünmek, müşterileri memnun etmek ve sipariş vermelerini sağlamak. Akşam sekizden sabah dörtte mekân kapanana kadar çalışacaksın. İşten sonra ne yaptığın seni ilgilendirir, sadece bu saatler içinde iş ayarlama."

"Tamam" dedim dikkatle dinleyip. "Peki, akşama görüşürüz o zaman."

Otele geri döndüğümde Bayan Shirley'e yeni işimden bahsettim. "Pekâlâ, ama çok dikkatli olman gerekiyor. Her türden deli bulunur burada. Normal bir iş aramaya da devam et ki akşamları okula gidebilesin. Şimdi yukarı gel, sana yüzünü nasıl boyayacağını göstereyim. Böyle ucuz kadınlara benzemişsin."

Sekize on kala Tony's'deydim. Chuck beni barmaidle tanıştırdı. İsmi Joyce'tu. "Bir dakika buraya gelsene tatlım" diyip barın sonuna doğru gitti. Takip ettim.

"Viski kokteyllerini sever misin?"

"Severim herhalde. Hiç denemedim."

"N'aparsan yap, sarhoş olmamaya bak. Ben senin içkilerine viski koymayacağım. Eğer şüpheleneceğini bildiğim bir müşteri gelirse standart kokteyl vereceğim. Onun dışında viskili istersen siparişi verirken kollarını birleştir. Şampanya konusunda yapacak pek bir şeyim yok. Sürekli adamın bardağına doldurmaya çalışırım. Zaten şişeler de küçük."

"Tamam. Teşekkür ederim."

Bara geçip oturdum. Birkaç dakika içinde iki beyaz herif geldi. Yakınıma oturup sürekli bana bakmaya başladılar.

"Bir şeyler içmek ister misin?"

"Olur" diye cevap verdim.

"Ne içersin?"

"Viski kokteyli." Ve böylece hiç bitmeyecekmiş gibi gelen viskisiz viski kokteylleri geçidi başladı. Bir noktada kokusu midemi bulandırmaya başladı. Arada bir barmaidden kokteyle viski koymasını istiyordum ama hiçbir zaman sağlam bir içici olmamışımdır.

Müşterilerin çoğu hayatlarında biraz heyecan arayan beyaz heriflerdi. Çoğunu kaba, sıkıcı ve tekinsiz bulurdum. Barda oturup sırf kendimi eğlendirmek için değişik hikâyeler uydururdum. Bu hikâyelerin bir amacı da onlara harcayabilecekleri kadar harcatmaktı. Eğer adam acıklı bir hikâyeye kanıp para verecek gibiyse salya sümük bir şey patlatırdım. Diğer zamanlardaysa New York Üniversitesi'nde öğrenci olduğumu söylerdim. Bu onların küstahlıklarını biraz kırardı. Genellikle bölümümü sorduklarında matematik derdim çünkü insanlar matematikle ilgili hiçbir şey bilmiyordu. Ta ki bir gece adamın biri bana integral ve sanal sayılarla ilgili sorular sorana kadar. Ne dediğiyle ilgili tek bir fikrim yoktu. Meğer New York Üniversitesi'nde matematik öğretiyormuş.

"Yalan söylediğini biliyorum" dedi bana.

"Tabii ki yalan söylüyorum. Bir konsomatrisin hayatı kime ilgi çekici gelir ki?"

Adam kahkahalarla güldü. "Bu bir içkiyi hak ediyor işte" dedi. "Hanımefendiye bir içki daha lütfen." Sonra (ona Bay Matematik diyordum) sohbet etmek için sık sık gelmeye başladı. Bir sürü içki ısmarlardı ve oturur gülerdik saatlerce.

"Tezin nasıl gidiyor?" diye sorardı.

"İyi" derdim. "İkiyle ikinin dört etmesinin toplumsal önemi üzerine kronolojik bir çalışma yapıyorum."

Birkaç müdavimim vardı. Çoğu da dert anlatmaya geliyordu. Dertleri ya işleri ya da karıları oluyordu. Bazıları içmek için eşlik edecek birini arıyordu, bazılarıysa genç bir kızı baştan çıkarmak için uğraşmaktan hoşlanıyordu.

Diğer kızların çoğu fahişeydi. Olmayan azınlık da ya ek iş olsun diye oradaydı ya da alkolikti. Kadınların çoğu bana çok iyi davranıyor, beni koruyordu. Fahişeler beni seviyordu çünkü etrafa hiç çaktırmadan onlara sürekli iş paslıyordum. Kısa sürede orada düzenli çalan caz dörtlüsündeki müzisyenlerle arkadaş oldum. Cazı çok seviyordum ve yaptıkları müzikten ne kadar keyif aldığımı onlara da gösteriyordum. Özellikle piyanistle yakın bir ilişki kurduk. Ona "abi" diyordum, beni koruyup kolluyordu. Bar kapanınca o ve bazen gruptan birileri daha beni evime kadar bırakırdı. Hava yağmurluysa taksiye bindirirlerdi. Kapanma saatleri en zor saatlerdi. Bazı adamlar içki ısmarlayınca sohbetten başka şeylere de hakları olduğunu zannediyordu. Ama Chuck iyi bir fedaiydi ve sorunu ciddileşmeden sezebiliyordu. Bir adam zıvanadan çıktıysa Chuck adamın yanına gider, benim gruptaki adamlardan birinin kız kardeşi olduğumu ve eğer bana saygıyla yaklaşmazsa bunun bedelini ödeyeceğini söylerdi.

Mekâna bazen hakiki ucubeler gelirdi. Tony's'de çalışan neredeyse tüm kadınların külotlarını tanesi 15 dolardan satın alan bir adam vardı. Külotlarla ne yaptığını sordum. Gülüp dairesinin duvarlarına astığını söyledi. Kızlara anlattığımda kahkahalara boğuldular.

"Kızım, inanıyor musun sen buna? O herif onları evine götürüp kokluyor. Koklayan ucube o."

Tony's'deki her kadının dikkatli olması gerekiyordu. Gelen bazı adamlar ciddi anlamda tehlikeli kişilerdi. İşlerin az olduğu ve mekânda pek müşterinin olmadığı gecelerde, kadınlar

karşılaştıkları kaçık heriflerle ilgili korku hikâyeleri anlatırdı. Yaşıma göre yapılıydım. Makyajla birlikte genellikle on sekiz yaş sınırına takıldığım olmazdı. Herkese on dokuz yaşında olduğumu söylüyordum. Beyazlar hiç sorgulamıyordu ama siyahlar er ya da geç söylediğimden daha küçük olduğumu anlıyordu. Hatta bazıları evden kaçtığımı sezip bir köşeye çeker ve eve dönmem için ikna etmeye çalışırdı. Bir süre sonra mekânda çalışan tüm kadınlar bir sevgilim olmadığı için dalga geçmeye başladılar.

"Bu kız erkekleri de sevmiyor, kadınları da sevmiyor. İşte parmaklarını konuşturmayı seven bir kız!"

Benimle dalga geçtiklerinde sürünerek bir deliğe girip saklanmak isterdim. Ben utandıkça onlar daha da çok gülerdi. Gruba yeni bir bas gitarist gelmişti ve ondan saniyesinde hoşlanmaya başlamıştım. Âşık olduğuma emindim. Kısa süre içinde herkes anladı ama basçı hiç pas vermiyordu. İlgisini çekecek her şeyi yaptım, o da beni umursamamaya devam etti. Barın kapanmasına yakın beyaz kız arkadaşı gelir ve birlikte çıkarlardı. O kızdan nefret ediyordum. Çok ukala bir tipti. Bir hafta içi akşamı dışarıda şakır şukur yağmur yağıyordu ve mekân boştu. Basçı, "Senin için bir şarkı yazıyorum. Duymak ister misin?" dedi. Bayılacak gibi oldum. Otuz iki dişimle gülümsüyordum.

"Evet, isterim."

Da da da ta ta da da de de.
Da da da ta ta da da de de de jailbait[2]!
Da da da ta ta da da de de,
Da da da ta ta da da de de de jailbait!

2. Henüz reşit olmamış genç kızlar için kullanılan aşağılayıcı ifade. Jail (hapis) ve bait (tuzak) kelimelerinin birleşimiyle oluşmuştur. (ç.n.)

Grubun kalanı da katıldı, "Jailbait, jailbait!" Ve sonra bütün mekân gülmekten kırıldı. Utançtan orada ölebilirdim. Böylece platonik aşkım sona erdi. Gerçi sonradan düşündüğümde ben de gülmüştüm.

Kasaba'da tanıştığım birçok siyah adam beyaz kadınlara tutuluyordu. Bazıları gelip suratıma "siyah hatunla işim olmaz, bana beyaz gönderin" derdi. Sebebini sorduğumda beyaz kadınların daha tatlı ve anlayışlı, siyahlarınsa talepkâr ve şirret olduğunu söylerdi. Beni çileden çıkaran şeylerden biri de siyah kadınlara oynak demeleriydi. "Zenci kadınlar nasıl oynak, nasıl şeytandır, bilirsin..." Bu adamların çoğu beyaz bir kadına ulaşmak için beni çiğner geçerdi.

Bazen bu kadar yetişkinin arasında olmaktan çok bunalırdım. Eski mahalleme gider ya da Pat ve Ronnie'yle buluşurdum. Bir gün şehir merkezinin dışındaki bir partiden bahsettiler. Yaşıtlarımla vakit geçirmek için yanıp tutuşuyordum, Chuck'tan o gece için izin aldım. Partiye vardığımızda ortam sıkıcıydı, Pat ve Ronnie biraz ot bulmak için dışarı çıktı. Onlar otu çok seviyorlardı ama ben biraz çekiniyordum. Uzun süre geri gelmelerini bekledim. Sonra çok hoş bir çocukla partinin ne kadar sıkıcı olduğu üzerine konuşmaya başladım. İlerleyen saatlerde başlayacak bomba bir partiden bahsediyordu. Bense Pat ve Ronnie'yi bekliyordum ama geleceğe benzemiyorlardı.

"Benimle partiye gelsene?" diye sordu çocuk. "Benim evimde. Çok eğlenirsin."

En sonunda geleceğimi söyledim. Çok iyi birine benziyordu. Doğu Harlem'e yakın konutlarda oturuyordu. Evine vardık, kimse yoktu. Gitmeye yeltendim ama arkadaşlarının beyzbol maçına gittiğini ve birazdan geleceklerini söyledi. Kısa süre içinde gerçekten zil çaldı ve tüm o insanlar içeri girdi. Bir dakika sonra hepsinin erkek olduğunu fark ettim.

"Bir bakar mısınız?" dedi çocuk. Birkaç dakikalığına hepsi başka bir odaya geçti. Döndüklerinde birbirlerine fısıldayarak

konuşuyorlardı ve bir şeylerin peşinde olduklarını görebiliyordum.

"Kızlar nerede?" diye sordum. "Ha, geliyorlar." Biri gelip yanıma oturdu. Elini bacağıma koydu. Çektim o pis eli.

"Yapma güzelim, niye böyle yapıyorsun?"

"Gelsene buraya" dedi başka biri. Bir şeyler yanlış gidiyordu. Neyin peşindelerdi bilmiyordum ama planladıkları bir şey vardı. El çantamı ve hırkamı aldım.

"Ben gidiyorum."

"Hayır güzelim, hiçbir yere gitmiyorsun."

"Gitmem lazım." Kapıya doğru yürümeye başladım. Birisi kolumdan tutup çekti.

"Otur oturduğun yere. Senin için bazı planlarımız var."

Artık biliyordum. Bana tecavüz edeceklerdi. İnsanlardan dinlemiştim ama benim başıma geleceğini hiç düşünmezdim. Bir süre kıpırdamadan oturdum. Sonra aniden kapıya doğru sıçradım. Tutmaya çalıştılar ve ben de vurmaya, tekme atmaya başladım. Uzun süren bir kavga olmadı çünkü bir dakikada yere yatırdılar. Eteğimi çekiyor, bluzumu çıkarmaya çalışıyorlardı. Çığlık attım, ağladım.

"Kes sesini kaşar" dedi birisi suratıma tokat atmadan önce. Bana acımaları için yalvardım. Bakire olduğumu söyledim.

"Her şeyin bir ilki vardır güzelim" diye alay etti aralarınan biri. Yalvardım, haykırdım, ağladım. Bu kadar kalpsiz olduklarına inanamıyordum. Ama öylelerdi. Beni oraya getiren çocuk başka bir çocukla kimin ilk olacağını tartışıyordu. İnanamıyordum olanlara. Bir kâbusun içindeydim. Bir insan değilmişim gibi kendi aralarında tartışmaya devam ediyorlardı, ben bir "şey"mişim gibi. Çok korkuyordum ve kandırılmış hissediyordum, bu çocuğa güvenmiştim. Aralarındaki tartışma alevlendi. Kavga edip birbirlerini öldürmelerini istedim. Bana acımaları için yalvarıyordum. Hiçbiri benimle ilgilenmiyordu. Biri halime üzülmüş gibi yaparak yanıma geldi.

"Merak etme bebeğim, göreceksin senin de hoşuna gidecek."

"Tamam" dediğini duydum beni oraya getiren çocuğun, "ilk sensin abi". Diğer çocuk bana doğru yürümeye başladı. Zıpladım ve koşmaya çalıştım ama köşeye sıkıştırmışlardı. Bir başkası beni yakalamaya çalıştı ve bu sırada bir kül tablasını yere devirdi.

"Abi dikkatli ol" dedi evin sahibi. "Evin ağzına sıçarsak annem beni öldürür."

Bu bana bir ipucuydu. Bir vazoyu kapıp duvara fırlattım. Lambayı da aldım ve çığlık atmaya başladım.

"Beni alt edebilirsiniz ama önce ben senin annenin evini mahvedeceğim." İlk olmaya hak kazanan bana doğru sıçradı ama kaçırdı. Masayı tekmeledim, yere saksı düştü.

"Geri çekil! Geri çekil!" diye bağırdım.

Ev sahibi çocuk diğerini tuttu kollarından.

"Yapma abi, annem öldürecek beni."

"Geri çekil! Geri çekil!" diye bağırdım tekrar. "Lambayı şu aynaya fırlatırım." Kanepenin arkasında duvara asılı büyük bir ayna vardı. "Çıkar onları buradan. Çıkar onları yoksa bu evin altını üstüne getiririm." Titriyordum, ağlıyordum ve çok ciddiydim. O evi öyle bir hale getirirdim ki kimse tanıyamazdı. "Çıkar onları buradan" dedim masayı tekmeleyerek.

"Haydi" dedi çocuk. "Herkes çıksın, annem kafayı yiyecek görünce."

"Seni manyak orospu" dedi içlerinden biri. "Haydi atlayalım üzerine, fazla zarar veremez."

"Adamın evi sonuçta" diye hak verdi bir diğeri. "Haydi gidelim."

"Çıkar şunları!" Ciğerlerimin en derinlerinden koparıyordum çığlığımı.

"Sorun değil, bebeğim" dedi biri de. "Biz seni bekleriz dışarıda."

Sonsuzluk gibi gelen bir süre sonra gittiler. Sadece beni oraya getiren çocuk kaldı. Üzerime atlamanın bir yolunu bulmaya çalıştığını görebiliyordum.

"Sakın yaklaşayım deme. Geride dur." Bir sonraki hamlemi bilmiyordum. Hepsi dışarıda beni bekliyordu. Polisi arayamazdım çünkü polis beni arıyordu.

"Geri çekil" dedim yaklaşmaya çalışan çocuğa. "Tamam, şimdi kapıdan uzaklaş." Ellerimde hâlâ lamba ve bir şey daha vardı tuttuğum. "Geri git" dedim dairenin arka kısmını kastederek, "yoksa evini haşata çeviririm". O geri gidince kapının deliğinden baktım. Girişte kimse yoktu. "Aşağı tarafta bekliyorlar" diye düşündüm. "Kapıya gel" diye bağırdım. Kapıya doğru yürüdü. "Şimdi çık, komşulardan birinin kapısını çalıp bir yetişkin getir buraya."

"Ne?"

"Duydun pislik. Hadi kıpırda."

"Benim fikrim değildi ki. Ben yapmak istemedim, yapmak zorunda kaldım."

"Ağzından çıkan saçmalığı dinlemeyeceğim. Şimdi siktirip çık buradan yoksa burayı öyle bir hale getiririm ki annen kendi evini tanıyamaz."

"Lütfen" dedi çocuk.

"Ne lütfeni?" diye bağırdım. "Çıkıp o kapılardan birini çalmazsan evini unut."

Kapının önüne çıktı. Kapıyı arkasından çarpıp delikten izledim. Bir kadın gelmeyi kabul etti, kapıyı açıp bana yardım etmesi için yalvarmaya başladım.

"Lütfen hanımefendi yardım edin. Bana saldıracaklar" diye tekrar bağırarak ağlamaya başladım. Elimde hâlâ lambayı tutuyordum. "Beni aşağıdaki metro durağına ya da taksilerin oraya kadar götürür müsünüz?"

"Ne oldu sana canım?"

"Bana tecavüz etmeye çalıştılar."

Kadın önce bana sonra çocuğa baktı. "Bir dakika burada bekle tatlım" dedi. Sonra kocasıyla birlikte geldiler. "Merak etme, hiçbir şey olmayacak sana." Beni sokağın aşağısına götürüp taksiye bindirdiler.

O geceki çocukları sonradan çok düşündüm. Onlardan nefret ediyordum ama onların benden neden bu kadar nefret ettiğini anlayamıyordum. Herkes itin iti yediğinden bahsediyordu. Dünyada her tip insan vardı ve çoğu mutsuz görünüyordu. Herkes kendi küçücük yaşantısının içinde ve kimse kimseyi umursamıyor gibiydi. Sartre'ın bir oyununu okumuştum. Oyun, "Cehennem başkalarıdır" sözüyle bitiyordu. Bir süre bu fikre katıldım.

Ben büyürken erkeklerin toplu ilişkiye girmesi ya da kızlara toplu tecavüz sık rastlanan şeylerdi. "Sıradan geçirmek" deniliyordu. Belirli bir tip kurban yoktu ortada, yanlış zamanda, yanlış yerde olan kızların başına da geliyordu. Erkekler bundan bir şaka ya da bir oyun gibi bahsediyordu. Biraz eğlenmek için yaptıkları bir şey gibi... Eğer bir kız parkın yanlış tarafında, olmaması gereken bir yerde ya da yanlış bir sokaktaysa erkeklerin hedefiydi. O zamanlar oğlanların kızları küçük düşürmesi ve sokakta onlara küfretmesi çok rastlanır bir durumdu. Kızlarla yatağa girip ertesi gün onlardan birer eşya gibi bahsetmek de normaldi. Çocuklarının babaları olduklarını inkâr etmek sıradan bir olaydı. Ve kızları dövüp hırpalamak günlük hayatlarının bir rutiniydi. Kızlarsa kendilerini ağırdan satmaya çalışırlardı.

"Cebinde parası yoksa uğraşamam valla."

"Arabası yoksa, bye bye."

Kızlar ve oğlanların davranışlarını izledim, okudum, okudukça daha çok düşündüm ve emin oldum ki bu davranış biçimi, tarladaki kölelerin hayatlarının perişanlığını, efendileri yerine birbirlerinden çıkarmaya teşvik edildikleri zamanlara kadar uzanıyordu. Efendiler bize çirkin, insandan aşağı olduğumuzu, aklımızın çalışmadığını söyledi ve çoğumuz buna inandık. Siyahlar damızlık hayvanlar haline getirildi. Siyah bir kadın her

zaman herkes için kolay lokma oldu: Efendisi, eve gelen misafir ya da onu arzulayan herhangi bir taşralı beyaz. Efendisi onun damızlıklardan biriyle altı, diğeriyle yedi kere birlikte olmasını isterdi ki nüfus artsın. Siyah kadınlar, kadından daha aşağı görüldü; orospuyla beygir arası bir yerlerde... Siyah erkeklerse, beyazların siyah kadınlarla ilgili düşüncelerini içselleştirdi. Bana sorarsanız birçoğumuz hâlâ efendilerin ipleri elinde tuttuğu tarlalardaymışız gibi davranıyor.

Paçayı zor kurtardığım olaydan sonra herkese şüpheyle yaklaşmaya başladım. Kendimi düşürdüğüm durumlara çok dikkat ediyordum. Tony's'deki adamlarla konuşmaya devam ediyordum ama olay artık sadece işti. Sokaktaki hayat, şahit oldukça çirkinleşiyordu.

Bir gün 8. Sokak'ta yürürken teyzemin arkadaşlarından birini gördüm. İsmi Abbie ya da Addie'ydi ve bir araba ebadındaydı. Beni tanımamasını umarak kafamı başka yöne çevirdim.

"Joey! Joey!" diye bağırdığını duydum. Yürümeye devam ettim. Seslenmeye devam etti. Yürümeye devam ettim. Kolumdan tuttu.

"Ben seni tanıyorum" dedi. "Sen Joey'sin. Annenle teyzen seni merak etmekten telef oldular."

"Neyden bahsettiğinizi bilmiyorum" dedim. "Adım Joyce ve sizi tanımıyorum."

"Hadi ama Joey" dedi. "Beni kandıramazsın. Gel benimle de teyzeni arayalım." Kolumu sanki demir bir yumrukla kavradı. Kaçmayı düşündüm ama ona karşı şansım yoktu. Beni bir bara götürdü ve o teyzemi ararken kasanın orada oturmamı söyledi. Numarayı çevirmeye başlar başlamaz kestirmeden kapıya yöneldim. Tam tepemde dikilip o demir yumruğuyla tuttu beni. "Teyzen buraya gelene kadar hiçbir yere gitmiyorsun." Yarım saat içinde Evelyn mekâna gelmiş, beni soru yağmuruna tutuyordu.

"Neredeydin? Ne yapıyordun? Nerede kalıyordun? Nasıl para kazanıyordun? Ne yedin?" Evelyn hesap sorduğunda bu, bir avukatın çapraz sorgusuna benziyordu. Bir saat içinde çözülüp her şeyi anlattım. Onu kaldığım otele götürmemi istedi. Eşyamı topladıktan sonra resepsiyondaki adama "On üç yaşındaki bir kızı burada tuttuğunuzu biliyor muydunuz? Size çocuğu suça teşvikten dava açabilirim" dedi. Adam duyduklarına inanamıyormuş gibi bana baktı. Utançtan mahvoluyordum ama bir taraftan da tüm bunların sona erdiğine memnundum. Sokaklardan yorulmuştum. Büyük olmaktan sıkılmıştım ve tekrar çocuk olmak istiyordum.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kamau ve ben 28 Ocak 1973'te New York Güney Bölgesi'nde görülen banka soygunu davasından beraat ettik ve ben ertesi gün New Jersey'e gönderildim. Morristown Hapishanesi'ne vardığımda kapıda bir yığın haberci ve fotoğrafçı duruyordu. Morristown, Amerika'nın tipik küçük kasabası, cezaevi de mahkemeye iliştirilmiş çirkin bir binaydı. Orada benden başka birkaç kadın daha vardı ve onlardan uzakta tutuluyordum. Onları sadece hücremden çıkarılırken ve hücreme getirilirken görebiliyordum. Hepsi beyaz gibi görünüyordu, sonradan bir tanesinin siyah olduğunu öğrendim. Gardiyanlar dağlar kadar yaşlı kadınlardı ve ezelden beri orada çalışıyorlardı.

Hücrede bir televizyon ve bir radyo vardı. O kadar uzun süredir televizyonda haber izlemememiş ya da paraziti duyulmayan bir radyo kanalı dinlememiştim ki sevinçten çıldırdım. Sonra bir tığ canavarına dönüştüm. Zavallı annem ilk "eserlerimden" nasibini aldı. Cesur ve sadık bir kadındır, bu nedenle de işlerimi şahane bulduğunu söylemişti.

Yeni davada jüri heyetinde neredeyse hiç siyah üye olmadığını öğrendik. Can sıkıcı bir haberdi. Jüri üyeleri oyla seçiliyordu ve üye olmak isteyen adaylar, siyahların ve yoksulların menfaatlerini neredeyse hiç umursamadığı için, onlar da oy kullanmıyordu. Fakat oy kullanmamaları aynı zamanda jüri koltuğunda oturamamalarına da yol açıyordu. Adil bir dava olacağına dair ümit çok azdı. Davayı federal mahkemeye taşımaya karar verdik. İhtimal düşüktü fakat denemeye değerdi. Eğer davayı Newark'taki mahkemeye taşırsak en azından jüri üyeleri arasında birkaç siyahın daha olacağından emin olabilirdik.

Sayısız toplantı, sayısız strateji oturumları yapıldı ve sayısız kez mahkemeye gidildi. Morris vilayeti jüri aday heyetini ilk görüşümde ağır bir bunalıma girdim. Her grupta sadece iki ya da üç siyah üye vardı ve hemen tüm adaylar bir pembe dizi setinden kaçmış gibi görünüyorlardı. Giyinişleri değişikti ve New York insanlarından çok daha farklı bir havaları vardı. Morristown ülkenin en zengin on ilinden biriydi ve bu insanlara baktığımda buna bir kez daha inandım.

Büyük şehirlerdeki yoksul siyahların hangi şartlarda yaşadığını anlatsam karşılığında ne görecektim? Bir insanın siyah bir devrimciye dönüşümünü nasıl anlayacaklardı? Hayatları boyunca karşı geldikleri çok az şey olmuştu. Amerikan rüyasını paket halinde satın almışlar, siyahlar ve üçüncü dünya ülkelerinin vatandaşları için o rüyanın bir Amerikan kâbusu olduğundan bihaber yaşayıp gidiyorlardı.

Evelyn ile farklılıklarımızın üstesinden geldik ve o davaya geri döndü. Ray Brown ve Sundiata'nın avukatı Charles McKinney'le birlikte davayı federal mahkemeye götürmek için çok uğraştılar. Fakat federal hâkim tek duruşmada dosyamızı il mahkemesine geri gönderdi. Argümanlarımızı dinlememişti bile. Yani başladığımız yere geri döndük, Morris il jüri heyeti seçimine. Usandıracak kadar uzun sürdü. Sundiata'yla ikimiz uyuyakalmamak ya da sinirlerimiz bozulmuş halde katıla katıla gülmemek için bayağı direniyorduk. Sundiata'yı her gün göre-

bilmek benim için büyük bir manevi konfordu. Kendi aramızda küçük oyunlar ve şakalar uyduruyorduk. Genellikle jüri adaylarının dava hâkimine vereceği cevapları tahmin ederdik. Bayağı da iyiydik. Birine bakıp ne diyeceğini hemen hemen bilirdik. Bazıları salona çağrılmadan önce bize nefretle bakardı. Sanki bizim suçluluğumuzu haykırmak için sabırsızlanır gibi. Tam olarak neler olduğu konusunda son derece eminlerdi. Gazete ve televizyonlardan duyduklarını sayıp dururlardı.

"Paralı yolda tam nerede duruyordun?" diye bağırmak isterdim. "Seni göremedim!"

Bazıları da jüride kalma umuduyla bize sahte sahte gülümserdi. Nasıl oluyorsa, mahkeme salonunda tek bir geri kafalı yoktu. Hepsi de siyahlara karşı hiçbir önyargı beslemediğini söylüyordu.

"Hiç siyah arkadaşınız var mı?" diye sordu hâkim.

"Tabii ki var." Fakat hayatlarında hiçbir siyahı evlerine davet etmişler mi ya da bir siyahın evine gitmişler mi diye sorulduğunda cevap sektirmeden "hayır" oluyordu. Bir keresinde hâkim bir gruba hiç siyah birine zenci diye seslenip seslenmediklerini sordu. "Yani çocukken 'Ya şundadır ya bunda, zencinin badi parmağında.' derdik" diyen bir kadın hariç herkes "hayır" dedi. Sonra çoğu aynı şeyi söyledi. Bazen cevaplar o kadar düzmece olurdu ki şaka gibiydi. Ama şaka bizimle ilgiliydi.

Bir gün adamın biri sorgu sırasında hâkime gazetelerde davayla ilgili okuduklarını, televizyonda ve radyoda duyduklarını anlatmaya başladı. Sanki haberlere tesadüfen rastlamış, bu davayı takip etmemiş hatta hiç ilgilenmemiş gibi görünmeye çalışıyordu. Zaten sonrasında haberlerden etkilenmiş olabileceğini reddetti.

"Hiç *Target Blue* diye bir kitap duydunuz mu?"

Bir ya da iki gün önce savunma ekibi bu sorunun adaylara sorulmasını talep etmişti. Bir zamanlar New York Şehri Polis Departmanı halkla ilişkiler ve tanıtım müdürü olan Robert Daley, *Target Blue* adında bir kitap yazmıştı. Kitaptan bir alıntı,

davanın başlayacağı günlerde "tesadüfen" *New York* dergisinde yayımlandı. Bir-iki bölüm Siyah Kurtuluş Ordusu üzerineydi. Kitap sansasyon yaratma hevesi, asılsız suçlamalar ve bariz yalanlardan ibaretti. O iki bölümde bazı olayların ele alınışı çarpıtmanın da ötesine geçmişti. Benim de ismim geçiyordu. Daley birden çok polisin ölümünden sorumlu olduğumu ima ediyordu. Benden Siyah Kurtuluş Ordusu'nun "ruhu" diye bahsediyordu, "onları şiddete ve harekete zorlayan bir anaç simge". Ayrıca kitaba bakılırsa birden çok banka soygunum vardı ve bir takip sırasında el bombasıyla bir polis arabasını havaya uçurmuştum.

"*Target Blue* diye bir kitap okudunuz mu?"

"Şey, evet."

Savunma ekibi derhal hâkime ek soruların sorulması talebini iletti.

"Ne zaman okudunuz bu kitabı?"

"Aslında şu anda okuyorum." Sadece okumakla kalmıyor, aynı zamanda yukarı kattaki jüri odasında tutuyordu. Savunma ekibi soruşturma talep etmesine rağmen hâkim reddetti. Adamın kitabı diğerlerine göstermek için mahkeme binasına getirdiği ve aralarında bunun üzerine konuştukları açıktı. Avukatlarımızın yaptığı birçok itirazdan sonra hâkim, üye adayını ve yakın olduğu diğer adayları ihraç etmeyi kabul etti.

Bir gün Nazi partisinin mahkemenin dışında toplandığını; gamalı haçlar, kahverengi üniforma ve miğferlerle uygun adım yürüdüklerini söylediler. "Beyazların Gücü", "Polisimizi Koruyoruz", "İdam İsteriz" yazan dövizler taşıyorlardı. Destekçilerimizden birinin evinin önünde haç yakıldığına dair bir söylenti dolanıyordu. Günün sonunda neredeyse Nazilerle Morristown'da yaşayan çok az sayıdaki siyah birbirine girecekti.

Çok kişi bilmez ama Jersey'de Nazi ve Ku Klux Klan sayısı az değildir. Bazı arkadaşlarım oraya "yukarı Güney" der. Bu davada sonradan avukatlarımdan biri olacak olan Lou Myers, Mississippi'lidir. Bir gün bana tüm açıklığıyla Jersey'de bir

duruşmaya çıkmaktansa Mississippi'de her gün çıkmayı yeğleyeceğini söylemişti.

* * *

Anlayamıyordum. Giderek güçsüzleşiyordum. Sanki tüm enerjim akıp gitmişti. Sadece uyumak istiyordum. Gerçeklikle yüzleşmektense ondan kaçtığım için kendime sinirleniyordum. Tüm hayatlarını cezaevinde uyuyarak geçiren kadınlar görmüştüm. Aynı şeyin benim de başıma gelmesinden korkuyordum. Her şeye çok çabuk üzülüyor, her şeye abartılı tepkiler veriyordum. Eğer duruşma yoksa bütün gün uyuyor, yemek yiyor, televizyon seyredip radyo dinliyordum. Bir daha yemek yemeyecekmiş gibi yiyordum. Bu, sinirlerimin de yıprandığını gösteriyordu. Cezaevinde sinir bozukluğu ve can sıkıntısından on beş-yirmi kilo alan insanlar görmüştüm. Bir noktada sabırsızlıkla beklediğiniz tek şey, öğünde verilen yemek oluyor. Ve bu başlı başına zavallıca bir durum çünkü cezaevine girmiş herkesin bileceği gibi, yemekler berbattır. Ne var ki o dönem o berbat yemeği sanki anne yemeğiymiş gibi indiriyordum mideme.

Bir gün oturup egzersiz hareketlerimi yapmaya karar verene kadar ne gibi bir sorun olabileceği üzerine düşünmemiştim. On mekik bile çekemiyordum. Yapbozun parçaları bir araya geldi. Umutlanmaya çekiniyordum ama derinlerde bir yerde biliyordum. Adımdan ne kadar eminsem hamile olduğumdan da o kadar emindim. Ne yapacaktım peki? Bir doktora görünmem gerektiğini biliyordum ama doktora ne diyecektim? Sekiz aydır cezaevindeydim ve "Merhaba, ben sanırım hamileyim" demek garip olurdu. Hamile olup olmadığımdan emin olmak istiyordum ama değilsem de doktorun özel hayatımdan haberdar olması hiç tercih edeceğim bir şey değildi. Çünkü hamileysem tüm dünyanın bunu öğrenmesi uzun sürmeyecekti.

Ertesi sabah ilk iş cezaevi doktoruna gittim. Bütün belirtileri anlattım, ipucu üzerine ipucu verdim. Bana endişelenecek bir şey olmadığını, kabız olduğumu söyledi.

Zaman geçtikçe sabahları uyanmak zorlaştı. Beni yataktan kaldırmak için her şeyi denediler. Seslendiler. Tehdit ettiler. Parmaklıklara vurdular ve akıllarına gelen her şeyi yaptılar.

"Bu hücreye girmeyin" derdim onlara, gün ne kadar uzunsa o kadar kötücül hissederek. "Buraya gelip bana dokunacak olursanız kafanızı koparırım." Bunun blöf olmadığını herhalde anlamışlardı çünkü ben uyanana kadar olması gereken mesafeyi koruyorlardı. Bana el sürmedikleri sürece ne düşündükleri ya da ne söyledikleri umrumda değildi. Sadece yalnız kalmak ve uyumak istiyordum.

Mahkeme salonuna ne zaman uyanırsam o zaman giderdim. Hâkim sürekli geç kalmamla ilgili konuşur, avukatlarımı beni zamanında salona getirmedikleri için uyarırdı ama umutsuz vakaydım. Ne hâkimin ne gardiyanların ne de herhangi birinin dedikleri umrumdaydı. Sadece uyumak istiyordum.

Sundiata'ya ve bir-iki avukata hamile olduğumu düşündüğümden bahsettim. Bana aşırı faal bir hayal gücüm varmış gibi şaşkınlıkla baktılar. Giderek daha garip hissediyordum. Kırılgan ve tatsızdım. Cezaevine doktoruna tekrar gittim ve hamileliğimi ima edecek her şeyi söyledim. Mide bulantısı-kusma, karında şişkinlik, sürekli uyuma isteği, vs. Doktor iletiyi algılamamakta diretti ve bir bağırsak rahatsızlığından bahsedip durdu. Ne yapacağımı bilmiyordum.

Bir gün uyandım ve neredeyse hiç hareket edemiyordum. Midem korkunç bulanıyordu ve başım bir adım bile atamayacak kadar çok dönüyordu. Ayağa kalkmayı denememle kendimi yerde, karyolanın kenarına tutunurken bulmam bir oldu. Cezaevi doktorunu çağırdılar. Belirtileri yineledim. Bu kez idrar örneği dahil birkaç tahlil istedi. Bir tanesinin gebelik testi olduğuna emindim. Birkaç gün bekledim ama haber çıkmadı. Sonra hemşire gelip tekrar idrar örneği istedi. Buradan, hamilelik

testinin pozitif çıktığı ve emin olmak için tekrar yaptıkları anlaşılıyordu. İdrar örneğini verip bekledim. Doktor beni odasına çağırınca hamile olduğumu söyleyeceğini düşünüyordum. Onun yerine ukalaca davranışlar eşliğinde aptal rolüne yattı. İğneleyici yorumlar yapıp durdu. Benimle kafa bulduğunun farkındaydım. "Neyim var?" diye sorunca bağırsak rahatsızlığıyla ilgili aynı teraneyi anlattı. Sonra cinsel hayatımla ilgili sorular sormaya başladı.

"Sen git annene sor cinsel hayatını" dedim ve kapıyı çarparak odadan çıktım. Aynı gün ilerleyen saatlerde Evelyn ve Ray Brown ziyarete geldi. Ray şen şakraktı, kahkahalarla gülüyordu.

"Bu sefer hakikaten yapacağını yaptın. Seninle ne yapacağız biz, bilmiyorum. Yargıç dava sürecinde hamile kaldığın için sağlam bir kınama verecektir."

"Gerçekten hamile miyim?"

"Doktorun hâkime gönderdiği raporda yazıyor. Sen bilmiyor muydun?"

"Hayır" dedim. "Bu sabah o rezil piçin odasındaydım ve bana bağırsaklarımdaki rahatsızlıktan bahsedip durdu."

"Kendince seninle dalga geçmeye çalışmış" dedi Ray. "İki-üç kere gebelik testi yaptılar ve hepsi pozitif çıktı. Gerçekten hamilesin. İnanamıyorum."

Evelyn şoktaydı. "Bunun bir anlamı var" dedi. Sonra uzun süre yere baktı. "Bunun çok önemli bir anlamı var."

"Yargıç Bahman deliye döndü" dedi, Ray. "FBI'ın nasıl hamile kaldığını anlamak için bir soruşturma yürüteceğini duyduk."

"Beni sorulara boğmasalar iyi ederler" dedim. "Onlara bu bebeğin siyah yaratıcı tarafından siyahları özgürleştirmek üzere gönderildiğini söyleyeceğim. Bu bebeğin rahmime ilahi yollarla düşen yeni siyah Mesih olduğunu, yeni bir siyah ulus yaratmak için insanlarımıza özgürlüğün ve adaletin yolunda öncülük etmeye geldiğini anlatacağım."

Sundiata ve McKinney katıldı sonra yanımıza. Sundiata çok neşeli, çok coşkuluydu. Bir türlü inanamıyordu. Yüzünde sürek-

li bir tebessüm, elleriyle dizine vurarak oturdu sandalyesinde. "Bu muhteşem bir şey" deyip durdu. "Bu kesinlikle muhteşem bir şey." Herkes mutluluk sarhoşuydu. Memnundum, nasıl tepki vereceklerini bilememiştim.

"İnanılmaz bir şey" dedi Evelyn. "Bu kadar acının arasından yeni bir hayat doğacak."

Ortamdaki havaya ben de kapılmıştım ama bir taraftan da hücreye dönüp bunu tek başıma sindirmem gerekiyordu. Uzak bir rüyanın gerçeğe dönüşmesi gibi bir şeydi bu. Bir bebek. Zihnim zıplıyor ve dans ediyordu.

Sonraki birkaç günü sersem geçirdim. Şen şakrak bir sersemlikti. İçimde bir insan vardı. Büyüyecek, yürüyüp konuşacak, sevip gülecek bir insan. Bana göre bu mucizelerin mucizesiydi. Ve tinsel bir durumdu. Bu bebeğe hamile kalma ihtimalim o kadar düşüktü ki aklımı oynatacaktım. Ama olmuştu işte. Çok çirkin bir yerde, çok doğru ve çok güzel bir şey olmuştu. Duygularım taşıyordu. Şimdiden bu çocuğa derin bir aşk duyuyordum. Şimdiden onunla konuşuyor, onun için endişeleniyor, nasıl hissettiğini ve ne düşündüğünü merak ediyordum. Hücremde uzanıp nasıl bir hayatı olacağını düşünürdüm. Ne tür insanları sever, ne tür değerleri olur ve onu kuşatan tüm bu delilikle ilgili ne düşünür, diye. Bazen o kadar çaresiz bir şekilde korumacı olurdum ki, bebeğime ilk ne zaman zenci diye seslenileceğini, Amerika'da siyah olmanın tüm dehşeti ve onur kırıcılığının acaba ne zaman üzerine çökeceğini merak ederdim. Çalıların arkasına saklanmış kaç kurt vardı çocuğumu yemek isteyen?

Bir taraftan da çok sayıda mutlu düşünceler vardı şüphesiz kafamda. İlk olarak ne zaman bir yerde oturup günbatımının görkemini takdir edeceğini merak ettim. Doğanın mucizelerine hayret edeceği ilk günü. Ya da ne zaman patatesli börek için ağzını şapırdatıp parmaklarını yalayacak acaba diye düşündüm, çilekleri öpecek veya ilk kez limonata içecek. Dünyanın aynı anda hem bu kadar güzel hem de bu kadar çirkin olması

hep aklımı kurcalamıştır. Bütün benliğimle bebeğimin, aşkın ve arkadaşlığın birçok çeşidini deneyimlemesini; cesaretkârlığı ve cömertliği, mücadeleyi ve fedakârlığı, dürüstlüğü, cesareti ve bana güç verip benim hayatımı yaşamaya değer kılmış başka birçok değeri bilmesini ve anlamasını arzu ettim. O günlerde düşüncelerime öyle dalmıştım ki etrafımda olanları fark etmekte zorlanıyordum.

Ertesi gün annem kız kardeşimle birlikte beni görmeye geldi. İkisini de gördüğüm için çok mutluydum. Aslında "görmek" fiili abartılı bir kullanım olur çünkü Morristown Cezaevi'nde sizin ve ziyaretçilerinizin birbirinizi küçük bir yuvarlaktan görebildiğiniz puslu pencereler, yaklaşıp konuştuğunuz delikler vardır ve sesinizi duyurabilmek için bağırmanız gerekir.

"Canım, solgun gözüküyorsun" diye bağırdı annem.

"Annecim, hamileyim."

"Ne, canım?"

"Hamileyim, annecim."

Annem boş boş gülümsedi. Tekrar edince gülmeye başladı. "Kaç aylık?"

"Anne ciddiyim, hamileyim."

"Ben de hamileyim" dedi annem, bu sefer içten bir şekilde gülerek. "Sanırım rahmimi aldırdığım için oldu."

"Yok anne" diye devam ettim. "Anlamıyorsun. Gerçekten hamileyim. Şaka yapmıyorum."

"Şaka yapan kim? Hamilelik ciddi bir konudur" dedi gülmemeye çalışarak, "bilhassa da Meryem'in günahsız gebeliği sonucu doğmuşsa ve çocuğun babası tanrıysa". Kız kardeşimle birlikte kıkırdama krizine tutulmuşlardı. "İsmini ne koyacaksın çocuğun?" diye devam ettirdi kız kardeşim. "İsa mı?"

Güldükçe güldüler. Ben ısrar ettikçe onlar daha da çok espri yaptı. Ama en sonunda annemin gülmesi durdu.

"Gerçekten hamile misin?"

Mahkeme sürecinde olduğunu ve babasının Kamau olduğunu söyledim.

"Nasılsın peki?"

"Tuhaf hissediyorum" dedim. "Çok yorgunum, kılımı kıpırdatamıyorum."

Görüşme odasının mahkûmlar tarafında sandalye yoktu, ayakta durup konuşmanız gerekiyordu. O kadar yorgundum ki artık dayanamadım. Yere oturup beni görebilmeleri için arkamdaki duvara yaslandım. Ben onları göremiyordum ama görüş bitene kadar bağırarak konuştuk. Hücreme döndüğüm anda bayıldım. Annem sandalye koymaya izin vermemelerini şikâyet etmek için cezaevi müdürüne gitti.

Ertesi gün Evelyn beni görmeye geldi. "Annen seninle görüşmeden döner dönmez ta Morristown'dan aradı beni dün gece. Bütün bu başına gelenler yüzünden en sonunda aklını kaçırdın diye korkudan deliye dönmüş. Hamileliğinle ilgili endişe etmemesini söyledim. Bence bir şok geçiriyor. Kardeşin de öyle. Bütün gazetelerde bu yazıyor, getirdim sana da."

Gördüklerime inanamadım. Ama orada duruyordu işte haberler. *New York Daily News*'taki bir haber bilhassa alçakçaydı. Bütün gazeteler bebeğin babasının kim olduğu ve cezaevinde nasıl hamile kaldığım üzerine spekülasyonlarla doluydu. Bir tanesi bebeğin bir cezaevi gardiyanından olabileceğini ima ediyordu.

"Midem bulanıyor teyze, çok kötü hissediyorum."

"E hamile olduğunda öyle olur. Sabah bulantısı ve her türlü tuhaf sıkıntıyı yaşarsın. Çok normal."

"Haklısın belki ama şurada çok ağrım oluyor" diye anlattım ağrıyan yeri göstererek. "Doğru dürüst ayağa kalkamıyorum."

Bana doktora görünmemi ve doktorun tepkisini ona iletmemi söyledi.

"Her halükarda git görün, seni muayene etsin. Bu sırada sana olabildiğince hızlı bir şekilde özel jinekolog ayarlamaya çalışacağım. Büyük ihtimalle mahkemeye gitmem gerekecek."

Dışarıdan bir doktor bulmak için elinden gelen her şeyi yapacağını söyledi, ben de üst kata cezaevi doktorunu görmeye çıktım.

İlk sorum, "Neden bana bağırsaklarımda sorun olduğunu söyleyip durdun?" oldu.

"Önce sen yalan söyledin. Ben de seni dalgaya aldım. Neyse, öğreneceğini biliyordum, ki öğrenmişsin."

Ağrılarımdan bahsettim, muayene etti.

"Sorun ne?" diye sordum endişeyle.

"Düşük yapma ihtimalin var."

"Ne?" Neredeyse bir çığlıktı.

"Düşük yapma ihtimalin var."

"Kürtaj istemiyorum" diye bağırdım.

"Şu andaki en iyi seçeneğin gibi duruyor, benim de tavsiyem bu yönde. Ama bahsettiğim bu değil. Her an düşük yapma, bebeğini düşürme ihtimalin var diyorum."

"Olamaz!" diye feryat ettim. "N'apacaksınız?"

"Sakin ol, muhtemelen ciddi bir şey yok. Bu kadar endişelenecek bir şey değil."

"Ne demek bu kadar endişelenecek bir şey değil? Bu bebeği doğurmak istiyorum."

"Seni herhangi bir şeye zorlayamam ama benim tavsiyem kürtaj olman. Senin ve diğer herkes için en iyisi bu."

"Ben kürtaj olmak falan istemiyorum. Bu düşük ihtimaliyle ilgili ne yapacaksınız? Düşük yapmamı engelleyecek bir şeyler veremez misiniz? Bu bebeği hayatta tutmamı sağlayacak bir şeyler yok mu alabileceğim?"

"Hayır. Şu an hiçbir şey yapamam. Bekleyip göreceğiz."

"Ne demek, bekleyip göreceğiz? Eğer düşük yaparsam artık çok geç olacak. Bir jinekolog çağıramaz mısınız?"

"Hayır. Şu anda yapabileceğim hiçbir şey yok."

"Hiçbir şey yapmayacağınızı söylüyorsunuz aslında, değil mi?"

"İstediğin şekilde anlayabilirsin."

"En azından beni görmesi için bir jinekologu çağıramaz mısınız? Siz bu alanda uzman değilsiniz."

"Uzmanlık alanlarımı senden öğrenecek değilim" dedi kızgınlıkla. "Nasıl düşürdüğün önemli değil. Bu bebeği doğurmaman herkesin iyiliğine olacaktır."

"Kim bu herkes dedikleriniz?"

"Sen bunları merak etme. Tavsiyem, hücrene gidip uzan. Sadece uzan ve zihnini dinlendir. Ayaklarını da havaya kaldır. Tuvalete gittiğinde klozette bir topak görürsen sifonu çekme. O senin bebeğin."

Odadan koşarak çıktım. Hücreme gidip karyolaya uzandım, ağladım. O kadar kaygılıydım ki. Anladığım kadarıyla niyetleri bebeğimi öldürmekti. Ama ben bu bebeği kaybedemezdim. Onun "olacağı" vardı. O bizim umudumuzdu. Gelecek için umudumuzdu. Kendimi sakinleştirmeye çalıştım. Bebeğin çektiğim acıyı hissetmesini istemiyordum. En sonunda uyuyakaldım.

Ertesi sabah endişeyle Evelyn'i ve Ray Brown'u bekledim. Önce Ray geldi. Olanları anlattım.

"Lütfen" diye yalvardım, "beni bugün muayene edebilecek, güvendiğimiz bir doktor bulalım".

"En hızlı şekilde bulmaya çalışacağım" diye söz verdi Ray. "Birkaç telefon görüşmesi yapmam sonra da hâkimle konuşmam gerekiyor. Küplere bindi, biliyorsun. Davayı bir an önce devam ettirmek istiyor. Ama sen merak etme, her şey düzelecek."

Ray ve Evelyn bir saat sonra geri geldi. "Endişelenme" dediler, "doktorumuz tarafından gelecek rapora kadar dava ertelenmiş durumda. Hâkim kendi jinekoloğun tarafından muayene edilmene izin verdi, o da bugün geliyor. O yüzden gül biraz". Aklımın dağılması ve iyi hissetmem için ellerinden geleni yaptılar. O gün, daha önce hiç olmadığı kadar kötüydüm.

"Doktor siyah mı?"

"Yok, Ku Klux Klan doktoru ayarladık sana" diye espri yaptı Ray Brown. İç organlarım her an yere dökülüverecekmiş gibi hissediyorum. Ray doktoru karşılamaya gitti ve kahverengi-esmer, uzun boylu bir adamla geri geldi. Kesinlikle bir doktora

benzemiyordu. Daha çok Bay Superfly[1] gibiydi. Uzun kürk bir mantosu vardı, içine bir tulum giymişti ve ayakkabıları platformluydu. Ama yüzüne baktığımda anladım. İyi yürekli ve kendinden emin biriydi. Beni muayene ederken gayet nazikti ve bu sebeple minnettardım. İtinalı ve dikkatli bir şekilde çok sayıda soru sordu.

"İsminizi tekrar söyler misiniz?" diye sordum, unuttuğum için utanarak.

"Tabii, o kolay iş. Ernest Wyman Garrett." Newark'ta çalışıyordu ve gerçekten bir Newark havası vardı. Tanışır tanışmaz sevmiştim. Siyah topluluklarla bağını koparmamış eşine ender rastlanır siyah profesyonellerdendi. Siyah orta sınıfta oldukça popüler olan yapmacık burjuva konuşması ve tavırlarından hiç etkilenmemişti.

Gergin bir halde teşhisi bekledim. "Kesinlikle hamilesin. O konuda bir şüphe yok. Fakat vajina kanalında kan gördüm, bu da bir probleme işaret ediyor olabilir. Düşük riskin var. Ama bu kesinlikle düşük yapacaksın demek değil. Hatta ihtimali az görüyorum. Bana kalırsa tıbbi veriler ve şans senin tarafında."

Çeşitli ihtimalleri ve bana başlattığı tedaviyi açıkladı. Milyonlarca soru sordum ve gittiğinde, bana ve bebeğime iyi bakacağından emin olduğum birini bulduğumuz için çok daha huzurlu hissediyordum.

Sonraki günler zihnimde oldukça bulanık. Çoğunlukla uyudum. Cezaevi müdürü, şerif ve diğerleri kişisel bir doktorum olması fikrinden hoşlanmadılar. Onlara kalsa o kasap kılıklı doktor bozuntusu benim için yeterliydi. Doktor Garrett'ın siyah olması ise onları çileden çıkardı. Muayene sırasında devlet tarafından görevlendirilmiş beyaz bir doktor bulunmadığı sürece beni muayene etmesine izin vermediler ve hâkime gidecek rapor için de beyaz bir doktorun beni muayene etmesi gerekiyordu. Neyse ki sonradan gelen doktor, Doktor Garrett'ın bulgularına

1. Super Fly: Beyaz pardesülü bir kokain satıcısının hikâyesini konu alan, 1971 yapımı aksiyon-drama türü film. (ç.n.)

katıldı. Etrafımda anlayamadığım çok şey dönüyordu. Anlamayı denemeye bile mecalim yoktu. Fakat Evelyn ve Ray'in endişeli olduklarını görebiliyordum. Onları teskin etmek, olanları tam manasıyla kavrayabilmek istiyordum ama hep çok yorgundum.

İlk muayenesinden iki gün sonra tekrar geldi doktor Garrett. Muayene bitince, "Assata, seni endişelendirmek istemiyorum ama bana kalırsa seni hastaneye yatırmamız gerekiyor. Ciddi bir durum yok, sadece tedbir amaçlı. Davaya katılabilecek durumda değilsin. Hâkim sağlık durumunu göz ardı edip seni hemen mahkemeye çıkarmaya zorlayabilir. Böyle bir şeye asla izin vermeyeceğiz, Assata. Her insan evladının hakkı olan sağlık hizmetini alman ve bebeğinin sağlıklı doğması için mücadele etmeye hazırım. Senin için yaptıklarımı herhangi bir hasta için de yapardım. Hastaneye yatırılman gerekiyor. Buna hiçbir sorumluluk sahibi hekim karşı çıkamaz. Seni düzgün bir sağlık hizmetinden mahrum etmek, cinayete teşebbüse eşdeğerdir ve bunu çıkacağım her mahkemede söylemeye hazırım. Çok kısa süre içinde hâkime seninle ilgili bir sağlık raporu göndereceğim. Durumun ciddiyetine ikna etmek için elimden geleni yapacağım. Bence aklın yolunu seçecektir. Kurul sertifikalı iki jinekoloğun bulgularına göre hareket edeceğine neredeyse eminim. Ama talebimizin reddedilmesi gibi en kötü senaryoda bile yarın sabah bu cezaevinin ve mahkeme salonunun yaşam hakkına saygı duyan insanlarla çevrili olduğundan emin olmak için meseleyle kişisel olarak ilgileneceğim" dedi.

"Teşekkür ederim"den daha farklı şeyler söyleyebilmek için fazla duygu doluydum. Bebeğim için çok endişeliydim ama yapılabilecek her şeyin yapıldığını biliyordum ve bu zihnimi çok rahatlatıyordu. Üzerimi değiştirdim ve beni alıp mahkeme binasına götürmeleri için bekledim. Gelmediler, kaygılanmaya başladım. Neler oluyordu? Neden adliye binasına götürülmüyordum? Bu kadar geç kalmalarına sebep olan şey neydi? Beni bu şekilde mahkemeye mi çıkaracaklardı? Ne planlıyorlardı?

Evelyn ve Ray kendilerinden emin girdiler içeri. Suratları ışıl ışıldı. Haberlerin kötü olmadığını anladım. "N'oldu? Neden beni mahkemeye götürmediler?"

"Mahkemeye gidebilecek durumda değilsin çünkü." Evelyn güldü. "Hamile kadınları mahkemeye almadıklarını duymadın mı? Bunu bir hastalık zannediyorlar ve herkese bulaşacağından korkuyorlar. Hiç hareket etmemenin daha iyi olacağını düşündük. Görüşmeler iyi geçti. Düzenlemeleri yapar yapmaz seni bir hastaneye alacaklar. Doktor Garrett harika bir iş çıkardı. O konuşmadan sonra hâkimin seni bu halinle mahkemeye çıkmaya zorlaması söz konusu bile olamazdı. Dava ikiye bölündü, Sundiata davaya tek başına devam edecek."

"Ne?" Sesim yüksek çıktı. "Ama davamızın beraber görülmesi üzerine anlaşmıştık. Neden ben daha iyi hissedene kadar bekleyemiyorlar?"

"Assata, Sundiata'yı yargılamak için bebeğini doğurmanı beklemeyeceklerini biliyorsun. Morristown'da olmanın onlara bir servete patladığını iddia ediyorlar."

"Halbuki birlikte yargılanmamız onlara daha az paraya mal olur" dedim. "En azından bir görüp hoşça kal diyemez miyim?"

"Deneyeceğiz" dediler. "Ama yeterli zaman olmayabileceğinden ya da şerifin onaylamayacağından kuşkulanıyoruz."

"Sundiata'yı özleyeceğim."

"Biliyorum."

Beni bir sedyeye bindirip ambulansa götürdüler. "Merak etme" dedim bebeğe, "her şey çok güzel olacak".

AŞK

Aşk cehennemde kaçakçıdan alınır,
çünkü aşk
parmaklıkları kemiren bir asittir.

Ama sen, ben ve yarın
el ele tutuşup
mücadelenin katlanarak artacağına
and içiyoruz.

Testerenin iki tarafı,

silahın iki namlusu vardır.

Özgürlüğe hamileyiz biz.

Bir komplo teorisiyiz.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Kasaba'dan sonra Evelyn'le birlikte Manhattan'da, Amsterdam ve Columbus'un arasında kalan 80. Cadde'de yaşadım. Kahverengi kumtaşından, bahçeli bir apartman dairesi vardı. Bahçede yabani ottan başka yetişen bir şey yoktu ve komşular da çöplerini oraya atıyordu. Daire; uyumak, yemek ve yaşamak için kullandığımız büyük bir oda gibiydi. Bir mutfağı, bir platform üzerindeki eski moda bir tuvaleti ve tavanda sifon için bir su tankı vardı. Evelyn evden "bizim çöplük" diye bahsediyordu. Evi güzel döşemişti fakat iki kişi için çok küçüktü. (Özellikle o iki kişiden biri ben isem.) Gerçekten çok dağınıktım ve Evelyn beni tertiplilik konusunda eğitmek için büyük uğraş verdi. Ev o kadar küçüktü ki sadece birkaç şey yerinde değilse sanki oradan bir kasırga geçmiş gibi görünüyordu. Ve çoğu zaman Evelyn uzun bir iş gününden sonra eve dönünce kasırga, hortum ve depremi bir arada yaşıyordu. Zamanla tertipliliği uzaktan andıran bir alışkanlık geliştirmeyi başardım.

Bu semtin kendine özgü bir karakteri oluşu, farklı tatları bir araya getirişi heyecanlandırıyordu beni. Central Park ve Riverside Park yakınlardaydı ve ikisine de ilk görüşte âşık oldum. Ayrıca etrafta bir dolu müze vardı; Doğal Tarih Müzesi'nde, Metropolitan Sanat Müzesi'nde saatlerimi geçirirdim. Büyüleyici şeylerle dolu ve bedavaydılar. Keşfedip inceleyebileceğim çok dükkân vardı ama çoğunlukla param olmazdı. Yine de olanla memnundum. Amerikan toplumunun hiyerarşik düzeniyle ilk karşılaşmamdı.

80. Sokak, civardaki birçok sokak gibi değişiyordu. Gerçi değişikliklerin birçoğu ben gelmeden önce meydana gelmişti. Almanların neredeyse tamamı taşınmış ve yerine siyahlar ve Porto Rikolular yerleşmişti. Evelyn oranın ilk taşındığı zamanlarda yazın sadece tel kapıyı kapatıp uyuyacak kadar güvenli bir yer olduğunu anlatmıştı. 80. Sokak'ta bazen üç, dört, beş ya da daha fazla kişi tek odalı dairelerde yaşardı. Bazı evlerde sadece eski püskü bir yatak, bir çekmece ve hurdaya dönmüş bir buzdolabıyla fırın olurdu. Bu evleri rüzgârda dans eden kâğıt inceliğindeki plastik perdelerinden tanırdınız. 80. Cadde'deki çoğu insan yoksuldu fakat arada bir biraz daha zenginlerin, genellikle de "gece insanları"nın taleplerini karşılayan, yeni restore edilmiş binalar görürdünüz.

79. Sokak hemen arkamızdaydı fakat iki dünya arasında ciddi bir uçurum vardı. Orası yüksek-orta sınıf caddesiydi ve orada doktorlar, avukatlar ve çok sayıda sanatçı yaşıyordu. Her gün okul dönüşünde bir opera sanatçısının çalışmasını duyardım. Belki de bu yüzden operadan hiç hoşlanmadım. 79. Sokak'taki insanlar için, 80. Sokaktakilerle tanışmak bile söz konusu olamazdı. Bizim varlığımızı; gülünçlük, korku ve hoşnutsuzluk duygularıyla kodlamışlardı. Central Park West ve Columbus Bulvarı'nın arasında kalan 81. Sokak ise daha da zengin bir muhitti. Apartman girişleri çok şıktı, kapı görevlileri jilet gibi gözükürdü. Bu insanların büyük bir çoğunluğu beyazdı ve bir blok ötede yaşayan insanların kesinlikle farkında değillerdi.

Daha da ileride, nehre doğru, West End Bulvarı ve Riverside'ın yakınlarında bir orta sınıf mahallesi vardı. Binalar genellikle heybetli, eski ve iyi korunmuştu. Üç-beş siyah ve karışık ırklardan çifti saymazsak, yaşayanlar çoğunlukla beyazdı. Yukarı Batı Yakası denilen mahalle, liberalizmin kalesi gibi görülüyordu. Liberaller akla gelebilecek her konuda, akla gelebilecek her düşünceyi ifade ettikleri için liberalizmi anlamakta hayatım boyunca güçlük çektim. Bildiğim kadarıyla, bir tarafta faşist aşırı sağ, yani Ronald Reagan gibi ortaya çıkıp sana nereden geldiğini söyleyen ırkçı kapitalist köpekler var. Diğer tarafta adalet, eşitlik ve insan haklarına bağlı sol var. Ortalarda bir yerde de liberaller duruyor. Ve kanımca, liberal sözlükteki en anlamsız kelime. Tarih bana, eğer beyaz bir orta sınıf mensubu refah içinde yaşıyorsa, Avrupa'ya tatillere gidiyorsa, çocuklarını özel okullara gönderiyorsa ve beyaz tenli olmanın ekmeğini yiyorsa o kişinin "liberal" olduğunu gösterdi. Fakat aynı insan ekonomik sıkıntıların yaşandığı zor zamanlarda liberallik maskesini çıkarır ve karşınızda Adolf Hitler konuşuyor zannedersiniz. Onlar sadece kendi ayrıcalıklarını muhafaza edebildikleri sürece yoksul kitleler için kötü hissederler.

Bazen Central Park'ın diğer tarafına, Doğu Yakası'na yürürdüm. Riverside yolu farklı bir şehirse, Doğu Yakası bambaşka bir dünyaydı. İngiliz dadılar pahalı bebek arabaları (onlara maden ocağı arabası diyorlardı) iterdi Central Park'ın doğusunda. Gördüğünüz siyahların hepsi ya hizmetçiydi ya da benim gibi oradan geçen insanlardı. Beşinci Bulvar, şoförlü araçlar, elmaslar, kürk paltolar... Yukarı Doğru Yakası ciddi anlamda zengin bir muhitti. O sokaklarda yürürken bazı insanlar bana müzede sergilenen bir objeymişim gibi bakardı. Bir-iki kere kapı görevlisinin teki durdurup nereye gittiğimi sormuştu. Ama ben her seferinde yürümeye devam ettim. Bazen biraz eğlenmek için mağazalardan birine girerdim. İnsanların öyle şeylere o kadar parayı nasıl verdiğini aklım almazdı. Mağazadan içeri adımımı atar atmaz satış görevlileri dibimde biterdi. Bazen sadece göz

attığımı söylerdim. Bazense ayak turşusu gibi rastgele, tuhaf şeyler sorardım. Genellikle, "Pardon? Pardon? Pardon?" derlerdi ve ben kahkahalarla gülmeye başlardım. Bir keresinde bir bakkala girdiğimde hanımımın kim olduğunu sormuşlardı.

Sanat aklımı başımdan alıyordu. Keşfettiğim her müzeyi arada bir ziyaret etmeyi alışkanlık haline getirdim. Bazen görevliler ukala ve küçümser tavırlar takınırlardı. İlk başlarda ait olmadığım bir yerdeymiş gibi rahatsız hissettim. Fakat bir süre sonra, ne zaman benden tiksiniyor gibi görünseler parçaların fiyatını sordum. Öyle kızarır, öyle bir şişerlerdi ki... O insanlardan nefret ediyordum ama aynı zamanda onlar gibi zengin olmak istiyordum. O günlerde, zengin olursam tüm sorunlarımın çözüleceğine inanıyordum.

Yaşadığımız yerin dört blok ilerisindeyse bir başka dünya dönüyordu: Amsterdam ve Columbus bulvarları arasındaki 84. Sokak. Yerle bir edilmeden önce şehrin en kötü blokları seçilmişti. Çocukken insanların o denli kötü koşullarda yaşayabileceğini tahmin bile edemezdim. O apartmanlardan bazılarında yaşamak tabutta olmaya eşdeğerdi. Bir bina vardı, yaz mevsiminde önünden geçtiğinizde öyle kötü kokardı ki fenalaşıp dizlerinizin üzerine çökmek zorunda kalırdınız. Genellikle ufak bir sundurmaya oturup sokağı izlerdim. Her an bir hareket vardı. Yağlı ve pis saçlarını örtmek için kafalarına bandana takmış adamlar torbacılık yapar, sohbet eder, şakalaşır, geçen kadınlara bakarlardı. Sarhoşlar, kavgalar ve sarhoş kavgaları... Sokak hep canlıydı ve insanla dolup taşardı. Hayat ve hayatta kalma gücü, kurumaya bırakılmış çamaşırlar gibi herkesin görebileceği ortalık bir yerde duruyordu. Tartışmalar, üçkâğıt, sefalet ve kötü niyet; açık yaradan akan irin gibi akıyordu şehre. O sokakta iç karartıcı, zavallı; fakat aynı zamanda heyecan verici bir şeyler vardı.

Aynı okula gittiğim Lil-Bit, 84. Sokak'ta yaşıyordu. Lakabı Lil-Bit'ti fakat ben ona Fruit-fly diyordum çünkü meyveye bayılıyordu. Onunla vakit geçirmeyi seviyordum çünkü iyi

bir yürüyüş arkadaşıydı. Yorulmadan saatlerce yürürdük birlikte. Bir gün bana evinden bir şey alması gerektiğini söyleyip onunla gitmemi istedi. Vardığımızda gördüklerime inanamadım. Daha önce çok kötü durumda evler görmüştüm ama Lil-Bit'inki bambaşka bir şeydi. Duvarlar silme hamam böcekleriyle kaplı; küçücük, bezelye yeşili bir dolaba benzer bir odada yaşıyordu. Bakışlarım Lil-Bit'e kilitlendi. O korkunç evde sanki her şey normalmiş gibi hareket ediyordu. Hamam böceklerini öldürmeye bile uğraşmıyordu. Sadece ona engel oluyorlarsa farklı bir yere süpürüyordu. Oradan çıkınca saatlerce kaşınmıştım.

Lil-Bit'in annesiyle tanışıp onun ve komşularının yaşantısını gördüğümde umutsuzluk üzerine ilk dersimi aldım. Annesi geçmişte fabrikalarda ve çamaşırhanelerde ütücü olarak çalışmış. Fakat eli feci bir şekilde yanınca bir çeşit engelli maaşı almaya başlamış. Günden güne, çekten çeke yaşıyordu. Sürekli hastaydı ve bazen öyle kötü öksürüyordu ki o an ölecek zannediyordum. Hep çok yorgun ve hiçbir şey yapamayacak kadar güçsüz gibi davranıyordu. Portatif bir ocakları vardı ama çoğu zaman yemek olmazdı. Sadece sandviç ve konserve türü yiyecekler tüketiyorlardı. Lil-Bit'in annesini sağlık ocağı, sosyal hizmetler binası ya da Amsterdam Bulvarı'ndaki bar haricinde hiçbir yerde göremezdiniz. Bazen sarhoş olup bir zamanlar birlikte olduğu bir adam için ağlardı. Dünyada neler olduğunun biraz bile farkında değildi ve zaten umursuyormuş gibi de gözükmüyordu. Onun dünyası 84. Sokak'tı ve başka herhangi bir dünya yoktu. Lil-Bit ve annesiyle birlikteyken her çeşit duyguyu bir arada yaşadım. Bazen her şeyi olduğu gibi kabul ettikleri ve her şekilde yaşamaya razı oldukları için tiksinti ve öfke duyardım. Diğer zamanlardaysa onlar adına üzülürdüm. Ama bazen de, kendi hallerinde ve samimi insanlar olduklarından, rahatça keyfime bakardım. Fakat onlarla görüşeceksem mutlaka o sundurmada buluştuk. O eve bir daha asla giremezdim.

Gerçi Evelyn sebebiyle bu gezilerimi hep kısa tutmak zorunda kaldım. Çok katıydı ve hiç şakası yoktu. Her gün okuldan sonra saat dörtte evde olmam gerekiyordu. Sağ salim eve gittiğimi duymak için her gün telefonla arıyordu. Sokakta takılmamı pek istemiyordu çünkü orasının kötü bir muhit olduğunu düşünüyor, başımı belaya sokmamı istemiyordu. Tabii bir de evde oturup ödevlerimi yapmamı tercih ediyordu. Ödevlerim bitince kitap okurdum. Televizyon izlemeyi hiçbir zaman sevemedim, ayrıca Evelyn'in harika bir kütüphanesi vardı. O kitapları adeta yiyip bitiriyordum, benim için gıda gibiydiler. En sevdiğim türler roman ve şiirdi ama tarih ve psikolojiye de ilgi duyuyordum. Ayrıca dünyadaki farklı ülkeler ve farklı dinlerle ilgili okumayı da seviyordum. Elimi bile sürmediğim kitaplarsa, Evelyn'in hukuk kitaplarıydı. Hepsi yavan, sıkıcı ve farklı bir dilde yazılmış gibi geliyordu.

Evelyn bir ayaklı kütüphaneydi. Her an bir şeyler tartışıyor olurduk. Onunla takıla takıla kendimi sofistike ve olgun hissetmeye başladım. Kimsenin lafına bakmazdım. Fazla havalıydım. Evelyn'le müzelere, sanat galerilerine ve tiyatroya giderdik. Broadway içinde ve dışında beni birçok şeyle tanıştırdı. Filmleri vakit geçirmelik eğlence olarak değil, bir sanat formu olarak görmeye başladım. Restoranlarda sipariş vermeyi öğrendim. Kelime haznem ve dil yetkinliğim hızla artıyordu.

Fakat Evelyn'le hayat hep inişli çıkışlıydı. Bazen acayip iyi anlaşır, bazen de birbirimize berbat davranırdık. O alabildiğine dürüsttü ve yalan söylememe tahammül edemiyordu. Doğruları söylemek ve dürüst olmak için çaba gösterirdim ama bazen, özellikle sıkıntılı bir durum varsa, yalan söylerdim. Bu eski bir alışkanlığımdı ve eski alışkanlıklara düşmek çok kolaydı. Fakat Evelyn'e yalan söylemek nafile bir çabaydı çünkü avukat olduğu için en sonunda yalanlarımı itiraf edene kadar beni çapraz sorguya alırdı. Yavaş yavaş bu alışkanlığımdan kurtuldum ama Evelyn'le aramızdaki çatışma uzun ve yoğun sürdü.

Maddi durumumuz da inişli çıkışlıydı. Bir hafta zengindik, ertesi hafta yoksul. Evelyn dava avukatı olmaya kararlıydı ve kendi bürosunu açmak istiyordu. Müvekkillerinin çoğu ise yoksul siyahlardı. Çoğu zaman ona ödeyecek paraları olmuyordu. Ama Evelyn yine de savunuyordu onları. Her türlü haksızlığa karşı hep tetikteydi. Ona "son kızgın kadın" derdim. Bir müvekkili ödeme yaptığındaysa anında "zengin" olur, dışarı çıkıp kutlardık. Bir hafta restorana gidip biftek, kuzu pirzola yer, taksilere biner; ertesi hafta metroya ve hamburger yemeye dönerdik. Evelyn çok cömert ve müsrifti, aklı paraya hiç çalışmıyordu. Ben daha tutumlu ve iş bitirici olduğumdan ev alışverişlerini genellikle ben yapıyordum. Arada sırada "beş parmak indirimi" gibi şeyler geçiyordu aklımdan ama Evelyn'nin dürüstlük huyu bana da geçmeye başlamıştı. Öyle bir iyilik timsaline dönüşmüştüm ki kendime katlanamıyorum. Gerçekten de çok değişmiştim.

Evelyn'in geleceğim için müthiş planları vardı. Junior High School 44 Ortaokulu'na gidiyordum fakat o aldığım eğitimden memnun değildi. J.H.S. 44 kötü bir okul değildi ama Queens'teki okuluma kıyasla dersler çok daha yavaş işleniyordu. Okulla ilgili müzik dersleri hariç hatırladığım çok fazla şey yok. Sınıfımızın çoğu ya siyah ya da Porto Rikoluydu ve hepimiz müziğe bayılıyorduk. Fakat müzik dersinden aynı tutkuyla nefret ederdik. Öğretmen bizi hayatın ince ve güzel yanlarını takdir etmeyi bilmeyen yabani varlıklar olarak görüyordu. Kibirli bir ses tonuyla senfoniler, konçertolar ve sonatlar hakkında uzun nutuklar çekerdi. Sınıftan bir çocuk öğretmenin yüz ifadelerini ve hareketlerini taklit eder; o müzik çalarken biz kıkır kıkır kıkırdardık. Giderek çileden çıkardı, "Dinleyin! Duyuyor musunuz? İki kulağınız var mı? Niye hiçbir şeyin değerini bilemiyorsunuz siz? Size müziği sevdirmeye çalışıyorum, siz sağırmışsınız gibi davranıyorsunuz. Konuşmayı kesin! Konuşmayı kesip dinleyin şimdi! Duyuyor musunuz?" Biz gürültüyü artırdıkça o da hepten delirirdi. Bize bağırır; holigan, zır cahil gibi şeyler söylerdi. Biz de hakaretlerini kendisine iade ederdik.

Ondan nefret ediyorduk çünkü sevdiği müziğin diğerlerinden üstün olduğunu düşünüyordu. Bizim de kendi müziğimizin olduğunun ve müziği çok sevdiğimizin farkında değildi. Bach, Beethoven ve Mozart haricindekileri müzik olarak kabul etmiyordu. Ona göre biz kültürsüz ve görgüsüzdük. Latin müziği, caz, R&B beş para etmezdi ve biz de beş para etmezdik. Ölene kadar ırkçı olmadığını savunacak bir ırkçıydı. Birçok insan ırkçılığın ne şekillerde ortaya çıkabildiğinin ve insanların bununla savaşmak için ne tür yollar geliştirdiğinin farkında değil. Amerika'da aldığımız sözde eğitimin ne kadar ırkçı, ne kadar Avrupa merkezli olduğunu düşündüğümde, serseme dönüyorum. "Baş belası", "problem çocuk" diye etiketlenen çocukları düşündüğümdeyse, aslında onların bir miktar haysiyet ve özsaygıyı muhafaza edebilmek için savaşan gizli kahramanlar olduklarını fark ediyorum.

Evelyn dokuzuncu sınıfa Cathedral Lisesi'nde başlamamı şiddetle "öneriyordu". Bu fikre pek sıcak bakmıyordum çünkü üniforma giymekten nefret ediyordum ve Katolik okulları çok sıkı olmalarıyla bilinirdi. Ama Evelyn ısrarlarını sürdürdü ve başarıya ulaştı. Dini bir okul olması benim için sorun değildi çünkü zaten düzenli bir şekilde ayinlere katılıyordum ve o sene maneviyata düşkündüm. Katedral sınavını geçtim ve bir sonraki eylülde orada okuyacağım kesinleşti. Açıkçası biraz sevindim bile. En azından bir değişiklik olacaktı ve manzarasını değiştirmeyi seven biriydim.

Hafta sonlarımı genellikle kız arkadaşlarımdan biriyle ya da annemle geçirmeye çalışıyordum. Toni, birlikte takılmak için havalı biriydi ve bütün partilerin nerede olduğunu biliyordu. Fakat derin sohbetlerimiz olmadı, bu yüzden de hiçbir zaman çok yakın olmadık. Bonnie ile Toni aracılığıyla tanıştık ve Abraham Lincoln'le ilgili bir tartışma sonucunda ileride en yakın arkadaşlığa dönüşecek bir ilişki başladı. Bonnie'nin teyzesi çenemizi kapatıp yatağa gitmemizi söyleyene kadar

saatlerce tartıştık ve o noktada hangi konudan bahsettiğimizi bile hatırlamadık. Bonnie annemin binasında yaşıyordu ve o geceden sonra en yakın arkadaş olup hayattaki her konu üzerine muhabbet ettik. Bonnie, dünyada olan bitenlerle ilgili benden daha bilgiliydi ve Medgar Evers, oturma eylemleri ve Freedom Riders[1] üzerine saatlerce konuşurduk. Aşk ve siyah halk üzerine şiirler yazmaya başladık. Bazen konu ölüm ve nefretti. Bir şiiri bitirir bitirmez birbirimize okurduk. Bir süre sonra birlikte şiir okumaya başladık. Dorothy Parker ve Edna St. Vincent Milley'ı idollerimiz bellemiştik. Yazdıkları her şeyi okur, bütün şiirlerini ezberlerdik. Sonra her türden şairi okumaya başladık. Biz çok "derin" insanlardık ve kütüphanede ya da bir kitabevinde bütün gün "derin" olan başka bir şairle tanışmaya çalışırdık. Okudukça daha fazla yazdık. Sokakta da pratik oluyordu. Eğer birinden hoşlanmıyorsak ya da biriyle bir sürtüşme yaşadıysak ona şiir yazardık. Düzinelerce şiir uydurur, sonra da okuyup okuyup gülerdik. Aynı anda hem genç hem yaşlı; hem mutlu hem de hüzünlüydük.

Genellikle her yaz anneannemle dedemi görmeye Güney'e inerdim. İş yerlerinin sahilde olduğu dönem çok güzeldi fakat iki binaları da kasırgada yıkıldı. Sonra Red Sokağı'nda bir restoran işletmeye başladılar. Orada çalışmayı seviyordum ama sahilde çalışmak kadar eğlenceli gelmiyordu.

Güney'de çalıştığım bir yaz NAACP,[2] anneannemlerin restoranının iki bina yanında bir yer kiralamıştı ve bu benim son derece ilgimi çekecek bir şeydi. Sürekli önünden geçer, kapısının önünde dolanır ya da neler olduğunu öğrenmek için gizlice binaya girerdim. Güney'in entegrasyonu için toplu

1. 1961 yılında bir otobüse binip ırkçılığın en yoğun olduğu Güney eyaletlere giderken Klu Klux Klan üyeleri tarafından otobüsleri yakılmak dahil çeşitli saldırılara uğrayan 13 barış aktivisti. (ç.n.)
2. Açılımı National Association for the Advancement of Colored People olan, 1909'da kurulmuş, toplumdaki eşitsizlikler ve ırk ayrımı konularında çalışmalar yapan sivil haklar örgütü. (y.h.n.)

etkinlikler, ayinler ve geceler düzenlemekten; pasif direnişten bahsettiklerini duyardım. Memnundum çünkü ayrımcılığın artık bitmesini istiyordum. Irk ayrımının onur kırıcı, kişiliksizleştirici etkilerine maruz kalarak büyümüştüm. Bunun acı verici sızısını, Kuzey'den Güney'e ya da tam tersi yönde seyahat ettiğimizde daha güçlü bir şekilde hissettiğimizi hatırlıyorum. Hiçbir yerde duramadan arabayla saatlerce giderdik. Bazen pis ve köhne bir benzin istasyonunda durup benzin alırdık ve bize siyah olduğumuz için oranın pis ve köhne tuvaletlerini kullanamayacağımız söylenirdi. Siyahların girebildiği bir tuvalet bulamadığımız için çalıların arasına çömeldiğimi hatırlıyorum, sivrisinekler kaba etimi ısırırken, anneannem tuvalet kâğıdı uzatırdı. Mesela bazen aç olurduk ve yemek yiyebileceğimiz yer olmazdı. Bazen uykumuz gelirdi ama bizi kabul edecek bir otel bulamazdık. Oturup hayatımdaki tüm "colored" [renkli] tuvaletleri ve çeşmeleri toplasam, tüm otobüs arkalarını ve Jim Crow vagonlarını ve de giremediğim tüm o yerleri eklesem, bu devasa bir öfke topu eder.

Sonunda NAACP'tan insanlarla tanıştığımda onlar ne yapıyorlarsa yapmaya hazırdım. Fakat bir taraftan da kafamı karıştırıyorlardı. Bir gün ofiste oturuyordum, iki adam da pasif direniş ve özdenetim üzerine konuşuyorlardı. Biri odanın içinde dolanarak herkese sorular sormaya başladı.

"Sabrını zorlasalar nasıl karşılık verirdin?"

"Karşılık vermezdim. Ne yapmak için oradaysam onu yapmaya devam ederdim."

"Biri gelip tekmeleseydi?"

"Günahlarını affetmesi için Tanrı'ya dua ederdim."

"Üzerine tükürseler ne yapardın?"

"Şarkı söylemeye devam ederdim."

Bu benim için çok fazlaydı. Birinin beni itmesini, tekmelemesini ya da bana vurmasını kaldırabilirdim ama beyaz pisliğin tekinin üzerime tükürmesine izin vermek... Bunun

düşüncesi bile kavga etmek istememe sebep oluyordu. Bana göre birinin size tükürmesi, özellikle yüzünüze tükürmesi, size vurmasından daha kötüdür. Kendimi buna sakin bir şekilde katlanabileceğime inandırmaya çalışıyordum ama o sırada vücudumdaki her kas, her içgüdü isyan ediyordu. Adam aynı soruları sorarak odada dolanmayı sürdürdü. Bana geldiğinde, tükürme kısmına kadar aynı şeyleri tekrarladım.

"Bilmiyorum" dedim ona.

"Ne demek bilmiyorsun?"

"Bilmiyorum işte."

"Pekâlâ genç yoldaş, hazır olmadığını görebiliyoruz. Unutma, özgürlüğe ulaşmak istiyorsan bu yolda gösterilemeyecek fedakârlık yoktur."

Herkes bana salağın tekiymişim gibi baktı. Kötü hissettim ama birinin üzerime tükürmesi düşüncesini normalleştiremiyordum. Adam hazır olmadığımı söylüyordu, ben de ona katılmak zorundaydım.

O günleri düşündüğümde, insanlarımın gösterdiği fedakârlık ve mücadele ruhuna derin bir saygı ve hayranlık duyuyorum. Beyaz çetelere, su hortumlarına, vahşi köpeklere, Klu Klux Klan'a, tetiği çekmeye hazır coplu polislere karşı sadece adalete olan inançlarını ve özgürlük arzularını kuşandılar.

O günlerdeki duygularımı anımsıyorum. Ben de diğer Amerikalılar gibi bir Amerikalı olmak istiyordum. O elmalı tarttan ben de bir dilim istiyordum. Ve özgürlüğümüzü beyazların vicdanlarına seslenerek kazanabileceğimizi zannediyordum. Kuzeydekilerin entegrasyon, vatandaşlık hakları ve eşitliği gerçek anlamda umursadığını zannediyordum. "Ülkemiz", "Başkanımız", "Hükümetimiz" diyordum konuşurken. Ülke marşı çalarken ya da bağlılık yemini edilirken esas duruşa geçip gururlanıyordum. Gurur duyduğum şeyin ne olduğuyla ilgili hiçbir fikrim yoktu ama damarlarımdaki vatanseverliği hissedebiliyordum.

Güney, tıpkı Kuzey gibi olsa her şeyin yoluna gireceğine inanıyordum. Siyahlar olarak ilerleme kaydettiğimize; hükümetin, başkanın, yüksek mahkemenin ve meclisin bizim tarafımızda olduğuna inanıyordum. Entegrasyonun gerçekten bütün sorunların çözümü olduğuna inanıyordum. Beyazlar bizimle aynı okullara gider, yan yana evlerde yaşar ve bizimle birlikte çalışırsa; bizim iyi insanlar olduğumuzu görür ve önyargılarından kurtulurlar diye düşünüyordum. Amerikanın gerçekten çok iyi bir ülke olduğuna, öğretmenlerimin okulda söylediği gibi, "yeryüzündeki en büyük ülke" olduğuna inanıyordum. Bunlara inanarak büyüdüm. Samimi bir şekilde inanarak. Şimdi yirmi yıl sonra dönüp baktığımda kötü bir şaka gibi geliyor.

Tarihte hiçbir kişi ya da toplum; özgürlüğünü, ona zulmeden insanların ahlak değerlerine seslenerek kazanmamıştır. Birleşik Devletler'deki sistemin nasıl işlediği üzerine okuyup iyice anladığınızda, yurttaşlık hakları hareketinin hiçbir şekilde başarıya ulaşma ihtimalinin olmadığını görebilirsiniz. Kuzeyli ya da Güneyli, '60'larda ya da '80'lerde, fark etmiyor, beyazlar; her zaman için siyahlara uyguladıkları baskıdan çıkar sağlamıştır. Bu ülkeyi başkanın, başkan yardımcısının, meclisin ve yüksek mahkemenin yönettiğini düşünenler acı bir şekilde yanılıyorlar. Kral olan yüce dolardır; en çok parası olanlar ülkeyi yönetir, kampanya bağışları aracılığıyla başkanları, vekilleri, hâkimleri, yasaları geçirenleri alıp satarlar ve onlar da bağışçılarının faydalanacağı kanunları çıkarırlar.

Zenginler her zaman güçlerini muhafaza etmek için ırkçılığı kullanmıştır. Bir insanı diğerlerinden farklı görerek ondan nefret etmek ya da ırksal özelliklerinden dolayı saldırmak; varolan en ilkel, en gerici ve en cahilce düşünce şekillerinden biridir.

Irklar arası bir savaş kimseyi özgürleştirmez ve her durumda kaçınılmalıdır. Fakat siyahların hedef olduğu ve sadece be-

yazların silah sıktığı tek taraflı bir savaş, bundan da kötüdür. Şayet ırkçılık ve ırkçı şiddetle mücadele etmez, kendimizi savunmak için hazırlık yapmazsak kabahatli ve ihmalkâr sayılırız.

YABANCI

Başka bir dünyadan
sevdiğin her şey.
Aç seni,
bezelye ve pilavıma burun kıvıran.

DOKUZUNCU BÖLÜM

New Jersey eyaletinin Metuchen şehrindeki Roosevelt Hastanesi'ne getirildim ve ayaklarımdan yatağa kelepçelendim. Doktor Garrett bir aylık hamile olduğumu tespit etti. Ziyaretime geldiğinde kelepçenin derhal çıkarılmasını talep etti (düşük ihtimali olan bir kadına uygulanacak doğru mental ve fiziksel tedavinin yatak demirlerine bağlanmasıyla uyuşmayacağı temel prensibine dayanarak). Ayrıca vardiyalı nöbet tutan gardiyanların odamın kapısından tüfekleriyle kafama nişan almaları da akıl sağlığımı tehdit eden başka bir unsurdu.

On gün sonra doktorumun itirazlarına rağmen hastaneden taburcu edilip Middlesex Erkekler Hapishanesi'ne götürüldüm ve 1974 yılının şubat ile mayıs ayları arasında hücre hapsinde tutuldum.

Başlarda bana süt bile vermediler. Günlük olarak verilen başlıca et de domuz eti olduğundan ciddi anlamda açlık çekmeye başladım. (Eyalet hapishanesi hücresinde bir çarşaf, bir at örtüsü, bir de metal bardak olur. Eğer tuz gibi lüks bir şey-

leriniz varsa hücreniz yağmalanır.) Doktor Garrett'ın benimle ilgilenmesini engellemek için ellerinden gelen her şeyi yaptılar. Bir doktor tuttular ve muayenelerde o doktorun da bulunacağını söylediler. Bu, doktor Garrett'ın ziyaretlerinin ciddi anlamda azalması demekti. Çünkü onların doktoru, mutabık kalınıp belirlenmiş muayene günlerinde cezaevine gelişini genellikle "ayarlayamıyor"du.

Avukatlarım New Jersey eyaletine karşı, hatalı tıbbi müdahale ve besin hakkı istismarı suçlamalarıyla federal mahkemede dava açtı. Duruşma tarihi henüz belirlenmeden beni New York'a geri gönderdiler, bu da federal mahkemedeki davayı anlamsız kıldı. Rikers Island'a tekrar gidişimdeki kabul muayenesi sonuçlarına göre kansızlık ve besin yetersizliği çekiyordum. New Jersey'de demir hapları veriliyordu ama doğumdan önceki son tahlile kadar kansızlığım devam etti.

Rikers'taki gebelik diyeti, ya da "özel diyet", standard yemeğe ek olarak süt, meyve suyu ve çok pişmiş yumurtadan oluşuyordu. Doğuma kadar beslenme düzenim bu şekildeydi ve işler yolunda gibi görünüyordu.

Bu sırada avukatlar, doktor Garrett'ın beni muayene etmeye devam edebilmesi için New York adliyesinden mahkeme izni çıkardı. Garrett Rikers'a geldiğinde revirde kalıyordum. Ona mahkeme kararının önemsiz olduğunu ve beni göremeyeceğini söylediler. Sonradan veremli olduğu ortaya çıkan bir kadınla üç gün aynı odada kaldım. Mayıs ayıydı ve binayı ısıtmıyorlardı. Hava o dönem birden soğudu. Nöbet geçiren ve morfin krizine tutulan kadınlarla zatürre olduğu söylenen bir kız kardeşimiz yataklarına üst üste battaniyeler istifliyordu. Kız kardeşimizin durumu gittikçe kötüleşti. En sonunda onu veremli olduğunu tespit edecekleri Elmhurst Hastanesi'ne götürdüler. Onu tekrar Rikers'a getirdiklerinde karantina altında tuttuklarını ve doktorların onu görmeden önce maske ve eldiven taktığını çok sonra öğrendim.

Bu sırada vajinal akıntı şeklinde seyreden pamukçuk hastalığına yakalanmıştım. Giderek kötüleşti çünkü Rikers'a atanmış Montefiore Hastanesi doktorları nasıl bir tedavi göreceğim konusunda anlaşamadılar. Elmhurst Hastanesi'nden idrar kültürüm gelene kadar tedavi etmeyi reddettiler. Kültür ellerine geçtiğinde uyluklarımın iç tarafı akıntıdan çatlamıştı ve zar zor yürüyebiliyordum.

Montefiore Hastanesi ile Hastaneler ve Sağlık Müdürlüğü, doğuma doktor Garrett'ın girmesini engellemek için mahkemeye gitti. Bir mahkûm olduğum için kendi doktorumu seçebilmemin gereksiz olduğunu iddia ediyorlardı. Ayrıca doktor Garrett'ın "sık sık çizelgeme not aldığı için" karışıklığa sebebiyet verdiğini öne sürüyorlardı. Bu onları son derece rahatsız eden bir durumdu. Mahkeme talepleri onayladı. Ben sadece bir mahkûmdum!

10 Eylül 1974 sabah 04.00'te, psikiyatri koğuşunda tutulduğum Rikers'ta doğumum başladı. Yataktan kalktım, duş aldım, saçlarımı ördüm ve toparlandım. Sancılarım yarım saatte bir geliyordu. Bu daha sonra, on beş dakikada bir gelen ani sancılara dönüştü. Saat 11'de doğumun ilerlediğine emindim ama etrafımda bunu teyit edebileceğim bir doktor yoktu ve revire gitmeyi reddediyordum. Öğlene doğru doktor Garrett'ı aramalarını söyledim ve nasıl olduysa ona ulaştılar. (O sırada Elmhurst Hastanesi'nde, yetkilileri doğuma girebilmesi için ikna etmeye çalışıyordu.) Öğleden sonra üç civarı Rikers'a geldi, onu görmek için revire çıktım. Doğumun kesinlikle başladığını söyledi. Oradaki diğer doktorların beni muayene etmelerine izin vermeyecektim.

Elmhurst Hastanesi'ne polis konvoyuyla götürüldüm. Bulunduğum aracın etrafında binlerce siren sesi uğulduyordu. Ve ben doğurmaya çalışıyordum. Onlar da takip ediyordu. Elmhurst Hastanesi'ne ve doğumhaneye kadar. Hastaneyi kuşatmışlardı.

Elmhurst Hastanesi'nin dışında, bebeğimi doğurtacak doktoru seçme hakkımı destekleyenlerin protestosu vardı ve Evelyn ile doktor Garrett da durumu açıklamak üzere bir basın top-

lantısı yaptılar. Doğumhanenin içinde iki kadın polis vardı ve diğerleri de kapının önünde bekliyorlardı. Her beş dakikada bir kasılmalar yaşıyordum. En sonunda doğumun nasıl gittiğini öğrenmek için doktorlardan birinin muayene etmesine izin verdim. Korkunç bir hataydı. Muayene bittiğinde kanıyordum. O dakikadan itibaren asla herhangi birinin bana dokunmasına izin veremezdim. Bebeğin kalp atışlarının normal olup olmadığını anlamak için bir stetoskop getirmelerini istedim. Ayrıca birkaç farklı şey daha. Çünkü onlara bu bebeği tek başıma doğuracağımı söylemiştim.

Birkaç saat onlardan uzak durdum. Sonra bir hemşire bana ağrıyı hafifletmesi ve doğumu tetiklemesi için yürümemi söyledi. Ayağa kalktım ve (aleyhlerinde dava açılmasından ne kadar korktuklarını bildiğim için) düşüyormuş gibi yaptım, doktorlar beni yerden kaldırmak için apar topar yanıma geldiler. Endişeli oldukları belliydi. Tekrar ettim, "Bu bebeği tek başıma doğuracağım". Stetoskopla bebeğin kalbini dinledim. Normal atıyordu. Ya benim tavrım, ya basın toplantısı ya da binanın dışındaki protesto işe yaramıştı. Bana bütün sorumluluklardan muaf tutuldukları bir ibra sözleşmesi imzaladığım takdirde doğuma doktor Garrett'ın girebileceğini söylediler. Doktor Garrett ya da doğum süreciyle ilgili hiçbir yaptırımları olmadığından emin olduktan sonra imzaladım. İşte bu kadardı.

Doktor Garrett durumu hemen devraldı. Beni muayene etti, bebeğin kalbini dinledi ve bir noktada suyum geldi. Tüm ihtimalleri anlattı, her sorumu cevapladı. Rahim boynundan lokal anestezi yaptı. Demerol ya da eğerli anestezi istemiyordum ama paraservikal anesteziyi kabul edebilirdim. Bu dakikalarda artık fazlasıyla yorgundum.

Doğum devam ediyordu ama hissettiğim acı azalmıştı. Uyuyakalmışım. 3.30'da uyandığımda bebeğin kafasını hissedebiliyordum. Hemşireyi çağırdım. Beni kontrol etmeden hazır olmadığımı söyledi. Israr edince baktı ve doktor Garrett'ı çağırdı. Tekerlekli sandalyeyle doğumhaneye götürüldüm, lokal

anestezi verdiler ve epizyotomi yaptılar. Üç kere ıkındım ve bebeğim geldi. Saat 4:00'te Kakuya Amala Olugbala Shakur doğdu. "Bebeğe bakın" dedim (doğum sonrası iyi olduğundan emin olmak için). Rahat ve güzel bir doğumdu. Gözlerden uzaktaydı. Bir kadının doğum deneyimini güvendiği insanlarla yaşaması gerçekten çok önemli.

11 Eylül'ün ilerleyen saatlerinde hâlâ bebeği yanıma getirmemişlerdi. Doktor Garrett uyumaya gitmişti ve saat 6'da döndüğünde hâlâ bebeği görmemiştim. Oradakilere bebeği emzirmem gerektiğini hatırlattı. Bunun için "bir reçete yazması" gerektiğini söylediler. En sonunda bebeği getirdiler ve dört saatte bir emzirdim (diğer bir akıl almaz derecede güzel deneyim). Çocuk odasındaki hemşireler çok yardımsever ve nazikti, beni bebeğin durumuyla ilgili sürekli bilgilendirdiler. Fakat güvenlikli ufacık bir odada tutulduğum psikiyatri koğuşundaki D-11 personeli yine çok acayipti.

Günde sadece bir kere duş alabiliyordum. Diş fırçası, diş macunu ve gargara yasaktı. Kendileri sağlamıyordu ve herhangi biri bana getiremiyordu. Emzirirken ihtiyacım olduğundan bir sütyen getirmeleri için yalvardım, cezaevi reddetti. Çok sayıda tuhaf doktor beni muayene edip bir an önce taburcu edilmem için uğraştı. Muayenelerini reddettiğim için bazılarıyla fiziksel dalaşma noktasına geldik. Beni doktorumun rızası olmaksızın taburcu ettiler. Mahkûmların topluma kazandırılmasıyla görevli kurumdan Benjamin Malcolm, taburcu edilişimle ilgili tüm sorumluluğu üzerine aldığı bir belge imzaladı.

Beni ambulansa koydular, bir sedyeye kelepçelediler ve Rikers Island Kadınlar Hapishanesi'ne geri getirdiler. Sonra da aceleyle revire alıp, "Muayene olman gerekiyor" dediler. Bebeğimden ayrı kalınca aniden çok karanlık hissetmeye başladım. Onlara "Muayene olmayacağım. İsterseniz hücre hapsine gönderin, umrumda değil. Tek başıma kalmak istiyorum, gidin buradan" dedim.

Tam olarak böyle olmadı. Muayeneyi reddedince revirden çıktım. Cezaevinin özel birliğini çağırdılar. Hepsi birden üzerime çullanıp vurmaya başladı. Yere yatırdılar, kollarımı ve bacaklarımı zincirlediler. Beni tek kişilik hücrelerin olduğu yere kadar sürüklediler ve anca bir hemşire durmalarını isteyince durdular. Sonra beni bir döşeğe yatırdılar ve döşeği sürüklediler. Gözlem odasına getirip ellerim ve ayaklarım kelepçeli şekilde orada bıraktılar. Hiç pedim yoktu ya da kendimi temizleyebileceğim herhangi bir şey. Kelepçeler derimi kesti (yara izleri hâlâ duruyor) ve bileklerim kanadı. Sonradan bana şiddet uygulanırken bir memurun yüzüne tokat attığım için ihlal cezası aldığımı öğrendim.

Hâlâ tıbbi muayeneyi reddediyordum. En sonunda ped getirdiler. Yerde, döşek üzerine bırakılmıştım öylece; yatak yok, duş yok. İki hafta orada kaldım. Tüm tıbbi müdaheleyi reddedip doktor Garrett'ı görmek için direttim. Yemekleri geri çevirdim ve sonunda sütle dolu göğüslerimdeki acı azaldı. Her tür doktoru ve (çoğunlukla yatıştırıcı) ilacı teklîf ettiler. Bana depresif hissedip hissetmediğimi sorma cüretini gösteren bir psikiyatrist yolladılar. Disiplin Kurulu üyeleri hücreme gelip on dört günlük ek Tecrit Alanı cezası verdi. Diğer tüm mahkûmların cezaları kaldırılmıştı. Ben hâlâ yemeklerin çoğunu reddediyordum. Halsizlikten birkaç kere bayıldım. İki hafta boyunca gün batımına kadar yemek yemenin yasak olduğu Ramazan ayıydı. Yiyebileceğim bir şey olsa dahi tek öğün yiyordum. Hiçbir şey yemediğim birkaç gün oldu.

İki hafta sonra, "Vajinal muayeneyi kabul ediyorsan kendi katına geçebilirsin" dediler. Kabul edip kendi katıma geçtim. Ertesi gün polis şefi geldi ve Montefiore Hastanesi'nden Rikers'a atanmış tıbbi personelin tam muayenesini reddettiğim için beni tekrar hücreye kilitlemeye karar verdiklerini söyledi. Olan şuydu: Hücreme geri götürülünce bana, doktor Garrett'ın beni muayene etmesine izin verildiğini ve Rikers Island'ta olduğunu,

avukatımın mahkemeye gittiğini ve mahkemenin de doktor Garrett tarafından muayene edilmem yönünde karar verdiğini söylediler. Ben de bekledim. Beyaz bir doktor gelip kendi doktorumu görebilmem için önce onun tarafından muayene edilmem gerektiğini söyledi. Kabul etmedim. Sonra beni "Selam olsun, kız kardeşim" diye selamlayan bir siyah doktor getirdiler. Çok sinsiydi, onu da reddettim. Böylece doktor Garrett'ı binadan çıkardılar ve beni tekrar Tecrit Alanı'na gönderdiler. İdari tecrit cezasıyla tehdit edilince ben de yere oturup cezam gelene kadar kalkmadım. Kural ihlâli yazdılar, sözlü kınama verdiler ve vajinal muayenenin yeterli olacağını söylediler. Ertesi gün de tekrar kilitlediler.

Bu sefer bir ay hücrede kilitli kaldım. Hâlâ yemeğin büyük bir kısmını reddediyordum. Duş almama canları isteyince müsaade ediyorlardı. Bir noktada ölüm orucuna başladım ve birkaç gün içinde hastalandım. Ne kadar daha dayanabileceğimi bilmiyordum.

Evelyn, Brooklyn Federal Mahkemesi'ne cezai tecritten salıverilmem için baskı oluşturmak adına memur Molcolm ve Rikers Kadın cezaevleri müfettişi Essie Murph hakkında ihzar emri dilekçesi göndermişti. Duruşma için mahkemeye gitmem gerekiyordu ama tarihi bilmiyordum. Sonra şerif yardımcısı polis gelip, "Dava tarihin ertelendi. Ayrıca avukatın bir doktora görünmeni tavsiye ediyor" dedi. Yalan söylüyordu. Ama ben inandım. Evelyn'in tavsiyesi zannederek cezaevi doktorlarına muayene oldum.

Yani artık hücreye kilitli değildim. Sadece cezaevindeydim. Bir de çocuğumdan uzakta.

KALANLAR

Parmaklıklar ve sürgülerden
ve aşağılamadan sonra
Ne kalacak geriye?

İçeri tıkmalardan, dışarı atmalardan
hapsetmelerden sonra
Ne kalacak?

Demek istiyorum ki karışmış zincirlerden sonra
birinin beynindeki maddenin griliğinde,
Parmaklıklar sıkışınca
erkeklerin ve kadınların kalplerinde
Ne kalacak?

Gözyaşları ve hayal kırıklıklarından,
Yapayalnız tecritten sonra,
Kesilmiş bilek ve darağacındaki o ağır ilmekten sonra
Ne kalacak geriye?

Şunu diyorum,
komiser öpücüklerinden sonra
ve çıkar-üstünü travmalarından
Oyuncu oyuna geldikten sonra
Ne kalacak geriye?

Özel birliklerden,
Biber gazından,
Geçici hücrelerden ve
Bir dolu saçmalıktan sonra
Ne kalacak?

Yani, tanrıya
güvenemeyeceğinizi anladıktan sonra,
Psikiyatristlerin torbacı olduğunu,
Sözün kamçı,
Rozetin mermi olduğunu fark ettikten sonra
Ne kalacak geriye?

Ölülerin hâlâ aramızda olduğunu anladıktan sonra
Sessizliğin konuşabildiğini ve
dışarısıyla içerisinin sadece bir yanılsama olduğunu
Fark ettikten sonra,
Ne kalacak?

Yani diyorum ki, güneş nerede mesela?
Nerede onun kolları, öpücükleri?
Yastığımda dudak izleri var
Araştırıyorum.
Ne kaldı?

Yani hiçbir şey sabit değil
ve hiçbir şey soyut değil.
Bir kelebeğin kanadı kaçamaz kelebekten.
Boynumdaki ayak bir bedenin parçası.
Söylediğim şarkı
bir yankının fragmanı.
Ne kaldı?

Şunu diyorum, aşk belli bir şeydir.
Benim aklım bir makineli tüfek mi?
Benim kalbim bir demir testere mi?
Özgürlük gerçek olabilir mi? Evet!

En üstünde ve en altındayım
"diğerarşi"nin.
Çok eskilerden
bir yeryüzü sevicisiyim.
Eziklere ve kahkahalara aşığım.
Özgürlüğe ve çocuklara aşığım.

Benim kılıcım sevgi,
pusulam da hakikat.

ONUNCU BÖLÜM

Lisenin sonraki birkaç yılı olaysız geçti. Hafta sonlarını annemle geçiriyordum ve aramız iyiydi. Fakat sonra on yedi yaşımda okulu bırakıp işe girmeye ve tek başıma yaşamaya karar verdim.

İş dünyasına girişim acı bir hayal kırıklığıydı. Çoğu ilandaki yazılanları bile anlamıyordum. Denetmen, alacaklı hesaplar, delgi operatörü kelimeleri bana bir şey ifade etmiyordu.

Her gün en iyi "ofis giysileri"mi ve işkenceci yüksek topuklularımı giyip yollara düşerdim. Her gün bir önceki günden daha büyük bir hüsranla dönerdim eve. Hiç tecrübem yoktu, hiçbir şey bilmiyordum ve üstüne bir de siyahtım. En sonunda o haftalık 95 dolar kazandığınız, sıkıcı ve iç karartıcı işlerden birine girme ayrıcalığını kazanmak için iş bulma bürosuna bir-iki haftalık maaş kadar bir para verdim. Maaşının beşte birini sigorta olarak yatıran, bir miktarı sosyal güvenlik için cepten çıkaran ve bir 5 doları da sendika aidatı için veren o kölelerden biriydim artık. Geri kalanı ölmeye bile yetmiyordu.

Hayatta paramın yettiği hiçbir şey yokmuş gibi geliyordu. Eşyalı odamın kirasını ve yol parasını verince geriye sadece sandviç alacak param kalıyordu. Tek tasarrufum dışarı çıkmamamdı. Akşamları sıkıcı işimden çıkıp bir o kadar sıkıcı akşam okuluma giderek cümle şemaları çiziyor, bir sürü zırva ezberliyor ve iş piyasasında hiçbir şey ifade etmeyen bir lise diploması için hazırlanıyordum. Hayatım hiçbir anlam ifade etmeyen evrakın arasında geçiyordu. Pozitif hiçbir şey yapmıyordum. Hiçbir şey üretmiyor, hiçbir şeye katkıda bulunmuyordum. Bir süre sonra iş yerindekilere kâğıtlarını ve işlerini alıp bir yerlerine tıkmalarını söylemek istedim.

Fakat ilk başlarda öyle değildim. Haftalarca süren iş arama maratonundan sonra bir tanesine girebildiğim için minnettardım. Düşük maaşı, kötü çalışma şartlarını, sağlık yardımı olmamasını ve yılda bir haftalık tatili düşünmüyordum. Çalıştığım için mutluydum sadece. İşi benimseyip insanlara "şirketimiz"i ve "üretimlerimiz"i anlatıyordum. Öğle yemeğime iki sent daha veremezdim ama şirket benimmiş gibi konuşuyordum. Bir dönem portatif karavan satan bir şirkette çalıştım. Masa başı evrak işi yapıyordum. Teyzemin arkadaşlarından birine portatif karavan almayı düşünürse bizden almasını söyledim. Bana kafayı yemişim gibi baktı. "Neden?" diye sordu. "Bana indirim mi yapacaklar?" O an dank etti. Aptal gibi hissettim. Ben orada çalışıyordum ve bana bile indirim yapmıyorlardı.

Öyle yerlerde çalıştıkça sabrım giderek azaldı. Çoğu zaman ofiste yapılan dandik muhabbetleri duymak bile istemiyordum. Patronlar ne yapmış, kim kiminle uğraşıyormuş dedikodularından artık midem bulanıyordu. Bir süre sonra zamanımın çoğunu kendi kendime geçirmeye başladım. Boş vaktim olduğunda da kâğıtların arasına bir kitap sıkıştırıp onu okuyordum. Altmışların ortalarıydı ve gazeteler isyan haberleriyle dolup taşıyordu.

O zamanlar isyanlarla ilgili ne düşünmem gerektiğini bilmiyordum. Hatırladığım tek şey kazanmalarını istediğimdi. Ofiste başkan ve başkan yardımcıları için çalışan bir grup sekreter

vardı. Genel işlere bakanlara, yani bize, üstten bakar ve bir hiçmişiz gibi davranırlardı. Bir gün ben tuvaletteyken içeri bir sekreter girdi. Kabarık topuzuna sprey sıkıyordu. Topuzu o kadar sertti ki pişirilmiş gibi gözüküyordu. Oradan buradan konuşmaya başladı. Şaşırdım, daha önce benimle hiç diyaloğa girmemişti. Sonra isyanlardan bahsetmeye başladı; "o insanların" kendi mahallelerini ve kendi evlerini yaktıkları için ne kadar aptal olduklarını söylüyor, "yazıklar olsun" diyordu. Hiçbir şey demedim. Kışkırtmaya çalıştı: "Çok ayıp değil mi sizce de?" Ne diyeceğimi bilmiyordum. Siyahların siyah mahallelerini yaktıklarını doğruydu fakat bu soruyla nasıl baş edeceğim hakkında bir fikrim yoktu. Israrını sürdürdü. En sonunda, "Evet" dedim ve çıktım.

Kendimden tiksiniyordum. Söylediklerine katılmak istememiştim ama başka ne diyeceğimi bilememiştim. O gecenin yarısını, kafamda bir cevap oluşturmak için harcadım. Birkaç gün sonra bu konu tekrar açıldı. Bu sefer müdürle yakınlığı olan bir grup merkez büro çalışanı da oradaydı. Ağızlarından "isyan" kelimesini duyduktan sonra başka bir şey söylemelerine izin vermedim: "Kendi evlerini yakıyorlar derken ne demek istiyorsunuz? Onların evleri yok, o dükkânlar onlara ait değil. İyi ki yakmışlar, o dükkânlar onları baştan beri soyuyordu!" Hepsinin ağzı açık kaldı.

Bu olaydan sonra ofis müdürü canımı sıkmak için elinden gelen her şeyi yaptı. Muhtelif beyazlar yanıma gelip isyanlarla ilgili düşüncelerimi sordu, ben de onları sorduklarına pişman ettim. Beni kovmalarına az bir süre kaldığının farkındaydım. İstifa etmememin tek nedeni, gidecek başka bir yerimin ya da bir planımın olmamasıydı. Nihayet kovulduğumda rahatlamıştım.

* * *

Kız arkadaşım Bonnie ile çok fazla roman ve şiir okuduğumuz için kendimizi entel zannederdik. İkimiz de liseyi bitirmemiştik

ama akademik şıklığımızı yansıttığını düşündüğümüz kıyafetler giyip Broadway'daki West End denen yere giderdik. Pastırmalı sandviçleri ve koyu bira sürahileriyle tam bir üniversiteli mekânıydı. Biri yanımıza gelip konuşmaya başlayana kadar "derin" görünmeye çalışarak otururduk. Bir süre sonra Columbia Üniversitesi'nde okuyan Afrikalı öğrencilerle arkadaş olduk.

Afrikalıları dinlemeye bayılıyordum. Etkileyici, ağırbaşlı ve çok yüksek bir özsaygıya sahiptiler. Bana hiç bilmediğim Afrika geleneklerini anlatır, saatler boyu kültürlerinin değişik yönlerini açıklarlardı. Bonnie oradaki düğünleri merak ederdi, evlenmek için can atıyordu. Ben yemekleri sorardım çünkü kulağa harika geliyordu: körili tavuk, yerfıstığı yahnisi (yerfıstığı sosunda tavuk) ve fırında pişen mısır ekmeği. Küçük bir parça koparıp elinizle top yapıyorsunuz, baş parmağınızla bastırarak yaptığınız çukuru gravy sosuyla doldurunca yenilebilir bir kaşık oluyor. Bize ne kadar zarar verdiklerini hatırlattı dinlediklerim. Spagetti, Çin böreği ve krep süzetle ilgili her şeyi biliyorduk ama kendi yemeklerimizle ilgili hiçbir şeyden haberimiz yoktu. Küçükken bana Afrikalılar ne yiyor diye sorsalar, "İnsanları!" diye cevap verirdim.

Bir gün Vietnam konusu açıldı. 1964 civarıydı ve savaş karşıtı hareket henüz tüm gücüyle patlamamıştı. Biri bana konuyla ilgili düşüncelerimi sordu. En ufak bir fikrim yoktu. O zamanlar gazetelerde sadece manşetleri, cinayet hikâyelerini, karikatürleri ve burç yorumlarını okuyordum. "İyi bir şey bence" dedim. Herkes bir anda sustu. " 'İyi bir şey, bence.' derken ne kastettiğini açıklayabilir misin bize yoldaş?" Erkek kardeşimizin ses tonu alaycıydı. "Yani orada verdiğimiz savaş, demokrasi için" gibi bir şey söyledim. Etraftakilerin yüz ifadelerinden yanlış bir şey söylediğim belliydi. Beni oraya getiren arkadaşım halının altına saklanmak istiyor gibi görünüyordu. "Kim demokrasi için savaşıyor?" diye sordu biri. "Biz. Amerika Birleşik Devletleri." Sonra da aklıma gelen bir sonraki şeyi söyledim, "Biliyorsunuz, orada komünizmle savaşıyorlar. Demokrasi

için." Arkadaşım başı ağrıyormuş gibi ellerinin arasına aldı başını. Yanlış bir şey söylediğimi fark etmiştim ama neyin yanlış olduğunu çözemiyordum. Söylemeye alıştığım şeyi tam olarak ifade edemediğimi düşünüp televizyondan duyduğum her şeyi tekrar ettim. Yani boş boş konuştum. Bu da durumu sadece daha kötü yaptı.

Sözümü bitirince erkek kardeşimiz bana Vietnam tarihiyle ilgili herhangi bir şey bilip bilmediğimi sordu. Bilmiyordum. Anlattı. Fransız sömürüsünü, acımasızlığı, açlığı ve cehaleti; Kuzey'de verilen ve kazanılan uzun savaşı, Fransızlar kıçlarına tekmeyi yiyince Birleşik Devletler'in destek için düzmece bir hükümet kurduğunu...

İnsanlar, mekânlar ve olaylardan sanki bir Vietnamlı gibi bahsediyordu. Ağzım açık dinledim. Tarih bölümünde okumadığı halde bütün bunları biliyordu. ABD'de ya da Asya'da bile yaşamayan bu Afrikalının, yakınları orada savaşan insanlardan daha bilgili olmasına inanamadım.

Sonra bize Amerika Birleşik Devletleri'nin oradaki rolünü açıkladı, kendi şirketlerinin çıkarlarını korumak ve askeri üsler kurmak amacıyla, para için savaştığını anlattı. Söylediklerine inanıp inanmamak konusunda kararsızdım, böyle şeyler duymamıştım daha önce. "Peki demokrasi?" diye sordum. "Demokrasiye inanmıyor musun?" İnandığını fakat ABD'nin demokrasiyi değil kanlı bir diktatörlüğü desteklediğini söyledi. Bana bir dolu isim ve tarih saydı. Karşılık vermem imkânsızdı. Orada oturmuş, sanki bir sabıkalıdan bahsediyormuş gibi konuşuyordu hükümet hakkında. Henüz tam anlayamıyordum. Fakat hayret doluydum.

Buna rağmen ilk aklıma gelen şeyi söylemeye devam ettim: "Amerika Birleşik Devletleri komünistlerle savaşıyor, çünkü komünistler her şeye sahip olmak istiyor." Biri bana komünizmin ne olduğunu sordu, cevap vermek için ağzımı açtım ama en ufak bir fikrimin olmadığını fark ettim. Zihnimdeki komünist algısı bir karikatürden ibaretti: Yüzüne düşmüş si-

yah şapkası ve trençkotuyla sokak köşelerinden sıvışan bir casus. Okulda bize komünistlerin tuz madenlerinde çalıştığı, özgür olmadıkları, hepsinin aynı kıyafetleri giydiği ve hiçbir şeye sahip olmadıkları öğretilmişti. Afrikalılar söylediklerime gülmekten kırılıyorlardı.

Saf bir palyaço gibi hissediyordum. İçlerinden biri bana komünizmin siyasi ve ekonomik bir sistem olduğunu açıklamaya çalıştı ama dinleyemiyordum. O sırada utançtan yerin dibine giriyordum. Bunca zaman anlamadığım bir şey hakkında atıp tutmuştum. Komünizmin ne olduğunu bile bilmeden karşısında durmuştum. Çocukken Bogeyman'e[1] inanmak gibi bir şeydi bu. Bogeyman'in ne olduğunu bile bilmezsiniz ama ondan hem nefret eder hem korkarsınız.

O günü hiç unutmadım. Çok erken bir yaşta komünistlere karşı olmamız öğretiliyordu, fakat çoğumuzun komünizmin ne olduğuyla ilgili bir fikri yoktu. Sadece aptal bir insan, düşmanının başkaları tarafından belirlenmesine razı olur. Küçükken söylenen bütün o saçmalıkları hatırlamaya başladım: "Batı yerlilerine güvenme, seni sırtından bıçaklarlar." "Afrikalılara güvenme, bizden daha üstün olduklarını düşünüyorlar." "Porto Rikolularla takılma, hepsi bir olup sana karşı cephe oluşturur."

Zaman içinde hepsinin aptal insanlar tarafından söylenmiş yalanlar olduğunu idrak ettim. Fakat ne olduğunu bilmediğim bir şeye karşı olmam için nasıl bu kadar kolay kandırabilmişlerdi beni, işte bunu anlamıyordum. Halbuki yaşamın temel ilkelerinden olmalıdır: Her zaman düşmanlarını kendin seç ve asla düşmanlarının senin yerine düşman belirlemelerine izin verme.

Olanlardan sonra Vietnam'la ilgili okumalar yaptım. Afrikalıların söyledikleri doğruydu. Ayrıca Vietnam'daki Amerikan ordusunun Vietnamlı kadınlara işkence yaptığına ve kadınla-

1. İngiltere ve ABD'de çocukları uslu durmaları için korkutmak amacıyla uydurulmuş bir karakter. (ç.n.)

rın hayatta kalabilmek için bedenlerini satmaya zorlandığına ilişkin makaleler gördüm.

Kafam çok karışmıştı, bütün bunlar hiçbir şey ifade etmiyordu. "Hükümetimiz o kadar kötü şeyler yapamaz" dedim Bonnie'ye. Farklı açıklamalara ihtiyacım vardı. Orada ne işimizin olduğunu bile anlayamıyordum. Bir çeşit anlaşmadan bahsettiler ama o da anlamlı gelmedi. Bir noktada o kadar iğrenmiştim ki gazete okumamaya karar verdim.

"Cehalet mutluluktur" dedi Bonnie.

"Bok mutluluktur" diye cevap verdim. Eskisi gibi cahil olmak istemediğime emindim. Dünyada neler olduğunu bilmemek kesinlikle bir dezavantajdır. Ben de olanları takip etmeyi sürdürdüm fakat Amerikanın gazetelerde okuduğum o berbat şeyleri yaptığına hâlâ inanamıyordum.

"Ne demek inanamıyorum?" dedi Bonnie. "Sadece sana yaptıklarına dönüp bir baksana."

Afrikalı arkadaşlarım ve o yaz takıldığım arkadaşlarım arasındaki fark çarpıcıydı. Sahilde geçirdiğimiz bir günü anımsıyorum. Herkes mutluluktan mest. Parti zamanı. Çok renkli bir şemsiye, esintiye karşı cansiperane direniyor. Soda kutuları, Bacardi ve Johnnie Walker Black şişeleriyle birlikte absürd deniz havluları sahili renklendiriyor. Ters taktıkları denizci kepleri ve kolları sıvanmış üniversite kapşonlularıyla çok sağlıklı görünen siyah erkekler, portatif buzlukları taşıyorlar bir oraya bir buraya. Uydurma bir açık hava ses sistemi kurulmuş, fonda Martha ve The Vandellas feryat figan...

Rüzgâr sayfaları savursa da James Baldwin okumakta diretiyorum. Acı dolu çığlıklar ve iniltiler geliyor sayfalardan. Bastırılmış gettolar patlamak üzere. Yoksulluk, yangın ve kükürt, ölümcül bir yahniye dönüşmek üzere kaynıyor, fakat "güzel insanlar" huzur içinde okumama izin vermiyorlar. Kız arkadaşım bana Mükemmel Çocuk'u ayarlamakta ısrar ediyor. Ki sonradan; monogramlı mayosunu, ona uygun havlu kumaştan

bornozunu ve bir de üstüne monogramlı havlusunu kuşanmış bir egomanyak çıkan Çocuk, varlığıyla beni şereflendirmeyi uygun buluyor. Bakışları ve tavırları minnet duymamı söylüyor çünkü o gerçek bir bomba. Arabası üstü açık bir MG, evi Esplanade Gardens'ta ve şehir merkezindeki bir bankada müdür yardımcısı olarak çalışıyor. İki makaralı teybinden renkli televizyonuna, hatta bana yan gözle bakışlar atarak anlattığı "bekar peruğuna" kadar; tepeden tırnağa çok havalı.

Remy Martin konyağı ve Harvey's Bristol Cream içiyor, ismini telaffuz edemediğim bir parfüm kullanıyor. Sabırla diş macununun markasını söylemesini bekliyorum. Biblolarını ve statü sembollerini anlatıyor durmadan. "Şu monogramlı piç kurusuna bak" diyorum içimden. "Ne kadar kurnaz, ne kadar kendini beğenmiş." "Father Knows Best"in[2] siyah versiyonu gibi. James Baldwin'e geri dönmek istiyorum ama etrafım çok yüksek sesle konuşan, Mükemmel Çocuk gibi gözüken ve düşünen insanlarla çevrili. "Çok revaçta" olan Karmann Ghias'lar, Porsche'ler, Corvette'ler ve diğer arabaları konuşuyorlar.

Sohbet, kooperatiflere ve yüksek katlı apartman komplekslerine geliyor. Daha önce birkaç kereden fazla muhasebeci olduğunu açıklamış bir adam, Ada'da arazi ve gayrimenkule yönelmenin avantajlarını anlatıyor. Bir sigorta satış danışmanı Ada'da insanlara sigorta hizmeti verdiğini söylüyor ve plaj çantasından nedense oraya getirmeyi tercih ettiği gümüş rengi kılıftan kartvizitlerini çıkarıyor. Muhasebecide gözü olan kızıl saçlı bir ilkokul öğretmeni hayatı boyunca Ada'da büyük bir mutfağı olan bir ev hayal ettiğini söylüyor. Ada konusu tükenince muhabbet gidilecek yerlere çevriliyor. Fransız ve Meksika restoranları kesinlikle "çok revaçta", elli çeşit krep yapan restoran ise yıkılıyor. Yoksulluk pezevenklerinden biri ofislerini Red Rooster bar ve restoranına taşıdığından bahsediyor. Başka

2. 1949-1960 yıllarında yayınlanmış radyo ve televizyon dizisi serisi. Springfield'de yaşayan, orta sınıf beyaz bir sigortacı adamı ve ailesini konu alır. (y.h.n.)

biri gülerek "bütün o zencilerin" olduğu Harlem'e giderken korkup korkmadığını soruyor. Herkesin merkezdeki binaların en üst katında bir favori restoranı var. Yemek değil, manzara konuşuluyor. Mükemmel Çocuk, Playboy kartı olduğunu ve sık sık Playboy Club'ta yemek yediğini söylüyor.

Zoraki bir şekilde gülümsüyorum, oraya hiç ait hissetmeyerek. Bütün bu muhabbetler başımı ağrıtıyor. Üniversitenin erkek öğrenciler kulübünden çocuklar beni dansa davet ediyor. Bir tanesi "Delta[3] kızlarına benziyorsun" diyor. "Nasıl görünüyor Delta kızları?" diye sorduğumda cevap; "Tıpkı senin mayolu halin gibi." Mükemmel Çocuk ters bir bakış atıyor. Etrafımdaki konuşmalardan parçalar yakalıyorum. Hibe, burs ve demokratik politika, Ulusal Futbol Ligi ve sezon muhabbetleri, Bergdorf Goodman, Bloomingdale's, Saks Fifth Avenue... Kimsede olmayan ama herkesin sahip olmak istediği sürat botları ve makaralı büyük tekneler...

Viski su gibi akıyor, sürat botları yatlara dönüşüyor. Herkeste bir ada merakı: Jamaika, Bermuda, Nassau. Herkes çok şık. Bunu duymaktan o kadar yoruluyorum ki (tekmelerimle) bir yerlere göndermek istiyorum onları. Gerçek bir rezalet. Başvuranlardan insan değillermiş gibi bahseden sosyal hizmet uzmanları, öğretmeyi sevmeyen öğretmenler... İşinin ne kadar tehlikeli olduğundan yakınan bir şartlı tahliye memuru... Birbirlerine sürekli rol kesen bir grup para manyağı. Biri "Senin işler iyi mi?" diye soruyor. "Ne tür işlerimin olduğunu zannediyor acaba?" diye düşünüyorum kendi kendime. Tüm bunlardan uzaklaşmak için yukarıdaki eve doğru bir yürüyüş yapıyorum. Tuvalette ot içen, saçlarına fön çeken kadınlar var. Aspirin bulmak için çantamın içinde zorlu bir maceraya atılıyorum. "Takımını nereden aldın?" Klein's demek istemiyorum ama çıkıyor ağzımdan. "Hmm, bazen güzel şeyler çıkıyor." Şüphesiz

3. Delta Sigma Theta: 1913 yılında Howard Üniversitesi'ndeki yirmi iki kadın öğrenci tarafından başlatılan ve daha çok Afroamerikan toplumunu ilgilendiren çalışmalar yapmış kamu hizmeti oluşumu. (ç.n.)

beni bir indirim reyonu vakası olarak görüp konuşmaya değer bulmuyor. İnsanlar ve yeni saç modelleriyle ilgili sohbete devam ediyor diğerleriyle. Bir taraftan da sahilde birer siyah Barbie bebek gibi görünmek için makyaj yapıyorlar.

Farklı bir gezegendenmişim hissiyle tekrar dışarı çıkıyorum. Yalnız ve keyifsiz hissediyorum. Bir şeyler oluyor bana, epey önce başlayan bir değişim. Ben gerçek olmak istiyorum. Oradaki kıt kanaat, zar zor geçinen tek siyah kadın ben miyim? Deneyimlediğim ve gördüğüm mücadele o kadar güçlü ki yalan söylemek çok zor ve ben denemek bile istemiyorum. Gettonun özgürleşmesine yardımcı olmak istiyorum, oradan kaçarak insanlarımı geride bırakmak değil. Anlaşabileceğim ve ciddi haltlar üzerine konuşabileceğim birini istiyorum.

Bu parti ümitsiz vaka. Plaj havlumu ve kitabımı alıp sahile geçiyorum rahatlamak için. Okyanusa bakarak, eski çağın köleleri olan kaç insanımızın orada gömülü olduğunu düşünüyorum. Özgürlüğün ne demek olduğundan tam olarak emin değilim ama ne olmadığını kesinlikle biliyorum. Nasıl bu kadar aptal olabildik biz diye merak ediyorum. James Baldwin'e geri dönüyorum. Sag Harbor köyü karadeliğe düşse dönüp bakmam. James Baldwin ve ben iletişim kuruyoruz. Onun kurgusu bu gerçeklikten daha gerçek.

* * *

Sabrım sıfırdı. Hiçbir şeyi bekleyemiyordum. Yaşamakla, o anı yaşamakla ilgileniyor, hayata karşı müthiş bir iştah duyuyordum. Fakat aynı zamanda iyiliğe inancım azalıyordu. Aynı anda her yere gitmek, her şeyi yapmak ve her şey olmak istiyordum. Her şeyi deneyimlemek ve her şeyi duyumsamak istiyordum. Bir yandan da çelişkili fikirler kafamda zik-zaklar çiziyordu. Bir gün genç ve dinamik olduğum, yaşadığım için mutluluk duyuyordum. Ertesi gün dünyanın sonu gelmiş gibi

hissediyordum. Hayatımdaki her şey sivri uçlu, keskin ve köşeliydi. Hiçbir şey sakince gerçekleşmiyordu. Hiçbir şey küçükken olacağını zannettiğim gibi değildi.

Arkadaşlarım yüksek dozdan ölüyor ve orduya katılıyorlardı. Kız arkadaşlarım bebek sahibi oluyor ve yaşlı gözüküyorlardı. Parkta oturan yaşlı amcalar tatlı falan değildi çünkü gazetelerinin altından mastürbasyon yapmakla meşgullerdi. Giderek hiçbir şeye inanmaz hale geldim. Herkes bir torbada gibiydi; uyuşturucu torbası, şaraplık kâğıt torba, isa torbası, aşk torbası, seks torbası ve "başarılı olacağım" torbası... Üstelik hiçbir torbada insanlara iyi gelen bir şey yoktu. Ben kendi torbamı arıyordum ama bana pek bir şey kalmamıştı. Kendimi perişan edene kadar orada takılıp buraya koşturarak torbamı aradım. Bir gün merkezde blippy (siyah hippi) arkadaşlarımla takılıyordum, ertesi gün şehrin dışındaki mahallelerdeydim. Ama hiçbir şey gerçek gibi gelmiyordu, anlatabiliyorum değil mi? Bir gün bilmiş bilmiş konuşup 50 dolarlık banknotlardan kokain çeken adam, ertesi gün otlakçılık yapıp biraz borç için yalvarıyordu. En esaslı satıcılar bile mafya için potansiyel kerizler ve uşaklardı. Şehirdeki arkadaşlarımın da durumu çok farklı değildi. En iyi ihtimalle zincirlerden kurtulma şovu yapan profesyonel sanatçı olmuşlardı. Siyah ya da beyaz halkın sorunlarından kaçmaya çalışıyordu çoğu. Bazıları bu sorunlardan uyuşturucu aracılığıyla kaçtı, kendi uzay yolculuklarında olmayan dünyalara seyahat ederek. Amaçlarının kendilerine zarar vermek olmadığını bilsem de bu dünyayı zom halde terk etmiş en az birkaç kişi tanıyorum. Her şeye rağmen Beyaz ve siyah hippi arkadaşlarım bana çok şey öğretti. Allen Ginsberg, Sylvia Plath, Ferlinghetti gibi şairlere, her türden romancıya, müzik tarzına ve farklı mutfaklara ilgi duymaya başladım. Denediğim her şeyi içselleştiremiyordum fakat ufkum çok genişlemişti. Küçük burjuva özentisi "zencilere" duyduğum tahammülsüzlük, siyahlara yönelik bir istihdam bürosunda çalışmaya başlayınca zirve noktasına ulaştı. Evelyn bana orada bir sekreterlik işi ayarlamıştı. Acente, Johnson Yayınları,

Ebony ve *Jet* dergisinin de bulunduğu Rockafeller Center'daydı. İşi aldığım için mutluluktan delirmiştim çünkü beyazlar için çalışmaktan bıkmıştım. Ofisteki insanlar gayet iyiydi ve ortamda gerginlikten eser yoktu. Patron yeterince makuldü, onunla ve altında çalıştığım sekreteriyle ilişkim epey iyiydi. İlk başlarda doğru işler yapan bu kadar çok siyahla çalıştığım için büyük bir heyecan duyuyordum. Herkes başarıyordu işte, çıkıyordu basamaklardan. Diplomalı, evrak çantalı siyah adam ve kadınlar dolaşıyordu etrafta. Çok şık kıyafetlerle, alt düzey yöneticilik eğitimleri ve yoksulluk programları hakkında konuşuyorlardı. Bazıları o şirketlerden, beş yıl içinde yönetim kurulu başkanlığına oturacaklarmış gibi bahsediyordu.

Arada bir Johnson Yayınları'ndan genç bir adamla öğle yemeğine çıkıyordum. Her seferinde bir tartışmaya girişiyorduk. Özellikle de *Ebony* dergisi hakkında. Moda bölümüne çoğu zaman binlerce dolarlık abartılı gece elbiselerini koyuyorlardı. Hangi siyahın onları almaya parasının yeteceğini ya da köşedeki bara giderken giymek için mi alacağını sorduğumda çok bozuldu. Sadece pahalı şeyler almaya parası yetenlerin özgür olabileceğini düşünen siyahlardandı. O elbiseleri almaya sadece Johnson'ın karısının[4] parasının yeteceğini söylediğimde daha da bozuldu. Bana artık her şeyin değiştiğini ve çok daha iyi olduğunu söyledi. "Her şey çok daha iyiyse, nasıl oluyor da, ne zaman bir siyah müdür olarak iyi bir işe girse *Ebony*'de haber olup yayınlanıyor?" diye sordum. Beni insanların moralini bozmakla ve siyahlar olarak hiçbir şeyimiz yokmuş gibi göstermekle suçlayınca ilişkimiz oracıkta bitti.

Bu siyahlar sanki önyargı diye bir şey yokmuş ve yeterince okursanız dünyayı yönetebilirmişsiniz gibi dolanıyordu etrafta. Bir dönem, bir fırsat eşitliği konferansı için çok yoğun çalışıyorduk. Amaç ülkenin her yerinden gelen siyah üniversite mezunlarının, Amerika'nın büyük şirketlerinin temsilcileriyle

4. Lady Bird Johnson (1912-2007): 36. Amerika Başkanı Lyndon B. Johnson'ın karısı, ilk First Lady. Yatırımcı ve yönetici kimliğiyle öne çıkmıştır. (y.h.n.)

görüşmesini sağlamaktı. Hemen hemen tüm önemli şirketler oradaydı ve mezunlar konferansa katılmak için hatırı sayılır bir katılım ücretinin yanısıra yol ve otel masraflarını da ödemek zorundaydı. Süreç şöyle işliyordu: Öğrenciler özgeçmişlerini hazırlıyor, şirket çalışanları da hangi adayları görmek istediklerini belirliyordu. New York'taki büyük bir otelde gerçekleşen lüks bir organizasyondu. Çatı katı süiti ve alt katların çoğu sadece bu konferans için tutulmuştu. Sadece bu yüzlerce "kalifiye" siyah gencin iş sahibi olacağını biliyordum. Bu konferansın gerçekleştirilmesine yardımcı olduğum için gururluydum. Birkaç gün sürdü. Bittiğinde saklanacak bir yer bulup ağlamak istiyordum.

Bazı mezunlar konferansa gelmek için yüzlerce dolar harcamış fakat tek bir görüşmeye bile girememişlerdi. Şirketler sadece matematik, bilim, mühendislik ve işletme bölümlerinden mezun olanlarla görüşmek istedi. Bazı şirketler de sadece çok özel, petrol mühendisliği ya da jeoloji mühendisliği gibi alanlarda uzmanlaşmış mezunlar arıyordu. Çoğu mezun İngiliz dili ve edebiyatı, tarih, sosyoloji, vs gibi bölümlerden mezun olduğu için baştan elendi.

Şoke olmuştum ve çok üzgündüm. Konferanstan sonra acentede tanıştığım siyah "yöneticiler"den biriyle konuştum. "Anlamıyorum" deyip durdum ona. "Bu şirketlerin insanları işe almak gibi bir düşünceleri yoksa konferansa katılmak için neden o kadar para ödüyorlar? Mantıklı gelen bir tarafı yok."

"Aslında düşününce çok mantıklı."

"Nasıl? Anlamadım."

"Dinle" deyip devam etti, "hükümet diyor ki, benimle olan anlaşmalarını devam ettirebilmek için kalifiye siyah eleman araştırmak üzere bir çaba göstermelisin. Yasa kimseyi işe al demiyor. Yasa sadece araştırman gerektiğini söylüyor".

Tepem attı. Beni kendi insanlarına karşı gizli kumpas kurması için kullandıkları bir uyuşturucu satıcısı gibi kullanmışlardı.

Çevrilen dolabın bir parçası olmuştum ve bunun farkında bile değildim. İşe giren birkaç siyah olmuştu fakat bütün olay gazetelerde iyi görünmek için oynanmış bir oyundu. Akşama arkadaşım ve ben acayip sarhoş olduk, Lexington Bulvarı'ndaki Sherills'ın orada eskileri söyledik. Bana patronların nasıl da piç olduklarından, Demokrat Parti'deki sorunlardan ve ihanetlerden, bir barda dansçı olarak nasıl iş bulabileceğimden bahsetti.

Yaklaşık bir hafta sonra kendimi üniversite mezunu olarak gösterdiğim bir özgeçmiş hazırladım ve pazarlama asistanı olarak işe girdim. Hiçbir şeye inancım kalmamıştı ve kimsenin kurallarına değil, kendi kurallarıma göre davranacaktım. O işten birkaç hafta içinde kovuldum, sonra üniversitede bir iş bulup oradan da kovuldum. Umrumda değildi. Bize nasıl davranıyorlarsa ben de onlara öyle davranacaktım. Bir keresinde sayman olarak bir işe girdim. Saymanlıkla ilgili hiçbir şey bilmiyordum ama işe girdikten sonra "kolay saymanlık" kitaplarından aldım ve herhangi bir şeyi anlamadığımda eski çalıştığım yerde farklı bir sistem kullandığımızı söyledim.

İş, yüksek miktarda nakit parayla haşır neşir olmayı gerektirdiği için bir sözleşme imzalattılar. Sözleşme imzaladığınızda geçmişiniz kontrol ediliyor. Kötü bir iş değildi ve patron da hoş biriydi. Saymanlık ve sigortacılık öğrenmem için iyi bir fırsattı. Dedektifin raporu gelir gelmez beni kovacaklarının farkındaydım fakat umursamıyordum. Bir gün patron masamın üzerine bir rapor fırlattı. Üzerinde ismim yazıyordu. Zar zor yutkundum, son günüm olduğunu biliyordum. Okudukça şaşkınlığım katlandı. Rapor daha önce söylediğim her şeyi doğruluyordu: "Şahıs şu liseye gitti, şu üniversiteden mezun oldu." Sakin, kenarlarında sıralı ağaçlar olan bir caddede yaşadığımı bile yazmışlardı. Ayrıca komşularımla konuşmuş, kibar biri olduğumu öğrenmişlerdi. Eve gidene kadar gülmekten kırıldım. Amerika'daki her şey yalandı ve hiç değişmeyen şey ise çok sayıda insanın bu yalanlara inanmasıydı.

Bu sırada benim tahammülüm azalıyor, asabiyetim artıyordu. İnsanlarla ilgili düşüncelerimi hemencecik söylüyor ve bazen kendi pervasızlığıma şaşırıyordum. "Biraz sakin ol, uçuyorsun resmen. Bir gün biri biletini kesecek" deyip duruyordu Bonnie. O da neredeyse benim kadar tez canlı ve deliydi. Her şeyle dalga geçiyorduk. Dünya çok büyük, çok sabitti; değişimi nasıl yaratabileceğimizi bilmiyorduk. Bonnie beni üniversite mezunu yalanını bırakmam ve artık gerçekten üniversiteye gitmem konusunda teşvik etmeye çalışıyordu: "Eğer onları kandırabiliyorsan, oyunlarını oynayabilecek kadar da akıllısın demektir." Dediklerinin mantıklı olduğunun farkındaydım fakat lisedeki son günlerim berbat geçmişti ve okumak gibi bir hevesim yoktu.

Okula dönmem için cesaretlendiren diğer kişi de Kenyalı arkadaşımdı. Yakın ve derin bir ilişki geliştirmiştik. Birbirimizi sevgiliden çok iki dost olarak keşfetmiştik. O Long Island'da iktisat okuyordu ve pek görüşemiyorduk. Bazen hafta sonları beraber takılıyorduk. Yaptığı her şeyi bilinçli yapan ve sohbeti kendi küçük dünyası üzerine değil tüm dünya hakkında olan çok az insandan biriydi. Bir hafta sonu buluşmak üzere sözleştik. Sanırım Count Basie's Kulübü'nde birini dinlemeye gidecektik. Evime kasırga vurmuş gibi görünüyordu, onu kapının dışında tutarak durumu idare etmeye çalışıyordum. Bir şekilde içeriye bakmayı başardı. "Hayır, hiçbir yere gitmiyoruz" dedi. "Bu şekilde nasıl yaşıyorsun? Evin, kafanın içini nasıl hayal ediyorsam aynen öyle görünüyor."

Utanmıştım ama haklılığını kabul etmem gerekiyordu. Her şey her yerdeydi. Kıyafetler odanın her tarafına fırlatılmıştı. Bayağı savaş alanıydı. Dışarı çıkmaktansa evi toplayıp temizlememe yardım edebileceğini söyledi. "Gerçi tek başına da toplayabilirsin. Kendini bir şeyi yapmaya kanalize edersen hemen hemen her şeyi yapabilirsin." Haklı olduğuna karar verdim. Hayatımı bir düzene sokma zamanı gelmişti. Kontrolü

ele almam gerekiyordu. Hayat bir otobüs gibiydi: Ya yolcu olur, yol nereye giderse giderdin, ya da şoför olurdun. Nereye gitmek istediğimle ilgili en küçük bir fikrim yoktu fakat otobüsü sürmek istediğimi biliyordum. İlk iş okula geri dönmeye karar verdim. Queens'in Flushing mahallesindeki yeni dairesinde annemle birlikte yaşamaya başladım.

KÜLTÜR

Valsin beni etkilemediğini
itiraf etmeliyim.
Senfonilere
sempati duymuyorum.

Sanırım Blues'u çok erken
mırıldanmışım
ve çok gece yarısı geçirmişim dışarıda
yağmura karşı feryat ettiğim.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

19 Temmuz 1973'te Middlesex İl Hapishanesi'nden, yetki alanı Brooklyn ve Queens eyaletlerinde işlenmiş tüm federal suçları kapsayan New York Federal Bölge Adliyesine götürüldüm. Yazılı bir mahkeme emriyle ve 23 Ağustos 1971'de benim ve Andrew Jackson'un Queens'te işlediği iddia edilen bir banka soygunu suçlamasıyla yargılanmak üzere. O yaz New York eyaletinin her yerinde hakkımda çıkmış bir dolu suçlama olsa da bunu kesinlikle es geçemem. Banka güvenliği tarafından çekilmiş, silahlı soygun yapan bir kadının fotoğrafı olan "ARANIYOR" posterleri, tüm metro duraklarına, banka şubelerine, postanelere asılmış, gazetelerde sayfa sayfa neşredilmişti. Poster sokaklara ilk kez 24 Ağustos 1971'de asıldı ve 2 Mayıs 1973'teki tutuklanışımdan sonra dahi kaldırılmadı.

Fotoğrafın altında Joanne Deborah Chesimard yazıyordu. Fotoğrafın üstünde de: "BANKA SOYGUNUNDAN ARANIYOR - Ödül: 10.000 Dolar".

Polisler sabıka fotoğrafı çektiler ve parmak izimi aldılar. Mahkemeye çıktım, suçlamayı reddettim ve aynı gün cezaevine geri gönderildim. 1 Ocak 1975'te tekrar doğu federal bölge adliyesine götürülene kadar bu suçlamayla ilgili bir şey duymamıştım. Bu sefer farklı bir şekilde fotoğrafımı çekmek istiyorlardı.

Savcı soygun sırasında bankanın gizli kameraları tarafından görüntülenmiş kadınla aynı kıyafetleri giyip, aynı peruğu ve gözlükleri takmam ve bu şekilde fotoğrafımın çekilmesi için dilekçe vermişti mahkemeye. Adı çıkmış ırkçı köpeğin teki olan hâkim dilekçeyi tabii ki onayladı. Talebi reddedecektim. Sebepleri açıktı. Bir insanı maymun kılığına sokarsanız maymuna benzerdi. Ayrıca, FBI'ın yeni bir numarasını duymuştum. Banka görüntüsüyle aynı açıdan fotoğrafınızı çekiyorlar, onu saydam bir hale getirip ikisini birleştiriyorlardı. Eğer yerli yerinde iki göze, bir burna ve dudaklara sahip olacak kadar talihsizseniz, gerçekte nasıl görünürseniz görünün bir banka soyguncusuna benziyordunuz. Önceki duruşmada bir dolu fotoğrafımı çekmelerine izin vermiştim ve bence bu yeterliydi.

Mahkeme salonuna girdik. Hâkim kürsüdeydi. Salon tekrar düzenlenmişti. FBI ajanları ellerinde fotoğraf makineleriyle masaların üzerine çıkmıştı. Bir grup federal polis şefi çürük yemek kokusu almış kara sinekler gibi gergin bir şekilde dolaşıyordu etrafta. Bir hareket bekliyorlardı. Evelyn ayağa kalkıp söyleyeceklerini söyledi. Hâkim Evelyn'in sözlerini duymamazlıktan gelip fotoğrafımın çekilmesini emretti. İtirazlarımı olabildiği kadar güçlü bir şekilde belirterek bunu reddettim. Bir saniye içinde polisler ve FBI ajanları üzerime çullandı. Kafamı omuzlarımdan ayırmak istiyor gibiydiler. Hâkim o gün o anda fotoğrafımın FBI'ın uygun gördüğü şekilde çekilmesi için gerekli tüm gücün kullanılmasını emretti.

En altta ben olmak üzere; FBI, polisler ve ben yerdeydik. Fonda Evelyn'in sesini duyabiliyordum: "Polislerin müvekkilimin kollarını ters şekilde büktüğü kayıtlara geçsin." "Polislerin müvekkilimi boğmaya çalıştığı kayıtlara geçsin." "Müvekkilimin

beş polis tarafından tartaklandığı kayıtlara geçsin." Polisler beni evirip çevirirken, vururken, boğarken ve tam manasıyla dayakla korkutmaya çalışırken Evelyn devam ediyordu. Saldırı hiç durmuyordu ve Evelyn vuruş vuruş kayda geçiriyordu hepsini. En sonunda bitti. Ahşap sıraya, içindekiler dışarıya fırlamış bir bez bebek gibi yığıldım. Üzerimden bir bufalo sürüsü geçmiş gibi hissediyordum.

Evelyn olaylar sonrasında yanımdaydı. Ben ne kadar yorgun hissediyorsam o da bir o kadar yorgun gözüküyordu.

"İnanılır gibi değil!" diye haykırdı. "Sen nasılsın? Kolun iyi mi?"

"Şöyle böyle" dedim. Bütün vücudum ağrıyordu ve rahatsız olan kolum uyuşmuştu. Arkama yaslandım ve Evelyn'in soğukkanlılığına hayret ettim. Onun için olanları izlemenin ve sakince kayda geçirmenin ne kadar zor olduğunu yeni anlıyordum. Kontrolüne hayranlık duydum. Bir hemşireye görünmem gerektiğinde ısrar ediyordu.

"Duydun değil mi her şeyi?"

"Evet duydum."

"Kaydın kopyası bir an evvel gelse keşke. Eğer silmezlerse o aşağılık herif kayıtlarda faka bastı. Davadan düşürme şansımız olabilir." Evelyn coşkulu ve cüretkar bir havadaydı. Sanki birinin kıçına tekmeyi basmış gibi.

"Sen neyden bahsediyorsun?"

"Duymadın mı? Kayıt sırasında senin suçlu olduğunu düşündüğünü söyledi. Önyargısını kabul etmiş oldu."

"Sanırım o sırada başka şeyle uğraşmam gerekiyordu. Bu ne anlama geliyor?"

"Bu onun gibi bir gerizekâlıdan kurtulabileceğimiz anlamına geliyor. Başka herhangi birinin daha iyi olacağına eminim. Bu hâkim seni darağacına götürmek istiyor Assata. Seni suçlu çıkarmak için her türlü sınırı zorlayacaktır. Eğer davaya onunla devam etmek zorunda kalırsak maalesef tek şansımız temyiz mahkemesi olacak."

"Umarım kaydı silmezler."

Evelyn ile oturup kaydın değiştirilme ihtimali üzerine kafa patlattık. O, hâkimin ne söylediğinin farkında bile olamayacak kadar aptal olduğunu düşünüyordu. Ben deşifre metnini gözden geçirip değiştirmesinden endişeleniyordum. Evelyn haklı çıktı. Kayıtları baz alarak hâkimin davadan çekilmesini talep eden bir dilekçe yazdı. Sonsuzluk gibi gelen bir süre sonra hâkim davadan uzaklaştırıldı ve yeni bir hâkim atandı.

Fakat ben bu davaya çıkmadan önce, "muktedirler" adam kaçırma suçlamasıyla önce Brooklyn Yüksek Mahkemesi'nde yargılanmama karar verdi. 28 Aralık 1972'de bir uyuşturucu satıcısını fidye için kaçırmakla suçlanıyordum. Avukatım Evelyn'di ve benimle birlikte aynı suçtan yargılanan iki sanık daha bulunuyordu. Biri Kara Panterler Ordusu'nun bir mensubu ve çok iyi tanıdığım Rema Olugbala (Melvin Kearney), diğeri de Ronald Myers adında genç bir erkek kardeşimizdi. Dava öncesi hazırlıklar paranoyalarımın hüküm sürdüğü bir havada geçti. Tanıdığım hiç kimse Ronald Myers diye birini duymamıştı ve neden özellikle bu çevrilen dolap için hedef alındığını anlayamıyorduk hatta ben devletle anlaşmış bir ajan olabileceğini düşünüyordum. Her şey çok tuhaf geliyordu.

Mahkemeden alınan izinle ortak bir toplantı yaptık. Rema'ya Ronald Myers'ı sordum. Rema, bildiği kadarıyla, Ron'un sadece bizimle birlikte kumpasa getirilme talihsizliğine uğrayan, masum bir kurban olduğunu söyledi. Fakat bu davayla ilgili her şey o kadar tuhaftı ki aklımı toparlayamıyordum. Ronald Myers, onun James Carrol adlı genç, siyah avukatı, Evelyn ve benim katıldığım ortak toplantıda o erkek kardeşimizi görür görmez tüm kuşkularım uçtu gitti.

On dokuz yaşındaydı, ama on altı gösteriyordu. Hiçbir polis memurunun taklit edemeyeceğini düşündüğüm sessiz, sakin, yumuşak bir tavrı vardı. Bu olayla bizim kadar ilgisizdi ve kafası bizim kadar karışıktı. Söylediklerini dinlerken ona karşı korumacı ve anaç hisler beslediğimi fark ettim. Halbuki biz

devrimciydik, böyle şeylere hazırlıklı olmalıydık. Yıllardır siyah politik aktivistleri hapse atmak ve öldürmek için geliştirilen gizli komplolara baş kaldırıyorduk. Fakat yumuşak bakışlı bu genç adama bakarken her şey gözüme çok daha acı verici göründü. O günler karanlık günlerdi ve bununla baş etmek için biz de içimizi karartmıştık. Adalet, eşitlik ve "demokratik özgürlük" üzerine keskin ve öfkeli şakalar yapmakta üzerimize yoktu. Ama bu erkek kardeşimiz biz sözde eskilerde öyle haklı bir öfke uyandırdı ki hepimiz aniden hareketlendik. Ben yorulmadan, bıkmadan bulguları ve polis kayıtlarını inceledim. Rema hep olduğu gibi; gergin, gizemli ve kararlıydı. Devletin bizi oltaya getirmeye çalıştığının farkındaydık ve buna izin vermemek için her zamankinden daha kararlıydık.

Bir gün gardiyanlar hücremin altını üstüne getirdi. Sandalyelere çıkıyor, yere çömeliyorlardı, bir şey aradıkları belliydi. Bir grup Bloodhound[1] gibi gözüküyorlardı. Ne aradıklarını merak ediyordum. Kötünün iyisi sayılabilecek siyah gardiyanlardan biri bana garip garip bakıyordu. Hep düşmanca yaklaşan diğer gardiyansa aynı ukala tavırlarındaydı. Hücreden ayrıldıklarında ne olduğunu öğrenmeye çalıştım. Sonunda haberi aldım. Rema Olugbala ölmüştü. Brooklyn Hapishanesi'nden kaçmaya çalışırken sarkıttığı halat kopmuş, yere çakılmıştı. Hiçbir şey yapamayacak kadar uyuşmuş hissediyordum. Ya da söyleyemeyecek kadar. Birkaç kız kardeşim kendime gelmem için yardım etti. Söylenecek bir şey var mıydı? Bir siyah daha özgürleşmeye çalışırken ölmüştü. İçimde ne varsa kaynamaya başladı. Bir şeyler yapmalıydım ama seçeneklerin çoğu saçma gözüküyordu.

Başka bir şey yapabilmek isterdim. Söylemek istediklerimin yarısını bile söyleyemedim. Ama sanırım o an yapabileceğim en iyi şeydi. Bir şiir yazdım.

1. Uzun kulaklı, büyük burunlu ve kırışık suratlı bir köpek cinsi. (ç.n.)

REMA OLUGLABA İÇİN - DELİKAN

Seni öldürdüklerini zannediyorlar.
Ama ben daha dün gördüm seni,
ellerin ceplerinde
baş verecek asıl mevzuları bekliyordun.
"Sikerler" gülüşünü takınmıştın, gözlerinde kan,
kalbin özgürlük pompalıyor
Delikan!

Seni öldürdüklerini zannediyorlar.
Ama ben daha dün gördüm seni
oyun alanında.
Terli, parlayan, siyah bir ten
topunu çembere savururken
tam hedefe.
Bir daha maç olmayacak
oynamıyorsun çünkü.

Seni öldürdüklerini zannediyorlar.
Ama ben daha dün gördüm seni
sırtını duvara yaslamışsın,
kasların zincirlere sıkışıyor,
gözlerin gerçekleri içine çekiyor.
Dudakların onları konuşuyor.
Kalp sevmeyi öğreniyor.
Akıl kimden nefret edileceğini.
Kan hazır akmaya
özgürlüğe doğru.
Delikan!

Kanları deli akanlar boşa harcamazlar onu
ne şırıngalarda, ne bar tuvaletlerinde
ne tuhaf topraklarda
diğer kanı delilerin özgürlüğünü erteleyerek.
Bizim yorgun kana ihtiyacımız yok.
Ya da kansızlığa, pıhtılara
yeni vücudumuzda.

Seni öldürdüklerini zannediyorlar.
Ama ben daha dün gördüm seni.
Diğer tüm kanı deliler
kan nakli yapmış o zaman sana.
Bütün o güçlü kan.
Bütün o zengin kan.
Bütün o öfkeli kan
akıyor damarlarından şimdi
yarına doğru.

Mahkeme salonuna bir sonraki gidişimizde sandalyeleri boş görüp duraksadım. Bir çuval gibi bıraktım kendimi. Konuşulanların farkında değildim. Rema'yı düşünüyordum. Bir takım dilekçelerden, celselerden söz ediliyordu fakat söylenenlerin tek kelimesi bile bir anlam ifade etmiyordu. Benim bu halime rağmen Evelyn hataya izin vermiyor, tüm itirazlarının kayıt altında tutulmasını sağlıyordu. Jüri seçimi başlayana kadar çok bunaldım.

İki savcı vardı. Biri linç çetesi üyesi kılıklı, şişko, çirkin bir adam; diğeri biraz daha genç ve ince, kurt adam sakallı bir tipti. İsimlerini bile hatırlamıyorum. Hâkim William Thompson adında, siyah bir adamdı. Şaşırmıştım. Ama sonra, hüküm giyeceğimizden emin oldukları için, eğer siyah bir hâkim atarlarsa belki bir adalet illüzyonu yaratabilirler diye düşündüklerini

tahmin ettim. Thompson kendine özgü bir adamdı. Kürsüsünde nadiren oturdu ve salonda sürekli bir oraya bir buraya oraya yürüdü. Lehimize karar verme ihtimalinin hiçbir hayal gücüyle bağdaşmayacağı ve aklanmamızın, hâkimin kariyeri için hiç de iyi olmayacağı gerçekleri bir yana, mahkeme salonunda genellikle karşılaştığımız yoğun linç atmosferi yoktu.

O jüri seçimi ciddi anlamda yer etti bende. Eğer biri, siyah bir avukatın jüriyi nasıl seçip içlerindeki ırkçı, önyargılı, saldırgan adayların nasıl saf dışı bırakılacağını anlatan bir kitap yazsaydı, bu kişi Evelyn olurdu. Onu izlerken büyülendim. Sorgulamalar ilk başladığında çok yumuşaktı. Aday üyelerin hepsi hiçbir önyargıları olmadığını söyledi. Evelyn'in sorularından sonra ise hiç siyah arkadaşlarının ya da komşularının olmadığını, çocuklarının siyah biriyle evlenmelerine karşı çıkacaklarını ve siyahlara yönelik zenci ya da diğer aşağılayıcı ifadeleri daha önceden kullanmış olduklarını öğrendik. Bir süre sonra birçok beyaz aday, Evelyn henüz onlara soru sormadan çekilmek istedi. Çoğu; siyahlara, militanlara ve Kara Panterlere duydukları hislerin sorgulanması ve keşfedilmesindense sorgudan muaf olmayı tercih ediyordu. Ortalama bir siyah sanığın aday üyelere sorabildiği birkaç formalite soruyu düşününce, neden bu kadar sayıda siyah insanın hapiste olduğunu anlayabilirsiniz. Evelyn'in gösterdiği tüm çabalara rağmen yolumuz yokuş yukarıydı. Fakat nihayet jüriye dört-beş siyahı sokmayı başardık. Bu, Washington hariç Amerika'daki diğer her yerde çok değerli bir kazanımdır. Öyle ki, savcı, listeden bazı adayları çıkarabilmek için mutlak red hakkı talebinde bulundu.

Benim için hayattaki en zor şey, mahkeme salonunda ağzım kapalı, sessizce oturmaktı. Bunun gayet farkında olan Evelyn, avukat yardımcısı olmamı memnuniyetle kabul etti. Önemli şahitleri çapraz sorgulamada beni ne kadar yetkin gördüğünden emin olamasam da açılış konuşmasını yapmamın harika bir fikir olduğunu düşünüyordu. Hücrenin loş ışığında günlerce yazdım ve sonunda duruşma zamanı geldi. Çok gergindim,

topluluk önünde konuşmayı hiç sevmedim, fakat jüriye bazı duygularımı iletebilmek için elimden geleni yaptım.

Hâkim Thompson, erkek kardeşlerim, kız kardeşlerim, jürideki hanımlar ve beyefendiler.

Avukat yardımcılığı yapmaya yasal yetilerimle ilgili bir sanrı içinde olduğumdan değil, size söylemem gereken şeyler olduğu için karar verdim. Parmaklıkların ardında, bu davayı, bu büyük ayıbı düşünerek günler, geceler geçirdim. Bir deliliğin tam ortasındayım, birazdan söyleyeceklerimi adil bir şekilde aktarabileceğime inanıyorum. Gergin göründüğümü düşünüyorsanız, duyularınız sizi yanıltmıyor. Gerginim çünkü birçok şeyin bu ana bağlı olduğunu ve bu anın bir daha yaşanmayacağını biliyorum. Size bu açılış konuşmasını okumak zorundayım çünkü eğer okumazsam korkarım söyleyeceklerimi unutacağım. Lütfen beni mazur görün. Bu alışılagelmiş bir konuşma olmayacak. Her şeyden önce ben bir avukat değilim ve Ronald Myers ile benim başıma gelenleri bir kavanozun içinden çıkarıp inceleyemiyoruz. Bizi buraya getiren uzun bir olaylar ve tutumlar serisi bulunuyor.

Jüri seçimi sırasında bu salonda otururken hâkim Thompson'ın sizlere Amerikan adalet sistemiyle ilgili söylediklerini dinledim. Suçsuzluk karinesinden bahsetti, eşitlik ve adaletten bahsetti. Sözleri harika bir diyarda görülen harika bir rüya gibiydi. Fakat ben iki buçuk yıldır yargılanmayı bekliyorum. Ve benim için adalet, bir Amerikan kâbusuna dönüşmüş durumda. Bu ülkede adalet olduğuna inanmak istemiştim. Ancak sonra tüm inançlarım yerle bir oldu. Yargılanmayı beklerken adalet üzerine, daha doğrusu eksikliği üzerine doktoramı yaptım.

Bebek bezi çaldığı için doksan gün içeride yatan hamile bir kadınla yan yana oturup milyonlarca dolar çalmış, binlerce insanın ölümünden sorumlu bir başkanın özrünü dinledik televizyonda. Ne için? Onurlu barış için mi? Nixon mahkemeye çıkmadan, herhangi bir suçla yargılanmadan, cezaevinde bir gün yatmadan affedildi. Tarihin en dehşet verici, en yıkıcı suçlarını işleyip yılda 200,000 dolar kazanan kaç kişi vardır? Ford, Nixon'ı affettiğini çünkü Nixon'ın ailesinin yeteri kadar acı çektiğini belirtti. Peki Vietnam'da oğullarını kaybetmiş binlerce aile? Daha doğumdan yoksullukla cezalandırılmış, hayvanlar gibi yaşayıp köpekler gibi

çalışan milyonlarca insan? Peki ya cezaevindeki oğulları ya da kızları için kefalet ücretini, avukat masraflarını ödeyemeyen aileler? Onlar için adalet nerede?
Nasıl bir adalet bu?
Yoksulun hapse girdiği, zenginin özgür olduğu.
Şahitlerin rüşvet verilip kiralandığı.
Kanıtın oluşturulduğu, imal edildiği.
İnsanların işledikleri suçlar için değil siyasi görüşleri yüzünden yargılandığı.
Attika'dakiler[2] için adalet neredeydi?
Medgar Evers, Fred Hampton, Clifford Glover için adalet neredeydi?
Rosenberg'ler için adalet neredeydi?
Şimdi küstahça Kızılderili dediğimiz Amerikan yerlileri için adalet nerede?
Ben suç işlediğim ya da suçlu olduğum için burada değilim. Hayatımda hiçbir suçtan mahkûm edilmedim. Ronald Myers suç işlediği için burada değil. Kendi fotoğraflarını gazetede görüp karakola gittiğinde on dokuz yaşındaydı. Polisin hatayı hemen farkedeceğini düşünmüştü. Ronald Myers ile ilk kez yaklaşık sekiz ay önce avukatların toplantı odasında tanıştım. Tuhaf bir toplantıydı, umarım bir daha asla öyle bir şey yaşamam. Myers'ın ne kadar genç olduğunu görünce şoka uğradım. Bu davadan nasıl bir sonuç çıkarsa çıksın, Ronald Myers'a ve bana yaşatılanlarla ilgili daimi bir acı hissedeceğim.
Bizim kazara burada olduğumuzu düşünmüyorum. Bu dava, bu ülkede yaşananların bir örneğidir sadece. Amerika tarihi boyunca insanlar siyasi görüşleri sebebiyle yargılanmış ve o tutukluluğu haklı çıkaracak suçlarla suçlanmıştır.
Beyaz ya da siyah, bu ülkede adaletsizliklere karşı ses çıkaranlar, gösterdikleri cesaret yüzünden bazen hayatları dahil olmak üzere çok ağır bedeller ödemiştir. Marcus Garvey, Stokely Carmichael, Angela Davis, Rosenbergler, Lolita Lebron; bu insanların

2. Attica İsyanı: 1971'de Kara Panterlerden George Jackson'ın San Quentin Eyalet Hapishanesi'nde öldürülmesinden kısa bir süre sonra Attica Hapishanesi'nde patlak veren isyanda 33 mahkûm ve 10 gardiyan öldü. Attica'daki mahkûmlar politik haklarını ve cezaevi koşullarının iyileştirilmesini talep etmişlerdi. Güvenlik güçlerine emirleri veren ise dönemin valisi Nelson Rockerfeller'dı. (ç.n.)

hepsi siyasi düşünceleri sebebiyle suçlandı. Martin Luther King, barışçıl gösterileri dolayısıyla sayısız kez hapse girdi. Bu ülkenin neden beni ve Ronald Myers'ı hapse atmak istediğini merak ediyor olabilirsiniz. Benim için bu sorunun cevabı basit: Özgürlük için ses çıkaran, bana ya özgürlüğümü ver ya da ölümü, diyen herkesi neden hapse attı ise aynı sebepten.

Sorgunuz sırasında size "militan" kelimesini sorduk. Bunun bir sebebi vardı. '60'ların sonunda ve '70'lerin başında bu ülkede yer yerinden oynuyordu. Üniversitelerde, sokaklarda ve siyah -Porto Rikolu topluluklarda, ırkçılığa ve savaşa karşı çok güçlü bir halk hareketi vardı. Hükümet, yerel polis teşkilatları, FBI ve CIA, militan olarak adlandırdıkları bireylere karşı topyekün bir savaş başlattı. Yöntemlerinin ne kadar çok sayıda suç unsuru barındırdığını, FBI ve CIA'de yapılan araştırmalar sonucu yeni yeni öğreniyoruz. Salem'de cadıları yaktıkları gibi bu hükümet de "militan" olarak gördüğü insanlara karşı bir cadı avı başlattı.

Sayısız insan öldürüldü, hapse atıldı. Berrigan'lar,[3] Chicago 7,[4] Panter 21, Bobby Seale ve binlerce savaş karşıtı eylemci bu cadı avı adaletinin kurbanı oldu. Belki şimdi kendinize, hiçbir hükümet bu kadar kötü olamaz, diyorsunuz. Öyleyse yapmanız gereken bu ülkenin tarihine bir göz atmak, bugün olanları görebilmek için ise etrafınıza bakmak. Tek yapmanız gereken kendinize şunu sormak: Hükümeti kim yönetiyor? Ve bu yönetimin kurbanları kim?

Bu salonda birçok kez Siyah Kurtuluş Ordusu ismini duydunuz. Jüride olanlarınıza televizyonlarda SKO ile ilgili görüp duydukları ve düşünceleri üzerine sorular soruldu. Birçoğunuz Siyah Kurtuluş Ordusu'nu saldırgan bir örgüt olarak gördüğünüzü belirttiniz. Okuduklarınız ve gördüklerinizin, politik ve sosyal kurumları destekleyen medya kanallarından geldiğini söylediniz. Başlıca televizyon ve radyo kanalları, *The Times*, *The Post*, *The Daily News*. Okuduğunuz haberleri, köşe yazılarını ben de okudum. İzlediğiniz haber programlarını ben de izledim. Söz konusu basınsa duy-

3. Philip Berrigan (1923-2002) ve Daniel Berrigan (1921-2016): Hayatlarının büyük kısmını barış eylemciliğine adamış erkek kardeşler. (ç.n.)

4. 1968 Ulusal Demokrasi Kurultayı'ndaki protestoları ve Vietnam savaşı karşıtı gösterileri nedeniyle isyan başlatma ve devlete karşı komplo kurmakla suçlanmış yedi siyasi sanık. (ç.n.)

duğum hiçbir şeye, gördüklerimin de sadece yarısına inanmayı öğrendim. Ama şunu söyleyebilirim ki bir Jane Doe[5] olsaydım ve daha az bilseydim, yine de o haberleri okuyup aynı sonuca varırdım: JoAnne Chesimard, Ronald Myers ve militan diye anılanların hepsi kötü yollara saptırıcı soyut bir amaç için savaşan, beyaz düşmanı, polis düşmanı, silahlı, gözü dönmüş bir grup manyaktır. Fakat bu ülkenin yüzde birlik bir kesimi toplam paranın yüzde yetmişine hükmediyor. İşte bu yüzde birlik kesim, dev şirketlerin tepesindekiler; basının haber politikalarını kontrol ederek sizin ve benim radyoda duyduğumuzu, gazetelerde okuduğumuzu, televizyonda izlediklerimizi belirliyor. Basının bilgilerini nereden aldığı da bizim için önemli bir soru. Cevap, ya emniyet müdürlüğü ya da savcılık. Ana akım medyadan hiçbir gazeteci ya da kanal çalışanı avukatlarıma ya da bana olanlarla ilgili tek şey sormadı. Gazetelerde ve televizyon kanallarında insanlar daha mahkeme salonuna girmeden yargılanıp mahkûm ediliyorlarlar. Araba soygunuyla suçlanan bir kişi, uluslararası bir araba soygunu kartelinin başı oluyor. Sarhoş kavgasına karışmakla suçlanan biriyle ilgili "Kendinden Geçmiş Akıl Hastası Zıvanadan Çıktı" diye manşet atılabiliyor '70'lerde basın, satacağı garanti bir ön sayfa manşeti oluşturdu: Siyah Kurtuluş Ordusu. Onlara göre SKO her yerdeydi. Neredeyse her şeyin faturası onlara kesiliyordu. Sansasyonel manşetler gazetenin satılmasını sağlar. Basın, halkın görüşünü şekillendirir ve sonuçlar çoğunlukla acıklıdır.

Jüri üyeliği yemininizi etmeden önce size Siyah Kurtuluş Ordusu hakkındaki bilgileriniz ve SKO'nun temsil ettikleriyle ilgili görüşleriniz soruldu. Birçoğunuz Siyah Kurtuluş Ordusu'nun "militan" bir örgüt olduğuna inandığınızı söylediniz. Burada biraz durmak istiyorum. Siyah Kurtuluş Ordusu bir örgüt değildir, onun ötesine geçer. Bir anlayış, halk hareketi ve fikirdir. Pek çok kişi Siyah Kurtuluş Ordusu adına pek çok şey söylemiş ve yapmıştır.

Siyah Kurtuluş Ordusu fikri, siyah topluluklardaki mevcut şartlar sonucu ortaya çıkmıştır; yoksulluk, uygunsuz konut politikası, kitlesel işsizlik, yetersiz sağlık yardımı, düşük eğitim seviyesi. Siyahlar bu ülkede özgür ya da eşit olmadığı için kurulmuştur Siyah Kurtuluş Ordusu. Bu ülkedeki mahkûmların yüzde doksanı siyah ya da üçüncü dünya ülkesi vatandaşları olduğu için. On yaşındaki

5. Kimliği belirlenemeyen kurbanlar için kullanılan bir ifade. (ç.n.)

çocuklar sokakta vuruluyor diye. Uyuşturucunun mahallelerimizi esir etmesi yüzünden, çocuklarımızın hayal kırıklıklarından ve öfkesinden beslendiği için. SKO anlayışı, bu ülkede siyahlara uygulanan siyasi, sosyal ve ekonomik baskı sonucu ortaya çıkmıştır. Baskının olduğu yerde direniş vardır. SKO bu direnişin bir parçasıdır, tüm insanlar için özgürlüğü ve adaleti savunur.

Büyük şirketler çok büyük vergisiz kazançlar sağlarken, her gün çalışan insanlar için vergiler aniden artıyor. Politikacılar dünyayı bedava gezerken, bir taraftan gıda yardımını kesiyorlar. Onların maaşları artarken, milyonlarca insan işten çıkarılıyor. Bu şehir iflasın eşiğinde fakat sadece bu dava için binlerce dolar harcanıyor. Silahlar için, uzayın keşfi, hatta Jüpiter için milyon dolarlar harcamaya istekli bir hükümetin, bakım evlerini ve yangın istasyonlarını kapatmasını anlayamıyorum. Bağımsızlık Bildirgesi'ni okudum ve şu ifadeye hayranlık duyuyorum: "Bütün insanlar eşit yaratılmışlardır, onları yaratan Tanrı kendilerine bazı vazgeçilemez haklar tanımıştır. Bu haklar arasında yaşama, özgürlük ve refahını arama hakları bulunur. Bu hakları muhafaza için insanlar tarafından; hak ve yetkilerini yönetilenin rızasından alan hükümetler kurulmuştur. Herhangi bir hükümet, bu gayelere yıkıcı bir nitelik yüklerse, onu değiştirmek veya kaldırmak; temelleri kendi güvenlik ve refahlarına uygun ilkelere dayanan, güç ve yetkiyi aynı amaçla örgütleyen yeni bir hükümet kurmak, yönetilenlerin hakkıdır."

Bu sözler bu ülkenin 200. kuruluş yıldönümünde daha da anlamlı hale geliyor. İyi bir dünya yaratmak için çaba sarf etmeyi kendi kızım ve bu dünyadaki tüm çocuklar için; tüm erkekler ve kadınlar için isterim.

Fakat burada yargılananın SKO olmadığını görüyorsunuz. Burada yargılanan benim. Burada yargılanan Ronald Myers. Suçlama ise adam kaçırma ve silahlı soygun. Sözde kurban, James Freeman adında bir eroin satıcısı.

New York'ta yaşıyoruz. Eroin bağımlılığının yarattığı dehşeti, yozlaşmayı ve acıyı görmemek imkânsız. Eminim birçoğunuz uyuşturucu yüzünden hayatlarını dipsiz bir kuyuya sürüklemiş gençlerin sayısının ürkütücü bir şekilde arttığını biliyorsunuz. Çocuklarının bir daha asla güvenemeyecekleri kafa sallayan iskeletlere dönüşmesini izleyen çaresiz anneleri görüyorsunuz. Bir neslin hayalleri-

nin, kudretinin bir şırınganın dipsiz kuyusuna çekilişini izliyoruz. Bu kurbanların bir de kendi kurbanları oluyor: Zehirlerinden başka hiçbir şeyi önemsemeyen vampirler tarafından gaspa uğrayan, evleri soyulan sayısız insan.

Size James Freeman'ın bir yalancı olduğunu göstereceğiz. Savcının gösterdiği diğer şahitlerin James Freeman'ın arkadaşları, akrabaları, sevgilileri ve çalışanları olduğunu ispatlayacağız. Komplo kurduklarını ve bunun için yardım aldıklarını kendiniz göreceksiniz.

Jürideki hanımlar ve beyefendiler, insan hayatı mühim bir konudur. Bu adalet sistemine hiçbir şekilde güvenmediğimi belirtmiştim ve inanın bana, güvenmiyorum. Çok fazla şey gördüm. Eğer adalet diye bir şey olsaydı şu an burada sizinle konuşuyor olmazdım. Siz adaletin temsilcileri olmak üzere seçildiniz. Kanıtlara dayanarak bu davanın görülebileceğini belirttiniz. Şu an söylediklerim kanıt teşkil etmiyor. Savcıların söyledikleri kanıt teşkil etmiyor. Siyasi görüşlerime katılabilir ya da katılmayabilirsiniz. Yargılanan görüşlerim değil. Onlardan önünüze gelen davanın siyasi ve duygusal bağlamını anlamanıza yardımcı olması için bahsettim.

Bu mahkeme bizi denk görse de birçoğunuz farklı sosyal çevrelerden geliyorsunuz ve farklı hayat deneyimleri yaşadınız. Bu farklardan bazılarını anlayabilmek çok önemli. Sadece dikkatli bir şekilde dinlemenizi rica ediyorum. Bu şahitlerin sadece sözlerini değil, nasıl söylediklerini de dinlenenizi rica ediyorum.

Bizim hayatlarımız sizinkilerden daha değerli ya da daha değersiz değil. Sadece eğer jüri üyesi koltuğunda biz oturuyor ve sizin suçluluğunuza ya da masumiyetinize karar veriyor olsak, bizden ne kadar dürüst ve adil olmamızı beklerseniz biz de sizden onu talep ediyoruz. Hayatlarımız ve etrafımızdaki hayatlar adalet duygunuza bağlı. Teşekkür ederim.

Savcı duruşmayı başlattı ve şahitler birbiri ardına soruları cevapladı. Kaç şahit vardı hatırlamıyorum ama hiç bitmeyecek bir geçit gibi geldi. Bu dava bir sirkten ibaretti. FBI ve New York yerel polisinin özenle hazırlayıp kurguladıkları plan, şahitler çapraz sorgulamaya girdiği andan itibaren parçalarına ayrılmaya başladı. Savcı mahkûmiyet kararı için öyle zavallı hallere

girdi ki, aptalca hilelere tevessül ettiler, ama tiyatral hileleri geri teperek onları vurdu. Kendisi de uyuşturucu satıcısı olan bir şahit, kürsüye bir baston yardımıyla, topallayarak zorla yürüdü. Bir gözü mezara bakıyor gibi bir hali vardı. "Sakatlıklarının" sebebi sorulduğunda birkaç yıl önceki "kaçırılma" olayı sırasında gerçekleştiğini söyledi. Anlaşılan o ki, hem o hem de savcı daha bir-iki gün önce adliyeye gayet sağlıklı bir şekilde girip kimlik saptama işlemlerini yaptırdığını unutmuştu. Çapraz sorguda sadece birkaç gün önce hiçbir görülür aksaması olmadığını ve baston yardımı olmadan yürüdüğünü itiraf etti. Beni tanıdığını iddia eden tek şahitti çünkü "hafta sonlarımı onun evinde geçirmiştim". Fakat göz rengimi bilmiyordu.

Sözde asıl şahit James Freeman, yani güya "kurban" olan kişi, kaçırılması ve bu sırada uyuşturucu kullanmaya zorlanmasıyla ilgili çok acıklı bir hikâye anlattı. Savcı, Freeman'ın suçu kanıtlanmış bir uyuşturucu satıcısı olduğu gerçeğini geçiştirmeye çalıştı. FBI'yla bir şekilde bağlantısı olduğunu biliyorduk, fakat Ronald Myers'ın avukatı James Carroll'ın çapraz sorgusunda adamın FBI'yla olan tezgâhının gerçek resmi ortaya çıktı. Freeman FBI'dan para alan bir muhbir olduğunu itiraf etti. FBI'ın ödeme yapma sebebinin bana komplo kurmak olup olmadığı sorulduğunda "bu konuyla ilgili konuşamayacağını" söyledi.

Sonunda davanın düşmesi talebimiz reddedildi ve bizden savunma istendi. Evelyn ve iyi bir dostum olan Martha Pitts gece gündüz çalıştılar. Dedektif tutacak paramız olmadığından bütün ayak işlerine koştular. Kayıtlı bir hemşire olan Martha, Freeman'a uyuşturucu verilmesi iddiasıyla ilgili araştırmalar yaptı. Evelyn mahkemeden sonra çılgınlar gibi şahit aramaya başladı. Yapılan çoğu şey boşunaymış gibi hissediyordum çünkü kurgulanmış bir entrika için savunma tanığını nasıl bulacaktınız ki? İlk şahidimizi çağırdığımızda Evelyn ellerini ovuşturarak sırıtıyordu.

"Bu kez faka bastılar" dedi gülerek. "Pisliklerini yeteri kadar örtememişler."

Gerçekten de öyle oldu. Alkollü içkilerden sorumlu yetkili makamdan gelen kayıtlar, barın kendisine ait olduğu şeklinde ifade vermiş şahidin değil başka birinin üzerine olduğunu ispat etti. Barın gerçek sahibi, iddia edilen kaçırılma olayından önce barı kapattığını, daha öncesinde de olayın olduğu iddia edilen saatlerde her gün orada olduğunu, işi bittiğinde kapıyı kilitlediğini ve kimseye girebilmesi için özel bir izin vermediğini söyledi. Bar, iddia edilen suçtan bir yıl önce kapatılmıştı. İnkâr edilemez ve bariz sonuç: Bar yoktu, iddia edilen suçun bir olay mahalli yoktu, dolayısıyla ortada suç yoktu. Tespit edemediği uyuşturucuları kullanmaya zorlanması ve birkaç saat baygın kalmasına ilişkin ifadesi de çürütüldü. Çünkü mahkemeye gelen kayıtlar ve bilirkişi ifadesi, Freeman'in midesinde sadece iki aspirin olduğunu ortaya çıkardı.

Beklenildiği gibi, 8 Aralık 1975'te, dört aylık bir dava sürecinden sonra jüri Ronald Myers'ı ve beni akladı.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Manhattan Bölge Üniversitesi'ne girdiğimde işletme okuyup pazarlama ya da reklamcılık sektöründe bir iş bulmayı hedefliyordum. Fakat işletmeden sadece bir ders aldım. Tarih, psikoloji ve sosyoloji; bir ürünü bir kişiye nasıl satabileceğimden çok daha ilgi çekici geliyordu.

Çok şanslıydım. Okula mücadelenin ve hareketin büyüdüğü, siyah bilinç ve milliyetçiliğinin ivme kazandığı bir dönemde döndüm. Okulda da şansım yaver gitti.

Üniversite'de öğrenim gören siyah ve üçüncü dünya ülkelerinden gelen öğrenciler, yüzde elliyi geçen bir çoğunluğa sahipti. Hem kampüste hem de dışarıda çok sayıda faaliyet yürütülüyordu. Henry Jackson adında disiplinli ve prensipli bir erkek kardeşimizin başkanı olduğu kampüsteki siyahların derneği, The Golden Drums, siyah öğrencilerin ihtiyaçlarına ve kültürel farkındalıklarına duyarlı daha çok sayıda ders ve siyah öğretim görevlisi talep ediyordu. Her türden Afrika dansı, resim ve başka şeylerle ilgili kurslar düzenliyorlardı. Direk çağırarak

ya da ilan tahtasından konserlere, tiyatro oyunlarına ve şiir okuma gecelerine yönlendiriliyorduk. Bir grup genç siyah şair olan The Last Poets aklımı başımdan aldı. Şiiri hep Avrupai bir alan olarak görmüştüm fakat The Last Poets şiirlerini Afrika ritimlerinde okuyor, şarkılarını Afrika davulları çalarak söylüyor ve devrimi konuşuyordu. Dinletilerini gerçekleştirdikleri 125. Sokak'tan çıkınca –sanırım mekânın ismi Blue Guerilla'ydı– o kadar heyecan ve coşku dolu olurduk ki eve dönüşte metro durağını fark etmeyip yürümeye devam ederdik.

Okula dönmeden önce var gücümle koşarak perişan oluyordum, döndüğümdeyse uçmaya başladım. Her gün öğreniyor, her gün değişiyordum. Güzellik anlayışımla birlikte kendime baktığım pencere de değişti. Bir gün bir arkadaş neden saçımı doğal halinde, Afro bırakmadığımı sordu. Bu, daha önce hiç aklıma gelmemişti. O günlerde etrafta çok Afro göremezdiniz. Fakat üzerinde düşündükçe daha iyi bir fikir gibi gelmeye başladı. Saçlarımı kızartmaktan hep nefret ettim: Kulak yanıkları, dumanlar çıkaran bir düzleştirici ve yanmış saçın yaydığı pis koku. Kafama turnikeler gibi batan bigudilerle uyumaya çalıştığım kaç gece geçirmişimdir. Sahile gitmekten, yağmurda yürümekten ve uyuyup sabah o saçla işe gitmem gerekir diye sıcak yaz gecelerinde sevişmekten korktuğum kaç gün... Saçım "eski haline" gelecek diye endişelenirdim. Hangi haline? Cadı saçına ya da Afrikalı haline. Perma daha da kötüydü: Kimyasalların kafa derimi kazıyıp beynime doğru indiğini hissederken sabırla o koltukta oturmak. Öbek öbek saç dökülür. Kafanızdaki saç başka birinin gibi gelir.

Sonra saçlarını perukların altına saklayan yepyeni bir siyah kadın neslini fark ettim. Eğer kaldıysa da kalan saçlarından nefret ediyorlardı. Üzücü ve iğrenç bir durumdu. O dönem saçım kimyasal işlemlerle düzleştirilmişti. Doğal gözükmesi için düzleştirilmiş kısımları kesip attım. Kestikten sonra saçımda kalan kimyasallar duşun altında bile saatlerce erimedi. Ama saçlarım en sonunda özgürdü. Ertesi gün metroda garip

bakışlara maruz kaldım ama okuldaki arkadaşlarım destekleyip yüreklendirdi. İnsanlar kafamızın dışındakilerin değil içindekilerin mühim olduğunu söylerken çok haklılar. Devrimci anlayışa sahip olabilir ama saçlarınızı da düzleştirebilirsiniz. Ya da Afro saçınız olabilir ve aynı anda siyahlara hainlik ediyor olabilirsiniz. Fakat bana göre nasıl giyinip nasıl göründüğünüz her zaman kendinizle ilgili düşüncelerinizi yansıtır. Belli bir saç ve giyim tarzını tercih ediyorsanız, kendinizle ilgili bir bildirimde bulunuyorsunuz demektir. Eğer hayatınızın büyük bir bölümünü saçınız başka bir ırkın saçına benzesin diye onu işlemlerden geçirerek ve hor kullanarak geçiriyorsanız, bu sizinle ilgili bir şeylere işaret ediyordur. Hem de açıkça. İster kabarıklığı bastırılmış bukleler olsun ister lateksle yapılmış burgu; kendinizle ilgili bir şeyler söylüyorsunuzdur.

Benim için kolay bir bildirimdi dışarıya verdiğim. Olduğum gibiydim ve öyle görünmekten hoşlanıyordum. Benim için güzel olan buydu. Tüm hayatınızı Afrika stili saç modellerini araştırarak geçirebilirsiniz, o kadar çoklar ki. Hatta yaratıcı ve doğal daha nicesi vardır. Benim için doğal saçlarımla iyi hissediyor oluşumun yaşadığımız dünya ile de birebir ilişkisi vardı. Siyah bireylerin görüntüsünü baştan aşağı olumsuzlayan, bize sürekli kültürümüzün bir hiç olduğunu söyleyen bir ülkede, her an kendimizle ilgili olumlu beyanlarda bulunmalıyız. Özgürleşme arzumuz, olduğumuz ve yaptığımız her şeyde kendini göstermeli. O kadar olumsuz bir hayat tarzı ve kültür yansıtılmış ki bize, o olumsuz etkiden kurtulmak için bilinçli bir çaba gerekiyor. Belki herkesin eşit ve özgür olduğu başka bir zamanda, insanların saç şekilleri ve giydikleri bir önem teşkil etmez. Çünkü taklit edilen ya da taklit etmekten kaçınılan baskıcılar olmaz. Fakat şu anda güçlü, onurlu siyah adamlar ve kadınlar gibi görünüp hissetmemizin bizim için önemli olduğunu düşünüyorum.

Matematik dersinden bir erkek kardeşimin bana Golden Drums'tan bahsetmesi üzerine okula pek uğramamaya başla-

mıştım. Birkaç buluşmadan sonra onlara takıntı derecesinde bağlanmıştım. Benden "kız kardeşimiz" diye bahsediyorlardı ve buluşmalara gelmemden memnundular ama okuldaki durumumla ilgili endişeleniyorlardı.

Golden Drums'ın düzenlediği konferanslardan birinin konusu, özgürlüğünü tasarlamış, planlamış ve kazanmış bir köleydi. Burada, Amerika'da. O zamana kadar Amerika'daki Afrikalılarla ilgili yegâne bildiklerim Yeraltı İstasyonu[1] ve George Washington Carver'ın yerfıstığıyla yaptığı deneylerdi. Harriet Tubman[2] hep kahramanımdı ve benim için topyekün siyah direnişi temsil ediyordu. Fakat yüzlerce siyahın özgürlükleri için savaşmak üzere bir araya geldiklerini bilmiyordum daha önce. Nat Turner'ı[3] keşfettiğim gün ondan o kadar etkilenmiştim ki bu etkinin fiziksel belirtileri oldu. Adrenalin dolmuştum, yerimde duramıyordum. Anneme ait olan bütün kitapları incelemiştim, ama hiçbirinde Nat Turner ismini göremedim.

Ben kölelerin karşılık vermediğine inanarak büyüdüm. Okulda kölelikten konu açıldığı zamanlarda, utandığımı hatırlıyorum. Öğretmenlerim siyahların kölelikten kurtulmalarında hiçbir payları yokmuş ve beyazlar bizi özgürleştirmiş gibi anlatırdı hep.

O andan itibaren beni elimde kitap olmadan görmeniz imkânsızdı. J. A. Rogers'tan Julius Lester'e, Sonia Sanchez'den Haki Madhubuti'ye (Don L. Lee) kadar her şeyi okudum. Amiri Baraka ve Ed Bullins gibi yazarların oyunlarını izledim. İnanılmazdı. Yepyeni bir dünya açıldı önüme. Ayrıca bilinç düzeyleri benden daha yüksek insanlarla tanıştım. Sadece okuyan değil, tarihi ve mücadeleyi anlayabilmek için kendilerinden feragat

1. (İng.) Underground Railroad: Amerika İç Savaşı öncesi, Güneyli köleleri gönüllü insanlar aracılığıyla özgür eyaletlere ve Kanada'ya göndermek amacıyla kurulmuş, gizli rota ve güvenli ev ağı. (ç.n.)
2. (1820-1913) Bir köle olarak doğduğu Amerika'da, üç yüzden çok kölenin özgürlüğüne kavuşmasını sağlamış, Underground Railroad'un önemli temsilcilerinden, hümanist. (ç.n.)
3. (1800-1831) 1831'de Virginia eyaletinde başını çektiği büyük isyanla bilinen, aynı sebeple idam edilen siyah köle. (ç.n.)

eden; Denmark Vesey,[4] Gabriel Prosser,[5] Joseph Cinqué[6] ve Nat Turner gibi isimleri konuşan ve mücadeleye birebir katılan siyahlar ile.

Çoğumuzun Amerika'nın siyah tarihiyle ilgili bilgileri ciddi hatalar içeriyor. Bize devlet okullarında verilen eğitim, çarpıtılmış gerçekler ve bariz yalanlarla dolu. En bilinen yalanların arasında Lincoln'ün köleleri özgürleştirdiği, İç Savaş'ın bu amaçla yapıldığı, Amerika'daki siyahların ağır ama istikrarlı bir gelişim gösterdiği ve de durumlarını yavaş yavaş iyileştirdikleri iddiaları geliyor. Bütün bu mitlere inanmak, bizi şu andaki durumumuzla ve gelecek planlarımızla ilgili analizlerimizde ciddi hatalar yapmaya itebilir.

Abraham Lincoln hiçbir zaman siyahların dostu olmadı. Bize verdiği vaatleri umursamadı. Editör Horace Greeley'e 1862 Ağustos'unda verdiği ünlü demeçte de bunu açıkça belirtti:

> Bu mücadelede benim için en büyük amaç, Birlik'i kurtarmaktır. Köleliği devam ettirmek ya da kaldırmak değildir. Eğer tek bir köleyi özgürleştirmeden Birlik'i kurtarabilseydim böyle yapardım. Bazılarını özgürleştirip bazılarını köle olarak bırakabiliyor olsam, bunu da yapardım.

Lincoln 1860'ta başkan seçildi. Hemen sonrasında Güney Karolina oy birliği ile Birlik'ten çekilme kararı aldı. Lincoln henüz göreve başlamadan Florida, Georgia, Alabama, Mississippi, Louisana ve Teksas da Güney Karolina'nın yolundan gitti. 4 Mart 1861'de başkan olarak ilk resmi konuşmasında köleliğin, anayasanın da desteklediği yasal bir durum olduğunu ve köleliği kaldırmak gibi bir amacının olmadığını söyledi. Daha sonra

4. (1767-1822) Hayatını vatandaşlık hakları mücadelesine adamış siyahi lider. (ç.n.)
5. (1776-1800) Virginia'da 1800 yılında yaklaşık bin kölenin katıldığı bir isyanı başlatan siyah köle. Aynı sene arkadaşlarıyla birlikte asılmıştır. (ç.n.)
6. (1814-1879) 1839 yılında İspanyol köle gemisi La Amistad'da isyan başlatan Batı Afrikalı. ABD'de görülen davada hâkim, Cinqué ve arkadaşlarının nefsi müdafaaya başvurduğuna hükmetmiştir. (ç.n.)

da Kuzey eyaletlerine kaçan kölelerin Güneyli köle sahiplerine iadesine izin veren kanunu, yani kaçak köle kanununu geliştirmek üzere söz verdi. Aslında kanun beyaz adama, istediği "özgür" siyah adamı, kadını ya da çocuğu kaçırma ve köleliğe zorlama hakkı veriyordu. Bu yüzden Lincoln kölelik karşıtları tarafından ciddi şekilde eleştirildi. Frederick Douglass[7]'a kölelik karşıtı turu boyunca eşlik eden, kaçak bir köle olan Ford Douglas, Lincoln'ün tutumunu şöyle darma duman etmişti:

> Abraham Lincoln, kaçak köle kanununun feshedilmesi ile ilgili olarak 1852'de Whig partisinin olduğu yerde duruyor. ... Bu sebeple de, o utanç verici kanunu sürdürme arzusunda olan Lincoln, sadece Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tüm siyahların özgürlüğüne ket vurmakla kalmıyor, aynı zamanda fiilen tüm beyazların özgürlüğüne de kast etmiş oluyor. Çünkü şu anki durumda, bir kişinin basit bir ifadesiyle tutuklanmayacak, tek taraflı bir dava sonucu apar topar köleleştirilemeyecek, zincirlenemeyecek hiç kimse yok.

12 Nisan 1861'de Güneyli birlikler Güney Karolina'daki Fort Sumter'dan ilk atışı yaparak Amerikan İç Savaşı'nı başlattı. Kuzeylilerin tepkisi şaşırtıcıydı. Güney'in ayrılmasına tamamen ilgisiz ve alakasız kalan milyonlar, Birlik'i savunmak için sürüye uydular. Fakat bu istek kısa sürdü. Çünkü Kuzey'deki siyah işçileri çoktan iş gücü konusunda rakip bellemişlerdi ve siyahlara daha fazla iş kaptırma korkusuyla, Kuzey'in savaşı kazanmasını sağlayacak çoğunluğa katılmayı reddettiler. Yasa taslağı kanunlaşınca on binlerce beyaz New York sokaklarına çıktı ve gördüğü her siyahı vahşice dövüp katletti. New York Yasa Taslağı isyanında dört yüz ila bin siyahın öldürüldüğü tahmin ediliyor. İsyan ve ölümler daha sonra diğer Kuzey şehirlerine de sıçradı.

---

7. (1818-1895) 20 yaşında kölelikten kaçmış ve kölelik karşıtı büyük bir hareketin ateşleyicisi olmuş yazar ve reformist. (ç.n.)

Lincoln siyahların iç savaşa katılmasına da başta karşı çıkmıştı:

> Bu başkaldırının temelinde köleliğin olduğunu ve bunun olmazsa olmaz bir durum olduğunu kabul ediyorum. ...Özgürleştirmeninse Avrupa'da işimize yarayacağını belirtmem gerekiyor. ... Hatta bunun, sizin tahmin ettiğiniz kadar olmasa bile, Kuzey'de de bize yararlı olacağını iddia ediyorum. ... Ve şüphesiz bu durum, İsyancıları, işçilerin geri çekilmesi yoluyla zayıflatacaktır. Bu da son derece önem teşkil eden bir noktadır. Fakat siyahlarla birlikte hareket edebileceğimizi düşünmüyorum. Bugün silahlandırsak, birkaç hafta içinde o silahları İsyancıların elinde görebiliriz. (*History of the Negro Race in Amerika* Cilt II s. 265)

Kuzeyli beyazlarsa siyahların savaşa girme ihtimalinden mutluluk duyuyordu. O günlerin gazetelerinde çıkan popüler bir şiir çoğu Kuzeylinin hislerini yansıtıyordu:

> Bazıları yakıcı bir utanç olduğunu söylüyor
> Zencileri savaştırmanın
> Ve öldürülme takasının
> Beyazlara ait olduğunu;
> Fakat ben ruhum üzerine yemin ederim ki,
> Biz burada öyle liberaliz ki
> Samba'nın benim yerime vurulmasına izin verdim gitti
> Hem de yılın her günü.

Aslında Lincoln 1863'e kadar Özgürlük Bildirgesi'ni yayınlamadı. Yayınladığındaysa ilk tepki çok sönük kaldı. Sadece Konfedere devletlerdeki köleler özgürleştiriliyor, Birlik'e bağlı köleler, köle olmaya devam ediyordu. Lincoln siyahların Amerika Birleşik Devletleri'nde eşit yurttaşlar olarak yaşayabileceğine kesinlikle inanmıyordu. Douglas'la yaptığı münazarada, şöyle söylemişti:

> Tüm dünyevi güçler elimde olsaydı, mevcut yasalarla ilgili ne yapardım emin değilim. İlk dürtüm tüm köleleri özgürleştirip hepsini anavatanları Liberya'ya göndermek olurdu. Fakat bir anda,

> tüm umutlanmalara rağmen ... bunu uygulamanın uzun vadede imkânsız olduğu düşüncesi beni ikna ederdi. Peki sonra? Hepsini özgürleştirip aramızda emir erlerimiz olarak mı tutacağız? Bu seçeneğin onlar için iyi bir seçenek olduğundan emin miyiz? Sanırım bir kişiyi bile köle olarak tutmayı tercih etmezdim fakat mevzu insanları eleştirebileceğim kadar açık değil benim için. Sonra ne olacak? Köleleri özgürleştirdikten sonra bir de siyasi ve sosyal anlamda eşit mi olacağız? Benim duygularım böyle bir şeye izin vermiyor. Verseydi de hepimiz çok iyi biliyoruz ki yurdumuzdaki beyazlar buna izin vermeyecektir.

Lincoln siyahların topluca başka bir yere gönderilmesi fikrini oldukça benimsiyordu. 1965'te, savaşın bitiminde, General Butler'dan siyahları Haiti, Karayipler veya Güney Amerika'ya göndermek üzere donanmayı kullanma ihtimallerini araştırmasını istedi.

Amerikan İç Savaşı'nın köleleri özgürleştirmek için verilmediğini bilmek ayrıca önemli. O savaş iki ekonomik sistemin, yönetici sınıfın iki ayrı fraksiyonunun ülke üzerindeki güç ve kontrol savaşıydı: Güneyli beyaz, zengin köle sahipleri ve Kuzeyli sanayiciler. Savaş, tarımsal köle ekonomisiyle endüstriyel imalat ekonomisi arasındaydı.

Savaş henüz başlamadan devam eden bir endüstriyel devrim vardı. Pamuk çırçırı, telgraf, buharlı gemi ve tren gibi icatlar; imalat, ulaşım, madencilik, haberleşme, tarım ve ticaret yöntemlerini tamamen değiştirdi. Artık üretilen mal miktarı süreçte çalışan insan sayısıyla değil, makinelerin kapasitesiyle belirleniyordu. Amerika bundan böyle Avrupa'daki imalatçı ülkelere ham madde gönderen bir ülke değildi. 1860'ta yapılan nüfus araştırmaları, imalat sektöründe 1 milyon 385 bin kişinin işe alındığını ve tüm nüfusun altıda birinin bu sektörden para kazandığını gösteriyor. Bu sayı; memurlar, ulaşım işçileri ve tüccarlar dahil edilince daha da yükseliyor.

İmalat merkezleri geliştikçe Avrupa'dan ucuz işgücü kaynağı olarak göçmen ihraç edildi. 1820 ile 1860 yılları arasında beş

milyondan fazla kişi ülkeye giriş yaptı. Güney'de çok sayıda faal pamuk fabrikası bulunmasına karşın fabrikalar küçüktü ve fabrika artış hızı yavaştı. 1850'de Kuzey'deki "özgür" eyaletlerin imalat değeri, Güney'in "köle" eyaletlerininkini dörde katlıyordu. Endüstrinin yükselişiyle birlikte de ekonomik kriz ve endüstriyel çöküş tehdidi baş gösterdi.

Geçmişte ekonomik krizler yaşansa da insanlar genellikle çiftliklerde yaşıyorlardı ve ekonomik bunalımlar kitleler için çok büyük bir sorun oluşturmuyordu. Fakat şehirlerin dolmasıyla birlikte kriz işsizlik; yemek, kıyafet ve kalacak yer parası bulamamak anlamına gelmeye başladı. İlk kırılma 1852'de gerçekleşti. 1829, 1837, 1847'deki krizleri ise 1856'daki büyük kriz takip etti. 1857'deki ekonomik durgunluk neredeyse erken dönem işçi hareketini tamamen ortadan kaldırdı. Kuzey ve Güney şehirlerindeki yoksulluk afallatıcı bir düzeydeydi. 1880'lerin gettolarını tarif ederken en çok paçavra, pislik, sefalet, açlık ve düşkünlük kelimeleri kullanıldı.

Sanayi şehirlerindeki sorunları çözmek için çok sayıda kişi; borçluların hapis cezalarının ve mülk sahibi olmayan beyaz erkekleri seçmen olmaktan mahrum eden yasaların iptali, ücretsiz eğitim, grev hakkı, çocuk işçiliğinin sonlanması, on saatlik iş günü düzenlemesi ve Batı'daki toprakların şehirlerdeki yoksul insanlara hibe edilmesi gibi reformlar talep etti. Büyük şirketler ise kapitalizmin ve sanayileşmenin ülkenin diğer kısımlarına da yayılmasını teklif ettiler. İşte Kuzeyli kapitalistlerle Güneyli köle sahiplerinin çatıştığı nokta da burası oldu.

Kuzeyli kapitalistler yeni eyaletlerin Birlik'e "özgür" eyaletler olarak katılmasını istiyordu. Köle sahipleri ise "köle" eyaletleri olarak. Bir güç dengesi sağlayabilmek için iki taraf karşılıklı anlaşmalar imzaladı. Bunların en önemlisi Missouri Anlaşması'ydı. Kuzeyli kapitalistler köle sahiplerinin fabrika açmasından ve işçiliğe para vermeyecekleri için imalatı daha ucuza getirmelerinden çekiniyordu. Beyaz işçiler kölelik yü-

zünden işlerini kaybetmekten korkuyordu. Güneyli toprak sahipleri, şüphesiz, kölelik sisteminin tüm ülkeye yayılmasını istiyordu.

Kuzey ve Güney arasındaki farkların hiçbiri ahlaki değildi, hepsi ekonomikti. Kapitalistlerin ekonomiyi ve siyasi sistemi kontrol edebilmesi için köleliğin yıkılması şarttı.

1856'da, yeni kurulmuş Cumhuriyetçi Parti ilk başkan adayları olarak, eski bir Whig Partisi üyesi olan Abraham Lincoln'ü gösterdi. Lincoln kaybetti. 1860'ta güçlü ve üç ayaklı bir denklemle tekrar başkanlık yarışına girdi:

1. Tüm bölgelerde köleliği kaldırmak
2. Büyük çapta korumacı gümrük vergileri getirmek
3. Toprağını sürmeye istekli herkese orta büyüklükte bir tarla vermeyi vaat eden çiftlik evi yasasını çıkarmak

Bu denklem Kuzeyli zengin kapitalistlere, yoksul beyaz işçilere, çiftçilere ve kölelik karşıtlarına hitap edecek şekilde hazırlandı. Nüfusun çok küçük bir bölümü köleliğin ahlaki bir sorun olduğunu düşünüyor, köleliğin kaldırılmasını destekleyen ya da Birlik'te savaşmış beyazların büyük bir çoğunluğu da siyahları önemsedikleri ya da sevdikleri için değil, çıkarlarına uygun olduğu için bunları yapıyordu.

* * *

Giderek daha faal oluyordum. Hayatımı kontrol edebilmeye başlamıştım. Okula dönmeden önce; hayatını kitapların arasında ve kütüphanelerde geçiren, sokaklarda olanlarla ilgili fikri olmayan bir entelektüel olmak istemediğimi biliyordum. Pratik olmadan teori, teorisiz pratik kadar eksikti. İkisinin birlikte gitmesi gerekiyordu. Birlikte götürmeye kararlıydım.

Olanları insanları dinleyerek öğreniyordum. Manhattan Bölge Üniversitesi'ndeki siyahlar, her tür organizasyonda aktifti. Siyah

Müslümanlar, Garveyitesler,[8] Afroamerikan Birliği Malcolm X Örgütü,[9] çeşitli kültürel halk örgütlenmeleri ve NAACP üyesi genç Türkler... Bir araya gelip her yerde, her şeyi konuşuyorduk. Ben konuşmaktansa dinlemeyi tercih ediyordum ama anlamadığım her şeyi soruyordum. Bazen tartışmalar o kadar alevleniyor ve uzuyordu ki akşam okulunun bittiği ve kapıların kapandığı saatlerde biz hâlâ oturuyor oluyorduk.

Denediğim ilk örgütlerden biri 125. Sokak'ta büyük bir daireleri olan bir Garveyite grubuydu. Hayatımda ilk defa Marcus Garvey[10] üzerine bir kitap okumuştum. Hatta varlığından bile yeni haberdar olmuştum, büyük utançtı. Amerikanın en güçlü siyah hareketlerinden birinin başını çekmişti ve ben bir yetişkin olana kadar onunla ilgili hiçbir şey duymamıştım. Oradaki erkek kardeşlerimizden biri beni toplantılarına davet etti.

Toplantı üst kattaydı. Odada yüzlerce sandalye vardı. Biraz erken gitmiştim ve henüz pek kimse yoktu. Beni davet eden erkek kardeşimizi gördüm, o da beni oradaki on-on beş kişiyle tanıştırdı. Diğerlerinin gelmesini beklerken küçük bir grup halinde sohbet ettik. Ama diğerleri gelmedi. Herkesin birbirini tanıdığı ve uzun zamandır bu toplantılara katıldığı belliydi. Bir süre sonra bir konuşmacı kürsüye çıktı. Bir oda dolusu insana konuşuyorlarmış gibi ard arda kalkıp konuşma yaptılar. Oturanlar coşkuyla alkışladı. Hüzünlendim. Çok iyi ve çok içten insanlardı fakat çemberleri o kadar daralmıştı ki birbirlerine konuşma yapmaya kadar düşmüşlerdi.

* * *

8. Pan Afrikanizm destekleyicisi Jamaikalı lider Marcus Garvey'in (1887-1940) takipçileri için kullanılan ifade. (ç.n.)
9. (İng.) Malcolm X's Organization of Afro-Amerikan Unity. (OAAU) (ç.n.)
10. (1887-1940) Amerikalı siyahların Afrika'da kendi devletlerini kurmasını savunan, ABD'deki ilk önemli siyah hareketlerden birini örgütlemiş Jamikalı lider. (ç.n.)

Hiçbir hareket zaman içinde değişerek gelişmezse ayakta kalamaz. Durum analizi ne kadar doğru olursa olsun, eğer gelişmiyor ve insanların desteğini alamıyorsa, hiçbir özgürlük hareketi var kalamaz Siyaset ve örgütlenme bu yüzden bu kadar önemlidir. İnsanların kaygı duyduğu noktalara işaret etmez ve olumlu yönde katkı sunmazsanız, onlar da sizi desteklemez. Düşmanın yaptığı ilk şey, devrimcilerle kitlelerin bağını koparmak ve bizi insanlara korkunç canavarlar olarak aksettirmektir.

Genelde ismini duyduklarımız sözde "sorumlu" liderlerdir, baskıcılara karşı sorumluluk hisseden. Tarihimiz boyunca yorulmadan çetin mücadeleler vermiş siyah adam ve kadınların isimlerini duymadığımız gibi, bugünün kahramanlarını da hiç duymayız.

Gittiğimiz okullar, onları açan toplumun yansımalarıdır. Kimse size onları devirmeniz için ihtiyacınız olan eğitimi vermez. O bilgilerin sizi özgürleştireceğinin farkındaysa kimse size gerçek tarihinizi, gerçek kahramanlarınızı anlatmaz. Amerika'daki okullar; Amerikancılık üzerinden insanların beyinlerini yıkamakla, onlara bir miktar eğitim bir de kapitalist düzendeki pozisyonları doldurmalarını sağlayacak becerileri vermekle meşgul. Bizi Amerika'nın okullarının eğitmesini beklediğimiz sürece cahil kalacağız.

O dönemde New York'un birçok yerindeki siyah ebeveyn gibi Brooklyn'in Ocean Hill-Brownsville kesiminden ebeveynler de oturdukları yerlerdeki okullarda daha etkin olmak için çaba sarf ediyorlardı. Çocuklarının eğitimlerinde, okul yönetiminde ve öğretmenlerle ilgili söz sahibi olmak istiyorlardı. Bölgelerindeki okulların yönetim kurullarının, öğretmenleri işe alma ve işten çıkarma hakkına sahip olmasını istiyorlardı fakat İl Eğitim Müdürlüğü ve Amerikalı Öğretmenler Federasyonu[11] onlara karşı çıkıyordu.

11. (İng.) American Federation of Teachers. (ç.n.)

Bir gün Manhattan Bölge Üniversitesi'nden büyük bir grup Ocean Hill-Brownsville ebeveylerinin çağrısına uyarak bir yürüyüş eylemine katılmak üzere metroya bindik. Metrodan çıkar çıkmaz New York Kent Üniversitesi'nden öğrencilerle karşılaştık. Sanki herkes eylem için oradaydı. Coşkuyla doldum.

Zinde siyah yüzler. Gururlu, genç, öfkeli, disiplinli, neşeli ve hepsinden önemlisi benim o çok sevdiğim kız kardeş-erkek kardeş bağına sımsıkı bağlı. Önce ebeveynlerin bir okulda görev alması için ısrarla çabaladığı siyah bir müdür ve birkaç ebeveyn konuşma yaptı. Saçını bir geleye sarmış siyah bir öğretmen, okullarımızı siyah bireylerin yönetmesinin öneminden bahsetti. El-kol jestleri yaparak konuşuyor, kollarındaki sayısız bilezik dans ediyordu. Herkes sözlerine kalpten katıldı. Hepimiz ortamın havasına girmiştik.

Eylem bittiğinde içimde eve gitmekle ilgili en küçük bir istek yoktu. Özgürlüğünüz için savaştığınızda gelen o güzel, ferah ve tatmin edici hissi başka deneyimlerde bulamıyorsunuz.

Birçoğumuz özgürlük yolundaki ilk adımın mahallelerimizin yönetimini ele almak olduğunu düşünüyordu. Metro durağında oturmuş kafa patlatıyorduk. Trenler önümüzden geçip gidiyordu. Önce okulların sonra da hastanelerin kontrolünü ele geçirmemiz gerekiyordu. Sonra sıra üniversitelere ve mahallelere gelecekti. Halkın yönettiği iş bulma ve sosyal yardım merkezleri açılacak; şehir, eyalet ve federal temsilcilikleri kurulacaktı.

"Bir dakika durun orada" dedi biri. "Bütün bunları yapmak için parayı nereden bulacaksınız?"

"Halk bankaların kontrolünü ele alacak."

"Ordunun kontrolünü de ele alsanız iyi olur çünkü o bankalar paralarını size gümüş bir tepsi içinde sunmayacak."

"Yaşadığımız yerlerin politikacılarıyla birlikte hareket edeceğiz. Sonra kongre koltuklarına, belediye başkanlığı koltuğuna oturacağız ve geçebileceğimiz her tür makama geçeceğiz. Varolan parayı ihtiyacı olan kişilere bölüştürmek için siyasi makamları ele geçireceğiz."

"Umut edip duruyorsunuz" dedi bir diğeri. "Sosyal ve siyasi kurumların başına geçseniz bile ekonomik ve askeri kurumları kontrol etmedikçe pek bir şey yapamazsınız."

Herkes sustu, düşünüyorduk.

"Ne yapmamız gerekiyor o zaman? Hiçbir şey yapmadan oturalım mı?"

"Yerel yönetim işin sadece ilk adımı. Bu şekilde büyük bir etki bekleyemezsiniz. İhtiyacınız olan şey devrim."

Hep birlikte bu erkek kardeşimizin söyledikleri üzerine konuşmaya daldık. Kafamız karışıktı fakat coşkumuz yüksekti. O günlerde üzerine düşündüğüm bir durumdu bu. Gençtik, heyecan doluyduk ve bir gün özgür olacağımıza inanıyorduk. Tersi bir ihtimal yoktu. Tek sorun bunu nasıl gerçekleştireceğimizdi.

Konuşmaları reformlarla başlatıp devrimle bitirirdik. Eğer birkaç minik değişim kırıntısından fazlasını bekliyorsanız reform yaparak bir yere varma ihtimaliniz yoktu. Reformlara ihtiyaç olduğunu fark edeli çok zaman geçmişti fakat devrim büyük bir soru işaretiydi. Mümkün olduğuna tüm kalbimle inanıyordum. Fakat asıl soru nasıl olacağıydı.

* * *

Yeni Afrika Cumhuriyeti ile ilgili çok şey duymuştum ve kim olduklarını araştıracağım diye kendime söz vermiştim. Amerika Birleşik Devletleri sınırları içinde, şu an Güney Karolina, Georgia, Alabama, Mississippi ve Louisana eyaletlerinin bulunduğu yerde, ayrı bir siyah ulusun kurulmasını amaçlıyorlardı. O zamanlar onları hayalperest buluyordum fakat yanlarında iyi hissediyordum ve siyah bir ulus fikri cazip geliyordu.

İlk kez Yeni Afrika Cumhuriyeti etkinliklerinden birine katıldığımda, yaşayabildiğim kadar ortamı yaşayıp, bu konforlu cesaretin tadını çıkarmıştım. Etrafımız karnaval tadındaydı. Bir

grup erkek kardeşimiz davul çalarak Watusi[12] Zulu[13] ve Yoruba[14] manileri okuyorlardı. Birçok kız ve erkek kardeşimiz derileri terden parlayana kadar memleket ritmleri eşliğinde dans etti. Şarkılar ve şiirler arasında örgüte bağlılık yeminleri edildi. Büyük Afro saçları ve dalgalanan Afrika kıyafetleriyle hayat dolu kız ve erkek kardeşlerimiz gururla etrafta dolanıyordu. Leopar desenli apoletlerini takıp askeri üniformalarını giymiş postallı kel kardeşlerimiz kollarını havada kavuşturmuş, tehlikeli görünüyorlardı. Başlarına gele sarılmış, etrafta koşturup gülüşen kız çocukları, ufacık dashikilerini giymiş erkek çocukları vardı. İnsanlar birbirlerine Jamal, Malik, Kisha ya da Aiesha gibi isimlerle hitap ediyorlardı. Sandal ağacı ve hindistancevizi kokusu süzülüyordu havada. Malcolm ve Marcus Garvey posterlerinin yanındaki kirişlere kırmızı, siyah ve yeşil renklerde bayraklar asılmıştı. Kot ve haki renkte askeri parka giymiş ciddi görünümlü genç adamlar broşür dağıtıyordu. Kırmızı-siyah-yeşile bürünmüş egzotik kız ve erkek kardeşlerimiz, katlanabilir masaların arkasında oturmuş; tütsü, boncuklu küpeler ve buna benzer şeyler satıyordu.

"Selam, kız kardeşim" dedi bir ses. "Vatandaş olmak ister misin?" "Ne?" diyebildim bahsettiği konuyla ilgili en ufak bir fikir geliştiremeden.

"Vatandaşlık" diye tekrar etti. "Yeni Afrika Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misin?

"Nasıl olabilirim?"

"Çok kolay. Vatandaşlık defterine imzanı atacaksın sadece."

"Bu kadar mı?"

"Evet. Bir isim istiyor musun?"

---

12. Afrika'nın Büyük Göller bölgesinde yaşayan etnik bir topluluk. Daha çok Ruanda ve Burundi'de bulunurlar. Nüfusları iki buçuk milyon civarındadır. (y.h.n.)
13. Güney Afrika'nın en kalabalık etnik grubu. Afrika genelinde nüfusları 12 milyondan fazladır. (y.h.n.)
14. Nijerya'nın en kalabalık etnik grubu. Ayrıca Gana, Tongo ve Benin gibi Afrika ülkelerinde de çok sayıda Yoruba yaşamaktadır. (y.h.n.)

"İsim mi?"

"Evet yoldaş. Eğer bir Afrika ismi istersen şuradaki erkek kardeşimize sor, o sana bir isim verecektir."

Gösterdiği yoldaş uzun bir hubba ve ona uyumlu bir pantolon giymiş, fes benzeri bir şapka takmıştı. Boncuklardan, kemiklerden, deniz kabuklarından ve ağaç parçalarından kolyeleri vardı. Sol kulağı delikti. Suratı konsantrasyondan kasılmış haldeydi ve alnındaki damarlar atıyordu.

İsmimi değiştirmek için ikinci kez düşünmeden o tarafa gittim. Erkek kardeşimiz bana baktı, hatırlamadığım birkaç soru sordu ve asabi bir şekilde bir kabı sallamaya başladı. Deniz kabuğu olduğu anlaşılan içeriği, yumuşak bir kumaş parçasının üzerine savurdu. Deniz kabuklarına uzun uzun, banaysa arada bir baktıktan sonra ismimin Ybumi Oladele olduğuna karar verdi. Nasıl yazıldığını söylerken not aldım. Sonra bir çırpıda önceden konuştuğum kız kardeşin masasına gidip Yeni Afrika Cumhuriyeti vatandaşı oldum. Ybumi Oladele. Tınısını sevdim. Kulağa yumuşak, melodik ve neşeli geliyordu. Yeni ismimi defterime yazdım ve o atmosferi solumaya, özümsemeye devam ettim. Babylon'da siyah bir ulus fikri, canavarı karnının en yumuşak yerinden vuran bir siyah ulus hakkında hülyalara dalıyordum. Onları seven ve kendilerini sevmelerini öğütleyen öğretmenlerinin olduğu, siyah okullarda büyüyüp yeşerdikleri, siyahlardan oluşan bir gençlik... Hayatlarının, kurumlarının kendi kontrollerinde olduğu, siyah halkın Amerika'da çok uzun süredir maruz kaldığı acıyı bitiren, insancıl bir toplumda birlikte çalıştıkları... Zihnim bu fikirle doldu ve bir dakika sonra üzerinde Afrika motifleri olan kırmızı-siyah-yeşil renkte otobüsler, apartmanlar; beyaz ırkçılığın gerçekliğindense siyahların hayatını yansıtan televizyon programları ve filmler hayal ettim. Malcolmville ve New Lumumba şehirlerinden, siyah Saray'da verilecek uluslararası liderler resepsiyonuna kadar her şeyi tek tek düşündüm. Siyah bir ulus fikri şüphesiz hoşuma gidiyordu. Fakat muhtemel bir çözüm için uzun ve ciddi şekilde üzerine

düşünmedim. O dönem bu fikir bana çok düşük bir ihtimal gibi geliyordu. Bir Afrikalı ismi almak da zoraki geliyordu sanırım. Arkadaşlarıma yeni ismimden bahsedip birkaç gün bu konuyla ilgili konuştuktan sonra unutup gittim.

* * *

Yıllar sonra; üniversite, daha fazla devrimcilik ve evlilikten sonra tekrar düşündüm ismimi değiştirmeyi, bu sefer daha ciddi bir şekilde. JoAnne ismi sinirlerimi bozmaya başlamıştı. Çok değişmiştim ve farklı biri gibi hissediyordum. İnsanlar bana JoAnne diye hitap ettiğinde kulağıma tuhaf geliyordu. O ismin benimle bir alakası yoktu. Ne JoAnne, ne zenci ne de bir Amerikan gibi hissediyordum. Ben Afrikalı bir kadın gibi hissediyordum. Sabah kalkıp saçımı taradığım andan, Mingus'u[15] dinleyerek uykuya dalana kadar Afrikalı bir kadın gibi gibiydim ve bundan mutluluk duyuyordum. Siyah beyaz mürekkep desenli soyut resimlerin yerini siyahların portreleri ve devrimci posterler aldı. Yaşamım bir Afrikalı yaşamıydı, etrafımdaki her şeyde Afrika tadı vardı, ruhum Afrika'nın ışığıyla aydınlanıyordu. Duvarlarıma astığım resimlerden yerdeki büyük puf yastıklara, havadaki tütsüden odalar arasında dolaşan müziğe; tüm hayatım Afrika ritimleriyle hareket ediyordu. Aklım, kalbim ve ruhum Afrika'ya geri dönmüştü fakat ismim Avrupa'da mahsur kalmıştı. JoAnne epey kötü bir isimdi ama en azından annem koymuştu. Chesimard soyadıyla ilgili ise tek bir sonuç çıkarabilirdim. Chesimard diye biri, eski kocamın atalarının köle efendisiydi. Bugün siyahların kullandığı çoğu soyadı gibi, Chesimard da efendi kelimesinden türetilmişti. Siyahlar, Bay Johnson'ın Mary'si ve Bay Jackson'ın Paul'u olmaktan Mary Johnson'lığa, Paul Jackson'lığa geçmişlerdi. Bazen uykuya dalmadan önce Chesimard'ın Martinik'te kaç kölesi olduğunu

15. Charles Mingus (1922-1979): Amerikalı caz bestekarı, kontrbas virtüözü. (y.h.n.)

ve onları hangi sıklıkla dövdüğünü düşünürdüm. Tavana bakıp Chesimard'ın kaç siyah kadına tecavüz ettiğini, kaç siyah bebeğin babası olduğunu ve kaç siyahı öldürmekten sorumlu olduğunu merak ederdim.

İsmimi değiştirmem şarttı. Ybumi Oladele'yi düşündüm fakat bir sorun vardı. Anlamını bilmiyordum. İsmimin benim için özel bir anlamı olmalıydı. O günlerde etrafta çeşitli isimlerin ve anlamlarının yazılı olduğu broşürler vardı fakat kendime uygun bir şey bulamadım. Çoğu isim çiçek ya da kuş türü, ya da bir şarkıdan alınmış oluyordu. Kalanlar da "Cuma günü doğmuş", sadık, vefalı, hatta gözyaşı, küçük şapşal ya da "kıkırdayan" gibi anlamlara geliyordu. Erkek isimlerininse kadın isimleriyle ilgisi yoktu. Onlar genelde; güçlü, savaşçı, demir adam, cesur vs gibi anlamlara geliyordu. Ben ismimin mücadeleyi, özgürlüğü çağrıştırmasını istiyordum. Assata Olugbala Shakur'da karar kıldım. Assata "mücadele eden kadın", Olugbala "insan sevgisi" demek. Shakur ismini ise Zayd ve Zayd'ın ailesine duyduğum saygı sebebiyle aldım. "Müteşekkir" anlamına geliyor.

* * *

İlk zamanlarında Golden Drums topluluğu çabalarını daha çok siyahların kültür ve tarihine yöneltmişti. Fakat biz tüm bilgileri ve yalanları kaydedip sınavlarda da onları tekrarlayan kayıt cihazları gibi olmak istemiyorduk. Bir süre sonra öğrenciler olarak duruşumuzu sorguladık. Siyah halka hitap eden bir eğitim sistemi üzerine konuştuk. Latince ya da klasik Yunanca öğrenmek istemiyorduk. İnsanlarımızı özgürleştirmemize yardımcı olacak şeyler öğrenmek istiyorduk.

Odaklandığımız ilk sorun öğrenci birliğiydi. Çoğumuz işçi ve yoksul ailelerin çocuklarıydık ve ihtiyaçlarımıza duyarlı bir öğrenci birliği talep ediyorduk. Lütuflar ve iyi notlar karşılığında

yönetime dalkavukluk eden bir birliğe ihtiyacımız yoktu. Biz siyahlarla ilgili çalışmaları içeren müfredat ve daha çok siyah öğretim üyesi istiyorduk. Sonuç olarak Golden Drums Topluluğu ve Demokratik Toplum Öğrencileri (DTÖ) seçime birlikte girdi ve büyük farkla kazandı.

Kısa süre içinde birliğin başında olmanın yeterli olmadığı anlaşıldı. Reel bir güce karşılık gelmiyordu. Çözümler üretip öneriler getirirdik ve yönetim tarafından anında reddedilirdi. Kontrolümüzde olan tek şey, okul bütçesiydi. Biz de gerici "bilim insanları" ve politikacılar yerine, konuşma yapmaları için Young Lords'u,[16] Kara Panter Partisi'ni ya da bizi ilgilendiren şeylerden bahseden başka bir grubu çağırırdık.

Önerilerimizden biri, matematikte ve okumada sıkıntı yaşayan çocuklara yardımcı olmak üzere öğrencilerin görev alacağı bir yaz okulu başlatmaktı. Her öğrenci/öğretmen birkaç çocukla ilgilenebilir diye düşündük. Bu şekilde çocukların gereksinim duyduğu bire bir ilgiyi de gösterebilmiş olacaktık. Müfredat, çocukların benlik değerini güçlendirecek ve tarihleri hakkında bir fikir sahibi olmalarını sağlayacak derslerle desteklenecekti. Öğrenci/öğretmenler ebeveynlerle birlikte hareket edecek, çocukların evlerini ziyaret edecek; spor, gezi, el sanatı ve benzer etkinliklerin yapılacağı kamp programları düzenleyecekti. Birkaç siyah öğretim görevlisi öneriyi sunmamız için bize yardım etti. Öneri, sunulur sunulmaz reddedildi.

Yönetim hiç para olmadığını iddia ediyordu. Konuyla ilgilenen bazı siyah ve beyaz öğretim üyelerinin de desteğiyle yapılan küçük bir mali durum araştırması; rektörün evinde kira ödemeden kaldığını, vergi mükelleflerinin kendisine şoför ve hizmetçilik hizmetlerini de sağladığını ve geçen senelerde herhangi bir şey için kullanılmamış öğrenci harçlarının borsaya yatırıldığını ortaya çıkardı. İlginç bir mali tablo ortaya çıkmıştı.

16. 1968'de ABD'de kurulan Porto Rikolu sol örgüt. Daha çok New York ve Chicago şehirlerinde faaliyet yürütmüşlerdir. (y.h.n.)

Yönetime de ucu dokunan araştırma sonuçlarımızsonrası, proje için gereken paranın bulunduğu bilgisi verildi.

Bir öğrenci/öğretmen olarak ben de sabahları matematik ve okuma, öğleden sonra ise el sanatı dersi veriyordum. Sabah sınıfları küçük oluyordu ve az öğrenci geliyordu. Öğleden sonra sınıfları ise çeşitli sabah sınıflarından oluşan büyük gruplardı. Müfredatta matematik ve okumaya ek olarak siyah tarih, dans, perküsyon, fiziksel eğitim, sanat ve zanaat dersleri vardı. Her Cuma bir gezi düzenleniyordu.

Annem okuma yazmamın felaket olduğunu söylerdi. İmlam çok kötüydü ve matematikteki becerilerim ikiyle ikinin dört ettiğini bilmekle sınırlıydı. Sabah derslerine hazırlanmak için öğrenciler kadar çalışmam gerekiyordu. Fakat öğrencilerim beni dumura uğratmıştı. Sohbet ederken ne kadar zeki olduklarını görmüştüm ama matematik ve okumada vasatın altında notlar alıyorlardı. Sınıfta gösterdikleri zekâ ile sınav sonuçları arasında öyle büyük bir tezat vardı ki nereden başlayacağımı bilemiyordum. Elimizdeki kitaplar, *Reader's Digest* benzeri okul kitaplarıydı ve onlarla ders işlediğimizi hayal bile edemiyordum. O şeyleri okumak benim bile içimden gelmiyordu, çocukların da istemeyeceğinden emindim. Ben de her gün o kitaplardan bilinmeyen kelimeleri seçip o kelimelerle çocukların ilgisini çekecek bir hikâye yarattım. Bir şablon çizip çoğaltıyordum. Çocuklara okumaları için her türden kitabı getirdim. İlgilerini çekerse akşama kadar okuyorlardı. Onlarla birlikte ben de öğreniyordum. Her an öğretmen olarak başlarında durmak yanlış geldi, her gün sırayla bir öğrenci, öğretmen oldu. Öz disiplin kazanmaları için de yararlı bir uygulamaydı. Eğer bir öğrenci dersinizde yaramazlık yapıyorsa, siz de onun dersinde yapabiliyordunuz. Kimse kendi dersinde yaramazlık yapılmasını istemediği için dersler genelde sakin geçiyordu.

Öğretmen olabilmek için her birimizin dersine çalışması ve anlattığı konularda bilgi sahibi olması gerekiyordu. Sınıftaki

erkek çocuklardan biri vereceği derslere öyle sıkı hazırlanıyordu ki beni yere seriyordu. Şu an nerededir, neler yapıyordur bilmiyorum ama eğer öğretmen olmadıysa yazık olmuş, çünkü harika bir öğretmen olabilirdi. Resimleri kesip bize matematik oyunları hazırlardı. Öğleden sonraki dersler bir curcuna halinde geçiyordu. Her şeyin, ben de dahil herkesin üstü kil, boya, kartonpiyer... İlk günlerde bir köşeye geçip ağlamak istiyordum. İlk resim ve el sanatları dersine hazırlıklı gelememiştim, o yüzden herkesten kendisini çizmesini istedim. Resimlere bakınca bayılacak gibi oldum. Öğrencilerin hepsi siyahtı fakat resimlerde sarışın ve mavi gözlü, beyaz çocuklar vardı. Dehşete kapılmıştım. Eve gidince her yerin altını üstüne getirip dergilerden bulabildiğim kadar çok fotoğraf kestim. Ertesi gün okula erken gidip duvarları siyahların resimleriyle donattım. Güzellik kavramını konuştuk. Dünyadaki farklı güzellik biçimlerini ve dünyadaki farklı çiçek türlerini konuştuk. Sonra insanların sahip olduğu farklı güzellik biçimlerinden ve siyahların güzelliğinden bahsettik. Dudaklarımızdan ve burnumuzdan... Kartonpiyer ve kilden Afrika maskeleri, Afrika heykelleri yaptık. Siyah insanlar, siyah mahalleler çizip boyadık. Yazın sonuna doğru çocukların değiştiğini hissediyordum. Onlar değişirken ben de değişmiştim. Kendimizden de birlikte olmaktan da çok memnunduk.

Öğretmenlikle o kadar meşguldüm ki başka bir şey yapmaya vakit kalmıyordu. Eğer tek bir öğrenci bile gelmezse, neden gelmediğini öğrenmek için evine gidiyordum. Bazen ertesi güne hazırlanmak ya da bir hikâyeyi uyarlamak için saatler harcıyordum. Annem çok kez beni elimde kitaplarla uyuyakalmış halde bulmuştur. Çocuklarla çalışmaya ve öğretmeye bayılıyordum. Annem de bana çok yardım ediyordu ve hiç olmadığımız kadar yakındık. Öğretmen olmayı bir ara düşünüp vazgeçtim.

Annemin New York'taki okullarda yıllarca çektiklerini ilk kez fark ediyordum. Müdürlerin çoğu bürokrasiye hapsolmuşlar-

dı ve öğretmenleri de kendi yanlarına çekmeye çalışıyorlardı. Öğretmenlerin derste ne öğrettikleriyle değil, yıllık plana yazdıklarıyla ilgileniyorlardı. Annem, beyaz öğretmenlerin siyah çocuklara düşmanca ve küçümser bir tavırla yaklaştığı ve bazılarının kendilerini öğretmenden çok hayvanat bahçesi çalışanı olarak gördüğü bir ortamda çalışıyordu.

Çocuklarla çalışmayı ne kadar seversem seveyim, hiçbir zaman eğitim kurumlarına bağlı bir öğrenim sistemine dahil olmayacağımın farkındaydım. Hiçbir siyah çocuğa bağlılık yeminini okutamaz, George Washington'ı övemez ve bu tür diğer saçmalıkları öğretemezdim.

O sonbahar kampüsteki hareketlilik hayal edebileceğimiz bir seviyenin de üzerine çıktı. Öğrenciler geniş kitleler halinde savaş karşıtı harekete katılıyorlardı. Nereye yetişeceğimizi şaşırıyorduk. Bir gün inşaat işçilerinin eylemindeydik, ertesi gün sosyal yardım alan annelerle yürüyorduk. O anda ne varsa; kiracıların grevi, oturma eylemleri, Harlem resmi dairesinin işgali; biz oradaydık. Görüşlerine katılıyorsak bir şekilde destek veriyorduk. Aktifleştikçe daha da çok sevdim bu dünyayı. Beni iyi yapan, bir bütün yapan bir ilaç gibiydi. Evimde hissediyordum. İlk defa hayatımın gerçek bir anlamı vardı. Kafamı nereye çevirsem siyahlar mücadele ediyor, Porto Rikolular direniyordu. Çok güzeldi. Yaptıklarına bağlı olmaksızın seviyorum siyahları. Ama bana en güzel gözüktükleri zamanlar, mücadele ettikleri zamanlardı.

Her zamanki gibi son hızda koşturuyordum. Enerjim bitmek bilmiyordu. Mücadelenin müziğine kapılmıştım ve dans etmek istiyordum. Hiç yalnız kalmıyor ve hiç sıkılmıyordum. Artık dostlarım olan kız ve erkek kardeşlerim bana çok iyi geliyordu. İsimlerini anmak isterdim fakat her şey bu haldeyken bunu yaparak FBI'ı ya da CIA'i kapılarına göndermiş olurum.

Kampüste çok sayıda komünist grup vardı. O zamanlar komünizmin ve sosyalizmin bu kadar farklı çeşidi olduğunu bilmiyordum. Beynim o kadar yıkanmıştı ki bütün komünistlerin

aynı olduğunu zannediyordum. Zaman içinde Marksistler, Leninistler, Maocular, Troçkistler vs gibi fraksiyonlara ayrıldıklarını öğrendim. Tanıdığım çoğu kişi de komünist bir partiye bağlı olmuyor, sadece komünizm felsefesiyle ilgileniyordu. Birçoğu çok farklı siyasi çizgilere ve planlara sahipti. Devrim planı yapmak bir tarafa, daha saatin kaç olduğu konusunda anlaşamıyorlardı.

Farklı türlerde kapitalist ülkeler ve farklı türlerde komünist ülkelerin varlığını öğrenince şaşırmıştım. Medyadan "komünist blok" ve "demir perdenin ardında" ifadelerini o kadar çok duymuştum ki bu ülkelerin hepsinin tek bir ülke olduğunu sanıyordum. Hepsi sosyalist ülkeler olsa da; Doğu Almanya, Bulgaristan, Küba ve Kuzey Kore birbirlerinden gece ve gündüz kadar farklıydı. Aynı ekonomik sistemlere ve benzer siyasi yapılara sahip olmalarına rağmen hepsinin tarihleri, kültürleri ve sosyalist teoriyi uygulama biçimleri başkaydı. Bu kadar çok insanın onlara hiçbir zarar vermemiş insanlara karşı böylesine bir nefretle doldurulmaları beni hep hayrete düşürmüştür. Konuşurken "komünist" kelimesini kullandığınız anda, kırmızı-beyaz-mavi sevdalıları öldürmeye hazır bir hale geçer.

Komünizme karşı değildim ama sıkı bir destekçisi de değildim. İlk başlarda beyaz adamın bir uydurması diye düşünerek şüpheyle yaklaştım. Fakat sonra Afrikalı devrimcilerin eserlerini okudum ve Afrika özgürlük hareketlerini araştırdım. Afrika'daki devrimciler, Afrikanın özgürlük sorununun sadece bir ırk sorunu olmadığını, beyaz sömürgecilerden ve kapitalist ekonomik yapıdan kendilerini kurtarmadıkları sürece beyaz sömürgecilerin yerine siyah neo-sömürgecilerin geleceğini ve değişen bir şey olmayacağını anlamışlardı. Afrika'da sosyalizm için savaşmayan tek bir özgürlük hareketi yoktu. Aslında dünyada kapitalizm için savaşan bir özgürlük hareketi yoktu. Her şey tek bir denklemden ibaretti: Değeri olan her şey işçiler tarafından yapılıyor, çıkarılıyor, üretiliyor, imal ediliyor ve

işleniyordu. Peki neden para işçilerin arasında bölüştürülmüyordu? Neden işçiler kendi kaynaklarına sahip olamıyor ve onları idare edemiyordu? Kapitalizm zengin işadamlarının tüm paraya sahip olması, sosyalizm ise asıl değeri yaratanların o varlığa sahip olması demekti.

Siyahlara yapılan zulmün sadece bir ırk sorunu olduğunu iddia eden kız ve erkek kardeşlerimle hararetli tartışmalara girdim. Beyazlar gibi siyah baskıcıların da olduğunu belirttim. Nixon'ı, Reagan'ı ve diğer muhafazakârları destekleyen siyahlar vardı. Paralı siyahlar oldum olası maddi çıkarlarını koruduğuna inandıkları adayları desteklemeye bir yatkınlık göstermiştir. Bana kalırsa, siyahların ırksal olduğu kadar sınıfsal sebepler yüzünden de baskı gördüğünü, yoksul "ve" siyah olduğumuz için zulme maruz kaldığımızı anlamak çok da zor değildi. Siyahların başarı merdivenlerini tırmanış hikâyelerini anlattıklarında tüylerim ürperiyordu. Bir merdivenden bahsediyorsanız, tepeden ve dipten; üst ve alt sınıflardan; zengin sınıf-yoksul sınıf ikiliklerinden de bahsediyorsunuz demektir. Üst-alt tabakası olan bir sisteme sahip olduğunuz sürece siyahlar dibi boylayacaktır. Çünkü ayrımcılık yapabilecekleri en kolay hedef biziz. Bu sebeple sistemin içinde mücadele etmek istemedim. Hem Demokrat Parti hem de Cumhuriyetçi Parti, milyonerler tarafından yönetiliyordu. Onlar güçlerini korumakla ilgileniyorlardı, ben o gücü yok etme derdindeyim. Onlar Güney ve Orta Amerika'daki faşist diktatörlükleri destekliyordu, bense onların yıkılışını görmek istiyordum. Onlar Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'ni alt etmek istiyorlardı, bense onların özgürlüklerini kazandıklarına şahitlik etme arzusundaydım. Duvarımda, dünyadaki vahşetin günlük bir hatırlatıcısı olarak My Lai'de[17] katliama uğrayan, kurşunlarla delik deşik edilmiş bedenleri üst üste yığılan kadınlar ve çocukları resmeden bir poster asılıydı.

17. Amerikan ordusunun 1968 yılında Vietnam'ın üç farklı köyünde eş zamanlı gerçekleştirdiği ve 347 sivilin öldürüldüğü katliam. (ç.n.)

Manhattan Bölge Üniversitesi'nde Porto Riko tarihiyle ilgili tek bir ders yoktu. Bu konuda bilgisi olan Porto Rikolu kız ve erkek kardeşlerimiz, bize öğretmenlik yaptı. Hayatımın tamamını Porto Rikolularla geçirmiştim ve Porto Riko'nun bir koloni olduğunu bile bilmiyordum. Bize önce İspanyol sömürgecilere sonra da Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı verdikleri yiğit mücadeleyi ve her biri Porto Riko'nun bağımsızlığı için hayatlarının dörtte birinden fazlasını parmaklıkların ardında ve savaşarak geçirmiş devrimci kahramanlarını; Lolita Lebron, Rafael Miranda, Andres Cordero, Irving Flores ve Oscar Collazo'dan oluşan Porto Riko beşlisini anlattılar. İnsanların tarihini, kahramanlarını, çektikleri zorlukları ve fedakârlıklarını anlayınca; birlikte mücadele etmek, mücadelelerine destek olmak kolaylaşıyor. Bu ülkedeki birçok kişi için farklı yerlerde yaşayanların kimliği yok. Ve Amerika Birleşik Devletleri hükümeti de tam olarak böyle olmasını istiyor. Dışarıdaki insanların bir kimliği ve ülkelerin bir sureti olmadıkça, ne kadar donanma gönderirlerse göndersinler Amerikalıların bir itirazı olmayacaktır.

Kendimi bir sosyalist olarak görüyordum fakat tanıştığım hiçbir sosyalist gruba katıldığımı hayal edemiyordum. Onları dinlemeyi, onlardan öğrenmeyi ve onlarla tartışmayı çok seviyordum ama kendimi bu grupların bir parçası olarak düşünemiyordum. Öncelikle, o topluluklardaki bazı beyazların küçümseyen, babacan tavrına katlanamıyordum. Bazı eski üyeler, uzun süredir sosyalizm mücadelesi verdikleri için, siyahların tüm sorunlarının çözümlerini ve siyah özgürlük mücadelesinin tüm yönlerini bildiklerini zannediyorlardı. Göklerdeki büyük beyaz babayı nasıl benimseyemiyorsam, yeryüzündeki büyük beyaz adamı da benimseyemiyordum. Onlardan öğrenebileceğim her şeyi öğrenmeye istekli ve hazırdım, fakat onları siyah özgürlük mücadelesinin lideri olarak kabul etmeyeceğimden son derece emindim. Birkaçı Marksizmin kendi tekelinde olduğunu sanıyor, sosyalizm konusunda Avrupa'dan gelmiş tek bilirkişi gibi

davranıyordu. Birçok durumda Fidel Castro, Ho Chi Minh, Augustino Neto gibi üçüncü dünya devrimcilerini ve üçüncü dünya ülkelerindeki diğer özgürlük hareketi liderlerini küçümsediler.

Bu gruplarda tabiatıma aykırı olan başka bir konu da karşılaştığım kibir ve dogmatizm oldu.

Bir örgüt üyesi, siyahların özgürlüğünü bu kadar önemsiyorsam okulu bırakıp bir fabrikada işçi olarak çalışmamı; bu sistemden kurtulmak için oradaki işçileri örgütlememi salık verdi. Kendisinin neden bunu yapmadığını sorduğumda, öğrencileri örgütlemek için okulda kaldığını söyledi. Ona benim de öğrenci örgütlenmesi için mücadele ettiğim ve işçilerin üniversite öğrencilerinin yardımı olmadan da kendi kendilerini örgütleyebilecekleri yanıtını verdim. Bu gruplardan bazıları pratik uygulamadan tamamen mahrum soyut ve düşünsel teorilerle gelir ve dünyadaki tüm sorunlara çözüm bulduklarına yemin ederlerdi. Paris barış görüşmelerine katıldılar diye Vietnamlılara saldırdılar, Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'yle irtibata geçmelerinin Amerika Birleşik Devletleri'ne ihanet olduğunu iddia ederek. Daha kendi çöp torbasını bağlayamayan bir gevşek beyaz güruhun Vietnamlılara kendi işlerini nasıl yapacaklarını söyleme cesaretini nereden bulduklarını sorduğumda, galiba bozuluyorlardı.

Kibir, beyaz solun bu kadar ayrışmasına sebep olan önemli etkenlerdendi. Ortak düşmana karşı savaşmaktansa kimin en doğruyu söylediğini tartışarak geçiriyorlardı vakitlerini. Solcu birçok topluluğun çalışmalarına ve siyasi duruşlarına saygı duysam da siyahlar olarak kendi işleyişimizi geliştirmeye ve kendi siyasi devrimci partimizi kurmaya ihtiyacımız olduğunu düşünüyordum. Dostluk, saygı üzerine kuruludur. Beyaz solcular kendi misyonlarını, siyah devrimcileri örgütleme, eğitme ve yönlendirme olarak gördüğü sürece hakiki bir dostluktan bahsedebileceğimizi zannetmiyordum. Siyah devrimciler olarak bir araya gelmemiz, tarihimizi ve mevcut durumumuzu

tahlil etmemiz, kendimizi ve mücadelemizi tanımlamamız gerektiğini düşünürdüm ve hâlâ böyle düşünüyorum. Kendi kaderini tayin hakkı, temel bir haktır. Eğer kendi kaderimizi tayin edemeyeceksek, bizim yerimize kim edecek? Özgürlüğümüzü kazanmamız için; güç ve birlikten beslenen bir duruşa sahip olmamızın, siyah devrimciler tarafından yönetilen, siyah devrimci bir partinin varlığının şart olduğuna inanıyorum. Ortak bir düşmana karşı beyaz devrimcilerle birlikte hareket etmemiz gerekir fakat bu birlik "zayıflık ve birlik" yerine "güç ve birlik" üzerine kurulmalıdır.

ANNEME

Amerikan rüyası
boğazına takılıp boğulmuş,
anneme.

Hayalleri birbirine karşı savaşmış,
ve kaybetmiş
anneme.

Gören
ama gördüklerine katlanamayan.
Kendi lavını yiyen bir yanardağ.

Cehennemi cennete çeviremediği için
kendini suçlayan,
aynada hep çirkin ördek yavrusu gören
anneme.

Kimseden karşılığını veremeyeceği için
bir şey istemeyen.
Parasının daha çok konuşacağını düşünen,
kadınlığından.

Benim her şeyi bir şekilde halleden
erkeksi anneme.
Uykuya dalmadan önce sersem halde
"Onu da o yapsın" diyemeyen.
Bazen kendi arkasından dolap çevirecek kadar
çok dolap çeviren.

Utangaç, tatlı anneme.
Sahte olmayı bilmediği,
gerçek olmaya korktuğu için
insanların yanında rahat olamayan.

Çim heykelli bahçelere özenen
ama saksı bitkisi
pervazda yavaşça çürüyen.

Hepimizde
kökleri açık artırmalara dayanan
bir hastalık var.

Bize yapılanlar için
suçlu hissetme.
Sadece güçlüler delirir.
Korkaklar geçinir gider.

Ve zalimlik zannettiğim şey,
korkmakmış
seninkinden güçlü,
seninkilerden daha beyaz ellerin
genç hayatımı uçuruma sürüklemesinden.

Annecim, seninle gurur duyuyorum.
Sana bakınca
insanlarımızın gücünü görüyorum.

Karanlıkta mücadele ediyordun sen,
dünya sırtında dönerken,
yakaladıklarını mağaramıza sürüklerken.
Pişirmek için tencereni tavanı çıkarırken.
Bir elinde süpürge.
Diğerinde kalem,
Ödevimi sevginle puanlarken.

Yaralılar suçlu değildir.
Bırak suç yaralayanların olsun.
Geçmişi ait olduğu yere bırak
ve benimle yarına gel.

Seni çok seviyorum annecim,
çok güzelsin,
ve ben de senden yeşeren canım.
Biraz ağaç, biraz ot, biraz çiçek.

Köklerim derinlere uzanıyor.
İyi beslendim ben, iyi büyütüldüm.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Duyduğumda okuldayım. Elektrik şokları iniyor sırtımdan, kafayı yediğim zamanlarda olduğu gibi. Trenle şehre iniyorum, isyana hazırım. Beyaz örtüler içinde, elimde uzun bir bıçakla yarıklar açtığım bir gündüz kâbusu görüyorum metroda. Ku Klux Klan kanı dökülüyor. Sen hayalet olmak istiyorsun, sen hayalet olmak istiyorsun, zihnim tekrarlıyor, sen hayalet olmak istiyorsun, şimdi hayalete çevireceğim seni. Gündüz kâbusumdan dışarı bakıyorum. Kimse hareket etmiyor. Herkes çığlık atıyor. Herkesin yüzü donuk. Tren yavaşlıyor. Herkes gergin bir şekilde kapıya bakıyor. 125. Sokak. İsyana gidiyorum. Birilerini öldürmek istiyorum.

Martin Luther King öldürüldü.

Sokak beni ayıltıyor. Henüz kan yok. Herkes pozisyonunu alıyor. Rüzgâr, söylentileri taşıyor. İnsanlar bekliyor. Gümbürdemeler duyuluyor. Tanklar geliyor. Mahalleli tedirgin. Tanklar onları sakinleştirecek. Tanklar geliyor. Tuhaf ve güçsüz hissediyorum.

Kime saldıracağım ben? Nerede o George Lincoln Rockwell? Hazırım öldürmeye. Ben onu kesmeden tam olarak iki hece söyleyecek vakti olacak. Fakat orada değil. Sadece söylentiler, tankların gürültüsü ve bitmeyen bekleyiş. Mağaza vitrinleri boktan şeylerle dolu. Martin Luther King'i vitrindeki boktan şeylerle değiştiremezsiniz. Camları indirmek bir işime yaramayacak. Ben orayı geçtim. Ben kan istiyorum. Tanklar direnişi kırmak, kargaşayı bastırmak için bekliyor. Aniden fark ediyorum: Ben kazanmak istiyorum. Ben isyan etmek istemiyorum, ben kazanmak istiyorum. Devrim televizyonda akşam altı haberlerinde yayınlanmayacak. Kendimi hazırlamam gerekiyor. Devrim. Bu kelimenin peşine takılıyorum.

Yine metrodayım. Kimse kimseye bakmıyor. Galiba regl oldum. Bacaklarımdan aşağı ter damlıyor. Eve gidiyorum. Annem beni gördüğü için mutlu. Yarı deli olduğumu biliyor. Televizyon ekranı timsah gözyaşlarıyla ıslanmış. İSYAN, İSYANKÂR ÇOCUKLAR, ÖFKE KRİZLERİ, İSYAN, DEVRİM. Bu kelimeyi seviyorum.

Azrail neşeli. Mahallelilerle ilgili güncel haberler. Heyecanlılar. Haberler böyle şeylerden yapılıyor. Birbirimize bakıyoruz. Coşku dolu konuşmalar dilimizde bükülüyor, buruk külleri ağzımızdan dökülmeden önce. Orada oturuyoruz sadece. Devrimi düşünüyorum. Canlandıran. Soyut. Devrim. Yenildiğimizi izlemekten bıktım. Liderlerimizi öldürüyorlar. Sonra protesto ettiğimiz için bizi öldürüyorlar. Protesto. Protesto. Devrim. Eğer varsa bulacağım onu. Broşürler. Broşürler. Ben sıkıldım. Kurşun istiyorum.

* * *

Manhattan Bölge Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra New York Kent Üniversitesi'ne giderken evlenmeye karar verdim. Kocam politik bilinci olan, zeki, düzgün bir insandı. İlişkimizse çılgın ve duygu yüklüydü. Nedense siyah özgürlük mücadelesine ortak bağlılığımızın "cennetten çıkma" bir evlilik getireceğine inandım. Vaktimin çoğunu okulda, toplantılarda

ya da eylemlerde geçiriyordum ve evdeysem de genellikle bir kitaba gömülü oluyordum. Evi toplamak ve bulaşıkları yıkamak gibi günlük işlere beş dakikadan fazla süre harcamak söz konusu değildi. Kocamın evlilikle ilgili fikirlerinin annesinin ev hanımı, babasının da evin reisi olduğu evlerinde oluşmuş olması ise olayları daha da karıştırıyordu. Tek yapabildiğim şey makarnaydı. Bende annesinin hamaratlığından eser olmadığını görünce yaşadığı derin şaşkınlığı hatırlıyorum. Bir süre sonra; evlenmeye, kanatlanıp uçmaya hazır olduğum kadar hazır olduğum çıktı ortaya. Mutsuz ve karmakarışık bir yıldan sonra evlilik partnerlerindense iki arkadaş olarak çok daha iyi olduğumuza karar verdik ve bitirdik.

Kaliforniya'ya gitmeye karar verdim. Öğrencilerin katılımı önemli olsa dahi hiçbir devrimin sadece öğrenciler tarafından yapılmadığı gerçeği, kafamda giderek daha çok netleşiyordu. Sürekli eğitim sorunlarıyla mücadele etmek bakış açımı daraltmıştı, körelmiştim. Ben o mücadeleyi siyah halka taşımak istiyordum.

O zamanlarda Kaliforniya, özellikle Körfez bölgesi, tüm olayın döndüğü yerdi. En sevdiğim profesörlerden bazıları yazın Batı tarafına geçiyordu ve bana da kalacak yer bulmayı teklif etmişlerdi. Her zamanki gibi parasızdım ama iyi bir dost bana seyahat edebileceğim ve biraz da yanıma kalacak parayı verdi.

Arkadaşlarım bana, o ana kadar gittiğim en radikal ve en hızlı gelişen yerde, Berkeley'de bir ev buldular. Devrimci posterler ve duvar resimleriyle doluydu her yer. People's Park[1] olaylarını takip eden gösteriler ve sokak kavgaları yüzünden bankaların ve diğer resmi binaların önlerine tuğlalar örülmüştü. Sokak köşelerinde ve ucuza sağlıklı yiyecekler satılan kooperatiflerde kızıl yıldızlar ve Mao'nun *Kızıl Kitap*'ı satılıyordu. Dayanışma;

1. 1960'ların sonunda, politik eylemciliğin en yoğun olduğu dönemde Kaliforniya Üniversitesi öğrencilerinin üniversite yönetimine karşı çıkarak kurdukları park. (ç.n.)

hayatta kalma, mücadele etme ve öğretme üzerineydi. Karşılaştıkları sorunlarla baş etmek için buldukları gayriresmi yöntemlerden etkilenmiştim. Verdikleri pratik beceri kurslarına (baskı ve sayfa düzeni, ilkyardım, vs) yazıldım.

San Francisco ve Berkeley'deki kitabevlerinde New York'ta daha önce görmediğim kitaplar ve broşürler vardı. Hayatımda ilk defa; Che Guevara, Carlos Mariguella ve Tupamarolar'ın ana hatlarını oluşturduğu şehir gerilla savaşı teorisini okudum. Vietnam ve Kamboçya'daki emperyalizm üzerine bilgi sahibiydim fakat Güney ve Orta Amerika'ya yayılan ABD emperyalizminin boyutları beni şaşırttı. ABD orada bulunan on beşten fazla ülkeyi, bazı durumlarda bir-iki kere değil ondan fazla kez işgal etmiş ve gerilla hareketinin büyük bir kısmı silahlı mücadele vermişti. Güney Amerika ve Vietnam'daki gerilla savaşını okumakla Birleşik Devletler sınırları içinde bir gerilla savaşı düşlemek farklı şeylerdi.

O günlerde insanlar "devrim" kelimesini havalı olduğu için kullanıyordu. Çoğu zaman asıl bahsettikleri bir değişiklik ya da belli belirsiz bir gelişme oluyordu. Bazıları ayrı bir siyah ulusu; bazılarıysa beyazlar, Hispanikler, Doğulular, yerliler ve siyahlar tarafından yürütülen kapsamlı bir devrimin bir parçası olan siyah devrimi kastediyordu. Malcolm, bunun kana ve toprağa mal olacağını söylemişti. Bana göre siyahların devrimci mücadelesi ırkçılığa, kapitalizme, emperyalizme ve cinsiyetçiliğe karşı olmalı, sosyalist hükümet altında gerçek bir özgürlük için çabalamalıydı. Fakat o gerçeklik henüz ulaşabileceğimiz kadar yakında değildi.

Yine de Berkeley ve San Francisco'da devrim, o kadar da uzak gelmiyordu. Çok sayıda beyaz radikal, hippi, Meksikalı, siyah ve Asyalı harekete hazırdı. Fakat ben Nixon'a oy veren işçileri, redneckleri, İncil Kuşağı'nı[2] ve sözde orta sınıf Ame-

2. ABD'nin Güney eyaletlerini kapsayan ve yaşayanların çoğunun Evanjelik Protestan olduğu bölgeye verilen isim. (ç.n.)

rikalıları unutmamıştım. "Yeni sol"un bu insanları örgütleyip kafalarını değiştirmesini geçtim, onlarla iletişim kurabildiğini bile düşünemiyordum. Sorularıma cevap bulabileceğim tek yolun okumaktan ve mücadeleden geçtiğine karar verdim. Okuduklarımın yarısının pratik hayatta karşılığını göremesem de bir gün işime yarayacaklardır diye düşünüyordum. Gelecekte illegal olacağımı hiç bilmeden, gerilla savaşı ve gizli yürütülen mücadeleler üzerine kitaplar okudum. Şimdi düşününce tuhaf geliyor çünkü o kitapları okumak muhtemelen bir milyon kez hayatımı kurtarmıştır.

Gittiğim ilkyardım kursunun stajı için haftada bir Alcatraz Adası'nda gönüllü çalışan bir doktorun asistanlığını yaptım. O dönem Alcatraz; bozulmuş anlaşmalar, soykırım politikaları ve ırkçı sömürü silsilesine başkaldıran Amerikan yerlilerinin elindeydi. Alcatraz; yerli halkın gücü ve onurunu simgelediği gibi, kültürel değerlerini korumak için gösterdikleri savaşma kararlılıklarını da temsil ediyordu. Oranın yolu hariç her şeyini seviyordum. Doktor, Golden Gate Köprüsü'nden geçmekte ısrar eden bir motorsiklet manyağıydı ve ben arkasında korkudan kaskatı halde, ölmeyeceğimi düşünmeye çalışıyordum. Diğer tarafa geçtiğimizde dibinde su olan çürük çarık bir tekneye atlıyor ve adaya ulaşmak için körfezi geçiyorduk. Vardığımızda tüm günü çalışarak geçirmişim gibi hissediyordum.

Beni ilk çarpan şey, insanların duruşuydu. Adaya ayak bastığım andan ayrıldığım ana kadar o muazzam gururu, muazzam kararlılığı ve muazzam sakinliği hissettim. Kanada dahil bütün Kuzey Amerika'dan, farklı kabilelerden ve çevrelerden gelmişlerdi. Yaşlısı da vardı, genci de. Annelerinin kucaklarında kıpırdanan bebekler de vardı aralarında. Alcatraz cezaevinde uzun yıllar geçirmiş yaşlı adam, adaya geldiği anda eline bir balyoz alıp bir zamanlar tıkıldığı hücreyi moloz yığınına çevirdiğini anlatmıştı. Var olmuş en kötü şöhretli ve sadist cezaevlerinden biri olan Alcatraz, arka planda belli belirsiz yükseliyordu.

Her biri kendi zengin kültürüne, dini geleneklerine ve tarihine sahip çok sayıda yerli halkı vardı. Herkes öğrenmeye, birbirine kendi tarih ve kültürünü anlatmaya hevesliydi. Bu kadar çok sayıda insanın kim olduklarını hiç öğrenemedikleri şehirlerde büyüdüğünü görünce hayret ettim. Bu anlamda siyahlarla çok benzeşiyorlardı. Çoğu Batı Yakası'ndan gelmişti, ben de New York'taki Amerikan Yerlisi Müzesi ve Doğa Tarihi Müzesi'nden bahsetmeye başladım. Sonra bir anda durdum. Kendi insanımın çalıntı eserlerini bir sergi salonuna hapsolmuş görmek bana nasıl hissettirirdi diye düşündüm. Konuştukça yerlilerle ilgili öğrendiğim "tarih"in büyük ihtimalle beyaz adam tarafından üretilmiş yalanlardan ibaret olduğunu fark ettim.

Örneğin o zamana kadar, kafa derisi yüzmenin eski bir Avrupa geleneği olduğunu bilmiyordum. 1700'lerde Massachusetts eyaleti kafa derisi için 69 dolara tekabül eden bir ödeme yaparken, Pensilvanya eyaletinde bu miktar 134 dolar civarıydı. Bundan birkaç yüz yıl sonra, beyazların gerçekleştirdiği büyük çaplı soykırımlara cevap olarak yerliler de kafa derisi soymaya başladı. Tüylü başlıklar ve yerli çadırları sergileyen o küçük müzelerden hiçbiri Wounded Knee'deki adamların, kadınların ve çocukların nasıl kurşuna dizildiğinden ya da Amerika Birleşik Devletleri ordusunun çiçek hastalığı mikrobu bulaştırılmış battaniyeleri nasıl bilerek dağıttığından bahsetmiyordu. Alcatraz'daki kız ve erkek kardeşlerimi dinledikçe, baskı gören hiçbir halkın gerçek tarihinin tarih kitaplarında olmadığını fark ettim.

Alcatraz'ı ziyaret etme fırsatı bulduğum için her zaman minnettar kalacağım. Her an FBI ve Birleşik Devletler ordusunun işgal tehdidi altında olmalarına rağmen hayatlarını soğukkanlılıkla devam ettirmelerini sağlayan o özgüveni asla unutmayacağım. Televizyonlarda ya da filmlerde gördüğümüz basmakalıp imajla ve haklarında beslenen önyargılarla hiçbir ilgileri yoktu. Bana karşı çok açıktılar ve bir süre sonra genel anlamda mücadele üzerine konuşmaya başladık. Bizim yaşadığımız çoğu

sorunu onlar da yaşıyordu: İnsanları mücadele için örgütleme, farkındalık yaratma, eğitim. Aynı lanet düşmana sahiptik ve daha kötü değilse bile, en az bizim kadar kötü durumdaydılar. New York'a dönünce Akwasasne'ye uğramamı tembihlediler. New York ve Kanada sınırlarının ortasında, özgürleştirdikleri bir bölgeydi. Ben de onlara New York'a gelirlerse Harlem'e gelip beni ziyaret etmelerini söyledim. "Tabii ki" dediler. "Ne zaman özgürleştiriyorsunuz?"

Körfez bölgesinde merak ettiğim yüzlerce topluluk vardı. O kadar çok şeyi aynı anda takip edebilmek için günün yirmi sekiz saat olması gerekiyordu. Okuldan tanıdığım biri, benim için yakın zaman önce Kaliforniya ve Teksas'ta kurulmuş Meksikalı bir grupla, Brown Berets'le bir buluşma ayarladı. Görüşeceğim erkek kardeşimizin işlerine koşturması gerektiği için sadece kısa bir tanışma oldu. Bana hızlıca baş ettikleri şartları ve yaptıkları bazı çalışmaları anlattı. Meksikalı hareketini bir şehir hareketi olmaktan ziyade hep kırsaldan çıkma bir hareket olarak görmüştüm. Öğrendiklerimizin çoğu Meksikalı tarım işçilerinin mücadelesi ve onları örgütleyip kabul edilemez hayat koşullarını ortadan kaldırmak için çabalayan Cesar Chavez gibi insanlar hakkındaydı. Şehirdeki Meksikalıların, tıpkı siyahlar gibi işsizlik, polis şiddeti ve kalitesiz eğitimle savaştığının farkında değildim. Kara Panter Partisi'nin Şikago'daki sokak çetelerini politize etmeye çalıştıkları gibi Brown Berets da Los Angeles'taki Meksikalı sokak çetelerini politize etmek için uğraşıyordu. Yoldaşım bana ayrıca San Francisco polisini öldürmekle suçlanan yedi Meksikalı yoldaşımız, Los Siete de las Razas için yaptıkları çalışmalardan bahsetti. (Daha sonra beraat ettiler.) Bu davayla ilgili özellikle konuşmak istedim çünkü her yerde aynı resmi görüyordum: Ülkenin her yerinde köpekleri öldürmekle ya da suikast teşebbüsüyle suçlanarak hapse atılan yoldaşlar. Fakat erkek kardeşimizin acelesi vardı. Mutlaka tekrar görüşelim dedik fakat hiç görüşmedik.

Bir diğer merak ettiğim grup, Red Guard adında San Francisco'nun Çin Mahallesi'nde mücadele eden bir grup genç devrimciydi. Onlarla görüşmekle ilgili fazlaca tedirgindim çünkü o kadar doğuda olanlarla ilgili bilgi bulmak zordu. Batı Yakası ülkenin en yüksek Asyalı nüfusa sahip yeriydi ve neler olduğunu öğrenmem gerekiyordu. Birçok insan Asyalıların işyeri sahibi profesyonel insanlar oldukları için ırkçılığa maruz kalmadıklarını zannediyor, çoğunun baskı altında ve yoksul olduğunu bilmiyordu.

Red Guard'ı bulmak hiç kolay olmadı. Konuştuğum insanların yarısı hayatlarında hiç duymamış oluyor, diğer yarısı da kim oldukları ve ne yaptıklarıyla ilgili çok az şey biliyordu.

Biri bana bir adres verdi ve ben de oranın neresi olduğunu asla çözemeyeceğimden bir kardeşimizden beni arabayla Çin Mahallesi'ne götürmesini rica ettim. Adresi bulamadık ve kaybolduk. Sonra bir Çin restoranında yemek yiyip uzun bir tartışmaya tutulduk. Öncelikle neden siyah bir kadının Çinli devrimcilerle tanışmak isteyeceğini anlayamıyordu. "Siyahları kendilerinden başka kimse özgürleştiremez." "O Çinliler seni beni umursamıyor. Tek umursadıkları kendi insanları ve Çin'de neler olduğu." Ona pek çoğumuzun aynı çıkmaz içinde olduğunu ve bundan kurtulmamızın tek yolunun bir araya gelip zincirleri kırmak olduğunu anlattım. Yoldaş bana boş palavralar sıkıyormuşum gibi baktı. Devrimin bazı yasaları o kadar basittir ki imkânsız gelir. İnsanlar bir şeyin işleyebilmesi için çetrefilli olması gerektiğini zannederler ama çoğu zaman tam tersidir. Genellikle bildiğimiz basit gerçekleri pratiğe dökerek başarıya ulaşırız. Tüm mücadelelerin temelinde insanların bir araya gelip ortak bir düşmana karşı savaşması vardır.

En sonunda Red Guard'dan yoldaşlarla tanışabildim ama bu kazara ve oldukça utanç verici bir şekilde oldu. Siyah Öğrenciler Birliği'nden bir kız kardeşimiz ve birkaç erkek kardeşimizle parkta oturuyorduk. Deneyimlerimizden bahsedip politika

konuşuyor, bir taraftan da ot içiyorduk. Masmavi, harika bir gündü ve biz de güneşin altında, hiçbir şeyi umursamadan, fonda çalan rock müziğini dinleyerek aylaklık ediyorduk. New York'tan onlara vermek üzere bir dolu broşür ve gazete getirmiştim. Herkes rahatça ve sakince vakit geçiriyorken bir anda bir grup köpek dört-beş hippinin üzerine çullandı ve onları tekmeler atarak, ellerindeki sopalarla vurarak merhametsizce dövmeye başladılar. Hepimizin kafası iyiydi, olanları film izler gibi oturup izledik. Karşı çıkıp bağıracak sesimizi bulduğumuzda köpekler hippileri sürüklüyorlardı.

Asyalı iki erkek kardeşimiz yanımıza gelip gazeteleri gösterdi.

"İtler görmeden onlardan kurtulsanız iyi olur" dedi biri. "Bu tarafa doğru geliyorlar. Üzerinizde ot varsa buradan çabucak sıvışın bence." Kafamız iyice karışmıştı; not defterlerinin, kazaklarımızın içine tomar tomar kâğıt sıkıştırıyorduk. Asyalı yoldaş, parktan yarı sersem çıkışımıza eşlik etti.

"Arabayla bırakalım mı?"

"Çok iyi olur."

"Nereye?"

"Ha, nereye olursa. Burası olmayan herhangi bir yer" diye cevapladı tekimiz. Kafamız herhangi bir şeye karar veremeyecek kadar dumanlıydı. Külüstür bir jipe istiflendik. Bizi Shattuck Sokağı'na götürüp orada bırakacaklarını söylediler. Yolda herkes köpeklerin hippileri dövmesi üzerine konuşmaya başladı. O sahne herkesin aklında dönüyordu.

"Tribe girdim" dedi SÖB'den bir erkek kardeşimiz, ağır ağır. "Köpekleri gördünüz, değil mi? O çocukları öldürecekler zannettim."

Kafam hâlâ iyiydi ve bir şey söylemek için fazla sersem ve tuhaf hissediyordum.

"İşte bu yüzden bir devrim gerekiyor" dedi kız kardeşimiz. "İstedikleri her şeyi yapabileceklerini zannediyorlar."

"Olay nasıl oldu?" diye sordu biri Asyalı yoldaşlara.

"Çocukların kimlikleriyle ilgili bir münakaşa çıktı. Bulaşacak birilerini arıyorlardı. Önce sizi görmedikleri için şanslısınız."

Hepimiz dövülerek polis aracıyla cezaevine götürüldüğümüzü hayal edip bir süre sustuk.

"O broşürleri görmedikleri iyi olmuş" dedi diğer Asyalı erkek kardeşimiz. "Kesin size de bulaşırlardı."

Öfkeli olduğu aşikâr olan kız kardeşimiz politik eleştirilerine başladı. Herkes bir anda sohbete dahil oldu ve siyah halkın durumunu, siyah öğrenci mücadelesini ve genel olarak Amerika'nın köpekliğini konuştuk. Herkes tartışmanın içindeydi, kendimizi siyasi aktivistler ve devrimciler olarak takdim ediyorduk.

"Siz hareketin içinde misiniz?" diye sordu bize Asyalı erkek kardeşlerimizden biri. Herkes örgüt isimleri sayarak bu soruya yanıt verme fırsatı için istekliydi.

"Kesinlikle" dediler.

Bize Red Guard'ın çekirdek kadrosu olduklarını ve Çin'deki devrim üzerine bir çeşit forum oluşturduklarını anlattılar. Esrarın zihin bulandırıcı etkisi altında, dilim tutuk; onlara örgütlerini merak ettiğimi ve bir süredir iletişime geçmek için uğraştığımı aktarmaya çalıştım. Açıklamaların çoğunu yapan erkek kardeşimiz koltuğunun ön tarafından üzerinde forumun tarih ve yerinin yazılı olduğu bir broşür uzattı.

"Mutlaka gelin ve yanımıza uğrayın" dedi. "Bunu kaybetmeyeceğin bir yere koy" diye de ekledi, kesinlikle benim dağınık bilinç düzeyime atıfta bulunarak: "Ot konusunda gerçekten dikkatli olmalısınız. Özellikle üzerinizde broşür ve gazete varsa. Birçok yoldaşımız bu şekilde yakalandı."

"Evet evet" dedi diğeri. "Her an tetikte olmanız lazım. Düşmanla baş edebilmek için her an disiplinli ve hazır olmak gerekiyor."

Red Guard'dan yoldaşlar arabayla bizi ineceğimiz yere bıraktılar; "Yolunuz açık olsun", "Mücadeleye devam" dilekleriyle

vedalaştık. Külçe gibi oturup kalacağımız bir yer bakındık bakışlarımızı birbirimizden kaçırarak. Suçlu ve aptal hissediyordum. Politik anlamda gelişmemiş hissediyordum. Gün ortasında sokakta, yetilerime hâkim olamadığım bir halde, değil değiştirmek daha gerçekliklerle yüzleşemeyecek kadar kafam iyi, saçmalıyordum. Red Guard'dan yoldaşlar; orada sersem sersem oturan, parktan ancak yardımla çıkarılan bizim hakkımızda ne düşünmüştür diye merak ettim. Durumumun iç açıcı olmadığı aşikârdı. Kendimi toparlamam gerekiyordu. Eğer kendime devrimci diyeceksem bu unvanı kazanmalıydım. Biri devrimcilerin devrimle sarhoş olduklarından ve onun dünyadaki en iyi sarhoşluk olduğundan bahsetmişti. "Ben de o sarhoşluğu tadacağım" dedim yüksek sesle. "Ne? Ne dedin?" "Hiç" diye cevap verdim. "Kendi kendime konuşuyordum." "Ha, anlaşılır" dedi arkadaşım.

Bir kahve dükkânına oturduk ve biraz çay içtik. Herkes mahcup bir şekilde düşüncelere dalmıştı. En sonunda vedalaştık ve yollarımız ayrıldı. Olmam gereken kişi olmak için ne yapacağımı düşünerek kaldığım yere yürüdüm. Devrim değişim demektir ve değişimin başladığı ilk nokta insanın kendisidir.

* * *

Listemde olan ve uğrayacağım en önemli organizasyon, Oakland'daki Kara Panter Partisi genel merkeziydi. Partiye derin bir saygı besliyordum ve etrafımda tanıdığım neredeyse herkeste olduğu gibi benim de üzerimde çok büyük etkisi olmuştu. Huey Newton[3] ve Bobby Seale otoriter güç yapısına ne zaman karşı koysa bir beşlik çakıp "İşte bu!" derdik. Bildiğim kadarıyla Panterler "çoook fena"ydı. Ciddi anlamda gözü pektiler. Sadece Kaliforniya senato binasına tüfeklerle girip siyahların

3. (1942-1989) Bobby Seale ile birlikte Kara Panter Partisi'nin kurucusu olan, sosyal felsefe doktoralı Afroamerikan aktivist ve devrimci. (ç.n.)

öz savunma ve silahlanma hakkını talep etme cesaretini göstermeleri bile, şöyle bir arkama oturup onlara uzun bir süre bakmama sebep oluyordu. Politize oldukça takdir duygularım arttı. Panterlerin entelektüel gözükmek; milli burjuvaziden, askeri-sınai kompleksten, sağcı yönetici sınıftan bahsetmek gibi dertleri yoktu. Onların orada köpeğe köpek deniyordu. Baskıcı yerel orduya ya da baskıcı devlet aygıtına atıf yapmıyorlardı. Onlara faşist köpekler diyorlardı.

Partinin başardığı en önemli şeylerden biri düşmanın kim olduğunu açığa kavuşturmaktı: Beyazlar değil, kapitalist ve emperyalist zalimler. Siyah mücadeleyi ulusal bağlamdan çıkarıp uluslararası bağlama yerleştirdiler. Parti dünyadaki tüm devrimci mücadeleleri ve hükümetleri destekledi ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Afrika'dan, Asya'dan, Latin Amerika'dan ve gettodan çıkması için direndi. Manhattan Bölge Üniversitesi'nde konuşma yapmaları için davet ettiğimiz panellerde bazı Panterlerle tanışma fırsatım olmuştu. New York Kara Panter Parti bürolarına uğrayıp herhangi bir konuda, ne olursa olsun, onlara yardım teklif etmeyi seçtim kendime iş olarak. Çok mutluydum. Ağzımı neredeyse hiç açmıyordum. Bakıyor, dinliyor, çalışıyordum. Bazı yoldaşlar yanıma gelip neden onlara katılmadığımı soruyordu, her seferinde "Bir gün belki" diye cevap veriyordum.

Radyoda New York Panterlerinin yakalandığını duyduğum gün öfkeden köpürdüm. Sözde suçlamalar o kadar saçmaydı ki bir gerizekâlı bile komplo olduğunu görebilirdi. Polis resmen onları Botanik Parkı'ndaki çiçekleri koparmakla suçlama arsızlığını gösterdi. "21" partideki politik eğitimi en yüksek, en iddialı kardeşlerimizden oluşuyordu. Bu bir hakaretti. O dönem partiye katılmayı düşündüm fakat yapmak istediğim başka şeyler ve onları yapabilmek için zamana ihtiyacım vardı.

Partiyi ne kadar benimsesem de çalışma yöntemleri benimkilerden epey farklıydı. Oakland genel merkezinin ön kapısına ilerlerken avluda dobermanlar koşturuyormuş gibi gergin-

dim. Kapıyı bir erkek kardeşimiz açtı. Hızla ve heyecanla, New York'tan geldiğimi ve partiyi ziyaret etmek istediğimi söyledim. Beni gördüğüne memnun olmuş gibiydi. Diğer Panterlerle tanışmam için bir odaya geçtik. Bir grup yoldaş gülüşerek sohbet ediyordu. Beni selamlayıp oturmam için bir sandalye çektiler. Artie Seale odadaydı ve ona bakakalmamak için kendime hâkim olmam gerekiyordu. Kocasının hapse tıkılıp bastırılmaya, sindirilmeye çalışılması ile ilgili ne hissediyordur acaba, diye düşündüm. İsmini bildiğim başka insanların da orada olduğunu fark ettim. Bütün bu insanlarla aynı odada olmak tuhaftı, bir tarih kitabının sayfalarında oturuyormuşum hissini veriyordu.

Bana New York'u sordular; onlara Manhattan Bölge Üniversitesi'nde ve New York Kent Üniversitesi'nde olanları, ana hatlarıyla siyah öğrenci hareketini, savaş karşıtı hareketi, siyah inşaat işçilerini ve o ara meşgul olduğum diğer çalışmaları anlattım. Daha önce New York Panterleriyle çalıştığımı söyleyip tanıdığım insanları sıraladım. Birisi neden partiye katılmadığımı sordu.

Hafif kekeleyerek daha önce üye olmayı düşündüğümü fakat sonra fikrimi değiştirdiğimi söyledim. "Neden?" Herkes sebebini bilmek istiyordu. Benim için bunun cevabını vermek oldukça zordu çünkü oradaki yoldaşlara büyük saygı ve sevgi besliyordum fakat aklımdakini söylemezsem kendimden nefret edecektim: Parti sözcülerinin insanlarla konuşma biçiminden hoşlanmıyordum; tavırları ukala, saygısız ve ciddiyetsiz geliyordu. New York'ta yaygın olan siktir git tavrı yerine, vatandaşlık hakları savunucuları ve siyah Müslümanların benimsediği kibar ve saygılı tutumu tercih ettiğimi açıkladım. Çok küfrettiklerini ve bu yüzden, aksi durumda partinin söylediklerine kulak verecek birçok siyahın onlara sırtını çevirdiğini söyledim.

Lafımı bitirdim ve söylediklerime anında muhalefet edileceğini düşünerek gergin bir şekilde bekledim. Fakat kimse öyle yapmadı. Herkes, parti üyelerinin tutumu gerçekten böyleyse,

bir an önce değiştirmeleri gerektiğini belirtti. Bir kız kardeşimiz partinin New York ayağında Panther 21 davası tutuklamalarının getirdiği bir liderlik krizi olduğuna dikkat çekti. Hareketin içindeki herkes biliyordu ki New York polisi, partinin New York'taki en tecrübeli, en zeki ve en ehil liderlerini kaçırmış ve kişi başı 100 bin dolar fidye istemişti. Erkek kardeşlerimizden biri, faşist polislerin baskıları sonucu ülkenin her tarafında bu sorunun yaşandığını açıkladı. O akşamüstünü New York'taki ve genel anlamda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki siyah mücadele üzerine tartışarak geçirdik. Emory Douglas[4] odaya girdiğinde taktik ve strateji üzerine bir tartışmanın içindeydim. Onunla tanıştığıma polen fabrikasındaki bir arı kadar mutlu olmuştum. Eserlerine büyük ilgi duyuyordum, giysi dolabımda devrimci bir sanat eseri üzerine kaleme aldığı bir inceleme yazısı asılıydı. Kısa sürede kaynaştık ve herkes argümanını anlatmayı bitirince Emory beni *Kara Panter* gazetesinin basıldığı yere götürdü.

Oakland'daki Panterlerden çok etkilenmiştim. İlk ziyaretimden sonra düzenli olarak bürolarına uğradım. Sahadaki farklı oluşumları ziyaret ettim, insanlarla konuştum ve binlerce soru sordum. San Francisco'nun Fulton bölgesindeki parti gazetesi dağıtım merkezinde çalışarak geçirdiğim geceler oldu. Meşakkatli bir işti. Gazeteler akşam geç saatlere kadar yazıcılardan çıkmaz, insanlar şafak vaktine kadar gazetelerin basımı ve ülkedeki tüm Panter bürolarına dağıtımı için çalışırdı. Panterler de çalışıyordu fakat büyük bir çoğunluk o mahallede yaşayan ve Panterlere yardım etmeye gelmiş kız ve erkek kardeşlerimizden oluşuyordu. Çok sayıda genç ve bir miktar yetişkin vardı. Gazeteleri paketleyip adresleri ekleyerek sayım yaparken Panter marşları söyler, sloganlar atardık. Bazen birkaç kişi bitter dog içmeye dışarı çıkardı. Bitter dog, Kırmızı Porto şarabı ve limonatadan oluşan bir Panter icadıydı. Alışınca fena gelmiyordu,

4. 1948 Michigan doğumlu, 1967-80 yıllarında Kara Panter Partisi'nin kültürel işlerinden sorumlu olan grafik sanatçısı. (ç.n.)

gece 1 civarındaysa tadına bayılıyordum. Dağıtım merkezinde çalışmak iş gibi değil, daha çok partide bulunmak gibiydi. Bir kişi her zaman beni evime bırakır, ferahlamış ve yenilenmiş hissederek mutlu bir uykuya dalardım.

* * *

Tüm gazeteler yazıyor, radyo kanallarında bu konuşuluyordu ama ben hâlâ inanamıyordum. O ciddi, genç adamın yüzü aklımdan çıkmıyordu. Aynı gazeteyi yüz kere elime alıp bırakmışımdır. Bu çok büyük bir şeydi. On yedi yaşında, yağmurluğunun altında bir tüfek. On yedi yaşında, Amerika'daki zalim güç yapısına başkaldırıyor. On yedi yaşında ölüyor. Farkına bile varmadan ağlıyordum. Bana her şeyi anlatacak birini bulmak üzere telefonlar açtım. Kimdi bu Jonathan Jackson? Kimdi bu "Biz devrimcileriz! Soledad Kardeşler'i 12 buçuğa kadar serbest bırakacaksınız!" diye haykırarak iki hâkimi rehin alan, devrimci bir siyah mahkûmu özgürleştirmeye gelen?

Daha öncesinde Soledad Kardeşler'le ilgili çok az şey duymuştum. Dava hakkında bilgili bir kardeşimiz bana her şeyi açıkladı. Üç silahsız siyah mahkûm, avluda bir beyaz gardiyan tarafından vurulmuştu. Büyük jüri nefsi müdafaa şeklinde hüküm vermişti ve karardan sonra beyaz bir gardiyan ölü bulundu. Politik duruşları olan üç siyah mahkûm cinayetle suçlanarak hücre hapsine gönderildi. Hepsi için idam cezası isteniyordu. Cinayetle yargılanan kardeşlerimiz John Clutchette, Fleeta Drumgo ve George Jackson'dı. Muhteşem bir devrimci teorisyen ve yazar olan George Jackson, Jonathan Jackson'ın ağabeyiydi.

Kafamda sadece bu konu vardı. Neden yetişkin adamlar ve kadınlar yaşarken Jonathan Jackson yerde ölü yatıyordu? Ne tür bir nefret, nasıl bir baskı ve ne çeşit bir ülke şekillendirmişti bu genç adamı? Sağ olduğum için utanıyordum. Silahım neredeydi? Ya cesaretim?

Cenazeye gözlerim kurumuş bir halde katıldım. Yüzlerce insan oradaydı. Kiliseye giremedik bile. İnsanlar vaazı duyabilsinler diye dışarıya büyük hoparlörler yerleştirilmişti. Vakur ve kararlı Kara Panterler askeri yürüyüşle giriş yaptı. Orada oldukları için çok, çok mutluydum. Siyahların arkalarında duracak birilerine ihtiyacı var, aksi takdirde daima kurban kalmaya mahkûmuz. Çözülmüş gibi hissediyordum, kollarım gövdeme hep yakındı. Hayat bazen bizim için çok çirkinleşiyordu. Mağdur olarak yaşamaya devam edersem bunun beni çıldırtacağını hissettim. Kendime çeki düzen vermenin vakti gelmişti. Karşı koyanlardan biri olmak istiyordum. Çok önemli zamanlardan geçiyorduk.

Angela Davis canını kurtarmak için kaçıyordu. Olay mahalinde bulunduğuna dair hiçbir kanıt olmadığı halde, Jonathan Jackson'la ilişkilendirerek adam kaçırma ve cinayetle suçlanıyordu. Kullanılan silahlardan birinin ona ait olduğunu iddia ediyorlardı. O, gördüğüm en güzel kadınlardan biriydi. Fiziksel olarak değil, ruhen. Onu tanıyordum çünkü dosyamda onun makalelerini taşıyordum. Bir komünist olduğunu ve beğenmiyorlarsa cehennemin dibine kadar yolları olduğunu söylediği için Kaliforniya Üniversitesi'ndeki öğretim üyeliği görevinden uzaklaştırılan kız kardeşimizdi.

Şaşırmamıştım. Siyahları her tür sudan sebeple suçlayabilirlerdi. Angela'yı yakalayamadıkları için çok mutluyduk. Hiç yakalanmamasını ümit ettim. Hava ağırdı, her şey çok hızlı gerçekleşiyordu ve ben artık görebiliyordum. Olanları olduğu gibi, her zamankinden çok daha açık bir şekilde görebiliyordum. Yapacak çok şey vardı. Eğer dünyada olan bitene kör sağırsanız, anlayamıyorsanız; o zaman herhangi bir şey yapma mecburiyetinde değilsiniz. Fakat eğer neler yaşandığını biliyor ve kıçınızın üzerinde oturmak dışında hiçbir şey yapmıyorsanız, o zaman boş bir serseriden farkınız yok.

Tanıdığım bazı insanlara hissiyatımı anlatmaya çalıştım. Durmaksızın mücadelenin içinde olmak istiyordum. Beni Pan-

ter Partisi'ne katılmam konusunda teşvik ettiler. Partiyle ilgili eleştirilerimi düşündüm. "Sen partiye iyi geleceksin, o da sana iyi gelecek. Parti ancak bünyesindeki insanlar kadar güçlüdür" dediler. Çok mantıklı geliyordu. Aylardır ilk defa ne yapacağımdan emin ve sakindim. Onlara New York'a geri döner dönmez ilk iş partiye katılacağımı söyledim.

Eve dönüş yolunda hep bunu düşündüm. Küçük bir kız çocuğuyken olmak istediğim şeyler arasında devrimcilik yoktu. Şimdiyse tek yapmak istediğim şeydi. Diğer her şey ikinci plandaydı. Bir devrimci olmayı her şeyden çok istememe rağmen, bunun için ne yapmam gerektiği hakkında hâlâ tek bir fikrim olmadığını fark ettim.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

"Artık federallere aitsin" dedi polislerden biri, buna gerçekten inanarak. "Seni MFC'ye (Manhattan Federal Cezaevi) götürüyoruz. Banka soygunu davan boyunca orada kalacaksın." 5 Ocak 1976'ydı, Brooklyn Yüksek Mahkemesi'nde görülen adam kaçırma davasından beraatimin üzerinden on beş gün geçmişti. Hâlâ Rikers Island'daydım. Vakit geçsin diye beni sonsuz uzunlukta kelepçe ve prangalara sardılar. Diğer bir salak bakışlı beni gördüğüne ne kadar mutsuz olduğunu anlattı. Geçen gelişimde canına okumuşum. Tanıyamadım bile. Hamile kaldığım için çok fena bir azar yediğini söyledi. "Sana komplo kurmuşlar" dedim. Kafasını kaşıyarak aptal aptal bana baktı. "Tabii, kesin öyledir." Gülmeye başladım. Diğer polisler de gülmekten çatlıyorlardı. "Komik mi?" dedi. "Sicilimdeki puandan düşüldü." Daha fazla güldüm.

MFC'yi, sağda solda renkli boya eklemeli, modern ve gri bir bina şeklinde tarif edebilirim. Doğa düşmanı, insan düşmanı ve tüm duygu ve duyulardan uzak, şehir içi kalelerinden

biriydi. Tüm binada klimalar çalışıyordu ve içeri temiz hava girmiyordu. Tek doğal ışık, binanın yan tarafında uzayan dar cam aralıklarından geliyordu. Her yere alarm yerleştirilmişti. Gardiyanlar; mavi ceketleri, gri pantolonları, telsizleri ve çağrı cihazlarıyla uzay çağı robotları gibi gözüküyorlardı. Bana standart kadın üniforması verdiler (sarı tulum ve tenis ayakkabıları) ve kadınlar bölümüne çıkarıldım. Çok ilginçtir ki "ahaliden biri"ydim, anahtarım verildi ve tecrit cezası yoktu. Sayım için günün farklı saatlerinde hücre kapılarında durmamız gerekiyordu. Kadınlar bölümü küçük sayılabilecek bir alandı: Yemek ve istirahat için bir ortak bir alan, televizyon odası ve üç oturma grubundan oluşuyordu. Ofis ya da sınıf olarak kullanılan birkaç oda vardı bir de. Kadınların arada bir gidebildiği farklı tek yer, çatıdaki dev metal helikopter savarlarla çevrili dinlenme bölümüydü.

O küçücük yerde bir ay geçirince kadınlar duvarlara tırmanmaya başlıyordu. Erkeklerin de böyle hissettiğine eminim. Federal mahkûmlardan bir ikisi parası ve bağlantıları olan insanlardı. Ortalama eyalet mahkûmlarıyla kıyaslanınca daha "sofistike" suçlardan ceza almışlardı. Fakat çoğunluk, eyalet hapishanelerinde genellikle olduğu gibi yoksul, siyah ve üçüncü dünya ülkeleri vatandaşlarından oluşuyordu. Tıpkı sokaktaki gibi burada da para konuşuyordu. Kadınlarla aynı katta kalan erkekler paralıydı. Söylentilere göre en sevdikleri gardiyanlar aracılığıyla dışarıdan Çin, İtalyan yemekleri getirtir ya da ruh hallerine göre onları Yahudi kasabına gönderirlerdi. Bir uyuşturucu satıcısı eş ziyareti için şafak saatlerinde sık sık kadınlar bölümüne gelirdi. Gözde mahkûmlar katındaki erkeklerin kadınlarla tanışıklığı olurdu ve büyük miktarlarda kantin malzemeleri göndererek onları satın almaya çalışırlardı. Diğerleri ise kadınları geçmişte ne kadar para götürdükleri ve sokakta ne kadar da belalı oldukları gibi hikâyelerle etkilemeye çalışırlardı. Bir sabah mahkeme salonuna götürülmeyi beklerken beyaz bir adamla bankta oturuyorduk. Sürekli yaptığı

milyon dolarlık anlaşmalardan bahsediyordu. Hisse senedi dolandırıcılığından enselenmiş bir çeşit üçkâğıtçıydı. "Senin burada değil, diğer büyük üçkâğıtçılarla birlikte Beyaz Saray'da olman gerekiyor" dedim. "Çok uğraştım" dedi. "Deliler gibi uğraştım ama olmadı."

Orada Rikers'tan tanıdığım iki yoldaşı gördüm. İkisini de gördüğüme çok sevinmiştim. Skeets kendi işine bakan, gerekmedikçe konuşmayan ve kimseye eyvallahı olmayan bir kızdı. Sıcak kalpli, cömert ve açıktı. Banka soygunu davasından uzun yıllarla yargılanmasına rağmen insan sevgisinden hiçbir şey kaybetmemişti. Rikers'ta Charlene olarak tanıdığım Charlie'yi görünce ise şok geçirdim. Tamamen değişmişti. Alışık olduğumuz; yuvarlak yüzlü, zayıf kız kardeşimiz değildi artık. Sanki bir gecede yaşlanmıştı. Eskiden tiyatro grubumuzun bir parçasıydı, şiir yazıyordu. Şimdiyse şartlı tahliye ihlalinden tutuklanmıştı ve artık hiçbir şeyi umursadığı yoktu. Yara almıştı, yorgundu ve genel hali sıklıkla kullandığı şu kelimeyle özetlenebilirdi: "Sıçayım." Bana özgürlüğünün bir lise denklik belgesine bağlı olduğunu anlattı. Herkes çalışması için teşvik ediyordu ama artık umrunda değildi. Karşılaştığı zorluklardan bıktığını söyledi. "Ne olacaksa olsun." Hissettiklerini anlayabiliyordum ama onu böylesine incinmiş ve boşvermiş; olumlu hiçbir adım atamaz durumda görmek beni kahrediyordu. Ona yardım etmek istiyordum ama nasıl edeceğimi bilmiyordum. Kaldı ki sadece kısa süreliğine yanında olabilecektim. Onu canlandıran tek şey, kadınların cezaevindeki tıbbi bakım şartlarını iyileştirmek üzere girdikleri mücadele oldu.

O dönemde tıbbi şartlar felaketti. Kadınlar sokaktan gelirlerdi ve hiçbir tıbbi muayeneden geçirilmezlerdi. Ne bir tahlil, ne başka bir şey. Jinekolog muayenesinden bile mahrum bırakılmışlardı ve en temel sağlık ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanıyorlardı. Cezaevi nüfusunun çok küçük bir kısmını oluşturduğumuz için ihtiyaçlarımız görmezden geliniyordu. Kadınlar bir araya geldi ve cezaevi müdürüne şikâyetlerini yazdılar. Charlie daha iyi

şartlara kavuşmak için en çok çabalayan kadınlardandı. Düşününce ironik geliyor. Bir yıl gibi bir süre sonra Charlene'in tanısı koyulmamış rahim kanserinden öldüğünü duydum.

Oraya götürülme sebebim olan Queens banka soygunu davası, yaşadığım en zor dava süreçlerinden biriydi. Brooklyn'deki adam kaçırma davası yeni sonlanmıştı ve tekrar bir hukuki sürece başlamayı hiç istemiyordum.

Evelyn benimle üç senedir kesintisiz çalışıyordu. Paralı yolda tutuklandığım gün avukatım olmak için New York Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki profesörlük görevini bırakmıştı. Tutuklandığımdan beri, genellikle para kazanabilmek için kabul ettiği az sayıdaki davalardan biri, duruşma için hazırdı ve daha fazla ertelenemiyordu. Dolayısıyla davama devam etmesi için farklı birini bulmam gerekti. Yoldaşlarımızdan bir kısmı Stanley Cohen'ı önerdi. İyi bir avukat olduğunu ve böyle bir davada iyi iş çıkaracağını söylediler. Tereddütlerim vardı, o ana kadar beni sadece siyah avukatlar savunmuştu. Mücadeleme daha anlayışlı ve daha duyarlı yaklaşacaklarını düşünüyordum. Herhangi bir yaşlı siyah avukattan bahsetmiyorum, bazıları çuvallarca para kazanıp Richard Nixon gibi düşünür. Ben siyahların yaşadıklarını gerçekten önemseyenleri kastediyorum.

Rikers'taki bazı kız kardeşlerimizi dinleyerek geçirdiğim aylardan sonra konuya özellikle duyarlı yaklaşmaya başladım. Beyinleri o kadar yıkanmıştı ki beyaz bir avukatın, herhangi bir beyaz avukatın siyah bir avukattan daha iyi olduğunu düşünüyorlardı. Beyaz doktorlar, beyaz diş hekimleri, beyaz öğretmenlerle ilgili de aynı şeyi hissediyorlardı. "siyah bir avukatla gitmem mahkemeye" derlerdi. "Ben hâkimle iyi anlaşan, onunla tersleşmeyecek beyaz bir avukat isterim." Onlara avukatın renginin mühim olmadığını anlatmaya çalıştım. Şayet avukat hâkime karşı çıkıp müvekkili için gerçekten savaşırsa, hâkim her türlü delirecekti. Hâkim avukatını beğendiği için serbest bırakılan çok az siyah sanık vardır. Belki de hiç yoktur. Her bir hâkimle bir savunma avukatı öğle yemeğine çıkıp cezaevlerinde

çürüyen siyah bir sanıktan bahsettiğinde size on sent verselerdi, işi bırakıp o paranın faiziyle rahatça yaşayabilirdiniz.

Cohen'le konuşup dava için uygun olup olmadığına karar verecektim. Stanley orta yaşlı, agresif görünümlü bir Yahudiydi. Bana W. C. Fields'ı[1] hatırlatıyordu. Dramatik bir tipti ve sesinin tonunu ve duygusunu saniyeler içinde değiştirebiliyordu. Sicilinde uzun bir beraat listesi vardı. Bazı davalarında izlediği stratejilerle ilgili komik hikâyeler anlattı. Bir zamanlar Komünist Parti üyesiydi ve hâlâ ilerici politikanın içindeydi. "Neden ceza avukatlığını tercih ettiniz?" diye sordum. "Irkçılığın ve haksızlığın bu kadar yoğun olduğu bir yargı sisteminde nasıl mücadele edebiliyorsunuz?" Vereceği cevabı duymak için sorulan kasıtlı bir soruydu. Birilerinin bunu yapması gerekiyor, fedakârlık yapacak birinin çıkması lazım gibi şeyler söyleyecek zannetim. "Kazanmayı seviyorum" dedi. "Kazanmayı sevdiğim için bu işi yapıyorum." Söyledikleri hoşuma gitti, banka soygunu davasında beni savunmasına karar verdik.

Evelyn Stanley'e (dosyasındaki diğer tüm belgelerle birlikte) mahkeme salonunda fotoğrafımı çekmeye çalışan polisler tarafından dövüldüğüm günün kayıtlarını teslim etti ve birlikte dava stratejisi üzerine çalıştılar. Andrew Jackson suçu kabul etmişti, artık davada tek başımaydım. Sürekli bir telaş halindeydik. Haksız infaz treninin düdüğü çalıyordu ve beni cezaevine götürmek için sabırsızlanıyordu. Davaya atanan yeni hâkim davanın hızla sonlanması için çabalıyordu. Bizse muhtemel jüri üyelerine fikirlerini, medyada görüp duyduklarını sormak istiyorduk. Hâkimin sorgunun uzun sürmesini istemediği çok belliydi, bu yüzden bir anlaşmaya vardık. Bizim sorularımız ve savcının sorularından oluşan bir soru listesi hazırlandı. Cevaplara baktıktan sonra, gerekirse ek sorular sorarak jüri üyelerini seçecek ya da eleyecektik. O kadar çelişkili cevaplar geldi ki, bunlarla Amerika'daki ırkçılık seviyesi hakkında

1. (1880-1946) Kariyeri boyunca hayat verdiği alkolik bir huysuz tiplemesiyle ünlü, beyaz Amerikalı aktör ve komedyen. (y.h.n.)

bir sosyolojik çalışma yapılıp kitap olarak basılabilirdi. Aday üyenin cevaplarını okuduğumuzda yüzde yüz başarıyla siyah, beyaz ya da "diğer" olup olmadığını tahmin edebiliyorduk.

Duruşma rahat geçiyordu. Sanki herkes kazanmak ya da kaybetmekle ilgili endişelenmekten vazgeçip mücadelenin tadını çıkarmayı ve savaşabildiğimiz kadar savaşmayı seçmişti. Bir istisna olarak Afeni Shakur dışında hiç kimse kazanacağımızı düşünmüyordu. Avukat yardımcısı olarak çalışan Afeni sürekli "Biz bu davayı kazanacağız Assata" diyordu. Kesinlikle inanmıyordum. Banka soyan bir kadının fotoğrafını almışlar, altına kimlik tespit edilmiş gibi benim ismimi yazmışlar ve o resmi gazetelere dağıtmışlar, metro duraklarına asmışlar ve hatta yanılmıyorsam otobüslere yapıştırmışlardı. New York'taki tüm bankalarda bu fotoğraf vardı. New York'ta bankaya giden, metroya binen, sokaklarında yürüyen ve altında benim ismim yazan o fotoğrafı binlerce kez görmeyen tek bir kişi yoktu. Televizyonlar defalarca o fotoğrafı vermiş, sunucular defalarca ismimi zikretmişti. Halk o fotoğrafa o kadar çok maruz bırakılmıştı ki bu davayı ciddiye almak bile deli işi gibi geliyordu. Stanley bulgulara hâkim olmaya başlayınca, "Sence kazanma şansım nedir?" diye sordum. "Olumlu bir şeyler dersem yalan söylemiş olurum. Durum oldukça zor görünüyor. Ama ben sana inanıyorum, senin için savaşacağım. Ve emin ol ben savaşmayı çok severim" dedi. Dava sürecinde ben de yardımcı avukatlık yapacaktım. "Berbat bir avukatsın" derdi ne zaman bir strateji üzerine tartışmaya başlasak, "fakat baroya girmiş birçok avukattan katbekat iyisin".

Ortama hareketli bir atmosfer hâkimdi. Mahkeme salonu her gün bu sirk gösterisini izlemeye gelmiş kız ve erkek kardeşlerimizle doluyordu. Uzun uzun bakıyordum onlara. Hep duruşmaya çıkmanın en iyi tarafının izleyicileri görüp onlara gülümsemek olduğunu söylemişimdir. Salonda o kadar çok güzel insanı bir arada görmek bize harekete geçip bu işi halletmek için ihtiyacımız olan gücü verdi. Tüm davalarım için

bunu hissediyordum ama bu davayı çok özel kılan bir atmosfer vardı. Siyah toplumun tüm kesimlerinden insanlar oradaydı. Müslüman kız ve erkek kardeşlerimiz seccadelerini getirmişti, adliye koridorlarında namaz kıldılar. İnsanlar çocuklarıyla gelmiş, onlara olanları anlatıyorlardı. Küçük bir kız çocuğu parmağıyla hâkimi gösterip, "Faşist köpek bu mu, annecim?" diye sorunca bütün salon kahkahaya boğuldu. Siyah ahali salonu ele geçirmiş gibiydi, oradaki herkese olanları izlediklerini hissettiriyorlardı.

İlk iş bir zanlı listesi talep ettik. "Tespit edilişim" bir fotoğraf üzerinden gerçekleşmişti. FBI fotoğrafımı "militan defteri"nden seçmişti. Bu defter, FBI'ın cezaevine göndermek istediği "militan"ların fotoğraflarından oluşuyordu. Benim fotoğrafımla birlikte birkaç farklı kadının fotoğrafını yan yana koydular. Benimki, tabii ki bir sabıka fotoğrafı olduğu için, önünde sayıların olduğu tek seçenekti. Kalanlar normal fotoğraflardı. FBI sonra bu fotoğrafları tanıklara gösterip bankayı soyan kadınla "benzerlik gösteren"i tespit etmelerini istedi. O an bankada bulunan iki kişi önünde sayılar olan fotoğrafın, sabıka fotoğrafımın, bankayı soyan kadınla benzerlik gösterdiği üzerine yazılı ifade verdiler. Soygun sırasında orada olan başka hiç kimse böyle bir benzerlik görmedi. Hâkime bir zanlı listesi talep ettiğimizi tekrarladık ve hakkımda banka soyguncusu olarak yapılan ilk tespitin imalı ve kusurlu olduğunu düşündüğümüzü belirttik. Ama hâkim listeyi düzenleyene kadar savcı, sözde şahitlerden birini ifade vermek üzere çağırdı. Sanık koltuğunda oturan tek siyah kadın ben olduğum için, tabii ki beni teşhis etti. Prosedüre karşı çıktık fakat hâkim yine de tanığın ifadesini kabul etti. En sonunda bir şüpheli listesi ayarladık ve diğer sözde tanıklar tabii ki başka bir kadını seçtiler.

Davanın fotoğrafla tespit kısmı "tüm zenciler birbirine benziyor"den öteye gidemiyordu. FBI suçlu bulunmam için "bilimsel" kanıt kullanmaya çalıştı. Benim fotoğrafımla banka kamerası fotoğrafını fotomontajlama planları işlememişti çünkü banka

soygunu resmiyle aynı açıdan çekilen sadece bir fotoğrafım vardı ellerinde. Fotoğrafımın çekilmesine karşı çıktığım, dava öncesi bana saldırdıkları anlarda çekilenlerden biriydi. FBI; polislerin ve FBI ajanlarının yüzlerini ve ellerini, ajanların beni boğma çabalarını karartmıştı. Fotoğrafı öyle bir kesmişlerdi ki jüri sadece yüzümü görebiliyordu. Fakat suratımdaki ifade o kadar acı doluydu ki jüriyi farklı yönde ikna etmeleri çok zordu.

Bu yüzden FBI müthiş bir fikirle geldi. Fotoğrafları mikroskop altında inceleyen bir tespit uzmanı olduğunu söyleyen bir herifi getirdiler. Tam bir profesyoneldi, titiz hazırlanmıştı. Çizelgeleri, şemaları falan vardı ve ben, jüri bu saçmalığa kanacak diye çok korkuyordum. Çapraz sorguya kadar iyi idare etti. Sorguda paleontoloji uzmanı olduğu ve doğadaki taşlar üzerinde uzun bir zaman çalıştığı ortaya çıktı. Taşları analiz etmedeki uzmanlığının insanları tespit edebilmesini sağladığını iddia ediyordu. Çapraz sorgu altında, özenle kurgulanmış "uzmanlığı" bir yığın taş gibi çöktü, suçla savaşta çığır açacak bu yeni buluşun büyük bir foya olduğu anlaşıldı. Yargılama bu yeni, "bilimsel" kanıtın sunulmasına izin verdiği için hâkim bize kanıtı çürütmek üzere bir fotoğraf uzmanı bulmaya hakkımız olduğunu açıkladı. Beş sentim bile olmadığı için mahkeme masrafı karşılamayı kabul etti. Fotoğraf uzmanımızın tanıklığı sırasında sandalyeme çöktüm. Dümdüz bir beyaz adamdı. *Reader's Digest*'e abone olduğuna emindim. Fakat uzun bir fotoğraf geçmişi vardı ve konuşma şeklinden fotoğrafçılığı çok sevdiğini ve FBI'ın yapmaya çalıştığı şeye sinirlendiğini anlayabiliyordunuz. Jüriye fotoğrafçılığın kimyasal sürecini ve paleontoloğun söylediklerinin kesinlikle imkânsız olduğunu açıkladı. Bir fotoğrafa mikroskop altında bakarsanız sadece küçük noktalar göreceğinizi söyledi. İfadesi o kadar doğruydu ve doğruları o kadar güzel bir araya getirdi ki savcı çapraz sorgulamayla uğraşmaya dahi yeltenmedi.

Final vuruşunu ise lehime ifade vermeye gelen banka müdürü yaptı. Bankayı soyan kadının kesinlikle ben olmadığımı, hırsı-

zın boy ve kilosunun benden farklı olduğunu söyledi. Savcının masasının altına yavaşça kaydığını görebiliyorduk.

Kalan tek umudu olan kapanış konuşmasında, belgeleyerek kanıtlayamadığı her şeye kılıf uydurmaya çalıştı. Beni şeytani, işbirlikçi bir canavar gibi resmetti. Jüriye bankayı soyarken görülen kadın gibi tombul kollarım olduğu gerçeğini sakladığımı, mahkemeye hiç kolsuz kıyafetle gelmediğimi ve kollarımı bilerek örttüğümü söyledi. (Dava Ocak'ın ortasında görülüyordu.) O konuşurken, nazikçe kıyafetimin kollarını sıyırdım ve incecik kollarım gözüktü. Son cümlelerini ederken tuhaf bir özgüvene büründü. "Jürinin saygıdeğer hanımefendi ve beyefendileri, bu kadın çok akıllı bir işbirlikçidir. Jüriyi her yönden kandırmaya çalıştı. Fakat bir hata yaptı hanımlar beyler ve bu en büyük hatası oldu." Sonra bir eliyle bankayı soyan kadının resmini diğerinde benim sabıka fotoğrafımı herkesin göreceği şekilde kaldırdı. "Evet, bir hata yaptı" diye tekrarladı. "Küpelerini çıkarmayı unuttu. Hâlâ aynı küpeleri takıyor."

Savcı son derece dramatikti. Filmlerden fırlamış bir sahnede gibiydik. Bol bol Late Show[2] izlediğini görebiliyordunuz. Bankadaki kadın ve ben aynı küpeleri takıyorduk. Stanley konuyu toparladıktan sonra, "Salonda halka küpe takan tüm kadınlar ayağa kalkabilir mi?" diye sordu. Kadınların yarısı ayaktaydı.

Jüri salonun dışında tartışırken ahşap sıranın etrafında volta atıyordum. "Her şekilde hüküm giydirecekler" dedim Afeni'ye. "Muhtemelen söylenenleri dinlemiyorlardı bile." "Jüri seni suçlu bulmayacak, Assata" diye cevap verdi. "O üyelerin yüzlerini görmedin mi, özellikle siyah olanların?" Haklıydı, gerçekler açığa çıktıkça bana bakışlarının değiştiğini görmüştüm. Müzakere odasındaki siyah üyelerin her şeyi değiştirebileceğinin farkındaydım. Hiçbir şey olmasa bile, bir takım ırkçı beyazlara siyahların varlığını hatırlatıyorlardı. Çok sayıda siyah bireyin haksızlıklara mani olmak yerine jüri görevinden kaçınması

2. 1950'ler ile 1990'lar arasında, Kuzey Amerika'daki birçok yerel televizyon kanalında yayınlanan eski film kuşağına verilen genel isim. (ç.n.)

üzücü bir durum. Bu çoğu zaman basit ekonomik sebeplerden kaynaklanıyor. Siyahlar jüri üyeliği görevi için maddi durumlarının yeterli olmadığını düşünüyorlar, bu süreçte kaybettikleri parayı ailelerinin nafakasından kestiklerini. Ve muhtemelen haklılar. Fakat jüride onların oturması, komşularının kızı ya da oğlunun elektrikli sandalyede kızartılmaması ya da parmaklıklar ardında hayatının çürümemesi anlamına geliyor.

Karar verilmişti. Daha salona girmeden anladım. Hafif bir söylemle, köpekler üzgündü. Beni her gün mahkemeye getiren kadın gardiyanın yüzünde memnuniyet vardı. Jüri kararı okudu. Beraat. Bütün salondan sevinç yüklü bir gürültü yükseldi. Hâkim sükunete davet etmekten vazgeçti. Sevinç nidalarının bitmesini beklemesi gerekiyordu. Tüm izleyiciler bağırıyor, birbirlerine sarılıyorlardı. Polisler beni salondan çıkarıp ellerimi kelepçelediler. Hücre hapsine konulduğum Rikers Island'a geri götürüldüm.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Yedinci Cadde'deki Panter Partisi ofisini güçlü bir enerji demeti sarıp sarmalamıştı. Bir ampule bağlansam eminim Harlem'in yarısını aydınlatabilirdim. Kanım kaynıyordu. KPP'ye katıldığımda parti için her şeyimi vermeye hazırdım.

Nöbetçi çalışan doldurmam için bir form verdi. İkinci sayfayı bulamadı, aramak için birlikte içeri geçtik. Karman çorman bir dosya dolabına bakıyordu. Korkunç dağınıktı. Düzenlemeyi teklif ettim, yoldaş kabul etti. Bir dakika sonra dizlerime kadar kâğıda saplanmış; her şeyi alfabetik sıraya göre dizmeye çalışıyordum. Herkesin "güvenlik dosyaları" düzenlendikten sonra, karton bir dosyadan dizin ayraçları keserken güvenliğin ne kadar laçka olduğunu düşünüyordum. Sokakta yürürken binaya girmiştim ve üç dakika sonra tüm evrak bana teslim edilmişti. Tüm o sıkıcı ofis işlerinden kazandığım deneyimin en azından devrimci bir amaç için kullanılmasından mutlu bir halde, yoldaşa yeni sistemi anlattım.

Aynı akşam Philadelphia'ya giden bir otobüsteydim. Parti, yoksulların ve ezilenlerin haklarını güvence altına alan, anti-ırkçı ve antifaşist bir tüzük hazırlamak üzere kongreye çağırmıştı. Kongrenin bir sonraki seferde Washington'da düzenlenmesi için genel kurula katıldık. Ortama müthiş bir heyecan hâkimdi, moraller yüksekti. Tüm o devrimcilerin kalkıp her şeyi olduğu gibi söylemeleri nefesimi kesti. Boneville'deki bir köpek kadar mutluydum. "Otel odam" bir kilise bodrumundaki bilardo masasıydı. Yirmi yorganlı prensesten daha iyi uyudum.

New York'a geri dönünce sağlık komitesine atandım. İlk gözetmenim Joan Bird oldu. Hemşirelik öğrencisiydi ve New York Panter 21 davasında sanıktı. 100 bin dolarlık kefaletle dışarıdaydı ve dava üzerinde çalışıyordu. Dövülmüş, işkence görmüş ve bir polis karakolunun penceresinden baş aşağı sarkıtılmıştı. İri, yumuşak ifadeli gözleri; gergin dudakları vardı, yüzünde erken büyümek zorunda kalmışların ifadesini taşıyordu. Bana çok korunaklı yaşayıp sonra bir anda kendini soğuk ve acımasız hayatın ortasında bulmuş birini andırıyordu. Hafif utangaçtı. Onun adına üzülüyordum çünkü çok büyük bir baskı altında gibi gözüküyordu. Yaptığı her şeyi kalpten yapardı. Umursamamazlık gibi bir huyu yoktu. Herkesle ve her şeyle ilgili endişeliydi. Otuz yılla yargılanıyordu. O bu konuda endişelenerek kendini mahvederken ben de komitenin işlerini hallediyordum.

Sağlık komitesi Panterlere verilen sağlık hizmetinden sorumluydu. Onlar için doktor ve diş hekimi randevuları alıyorduk, insanlara acil durumlar için ilkyardım öğretiyorduk. Periyodik olarak sokak köşelerine kurduğumuz masalarda ücretsiz tüberküloz deri testi yapıyor, orak hücreli anemi konusunda bilgi veriyorduk. Görevlerimden biri de Harlem'de ücretsiz bir klinik açmamız için bize yardım edecek siyah tıp öğrencileri ve doktorlarıyla iletişim kurmaktı. Panter Partisi 127. Sokak'ta

kahverengi kumtaşı bir binayı satın almıştı. Restore edilir edilmez orada ücretsiz bir klinik açmak istiyorduk.

Her hafta partinin Bronx, Brooklyn, Harlem, Jamaica ve Corona birimlerindeki tüm sağlık komitesi üyeleri, Haber Koordinasyon Biriminde bir araya geliyordu. Birime ilk gidişimde yanımda bir yığın *Panter* gazetesi taşımıştım. Berbat bir gazete satıcısıydım ve çoğu zaman durumu iyi olan arkadaşlarıma aldırır ve bağış yaptırırdım. Sonra onları birlikte insanlara dağıtırdık.

Sağlık komitesinin başında, tanıştığımız ilk andan itibaren saygımı ve hayranlığımı kazanan Alaywa bulunuyordu. Siyahları ilgilendiren her konuda çok ciddi olmakla birlikte, konu sağlığa geldiğinde bir fanatiğe dönüşürdü. İşimizi ciddiye almamızı isterdi, haftalık toplantıya gelişim raporları boş gelen komite üyelerinin hali epey fena oluyordu. Alaywa'nın küçük bir kızı vardı ve buna rağmen iki kişilik iş yapıyordu.

Sonuç olarak sağlık komitesi toplantısından sonraki ilk gece partiden çıkarıldım. Toplantı sonrası Panter gazetesi yığınım yerinde değildi. Etrafa sordum ama kimse görmemişti. En sonunda, partinin tüm Doğu Yakası bölümünün başı Robert Bey gazeteleri gördüğünü söyledi.

"Neredeler?" diye sordum.

"Attım."

"Ne demek istiyorsunuz?" diye sordum, bunun bir tür şaka olduğunu düşünerek.

"Gazeteleri attım" diye ısrar etti. "Onları masada bırakmamanız gerektiğini hepiniz biliyorsunuz. Bu, sana gazeteleri yerlerine yani raflara koyman gerektiğini öğretecektir."

Birim'e ilk gelişim olduğunu, prosedürü önceden bilme imkânımın olmadığını açıkladım.

"Soracaktın" diye cevapladı, ukala bir tavırla. "Hepsini attım gitti."

Sabrım zorlanıyordu. "Tamam, gazeteleri ver de gideyim. Tüm gece burada duracak vaktim yok."

"Sana gazeteleri attığımı söyledim, konu kapandı."

"O zaman ya yalancısın ya da aptalsın" diye karşılık verdim. Damarıma basmıştı. Sonra iyice çirkinleşip aptal kibrini savunmaya kalktı. Oyun oynayacak vaktim yoktu. Küfredip ofisten çıktım.

Ertesi gün Harlem bürosuna gittiğimde nöbetçi çalışan Bashir binadan çıkmam gerektiğini söyledi. "Nasıl yani?" diye sordum. Robert Bey'in onu arayıp artık partide olmadığımı ilettiğini ve üzgün olduğunu söyledi. Kalakaldım. Bronx Birimi'ne gidip telefonla Bey'i bağlamalarını söyledim ve ona neyse o olduğunu söyledim: Ahlaksız, ukala bir aptal. Partiden çıkarıldığımı yüzüme söylemeye bile cesareti olmayan bir korkak olduğunu da ekledim. O kadar sinirliydim ki özür dileyip yeniden görevime getirildiğimi söylediğinde şaşırmadım bile. İster beyaz ister mor ister siyah olsun, kibirden nefret ederim. Bazılarını güç çarpar. İsimlerinin önünde bir unvan var diye kıçlarını yalamanızı beklerler. Hayatta tanıdığım harika insanların hepsi alçakgönüllü ve mütevazıdır. İnsanlara saygı duymuyorsanız onları sevdiğinizi iddia edemezsiniz, ilişkilerinizde pratiğe dökemiyorsanız siyasi birlikten bahsedemezsiniz. Ve kendiliğinden olmuyor. Üzerine her gün çalışmak gerekiyor.

Kahvaltı programında çalışmaya başladığım ilk gün uyuyakaldım. Zamanında orada olmak için sabah 4 buçukta uyanmam gerekiyordu. Büroya zar zor, utanç ve kahrın vücut bulmuş hali olarak gittim. "Tanıştığıma memnun oldum" dedi, yardım edeceğim kız kardeşimiz. "Buraya gelmen çok anlamlı." O günün akşamında geç kalma olayı yüzünden kendimi eleştirdim. "Dert etme yoldaş" dedi toplantı lideri "hayatın boyunca kahvaltı programı için çalışırsan kefaretini de ödemiş olursun."

"Hayatım boyunca?" diye tekrarladım.

"Aynen, partide bulunduğun sürece kahvaltı programında çalışarak Harlem'in aç çocuklarına samimiyetini gösterebilirsin."

Sabahları erken uyanmaktan hep nefret etmişimdir. Her gün 4:30'da uyanmanın düşüncesi bile iç geçirmeme sebep oluyordu. Fakat bu yüzden mutsuz olacak çocukları düşündüm. Erken uyanmak bir devrimci için kolay bir şey olmalıydı. Mücadelemiz için hayatlarını verenleri düşündüm ve uyanmanın o kadar da zor bir şey olmadığına karar verdim. Daha sonra bir kız kardeşimiz, "Merak etme. Sadece sen buna alışana ve onlar da senin bir disiplin kazandığına emin olana kadar her gün kahvaltı programında çalışacaksın. Aynı şey benim de başıma geldi."

Aynı şeyi başkalarının da yaşıyor oluşu bir nebze içimi rahatlatmıştı çünkü kendimi tam bir dangalak gibi hissediyordum. Daha çok gayret sarf etmelisin, dedim kendime.

Kahvaltı programında çalışmanın harika bir keyif olduğu ortaya çıktı. Yapılan iş çok tatmin ediciydi. Harlem birimi, kahvaltı programlarını üç farklı kilisede düzenliyordu, ben de sırayla hepsine gidiyordum. Çocuklara, onları gördüğüm ilk andan itibaren çok güçlü bir sevgi duydum. Hepsi kendine özgü kişilikleriyle, öyle zeki genç insanlardı ki. İlk iki haftayı yemek yapma pratiğimi geliştirerek geçirdim. Bir gün küçük bir kız yanıma gelip arkamdan hafifçe dokundu.

"Krebinizde yanlış bir şey var."

"Nasıl bir yanlışlık bu?"

"Tadı kötü."

Sabah bir dolu aç çocuğa kahvaltı hazırlamak kolay iş değil, özellikle kaç kişinin geleceğini ve ne kadar yiyeceklerini bilmiyorsanız. Midesinde kurt olduğuna emin olduğum küçük bir erkek çocuk vardı. Her şeyden fazla fazla alıyordu. Bir gün ceplerine yiyecekleri doldururken gördüm.

"Onu bir kâğıda saralım mı?" diye sordum, bir folyo parçasını koparırken.

"Çalmıyordum." Gözlerine yaşlar doldu.

"Tabii ki çalmıyordun. Burada her şey bedava ve istediğin kadar alabilirsin. Ama istersen ceplerin yağlanmasın diye onu bir şeye saralım?"

"Bunu anneme götüreceğim. Evde yemek yok, ocak da bozuk."

"Annene isterse buraya gelebileceğini ve istediğiniz kadar yemek alabileceğinizi söyleyebilirsin." Diğer çocuklardan birkaçı bize bakıyordu. "Bu herkes için geçerli. Eğer yanınızda sandviç ya da başka bir şey götürmek istiyorsanız bana söyleyin, sarmanız için kâğıt vereyim." Sonrasında yanlarında götürmelik bir şey isteyip istemediklerini sormayı hatırlamaya çalıştım hep. Çoğu çocuk istekliydi. "Ben yumurtalı sandviç istiyorum." "Ben iki sosis istiyorum." Ebeveynlerle nadir karşılaşırdık. Yeni bir çocuk programa katıldığında anne babası nasıl bir yer olduğunu görmeye gelirdi ama genellikle çocuklarını bırakmak ya da almak için uğruyorlardı.

Doğu Harlem'deki kahvaltı programı, toplumun en yoksullarına hitap ediyordu. Kış ortasında bazı çocukların şapkası, eldiveni, atkısı, botu olmaz; ufacık ceketler giyerlerdi. Mümkün olduğunca ücretsiz kıyafet bulup getirmeye çalışıyorduk. Her şey olması gerektiği gibi gittiğinde, işler de bitmişse çocuklarla vakit geçirme şansımız oluyordu. Genellikle okula zamanında yetişmeleri için bir koşturmaca içindeydik. Bazı Panterler onlara ten-point programını[1] öğretmeye çalışıyor, bazıları Panter şarkıları ezberletiyordu. Ben onlarla oturup konuşmayı ve fikir alışverişinde bulunmayı tercih ediyordum. Bir şekilde bu farklı yaklaşımları harmanlıyorduk. Kafalarına bir yığın şey doldurmaya ya da anlamsız ezber cümleleri öğretmeye hepimiz

1. 1966'da kurucular Huey Newton ve Bobby Seale tarafından hazırlanan ve Kara Panter Partisi'nin taleplerinin ve temel ilkelerinin açıklandığı on maddelik metin. (y.h.n.)

son derece karşıydık. Çocuklar doğal bir biçimde meraklıydı, sorularını cevaplarken yemekler yanmasın diye dikkatli olmamız gerekiyordu.

Partideki en yakın dostlarım Dhoruba, Cetewayo ve Jamal'dı. Hepsi Panter 21 davasından kefaletle serbest bırakılmıştı. Evime gelirler; siyaset, parti, Kuzey Kore ve 116. Sokak'ta olanlar üzerine saatlerce konuşurduk. Bir gece içinde New York Kent Üniversitesi'nde bir ayda öğrendiklerimden daha çok şey öğreniyordum. Gerçi benimle baş etmekte biraz zorlandılar. Altı katırın inadına sahibim ve ikna olana kadar tartışabilirim. Artık beyazlardan nefret etmiyordum ama hâlâ çok hoşlanmıyordum. Bana göre siyahların yükümlülüğü siyah topluluklarda çalışmak, beyazların görevi de beyazları bir araya getirip örgütlemekti. Yoldaşlarımın hepsi buna yüzde yüz katıldı. Aynı zamanda siyahların beyazların, Hispaniklerin, yerlilerin ve Asyalıların savaşmak için bir araya gelmeleri gerektiğinde de hemfikirdik. Anlaşamadığımız nokta kimi ve neyi okumam gerektiğiydi.

Genellikle bir anlaşmazlık sonrası Marx, Lenin ve Engels okumamı tavsiye ederlerdi. Bense Ho Chi Minh, Kim Il Sung, Che ya da Fidel okumayı tercih ediyordum fakat sırf Huey Newton'ın çok sayıdaki konuşmasını ve ortaya attığı fikirlerini anlayabilmek için kendimi yine Marx ve Lenin okurken buluyordum. Kolay bir okuma değildi ama okuduğum için memnunum. Hepsi ufkumu ciddi ölçüde genişletti. Onları bazı beyaz devrimciler gibi tanrı ya da büyük beyaz babalar olarak görmüyordum. Bana kalırsa devrimci mücadeleye göz ardı edilmesi imkânsız katkılarda bulunmuş iki adamdı.

Okudukça partideki politika eğitimi (PE) programına daha eleştirel yaklaşmaya başladım. Üç farklı politik eğitim dersi vardı: Halk dersleri, KPP kadrosu dersleri ve Panter liderliği için verilen PE dersleri. Halk derslerinde Panterler, Kara Panter gazetesinde çıkan çeşitli makalelerle birlikte ten-point progra-

mını, KPP'nin genel hedef ve felsefesini açıklıyorlardı. Bana kalırsa partinin verdiği en iyi PE ders buydu. Eğer öğretmenler iyiyse dersler ilginç ve eğlenceli geçiyordu.

Birkaç istisna dışında, parti üyeleri için olan PE dersleriyse bunun tam tersi çıktı. KPP gazetesinden makaleleri inceleyip Mao'nun *Kızıl Kitap*'ından pasajlar okuyor, üç çeşitli parti üyelerinin konuşmalarını ve metinlerini tartışıyorduk. Çoğu zaman dersi veren kişi okuduğumuz ve tartıştığımız şeyleri, altta yatan sebepleri vermeden ya da herhangi bir tarihsel bağlama koymadan ele alıyordu. Asıl sorun öğretmenin iyi ya da kötü olması değildi. Asıl sorun KPP'nin politik eğitime sistematik bir yaklaşımının olmamasıydı. *Kızıl Kitap* okuyorlardı ama Harriet Tubman, Marcus Garvey ve Nat Turner'ın kim olduklarını bilmiyorlardı. Enterkomünizmden bahsediyorlar fakat hâlâ İç Savaş'ın gerçekten köleleri özgürleştirmek için verildiğine inanıyorlardı. İçlerinden birçoğu siyahların tarihini, Afrika tarihini ya da diğerlerini anlayamıyordu. Huey Newton siyasetin kansız savaş, savaşınsa kanlı siyaset olduğunu yazmıştı. Fakat birçok Pantere göre mücadele sadece iki boyutluydu: Eline silah almak ve halka hizmet etmek.

Fikrimce birçok parti üyesinin diğer siyah oluşumlarla birleşme ve farklı konularda mücadele etme ihtiyacını göz ardı etmesinin sebebi buydu. Çok sayıda kız ve erkek kardeşimiz partiye yaşadığı baskıdan gına geldiği için katılmıştı. Çoğu daha önce mücadelenin içinde değildi ve partinin onlara bir silah verip köpekleri indirmelerini emredeceğini zannediyordu. Bu yoldaşlarımızın önemli kısmı onlara bir takım yalanlar tekrarlayan ya da hiçbir şey öğretmeyen kötü okullarda okumuştu. Her türlü eğitime feci şekilde ihtiyaç vardı. Düzgün bir eğitim programı olmadığında birçok Panter, robota dönüşüyordu. Ne anlama geldiğini tam bilmedikleri sloganları ve ifadeleri tekrarlıyorlardı, bu da dogmatik ve öngörüsüz pratiklerle sonuçlanıyordu. Örneğin bir gün Afrika özgürlük hareketlerinden

birinde çalışan bir yoldaş büromuza gelip bize Afrikalı özgürlük grupları tarafından hazırlanmış müthiş bir takvim getirmişti. Müthiş güzel bir şeydi. Üzerinde özgürlük savaşçıların resimleri vardı ve "Afrika'nın Özgürlüğü için Enternasyonal Destek" gibi bir şey yazıyordu. İlk yaptığım şey duvara asmak oldu. Ertesi gün büroya geldiğimde göremedim. Takvime ne olduğunu sorduğumda, "Enternasyonal yazıyordu. Biz enternasyonalist değiliz, biz enterkomünistiz" dediler.

Bu ülkede siyahların özgürlüğü için mücadele eden her başarılı oluşum ya da hareketin en alt seviyeden en yüksek seviyeye uzanan sistematik bir politik eğitim programı olması gerektiğine eminim. Partide politik açıdan son derece bilinçli kız ve erkek kardeşlerimiz görev almasına rağmen, bu bilincin genel kadroya yayılmasında sıkıntılar çıkıyordu. Ayrıca örgütlenme ve mobilize etme yöntemlerinin öğretilmemesini de partinin bir ayıbı olarak görüyordum. Sorunun bir kısmı partinin çok kısa bir süre içinde ilerlemesi ve bu sebeple kademeli yaklaşımlar geliştirememesiydi. Diğer bir sorunsa KPP'nin neredeyse kuruluşundan itibaren Amerika Birleşik Devletleri hükümeti tarafından saldırı altında olmasıydı. İlk etapta baskıyı pek hissetmemiştim. Partinin saldırı altında olduğunun farkındaydım fakat çok yakın değil gibiydi, geri planda duran bir şeydi. Beni en çok öfkelendiren şey, partiyi ırkçı ve şiddet yanlısı gibi gösteren medyanın tavrıydı. Ve işe yarıyordu da. Köpekler Panter bürolarını basıyor, önce vurup sonra soru soruyordu. Basın her seferinde polisin yüklü miktarda cephanelik ele geçirdiğini yazıyordu. Sonrasında o cephaneliğin resmi ruhsatlı birkaç tüfek ve tabanca olduğu ortaya çıkınca, gazetelerde konuyla ilgili tek kelime göremiyordunuz. Aynı şey bugün de devam ediyor. Hiç kimse beyazların silah sahibi olmasını dert etmezken, bir siyahın silahı olduğu anda suça bulaşacağı öngörülüyor. Beyaz Amerika'nın siyah insanların silah sahibi olmasını tercih ettikleri tek zaman, kendi pis işlerini yaptırmak için o insanları kullandıkları

zamana denk düşüyor. O kadar çok siyahı korkuttular ki bir silaha sahip olma düşüncesi bile dehşete kapılmalarına sebep oluyor. Fakat ülkedeki ırkçılığın yükselişini düşündüğümüzde, siyahların silah sahibi olmaktan değil olmamaktan korkması daha iyi olur gibi görünüyor. Klu Klux Klan ve benzeri ırkçılar ortalardayken siyahların silah sahibi olmayıp onu nasıl kullanacaklarını bilmemeleri için intihara eğilimli olmaları gerekir. Eğer bir silahınız yoksa şu an çıkıp alsanız iyi edersiniz çünkü ülkenin gidişatına bakılırsa birkaç sene içinde siyahların silah satın almasına yasalar izin vermeyebilir.

Mücadelenin en güzel taraflarından biri de tanıştığınız insanlar oluyor. Harekete katılmadan önce böyle güzel insanların varlığını hayal dahi edemezdim. Şüphesiz bazı tuhaf tipler çıkıyordu ama yeryüzündeki en iyi yürekli, en cesur, en disiplinli, en bilgili ve entelektüel insanlarla tanışma fırsatını bulduğum için minnet doluyum. Beni seven, bana yardım eden, öğreten ve yanlış yönde giderken arkamdan çekip yolumu doğrultan herkese çok şey borçluyum. Eğer şans diye bir şey varsa bende bolca vardı ve onu bana getirenler de arkadaşlarım ve yoldaşlarımdır. Güzel düşünceli ve geniş gönüllü doslarım bana hak edebileceğimden çok daha büyük bir mutluluk verdiler. Hiçbir zaman, şartlar ne kadar dehşet verici olursa olsun, yapayalnız hissetmedim. Belki ironik ama, bildiğim bir şey var ki o da Siyah Özgürlük Hareketi'nin bana, benim ona hiçbir zaman katamayacağım kadar şey çok kattığıdır.

* * *

Zayd'la arkadaş olmak önemli bir şeydi. Partiye katılışımdan sonraki dönem sık sık bana uğrardı. Müzik dinleyip siyaset konuşurduk. Bronx Birimi'ndeki (sonsuz saygı duyduğum Afeni Shakur dışında) tek lider olduğu için liderlik mefhumu üzerinden sürekli takılırdım ona. (Haber Koordinasyonu

başkanıydı.) Robert Bey'le ilgili şakalarıma herkes gibi gülerdi fakat kimseyle ilgili küçümseyici bir laf ettiği olmazdı. KPP'nin resmi duruşu olan maço kültürünün bir parçası olmayı reddettiği için de saygı duyuyordum ona. Hiçbir zaman, o çocuklardan biri olmak için değiştirmiyordu duruşunu. Erkek kardeşlerimiz kız kardeşlerimize karşı ilkesiz bir saldırı yönelttiğinde, Zayd bunun bir parçası olmayı reddediyordu. Ne zaman birinin evinde toplantı için bir araya gelsek yemek yapmayı ilk teklif eden ya da yemek hazırsa kollarını sıyırıp bulaşıkları yıkayan kişi o olurdu. Bunun onun için özellikle zor olduğunu biliyordum çünkü ufak tefek biriydi ve erkekliği sürekli olarak partideki geri kalmış mankafa erkekler tarafından sorgulanıyordu.

Zayd bana ve diğer tüm kız kardeşlerimize her zaman saygıyla yaklaştı. Arkadaşlığı keyifliydi çünkü bir kadına arzu duymadan onunla arkadaş olabilen ender erkeklerdendi. İletişimimiz öyle yoğun ve dürüstlüğe dayanan bir zemindeydi ki, bazen bunun gerçek olup olmadığından kuşkulanırdım. Kültürlüydü de. Birisi hakkında "kültürlü" dendiğinde çoğu kişinin aklına operalar ve Amy Vanderbilt'in Adab-ı Muaşeret kitabı geliyor, ben farklı bir şeyden bahsediyorum. Siyah yaşamın her yönüyle ilgili çok bilgili ve iyi eğitimliydi. Sadece Langston Hughes'u ezbere bilip Coltrane, Bessie Smith ya da James Cleveland'ın biyografisini özetlemez, aynı zamanda oturup sizinle rüya yorumları kitapları ya da temizlik maddesi kullananların psikiyatrik problemleri hakkında zekice sohbetler edebilirdi.

Zayd bir süre sonra bana onunla birlikte parti projelerinde çalışmayı teklif etti. Çoğunlukla Panter 21 davası sebebiyle cezaevinde olanların kefalet parasını toplamaya gönüllü, beyaz destek gruplarıyla ilgileniyordu. Böyle işlerden nefret ediyordum. O günlerde 110. Cadde'nin aşağısı farklı bir ülke gibi geliyordu. Tüm faaliyetlerim Harlem merkezliydi ve buradan neredeyse hiç çıkmıyordum. Savunma komitesi işi kesinlikle

benim kalemim değildi. Sanırım, Zayd'ın beni o etkinliklere götürmekte ısrar etmesinin bir sebebi de o işten ne kadar nefret ettiğimi biliyor olmasıydı. Ben tam öfkeli Panterdim. Öylece durup tüm o beyazlara kendimi, varoluşumu açıklamaya katlanamıyordum. Tek satırlık cevapların ustası oldum.

"Panter olmana sebep olan şey nedir?"

"Baskı."

"Huey Newton hakkında ne düşünüyorsun?"

"Gerçek bir siyah devrimci lider."

"Sence beyazların ne yapması gerekiyor?"

"Çevrelerindeki beyazları örgütlemeleri, siyah ve üçüncü dünya özgürlük mücadelesini desteklemeleri ve Panter 21'i özgürleştirmek için yardım etmeleri gerekiyor."

Bir gün herifin biri gerçekten köpekleri indirip indirmeyeceğimi sordu.

"Bu gece değil."

O insanları daha önce hiç görmemiş olmama rağmen bazı sorular o kadar kişisel oluyordu ki aklım almıyordu. Bir tanesi yanıma gelip Zayd'ın benim Panter eşim olup olmadığını sordu. Böyle bir soru sorduğu için delinin tekiymiş gibi baktığımda kıkırdayıp, "Yani, o senin kedin mi?" dedi. Başka bir kadın da gelip ellerini saçlarımda gezdirmişti: "Ahh saçlarına dokunmam lazım. Çok ... kıvırcık."

Zayd savunma gruplarını daha çok para toplayabilmek için ikna etmede başarılıydı. Panter 21'in sokaklarda olması ve insanları Amerika'da olanlarla ilgili bilgilendirip örgütlemesinin ne kadar önemli olduğunu açıklardı. Kibar, anlayışlı ve sabırlıydı. Kısa konuşmasını bitirince bana dönüp, "Sen bu konuda ne düşünüyorsun yoldaş?" diye sorardı. En güçlü Panter vurgulamalarıyla şöyle şeyler söylerdim: "Siyah halklar yüzyıllardır eziliyor. Hâlâ eziliyoruz. Panter 21'in sizin manevi desteğinize değil, somut desteğinize ihtiyacı var. Onlara sempati beslediğinizi değil, onları özgürleştirmek için istekli ve

yardıma hazır olduğunuzu duymak istiyorlar." Bitirdiğimizde ikinci bir bağış yapılırdı.

Zayd bir istisna hariç bu etkinliklerde hep sakin ve serinkanlıydı. Sundiata Acoli'nin kefaleti için gönüllü çalışmalar yapan, Barış için Bilgisayarcılar diye bir oluşumla toplantı yapıyorduk. Zayd, partide onun liderlik özelliklerine feci şekilde ihtiyaç duyulması yüzünden bir sonraki kefaletle çıkarılması gereken panterin Sundiata olduğunu söyledi. Adamın biri de Zayd'ın, Sundiata'nın salıverilişi için bastırdığını çünkü arkadaş olduklarını, yani yanlı davrandığını, bilimsel ve tarafsız olmak yerine duygusal bir tahlil yaptığını söyledi. Zayd'ın yüzü bir anda tamamen değişti. Kendini adamın üzerine atlamamak için tuttuğunu görebiliyordum. "Yanlı olduğumu söylemekle ne demek istiyorsunuz? Yaşadığınız sürece sakın bir daha bunu söylemeye kalkmayın. Canımdan, kanımdan olan kardeşim Lumumba, bir yıldan uzun süredir hapiste. Ve sizden onun kefaleti için bir sent bile istemedim." Lumumba Shakur, Panter 21'den biriydi. Odaya katıksız bir sessizlik hâkim oldu. Bilgisayarcılar Sundiata'nın kefaletle serbest bırakılması için her şeyi yapacaklarını söylediler ve yaptılar da. 100 bin dolarlık kefalet parası toplandığındaysa köpek hâkim Murtagh, Sundiata ve diğerlerinin serbest bırakılmasını reddetti. Çaresiz ve çok öfkeliydik.

Bir süre sonra her şey garipleşmeye başladı. Ortama tuhaf bir hava çökmüştü. Parmağımla gösteremiyordum ama alttan alta bir sürü işin döndüğünü hissedebiliyordum. Dibinde akıntıların girdaplarla döndüğü bir nehrin tam yüzeyinde gibiydim. Çamaşırhaneye gittiğimde partiye katılmak istediğini söyleyen siyah bir erkek polis buluyordum. Ara sıra tuhaf kılıklı heriflerin beni takip ettiğini hissediyordum. Telefon faturamı ödemeye param olmamasına ve ödemememe rağmen telefonum çalışıyordu. Bir süre sonra gelen faturaların hiçbirini ödememeye başladım.

Siyasi anlamda partinin gidişatından hiç memnun değildim. Huey yeni teorisi enterkomünizmi savunduğu bir ülke turnesine çıkmıştı. Teorinin özü şuydu: Emperyalizm öyle bir raddeye gelmişti ki artık egemen sınırlar tanınmıyordu ve ezilen uluslar yoktu, (Amerika Birleşik Devletleri içinde ve dışında) ezilen halklar vardı. Sorun birilerinin bu ezilen halklara artık ulus olmadıklarını söylemeyi unutmuş olmasıydı. Daha da kötüsü neredeyse kimse Huey'un enterkomünizmi açıkladığı uzun konuşmalarından bir şey anlamıyordu. İyi bir konuşmacı sayılmazdı. Açıkçası, tiz ve monoton bir sesi vardı ve olumsuzluklar üzerine odaklandığı üç saatlik konuşmaları büsbütün işkenceye dönüşebiliyordu. İnsanlar topluca salonu terk ediyorlardı. Olanları eleştirmek yerine üyelerin çoğu savunmaya geçti. Huey'nin konuşma derslerine ihtiyacı olduğunu söylediğimde de herkes üzerime atladı. Huey, "Savunma Başkanı" titrini gülünç "Baş Kumandan"a ve hatta sonra daha da salakça olan "Baş Köle"ye çevirdiğinde, neredeyse hiç kimse tek kelime etmedi. Bu, partinin önemli sorunlarındandı. Eleştiri ve özeleştiri teşvik edilmiyordu ve nadiren yöneltilen eleştiri de ciddiye alınmıyordu. Yapıcı eleştiri ve özeleştiri her devrimci örgüt için son derece önemlidir. Eleştiri olmadan, insanlar hatalarından öğrenmek yerine onların içinde boğulmaya meyilli bir hale gelirler.

Hâlâ üniversite öğrencisi olduğum için KPP'ye sıklıkla öğrenci çalışmaları için çağrılıyordum. Öğrencilerle birlikte koordinasyon çalışmalarına katılmamda bir sorun yoktu fakat topluluk önünde konuşmaktan inanılmaz derecede korkuyordum. Etrafımdakiler, kampüste etkili olabilmem için bunu öğrenmem gerektiğinde ısrarlıydı. Son demlerini yaşayan külüstür bir ses kayıt cihazım vardı. Konuşmalar için pratik yapıyordum. Bir gün mikrofona her zamanki şeyleri söylerken telefon çaldı. Mikrofonu yere koydum, ses kayıt cihazını durdurup telefona koştum. "Alo, JoAnne? Kayıt yapmayı bırak" dedi ses. Telefon kapandı.

Ahize elimde, kalakaldım. Gitmem gerekiyordu. Paltomu almak için koştum. Düşünmek için mahremiyete ihtiyacım vardı.

Büroda da her şey gün geçtikçe daha tuhaf hale geliyordu. Polisin büroya saldıracağı söylentileri almış başını gitmişti. İşgalden emin olan liderlik büronun güvenli hale getirilmesine karar verdi. Büyük ön cam kaldırılmış yerine ahşap bir bölme gelmişti. Pencerelerin camlarının yerine de ahşap paneller yerleştirilmişti. "Bu küçük delikler ne için?" diye sordum. "Ateş etmek için" dediler. Büroya torbalarca kum getirildi. İnanamıyordum! Herkes büroyu savunmaktan bahsediyordu. "Neden büroyu savunmamız gerekiyor?" diye sordum. Bunun uyulması zorunlu ilkelerden üçüncüsü olduğunu söylediler. Panterler, polis saldırılarına karşı büroyu savunmakla yükümlüymüş. Öz savunmanın her daim destekçisiydim fakat büro için neden hayatımızı feda etmemiz gerektiğine aklım ermiyordu. "İşin prensibi bu" dediler bana.

Ne prensibinden bahsettiklerini anlayamıyordum. Mücadelenin en temel kurallarından biri, düşman güçlüyken geri çekilmek ve zayıfken saldırmaktı. Bana kalırsa büroyu savunmak intiharla eşdeğerdi. Köpeklerin insan gücü fazlaydı, baskın yapabilirlerdi ve barutları vardı. Onlar için kolay bir hedef olacaktık. Partinin akılcı değil duygusal bir temelden hareket ettiğini hissediyordum. Öz savunmaya inanmak, kendinizi düşmanın belirlediği koşullarda savunmaya mahkûm etmek değildir. Bana göre partinin en önemli zayıflıklarından biri, açık siyasi mücadele ile yer altında, gizli yürütülen askeri mücadelenin birbirinden ayrılamıyor oluşuydu.

Açık bir siyasi oluşumun gerilla savaşı başlatamayacağı gibi, bir yeraltı ordusu da legal siyaset yapamaz. İkisinin bir arada yürümesi gerekliliği bir tarafa, tamamıyla farklı yapılara sahip olmalı ve aralarındaki bağlantılar gizli kalmalıdır. İnsanları öz savunma ve silahlı mücadelenin gerekliliğiyle ilgili eğitmek başka bir şey, başa çıkılamayacak bir üstünlük karşısında

dahi parti bürolarını savunma politikasını izlemek bambaşka bir şeydir. Tabii ki polis gelip ateş açmaya başladığında kendinizi savunmanız mantıklı olandır. Fakat asıl mevzu bunun gerçekleşmesini önlemeye çalışmaktır. Çok uzak olmayan bir gelecekte, yalakalık ve dalkavukluğa bulaşmayan tüm siyah örgütler yeraltına mahkûm edilecek. Ve bu ülke faşist aşırı sağa öyle hızlı yaklaşıyor ki, siyah devrimci oluşumlar kaçınılmaz olan için hazır olmalılar. Faşist hükümetler, ne denli barışçıl ve şiddet karşıtı olursa olsun devrimci ve ilerici karşıt grupların varlığına müsaade etmez. Faşist hükümetin Nazi Almanyası'ndaki örgütleri yasadışı ilan etmesiyle muhalefet gruplarını yok etmek isteyen karşı istihbarat gruplarının oluşturulması arasında bir fark yoktur.

Bir şeyler yapmak giderek imkânsız hale geliyordu. Her şey sürekli bir kaos halindeydi. Parti bir ara çocuklar için Cumartesi Özgürlük Okulu'nu açmaya karar verdi ve ben de projede çalışmak üzere görevlendirildim. Çok heyecanlıydım çünkü çocuklarla çalışmaya bayılıyordum ve o sırada yetişkinlerden çok sıkılmıştım. Her zamanki mesafemi koruyarak sahip olduğum tüm enerjiyi projeye verdim. Kitaplar, malzemeler, boyalar, fotoğraflar, çocuklar için siyah tarihi hikâyeleri, plaklar; ne varsa topladım. Benimle birlikte proje için çalışan iki yoldaş daha vardı. Sonra herkes yardım eli uzattı ve iki hafta içinde bir sürü çocuğumuz oldu. Tam program oturmaya başlıyordu ki bir kenara çekildim ve bana bir sır verildi. Parti, köpeklerin büroya birkaç hafta içinde baskın yapacağı yönünde bir duyum almıştı. "Eğer köpekler büroya saldıracaklarsa neden bize söylesinler?" diye sordum. "Bizim kendi kaynaklarımız var, yoldaş" dediler. "Köpeklerin nasıl kaynakları varsa bizim de var." Şüpheliydim fakat benden daha çok bildiklerini düşündüm. Yaklaşan saldırı sebebiyle benden Panter çocuklar için bir çocuk bakım alanı, güvenli bir bölge oluşturmam istendi. Çok zorlu bir işti ama kabul ettim.

Aklımın bir köşesinde, kriz anında nasıl tepki vereceğimi test ettiklerini düşünüyordum.

Çocuk bakım alanını hazırladım. İki hafta geçti fakat saldırı falan olmadı.

Bütün bunlara ek olarak, beni mutsuz eden çok sayıda şey olup bitiyordu. Planlar, öncelikler ve prosedürler günlük olarak değişiyordu ve bu değişiklikler çoğunlukla yanlış ya da eksik oluyordu. Her şey rastgele gelişiyordu ve adım adım uygulanan, analitik bir mücadele yürütemediğimizi hissediyordum. Harlem biriminde veya New York Bölgesi'nde iç çatışma azdı. Panterler çoğu zaman insanlara yardım edebilmek için binbir zahmete giren, göğüs germeleri gereken tüm baskı ve zorluklara rağmen disiplininden taviz vermeyip insanlarımız için en iyi bildikleri şekilde savaşan, arkadaş canlısı, açık fikirli insanlardı. İkisi de Batı Yakası'ndan olan Robert Bey ve Jolly'yle bazı liderlik sorunları yaşıyorduk. Bey'in sorunu pek parlak bir zekâya sahip olmaması ve insanlarla muhattap olma şeklinin agresif, hatta saldırgan oluşuydu. Jolly'yle ilgili sıkıntı ise Bey'in gölgesi olmasıydı. Bey daha sonra kendisine çok daha uygun olan bir işi seçip Huey Newton'ın koruması oldu.

Cotton, Harlem'e Kaliforniya'dan gelmişti. Herkes ona bayılıyordu. Herkesin en iyi arkadaşıydı. Bunchy Carter'ı, Lil Bobby Hutton'ı, şefi (David Hilliard) ve tabii ki Hiddet'i (Eldridge Cleaver) tanıyordu. New York'a 127. Sokak'ta satın alınan kumtaşından evi tamir etmek üzere gönderilmişti. Bir söylentiye göre Huey, KPP Genel Merkezi'nin New York'a taşınmasını istiyordu ve Cotton merkezin güvenliğinden sorumlu olacaktı. Harlem bürosunda arka cebinde şişe açacağıyla gezinir, şarabını yudumlayarak savaş hikâyeleri anlatırdı.

127. Sokak'taki daireye ilk gidişimde binayı bana Cotton gezdirdi. Fütüristik güvenlik planını açıkladı; sistemi öyle bir kuracaktı ki binanın ön basamaklarına herhangi biri ayak bastığı anda alarm ötecek ve içerideki güvenlik görevlisini harekete

geçirecekti. Gelenler polisse, dev projektör ışıkları yanacak ve geçici olarak kör edecekti. Kalın metal kapılar kapanacak ve şimdi hatırlayamadığım bir sürü harika şey olacaktı. Çenemi kapalı tuttum çünkü bu işlerle ilgili pek bir şey bilmiyordum. Fakat sessizce, neden daha geleneksel şekilde bir kapalı devre TV kurmadığını merak ettim. Binayla özel olarak ilgileniyordum çünkü zemin ve bodrum katlarının ücretsiz bir kliniğe dönüştürülmesine karar verilmişti. O zamanlar bodrum katı, su tesisatı, ısıtması ve elektriği olmayan, toz, moloz ve tuğla dağlarının yığıldığı bir afet alanı gibiydi. Cotton oranın tadilatının altı ay içinde biteceği güvencesini verdi.

Sonra bana Huey'nin odasını gösterdi. Binadaki tadilatı bitmiş tek odaydı. Yukarıya tahta paneller monte etmişti. Bana özenle açıkladığına göre, her an liderin gelmesine hazır, askeri kurallara göre hazırlanmış tek kişilik bir yatak ve küçük bir masa vardı. Ona aklını kaçırmış gibi baktım. Huey o buz gibi evin konforsuz yatağında asla uyumazdı. Cotton Huey'den tiksindiğim, ürpertici bir hürmetle bahsediyordu, hele yatağından bahsediş biçimi başlı başlına garipti.

127. Sokak'taki binayı ilerleyen aylarda birçok kez ziyaret ettim. Ne kadar uğraşsam da tek bir ilerleme göremiyordum. Cotton'ın sarhoş bir boşboğaz olduğu kanısına vardım. Fakat bir taraftan da herkes ne kadar çok çalıştığını konuşuyordu, ben de bana söylemedikleri gizli bir durum için çalıştığını varsaymaya başladım.

Binaya ziyaretlerimden birinde Cotton'ın asistanı kendini iyi hissetmediğini söyledi. Doktordan randevu aldım ve daha sonra saati bildirmek için ona telefon açtım. Birkaç gün sonra büroya girdiğimde herkes bana insanlığa karşı bir suç işlemişim gibi bakıyordu.

"Sorun nedir?" diye sordum.

"Cotton yanında çalışan yoldaşımızın hastalandığını ve senin kılını bile kıpırdatmadığını söyledi."

"Ne?" dedim hayretle. "Doğru değil bu."

"Cotton böyle dedi."

Küplere binmiş halde Cotton'a telefonla ulaşmaya çalıştım fakat hatlarda bir sorun vardı. İşin aslını ortaya çıkarmak birkaç günümü aldı fakat sonunda asistan, doktor randevusu aldığımı fakat kendisinin ihmal edip gitmediğini doğruladı. Cotton'ın neden bu kadar yaygara kopardığını anlayamıyordum. Varabildiğim tek sonuç, kliniğin açılışıyla ilgili onu zorladığım için benden hoşlanmama ihtimaliydi. Birkaç yıl sonra, Bilgiye Erişim Özgürlüğü Yasası kabul edilince, Cotton'ın gizlice polis için çalıştığı ortaya çıkmıştı.

İşler gittikçe kötüleşiyordu. New York ayağında ciddi anlaşmazlıklar olmamasına rağmen ulusal düzeyde uyuşmazlıklar alarm verici boyuttaydı. Birileri neredeyse her hafta sonu Batı Yakası'na arabuluculuk yapmaya gidiyordu. Herkes gergin ve sefil bir haldeydi. Sonra her şey bir anda oldu. Önce Huey'nin Oakland'da, aylık kirası 650 dolar olan bir dairede oturduğunu iddia eden bir metin çıktı ortaya. Harlem birimi şoktaydı çünkü o günlerde bu çok yüksek bir kira bedeliydi ve New York'taki Panterlerin yaşam koşullarıyla keskin bir tezat oluşturuyordu. Sırtlarındaki giysiden başka çok az şeyi olan Panterler; ayakkabılarında büyük karton parçaları, soğuk kış rüzgârlarını kesemeyen ceketleriyle, dondurucu havada sokaklarda gazete satıyordu. Parti, Huey'nin güvenlik nedeniyle o dairede yaşadığını iddia ediyordu fakat çoğu Panter ikna olmamıştı. Ben güvenlik hikâyesine inanmak istedim fakat mantığımla uyuşmuyordu. Sonra da bardağı taşıran son damla olan seri ihraçlar geldi.

Partiye yıllarını vermiş birçok üye Huey tarafından ihraç edildi. Huey'nin gizli ihraç listesindeki ilk isimlerden biri de Geronimo Elmer Pratt'tı. Geronimo herkesin saygı duyduğu bir tür halk kahramanıydı. İhraç haberini duyduğumda yaptığım ilk şey mevzunun aslını bilen ya da bunun için çabalayan birine gitmek oldu. Paranoyak ve üzgün olmama rağmen, yoldaşımın büyük bir acıyla anlattığı hikâyeden, ihracın adaletsiz olduğunu anlayabilecek kadar kavradım konuyu. Geronimo'nun hain bir

düşman olabileceğini hayal edemiyordum. Kendi şahsım kadar emindim ondan da. Ardından, Weathermen'e KPP'nin politikalarını eleştiren bir açık mektup yazdıkları iddiasıyla, Panter 21'in ihracı geldi. Mektubu okudum fakat bu kadar olağanüstü bir yaptırıma sebep olabilecek bir şey göremedim ki bu devam eden dava süreçlerinde bilhassa sakıncalı olacak bir hareketti. Olanlara giderek daha da eleştirel yaklaşıyordum ama ne olursa olsun partiye bağlıydım ve işlerin rayına oturduğunu görmeyi umut ediyordum.

İlk defa partide devam edip edemeyeceğimi sorguluyordum. Üzerinde çalıştığım neredeyse her proje başlamadan boşa çıkmıştı. Cumartesi Özgürlük Okulu, ücretsiz sağlık kliniği ve daha birçok öğrenci çalışması durdurulmuştu. Hüsran doluydum, keyfim kaçıktı. Bu partinin benim âşık olduğum Kara Panter Partisi ile alakası yoktu. Siyah bereler, deri ceketler yoktu artık (polis tacizi sebebiyle Panterlere, özel durumlar hariç üniforma giymemeleri söylenmişti). Panter marşları, Panter şarkıları yoktu. "Wade in the Water"[2] melodileriyle söylenen "Huey'e Özgürlük", "Bobby'e Özgürlük" şarkıları yoktu. Panter rozetleri, rüzgârda dalgalanan büyük Panter bayrakları yoktu. Her şey farklıydı. O arkadaş canlısı rahatlık, yerini korku ve paranoyaya bırakmıştı. O çok sevdiğim müthiş devrimci yaratıcılığın sonuna gelinmiş, dogmatik bir durağanlık başlamıştı.

Zayd'la büyük kopuşumuz da bu dönemde gerçekleşti. Bir gün oturup eleştirilerimin bir listesini çıkardım, ek olarak olumlu gördüğüm şeyleri ve çözüm önerilerimi yazdım bir kâğıda. Zayd'ı arayıp onunla konuşmam gerektiğini söyledim, geldiğinde ona kalbimi ve ruhumu açtım. Siyasi ve taktiksel tüm endişelerimi öne çıkararak iki-üç saat konuştum. Zayd herhangi bir pozisyon almaksızın söylediğim her şeyi dinledi. Bittiğinde bana gitmesi gerektiğini ve sonra konuşabileceğimizi

2. Besteci John Wesley Work ve erkek kardeşi Frederick Work'un 1901'de yayımlanan ve Afroamerikan folk ritmleriyle söylenen ruhani şarkısı. (ç.n.)

söyledi. Çok sinirlendim. "Liderlik" rolünü oynadığını, kademeler arası anlaşmazlığın boyutunu ölçmek üzere benden bilgi alarak arkadaşlığımızı kötüye kullandığını düşünüyordum. Partide bulunduğum süre boyunca açık sözlüydüm, lafımı hiç esirgemedim. Zayd ile ben birbirimize karşı hep dürüsttük ve ben bu sessizliğini ilkesiz ve siyasi açıdan hatalı bulduğum politikaları destekleyip savunması olarak yorumluyordum. O günden sonra uzun bir süre birbirimizi görmedik, konuşmadık. İncecik bir ip üzerinde yürüdüğünü, büyük baskılar altında olduğunu bilmeme imkân yoktu.

Zayd, Huey'i ihraç kararından dönmesi için ikna etmeye çabalıyor, onunla Panter 21 arasında arabuluculuk görevi yapıyordu. Parti içindeki sorunlara yönelik bir tutum takınırsa bunun kendi misyonunu tehlikeye atacağını ve Panter 21 için vahim sonuçlar doğuracağını düşünüyordu. Kefaletle serbest bırakıldıkları ve mektubu imzalamadıkları için ihraç edilmeyen Cetewayo ve Dhoruba da Panter 21'in görevlerine iadesi için uğraşıyordu. İki taraftan da büyük bir baskı altındaydılar. Huey ihraçların desteklenmesini talep ediyor, ihraç edilmiş Panterler de Huey'nin icraatlarının eleştirilmesini istiyorlardı. Zayd gibi Cet ve Dhoruba da bu çılgınlığın durulacağına içtenlikle inanıyorlardı. Ve FBI olmasaydı muhtemelen öyle olacaktı. O zamana kadar hiç kimse, FBI'ın kurduğu karşı istihbarat örgütü COINTELPRO'yu duymamıştı. Kimse FBI'ın Algiers'teki Eldridge Cleaver'a, Panter 21 "imzalı", Huey Newton'ın liderliğini eleştiren düzmece bir mektup göndereceğini düşünemezdi. Kimse FBI'ın Huey'nin erkek kardeşine New York Panterlerinin Huey'i öldürmek için komplo kurduğunu söyleyen bir mektup göndermiş olabileceğini de düşünemezdi. Kimse FBI'ın COINTELPRO'sunun böl ve yönet taktiğini kullanarak, küçük ölçekte Kara Panter Partisi'ni ve genel ölçekte de Siyah Özgürlük Hareketi'ni yok etmeye giriştiğini bilemezdi. FBI'ın COINTEL programı örgütlerdeki insanları birbirine düşürmek, bir siyah

örgütle diğerini karşı karşıya getirmek üzere hazırlanmıştı. Huey en sonunda, "halk düşmanları" diye yaftaladığı Cet ve Dhoruba'yı partiden uzaklaştırdı. Bu olay, ikisinin de hayatta kalabilmek için yıllarca saklanmak zorunda kalmalarına sebep oldu. Kimsenin bütün bu senaryonun FBI tarafından dikkatle yönetilip manipüle edildiğine dair fikri yoktu.

Dhoruba, Cet, Cet'in karısı ve Connie Matthews Tabor'u halk düşmanı olarak yaftaladıkları gazeteyi büroya getirdiklerinde satmayı reddettim ve bunun büsbütün yalan olduğunu söyledim. Eleştirilerimde o kadar açık sözlüydüm ki benim de ihracımın an meselesi olduğunu biliyordum. Tiksinmiş bir halde, partiden çıkma zamanımın geldiğine karar verdim.

Panterlerin çoğu ayrılma sebeplerimi anlayışla karşıladılar ve dostane ilişkimiz sürdü. Telefonla bana ulaşıp evime uğramak ya da bende kalmak istedikleri çok olmuştur. Partide olanları neredeyse her gün ayrıntılarıyla öğreniyordum. Tansiyon iyice yükselmiş, New York kadrosu ve Batı Yakası önderliği arasındaki anlaşmazlıklar giderek derinleşmişti. Yoldaşlara, öncelikle oturup farklılıklarımızı gidermemiz gerektiğini vurguladım. Fakat öyle bir şey olmadı. Hatta evime gelen bir grup, sevinçten hopluyordu. Batı Yakası önderliğinden ayrılmışlardı. Beraberce konuşup aralarındaki ihtilafların üstesinden gelememeleri beni gerçekten hüzünlendiriyordu.

Partiden ayrıldıktan sonra yaşamımı sürdürmem neredeyse imkânsız bir hale geldi. Sanki nereye gitsem, arkamı döndüğümde iki dedektifin beni takip ettiğini görüyordum. Pencereden dışarı bakıyordum ve orada, Harlem'in göbeğindeki evimin önünde iki beyaz adam oturmuş, gazete okuyor oluyordu. Kendi evimde konuşmaktan ödüm kopuyordu. Eğer herkesin bilmemesi gereken bir şey söyleyeceksem kasetçaların sesini piçler duyamasın diye sonuna kadar açıyordum. Çok garipti. En son telefon faturası ödeyeli aylar olmuştu ama telefon hâlâ çalışıyordu. Tuhaf tipler komşularımın kapısını çalıyor, sorular soruyordu. Taşınmaya hiç istekli değildim çünkü kirası çok

ucuzdu. Ayda 65 dolar gibi bir şey ödüyordum ve beş kat inip çıkmaya bir kez alışınca çok da zor gelmiyordu. Öğrencisi olduğum New York Kent Üniversitesi'nin karşı sokağındaki kira denetimli binalardan biriydi. Fakat benim için oradan ayrılmaktan başka bir seçenek kalmamıştı. Tüm o dinleme cihazlarının ortasında yaşamak mümkün değildi. Daireyi Panterlere bağışlamaya, yaşayacak başka bir yer bulmaya, yeni bir yer bulana kadar da arkadaşlarıma uğramaya, bir günü orada bir günü burada geçirmeye karar verdim.

Bir gün ev yolunda bulvarı çıkarken bir arkadaşım çağırdı yanına.

"Ne haber?" diye sordum.

"Eve gitme."

"Ne demek eve gitme?"

"Senin orası köpek kaynıyor. Gelmeni bekliyorlar."

Kafamı toparlamak için biraz dolandım. Bana eve gittiğimde ne yapabilirlerdi? Hiçbir şey yapmamıştım. Panter 21'i düşündüm. Onlar da bir şey yapmamıştı. Yani bunlar istedikleri her şeyi yapabilirlerdi. Evimi düşündüm. Belki sesimi kaydediyorlar ve bir komplo kuruluyormuş gibi göstermek için diyaloglardan farklı kısımları birleştiriyorlardı. Belki de bir kaçağa yataklık etmek ya da bir kaçağa yataklık etmeyi planlamakla suçlanacaktım. Polisin onları Cet, Dhoruba ya da saklanmaya zorlanan başka bir yoldaşımıza götüreceğimi düşündüğünü ve bu yüzden de beni yakından izlediğini söylüyordu herkes. Belki de beni sorguya çekecekler, düzmece bir itirafı imzalayana kadar dövüp işkence edeceklerdi. Orada, o anda karar verdim. Kesinlikle eve gitmeyecektim ve kimsenin hiçbir sorusuna cevap vermeyecektim. Evelyn'e gitmeyi düşündüm fakat polislerin beni tam da orada bekliyor olacağını düşündüm. Yapabileceğim en iyi şeyin, neler olduğunu anlayana ve bir karara varabilene kadar göze batmamak olduğuna karar verdim.

ON ALTINCI BÖLÜM

Yeraltı denilince aklıma gelen ilk şeyler, hayal gücümün eserleriydi. Zayd yeraltından bahsettikçe gerçekten de bir bodrum katındaki gizli kitaplıklardan geçip sırra kadem basan insanlar geliyordu gözümün önüne. "I Spy"[1] türü bağlantılar, acayip kılık değiştirmeler, gizli kapılar ve *Görevimiz Tehlike*'den çıkma işler bekliyordum. Tanıdığım bir yoldaşı süpermarkette görünce şoka uğradım. Köpeklerin onu aradığını biliyordum. Suratını tamamen tıraş etmişti ama yine de neredeyse aynı gibi gözüküyordu. Seslenecek gibi olup tuttum kendimi. Yürümeye devam ettim, nedense beni görmesinin onu gergin hissettireceğini düşünerek. Her zaman bir şekilde gizli mücadeleye katılacağımı düşünmüş olsam da yeraltına inmeye dair ciddi ciddi fikir sahibi olmuşluğum yoktu. Ben gizli mücadeleyi daha çok ikili bir hayat olarak düşünüyordum. En doğru mücadele

1. Başrollerindeki iki ajanın tenis oyuncusu ve koçuymuş gibi yaparak dünyanın farklı yerlerinde görevlere gittikleri, 1965-1968 yıllarında yayınlanmış televizyon dizisi. (ç.n.)

yöntemi; dış dünyada standart bir işe girmek, sonra gece dışarı çıkınca, ya da ne zaman yapmak gerekiyorsa, yapılması gerekeni dikkatli bir şekilde, iz bırakmadan yapmak gibi geliyordu. Hâlâ bunun en iyi yöntem olduğunu düşünüyorum fakat afişe olmak ve sonrasında başınıza gelecekler konusunda dikkatli olmanız gerekir.

Altmışların sonu ve yetmişlerin başında, hem solcuların hem sağcıların yeraltına indiği bir ortam vardı. Her hafta birilerinin kaybolduğu haberi geliyordu. Siyah hareket üzerindeki polis baskısı öyle bir noktaya gelmişti ki tüm siyah halk FBI'ın En Çok Arananlar Listesi'nde gibiydi. Baskı o kadar hızlı inmişti ki birçok insan örgütlenme fırsatı bulamamıştı. Ben yeraltı ve yer üstünde gidip geliyordum. Hiçbir şey yapmamıştım ve mevcut durumun korkunç derecede vahim olduğunu düşünüyordum. Tedbirli olmam ve bazı alışkanlıklarımı değiştirmem gerekiyordu fakat çok sorun olmadan yeraltında ve üstünde göreceli bir özgürlük içinde hareket edebiliyordum. Kimsenin sorularını cevaplamaya niyetim yoktu, bu dalga bitene kadar göze batmamaya çalışırım diye düşündüm.

Yapılması gereken çok şey vardı. İşim, tren (destek ağı) istasyonlarında insanların temel ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini sağlamak ve gitmek istedikleri yerlere gitmelerine yardım etmekti. Ciddi bir dikkat ve yüksek konsantrasyon gerektiren bir işti. Kısa süre içinde gözlem gücümün katlanarak arttığını fark ettim. Olan biten her şeyi izlemem, ileriye bakmam ve arada sırada omzumun üzerinden göz gezdirmem gerekiyordu. İş ilginçti ve benim huzursuz, hareketli mizacıma uygundu. Fakat insanlarla iletişim tarzımı değiştirmekte zorlandım. Hep açık ve karşısındakine güvenen biri olmuştum ve bunu değiştirmek kolay değildi. Daha kuşkucu bir tabiat geliştirmeye çalışırken neredeyse öldürülüyordum.

Epey insanla karşılaşıyordum; bazılarını tanıyordum, bazılarıysa ülkenin farklı bölgelerindeki kolektifler ve örgütlerden, tanımadığım kişilerdi. Kimilerinin ne kadar savsak ve dağılmış

olduğuna inanamıyordum. Çok daha disiplinli bir şekilde örgütlendiklerini görmeyi kalpten istiyordum. Gördüğüm bazı şeyleri anlamlandırmakta güçlük çekiyordum fakat her şey takip edemediğim kadar hızlı gelişiyordu. Bu benim için çok yeni bir durumdu ve sanırım hepimiz de olan şeye ve olduğumuz yere iyice tutunmaya, akıl erdirmeye çalışıyorduk.

* * *

Radyoda duydum ve televizyonda bazı haberlerde gördüm. Tepkim VAY BE! oldu. Akışın yönü değişiyordu. New York Polis Teşkilatı'nın her yıl öldürdüğü onca siyaha karşın, sonunda biri onlara bunu ödetiyordu. Medya sayısız sıfat kusuyordu: Duygusuz, acımasız, ölümcül, eli kanlı, vs... 19 Mayıs'ta, Malcolm X'in doğum gününde, Riverside Drive'da iki polis makinalı tüfeklerle öldürülmüştü. Aileleri ve çocukları için üzüldüm ama siyahlar, Porto Rikolular ve Meksikalılar dışında birinin vurulduğunu gördüğüm için rahatlamıştım. Sadece bizim kurban olmamızdan öyle yorulmuştum ki kim bilirse bilsin, umursamıyordum. Benim gördüğüm kadarıyla siyah mahallelerindeki polisler, insanları anlık hevesleri için istediği kadar döven, işkence edip öldüren; yabancı, işgalci bir ordudan başka bir şey değildi. Şiddetten nefret ederim ama şiddet tek taraflı bir şekilde yoksulları bastırmak ve onlara zulmetmek için kullanıldığında daha çok nefret ederim. Demek istediğim, oluyordu işte. Birileri dışarıda bizim yalnızca hayalini kurabildiğimiz şeyleri yapıyordu.

Sabah erkenden toplantım vardı. Arkadaşım gazete ve atıştıracak bir şeyler almak için köşedeki büfeye gitti. Çok heyecanlı bir halde geri döndü.

"Buna bakman gerek, yoldaş. Gelip bakmalısın."

"Şu an bakmak değil, yemek istiyorum. Yiyecek bir şey aldın mı?"

"Ciddi bir durum var, yoldaş."

"Abi gazeteye bakmak istemiyorum. Açlıktan ölmek üzereyim" dedim. Fakat yine de gidip baktım. "Hassiktir. Hassiktir." Ağzımdan çıkan tek şey bu oldu. Haberi iştahla okudum. *Daily News*'un ilk sayfasındaki resmime uzun uzun baktım. Gazete, makineli tüfek cinayetleriyle bağlantılı olarak, sorgulanmak üzere arandığımı yazıyordu. "Sıçayım." Amaçsızca, daireler çizerek yürüyordum. İnanamıyordum, ama inanamadığım şeye bakıyordum.

"Buradan gitmen gerek, yoldaş" dedi arkadaşım.

"Nereye gideceğim?"

"Bilmiyorum. Ama seni buradan göndermemiz lazım. Belki gidip birilerinde kalırsın."

Yeraltındakilerden birini ayarlayıp kalmam gerektiğini ben de biliyordum fakat birini bulmak için zamanım yoktu. Tuhaftır ki sakinleştim ve o sakinlikte de kalmak istedim. Arkadaşımdan bana bir peruk ve etrafta biraz dolanabilmemi sağlayacak diğer şeyleri getirmesini istedim. O istediklerimi almaya gidince ben de adres defterimi gözden geçirip köpeklerin benim izimi rahatça bulabilecekleri kişilerin kafamdan bir listesini oluşturdum. Annemi arayıp, ona en azından şimdilik güvende olduğumu ve onu sevdiğimi söyleme isteğimi dinginlemem gerekti.

Sokağa çıktığımda vücudumdaki kasılmayı hissedebiliyordum. İnsanların yüzünde bir işaret arıyordum. Birkaç apartman geçince kimsenin benimle ilgilenmediğini fark ettim. Koşturma sesleri duyup arkamı döndüğümde bir avuç çocuk oluyordu sadece. Aynı yoldan devam edip bir kız arkadaşımın evine gitmeye karar verdim. Sessiz sakin bir mahallede tek başına yaşıyordu ve beni onun üzerinden bulmalarına imkân yoktu. Hayatı gündüzleri çalışıp akşamları okula gitmekten ibaretti.

Kapıya vardığımda gergindim. Belki de onu bütün bunlara bulaştırarak hata yapıyordum. Belki kapısını çalmama bile kızacaktı. Orada kalmamaya karar verdim. Sadece neden bu saatte geldiğimi açıklayarak veda edecektim. Kapıyı kafasında bir havluyla açtı.

"Niye bu kadar geciktin?"

Nasıl başlayacaktım? Buraya gelirken garip bir şey oldu? "Sana söylemem gereken şeyler var" diye başladım. "Veda etmeye geldim. Polis beni arıyor. *Daily News*'a boydan boya fotoğrafımı basmışlar. İnanamıyorum, fakat olan bu."

"Biliyorum, biliyorum" dedi. "Merak ettiğim, niye bu kadar geç kaldığın."

Şaşırmış halde suratına baktım. Anlayamıyordum. Olanları biliyorsa benden beklentisi neydi? "Sana olanları anlatmaya ve iyi olduğumu söylemeye geldim."

"İyi misin?"

Öyle olduğumu söyledim.

"Nereye gideceksin?"

Tanıdığım birkaç insanda kalmayı planladığımı anlattım.

"Nereye gitmen gerekecek? Paran var mı? Bu insanlarla nasıl iletişime geçeceğini biliyor musun, yardıma ihtiyacın var mı?"

Ona olanlardan yeni haberim olduğunu, insanlarla temas kurana kadar bir süre doğaçlama hareket edeceğimi söyledim.

"Kızım sen delirdin mi? Siz militanların da hiç aklı yok. Üstünü çıkar da bir oturup konuşalım." Bana ve yoldaşlarıma "siz militanlar" diye takılırdı. Aslında kendi de militandı fakat o sırada pasifti. Ön Cephe'de değildi, kendi deyimiyle.

"Buranın adresini ya da telefon numarasını bir yere yazmış mıydın?"

"Hayır, birbirimizi tanıdığımızı bilen biri bile yok." Neyse ki bir şeyleri not alma huyum yoktu. Ortam kızıştığı için irtibat numaralarının çoğunu şifreli yazmıştım. Tüm arkadaşlarımın numaralarını ezbere biliyordum, dolayısıyla orada da sorun yoktu. Onu 138. Sokak'taki evimden bir kez olsun aramamıştım. Bildiğim kadarıyla beni izleyerek ona ulaşmaları imkânsızdı.

"O zaman sakinleşsene, şapşal. Şu anda dışarıda, sokaklarda olmanın hiçbir anlamı yok. Biraz sakin olup kafanı toparlaman gerek."

"Bak" dedim, "Sana emrivaki yapmak istemiyorum. Bu benim olayım, senin değil. Seni kendi işlerime bulaştırmak istemiyorum."

"Hatun, lütfen şu çeneni kapar mısın? Bu senin olayın değil, hepimizin olayı. Beni zaten dahil ettin, uğraşmak istemesem sana kapıyı açmazdım. Ben senin dostunum, seni seviyorum ve sana güveniyorum. Seni istediğin zaman saklarım. Ayrıca, nerede saklanacağını düşünüyordun ki? Ayda mı?"

Ona hayranlıkla uzun uzun baktım. Daha önce tanıyamamışım. O gerçek bir kız kardeşti. Biraz yerici, biraz fazla alaycıydı ama duruşu dimdikti.

"Al bakalım" dedi, bana bir bıçakla biraz soğan ve patates uzatıp, "çalış azıcık. Siz militanların bile yemek yemesi gerek."

Orada sırıtarak oturdum bir süre. Sırıtarak ve patates soyarak... Evimde gibi hissediyordum.

* * *

Sabahın erken saatleri... Dışarı çıkmam gerekiyordu. Fotoğrafım tüm gazetelerde boy boy basılı olduğundan tedbirli olmalıydım. "Aranıyor" posterlerim her yerdeydi. Bir kişi, polis araçlarında, torpido gözünün üzerindeki bölmede fotoğrafımın olduğunu söylemişti. Özenle kılık değiştirdim. Çok dikkat çekmeyecek, sabah erken metroda olacak diğer insanların arasına karışmamı sağlayacak bir şey olmalıydı. Aynada kendime baktım. Sekreter mi olmalıydım yoksa hizmetçi mi, karar vermeye çalışıyordum. Saat sekreterlerin işe gitmesi için çok erkendi. Yoksul, siyah bir kadın olmaya karar verdim. Çirkin, kalın ve uzun çoraplar, ezik büzük siyah oxford ayakkabılar, cüzdan, daha önce başkasının olduğu belli bir ekose ceket ve mahvolmuş bir peruk. Şiş sabah suratım, garip bir kaş kalemi ve rujla, görüntümü tamamladım.

Yoldan bir gazete alıp metro istasyonuna yürüdüm. Platforma geçip ayakta treni beklerken, gazeteleri tanıdık bir fotoğraf görür müyüm diye, hızlıca taradım. Manşetlere göz gezdirdim ve bilindik sağcı yalanlar ve çarpıtmalardan, ucuz skandal haberlerinden başka bir şey göremedim. Başlıklar her zamanki

gibi saldırgandı: "Komünistler Uzaya Ayak Bastı" "Polis Gece Eşkiyalarını Enseledi" "Gözde Damat Adayı Köylü Kızıyla Evlendi". Sonunda tren geldi. Lokomotifler geçerken, içlerinde transit polis[2] olup olmadıklarına bakıyordum. Göremeyince trene yöneldim. Boş bir yere oturup anında başımı gazeteye gömdüm. Sonra dikkatlice vagondaki diğer yolculara baktım. Bir anda kendime sabahın bu kadar erken saatinde çıktığım için sinirlendim. İşlerin ters gittiğine dair tekinsiz bir his vardı içimde fakat adını koyamıyordum. Vagona puslu, belirsiz bir hava hâkimdi. İnşaattaki işlerine gidiyor gibi görünen birkaç beyaz adam hariç yolcuların hepsi siyah kadınlardı. Biri hemşire önlüklüydü, diğeri kafasında şapkasıyla kiliseye gidiyor görünüyordu ve kalanlar da aşağı yukarı benim gibiydiler. Bakmaya devam ettim. Sonra çözdüm. Biri istisna, kadınların hepsi peruk takıyordu. Ürperticiydi. Kıvır kıvır, harika saçlarımı bu peruğun altında saklıyordum ve hayatta kalmak için bir şeylerimi saklamaktan iğreniyordum. Saç bağlarımdan, büyük boncuklu küpelerimden, iş tulumlarımdan, kırmızı-siyah-yeşil pançolarımdan ve uzun Afrika elbiselerimden, farklı bir düzeyde mücadele etmek için vazgeçmiş olan ben, peruğumun altından bakıyordum kız kardeşlerime. Belki de hepimiz kaçıyor ve saklanıyorduk. Ya da hepimiz, sadece gizlice var olarak kaçabiliyorduk bir şeylerden. Şüphesiz hepimiz eziliyor ve zulme uğruyorduk. Şöyle manşetler geldi gözümün önüne: "Zenci Kadın Kıvırcık Saçlarından Yakalandı" "Militan Anne Saçlarını Gözler Önüne Seriyor" "Afro Kızın Saçı Ortalığı Karıştırdı". Bütün bunlar çok fazlaydı. Bize böyle korkunç şeyler yapıldı. Ölü beyaz insan saçlarının altında kendisini saklayan, koca bir siyah kadın nesli... Ağlayacak gibiydim ama kendimi tuttum. Dikkat çekerdi. Durağıma gelene kadar yerimden kalkmadım. Bu peruklardan kurtulacağımız günler için dua ediyor ve çabalıyordum.

2. Toplu taşıma araçlarında görev yapan polis birimi. (ç.n.)

SON OLAYLAR

Biraz demode kaldığımın
farkındayım.
Asıl tayfa beni istemiyor.

Bir gün birisi tarzımın
fazla altmışlar siyahı olduğunu söylemişti.
Başka birisi olgunlaşmakta zorlandığımı.

Saçlarımı geriye doğru
düzleştirmediğim doğrudur.
Maybelline'i henüz keşfetmediğim de.
Afrikalı şeyleri sevdiğim de doğrudur ayrıca:
Heykellerini, elbiselerini
İNSANLARINI.

Ve aklımdaki tek şeyin
mücadele olduğu da doğrudur.
Hâlâ disiplinin öneminden dem vururum.
Öfkem olduğu yerde duruyor.

Ve hâlâ yaşasın el dorado'culara[3]
katlanamam.
Hâlâ havalı çocukları anlayamam.
Ve köpeğe köpek derim.
Ve bana kalırsa bir parti,
çok uzun zamanda bir çıkar ortaya.
Neyse, biraz demode olmaktan
epey mutlu gibiyim.

3. Bir İspanyol efsanesine göre altınlarla dolu olduğu öne sürülen kayıp ülke. (ç.n.)

ON YEDİNCİ BÖLÜM

İzleyen birkaç yıl içinde, birçok yer evim oldu. Epey seyahat ettim ve çok güzel insanlarla tanıştım. Öyle güzellerdi ki duraklarına her uğradığımda insanlığa inancım tazelendi. O günlerde çoğumuz gibi bu işlerde yeniydim, gizli mücadeleyi yaşadıkça öğreniyordum. Amerika sınırları içindeki silahlı mücadelenin nasıl olması gerektiğine dair yerleşmiş fikirlere sahip değildim. Farklı coğrafyalardaki mücadeleler üzerine çok okuma yapmıştım fakat o dersleri Amerika Birleşik Devletleri'nde nasıl uygulayacağımız hakkında somut bir düşüncem yoktu.

Siyah Kurtuluş Ordusu'nun emir komuta zinciri altında, ortak bir önderliğe bağlı, organize bir grup olmadığı açıktı. Onun yerine, farklı şehirlerde çalışan çeşitli örgüt ve kolektifler ve bazı büyük şehirlerde de çoğunlukla birbirlerinden bağımsız çalışan gruplar vardı. Çeşitli grupların çok sayıda üyesi, altmışların sonu ve yetmişlerin başındaki korkunç polis baskısı sonucu saklanmak zorunda kalmıştı. Bazıları ciddi, bazıları ufak vakalardı ve kalan diğerleri de benim gibi sorgu için aranıyordu.

Kız ve erkek kardeşlerimiz bu örgütlere katıldılar çünkü kendilerini genel anlamda devrimci mücadeleye ve özellikle de silahlı mücadeleye adanmış hissediyor ve Amerika'da silahlı hareketi başlatmak istiyorlardı. Çok tuhaf bir histi. Mitinglerde karşılaştığım insanlar şimdi saklanıyor, buluşmak istedikleri kişilere başkaları üzerinden mesajlar gönderiyorlardı. Ülkedeki neredeyse tüm devrimci, militan gruplardan yoldaşlar ya hapiste çürüyor ya da yeraltına zorlanıyordu. Konuştuğum herkes mücadeleyi bir üst seviyeye taşımaktan bahsediyordu. Fakat bunun nasıl yapılacağını kimse bilmiyordu. Bütün bir ülkeye yayılmış onca insanı siyah özgürlük mücadelesi için etkili olabilecek örgütlü bir topluluğa nasıl dönüştüreceğimizi hiçbirimiz bilmiyorduk.

Konsolidasyonun iyi bir fikir olmadığı baştan belliydi. Çok fazla güvenlik problemi, farklı ideolojilere sahip çok fazla grup, politik bilinç ve Amerika'da silahlı mücadelenin nasıl başlatılacağına dair çok fazla değişik fikir vardı. Her şey hesaba katıldığında güçsüz olan bizdik. Deneyimsizdik, dağınıktık ve kesinlikle idmanlı değildik. Fakat en büyük sorun siyasi gelişimdi. Amerika'nın kurbanlaştırdığı öyle kız ve erkek kardeşlerimiz vardı ki zulmedenleriyle ölümüne savaşmak arzusundaydılar. Zeki ve cesurlardı, her fedakârlığı yapacak kadar kendilerini adamışlardı. Kısa bir süre içinde cesaret ve adanmışlığın yeterli olmadığını gördük. Herhangi bir özgürlük mücadelesini kazanmak için; şevkin yanında yöntemlerinizin, tarih analizleri ve mevcut koşullar göz önüne alınarak hazırlanmış genel bir ideoloji ve stratejinizin olması gerekir.

Bazı gruplar silahlanıp mücadele edince, insanların da onları görüp mücadeleye başlayacaklarını zannediyorlardı. Böyle bir kavga için zayıf ve hazırlıksız olmalarına karşın Amerika'daki iktidar yapısıyla ölüm kalım savaşına girmek istiyorlardı. Fakat buradaki en önemli sorun, silahlı mücadelenin asla tek başına devrimi getirememesidir. Devrim halkların savaşıdır. Ve hiçbir halk savaşı kitlelerin desteği olmadan kazanılamaz. Silahlı

mücadele tek başına asla başarılı olamaz, ancak kazanmak için hazırlanmış büyük ölçekli bir stratejinin bir parçası olabilir. Ve strateji, militarist olduğu kadar siyasi de olmalıdır.

Televizyonlarımız ve gazetelerimiz olmadığı için medyanın bizi canavar teröristler olarak resmetmesi kolay bir işti. Polis her gün siyah topluluğu terörize edebilirken, tek bir siyah birey kendini korumaya çalıştığı anda terörist oluyordu. Kısa süre içinde, verilecek en önemli savaşın, siyah halkın politik olarak mobilize edilmesi, eğitimi, örgütlenmesi ve harekete geçmesi için yardımcı olmak; onların kalplerini, akıllarını kazanmak için verilmesi gerektiği gerçeği çıktı karşıma. Onların desteği olmadan, herhangi bir kazanımı geçelim, var olmamız bile düşünülemezdi.

Özgürlük için savaşan her grubun hata yapması doğaldır. Fakat silahlı devrimci mücadelenin en temel, en birincil kurallarını bilmiyorsanız, gereksiz hatalar yapmaya mahkûm olursunuz. Devrimci savaş, uzun erimli bir savaştır. Hızla kazanmamızın imkânı yok. Kazanmak için, zalimleri adım adım yıpratmalı ve aynı zamanda güçlerimizi yavaş fakat sağlam adımlarla tahkim etmeliyiz. Sabırsız yoldaşlarımızı anlayabiliyordum. Özellikle de açık örgütlerimizin hepsi FBI, CIA ve yerel polis teşkilatlarının hain saldırısı altındayken, siyasi mücadele yerine silahlı mücadelenin cezbettiğini biliyordum. Liderlerimizin öldürülmesini, insanlarımızın serinkanlılıkla vurulduğunu gören bizler, karşılık vermek için müthiş bir arzu duyuyorduk. Öğrenmemiz gereken en zor derslerden biri, devrimci mücadelenin duygusal değil bilimsel bir işleyişi olması gerektiğini anlamaktı. Tabii ki hiçbir şey hissetmeyelim demiyorum fakat kararlarımızın temelini sevgi ve nefret oluşturamaz, aksine, objektif koşullara ve mantıklı sebeplere dayandırılmalıdır. 1857'de Amerika Birleşik Devletleri yüksek mahkemesi siyahların yalnızca beşte üç insan sayıldığına ve beyazların saygı duyması gereken hiçbir haklarının olmadığına karar verdi. Bugün, yüz yirmi küsür yıl sonra, hâlâ beyazların aldığı paranın beşte

üçünden daha azını alıyoruz. Adaleti mahkemelerde bulamayacağımız gibi, özgürlüğümüzü Amerika Birleşik Devletleri'nin siyasi sistemine dahil olarak kazanamayacağımız gerçeği de apaçıktı ve bunu yalvararak elde etmek bir fantezi ürünüydü. Kalan tek seçenek özgürlük ve adalet için savaşmaktı ve biz de özgürlüğü için savaşmış diğer halklar nasıl savaştıysa öyle savaşacaktık.

Yeraltı örgütlenmesine başlamadan önce siyasi mücadelemizin bir noktaya erişmesini beklememiz gerektiğini düşünenlerden değildim. Ben yeraltı yapılanmalarını olabildiği kadar çabuk kurmamızın önemli olduğu fikriyatındaydım. Ve yeraltındaki en önemli görevin örgütlenme ve yapılanma olduğunu hissetsem dahi direnişin silahlı eylem kısmının göz ardı edilmemesi gerektiğini savunuyordum. Uzun vadeli planlarımıza ket vurmadıkları sürece, gerilla birlikleri yer üstündeki siyasi hedeflerle eşgüdümlü, iyi planlanmış ve iyi zamanlanmış eylemler gerçekleştirmeliydi. Eski tip olmayan, siyah halkın rahatça anlayıp destekleyebileceği ve siyah toplumda geniş anlamda yer bulabilen eylemler.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

16 Ocak 1976'da, Brooklyn Federal Mahkemesi'ndeki banka soygunu davasından beraatim sonrası New Jersey'e, Middlesex Erkekler Eyalet Hapishanesi'nin bodrum katındaki hücre hapsine geri gönderildim. Orada Jersey davası bitene kadar, yani bir yıldan fazla bir zaman tutuldum. O zamanın Siyah Avukatlar Ulusal Birliği başkanı Lennox Hinds, savunma ekibinin diğer üyeleriyle birlikte bulunduğum şartların insaniyetten uzak ve kabul edilemez olduğu suçlamasıyla devlete kamu davası açmıştı. Çok uzun süren bir hukuk savaşından sonra iki taraf da bir soruşturma memurunun cezaevinde bulunduğum koşulları değerlendirip bir karara varması gerekliliğinde anlaştı. Memur, devlet tarafından atanmış, Ploshnik isminde bir adamdı. Atanacak kişiyle ilgili hiçbir söz hakkımız olmadığından kararın devletin lehine olacağını düşündük. Fakat Ploshnik herkesi şaşırtarak cezaevi koşullarının gerçekten insaniyetten uzak olduğuna karar verdi ve bir an önce düzeltilmesini salık verdi. Gerçi devlet bir dizi temyiz ve yasal manevralarla beni o bodrum katında tıkılı tutmayı başardı. Eğer hükümet, kendi yasalarına

ve idari yargılamalarına uymayı çıkarlarına uygun görüyorsa bunu yapar. Aynı yasaların kendi amaçları için uygun düşmediğini gördüğünde de bunlar hiç var olmamış gibi davranır.

Stanley Cohen ve Evelyn'in davada birlikte çalışmalarını istediğime karar vermiştim, fakat bu bir hataydı çünkü birbirlerinden pek hoşlandıkları söylenemezdi. Ne Stanley ne de Evelyn birer New Jersey avukatıydı ve dava üzerinde çalışması için bir Jersey avukatına ihtiyacımız vardı. Ray Brown'un farklı sorumlulukları vardı ve onlarla ilgilenmesi gerekiyordu. Stanley, Stuart Ball isminde genç ve beyaz bir New Jersey avukatıyla konuştu ve kendisi birkaç görüşmeden sonra davada çalışmayı kabul etti. Stanley ayrıca Lawrence Stern adlı başka bir genç avukatı da asistanı olarak istemişti. Evelyn'in savunma avukatlarından biri olmasına ve Lennox'un cezaevi koşullarıyla ilgili hukuk davasını çok iyi götürmesine rağmen Siyahi Avukatlar Komitesi de Mississippi'den genç bir siyah avukatı davam için atamıştı. Çok mutlu oldum. Herkes New Jersey davasının asıl büyük dava olduğunu ve adil bir dava süreci geçirme ihtimalimin ya çok düşük olduğunu ya da hiç olmadığını biliyordu. Bu yüzden de plan mümkün olduğunca çok kaynak ve uzmanla savunma saflarını sıklaştırıp güçlendirmekti.

Bütün bunlar kulağa iyi bir fikir gibi geliyordu, ama tek mutfakta çok aşçı olursa iyi yemek çıkmazdı. Keza savunma avukatları en baştan beri kişilik çatışmaları yaşadı. Bu sorunlar kimseye ödeme yapılamadığı için daha da büyüdü. Avukatlar en temel giderlerini bile karşılamakta zorlanıyorlardı. Her birkaç ayda bir avukatlardan biri hâkime gidip davadan çekilmeyi talep ediyor gibiydi.

Acil şekilde uzman bulmamız gerekiyordu. Devletin suçlamalarını çürütebilmek için başka bir çoğunun yanı sıra en az bir balistik uzmanı ve bir adli kimyagere ihtiyaç vardı. Ayrıca, hastanelik edildiğim dönemde beni tedavi eden doktorların ve diğer olası tanıkların yerini tespit edebilmek için çaresizce bir

dedektif arıyorduk. Biz bu konuyu çözmek için çırpınıyorduk ki hâkim Theodore Appleby, masrafların eyalet tarafından karşılanması yönünde bir karar verdi. Fakat kararı elimize aldığımız anda başladığımız yere geri döndüğümüzü fark ettik. Yardım istemek için gittiğimiz (istisnasız) herkes bizi reddetti. İhtiyaç duyduğumuz uzmanlar ya polis oluyor ya da polis teşkilatları için çalışıyordu. Bir polis memurunun öldürülmesi söz konusu olduğu için hiçbiri davaya dönüp bakmıyordu. Savcının ifadesinin en kritik bölümü, üzerimde ölen polisin bol miktarda kanının bulunduğu iddia edilen "bilimsel" kısımdı. O kıyafetlerin her birini milim milim inceleyip nasıl o hale geldiklerini ortaya çıkarırken, ne yaptığını bilecek birini istiyorduk. Fakat ifade vermek bir yana, bizim için çalışacak tek bir adli kimyager bulamadık. Eğer bizi kabul ederlerse bir daha hiçbir polis teşkilatında çalışamayacaklardı. İnsanlar davanın bu yanını hiç bilmiyorlardı. Fakat bir suç davasında sanığın yaygın olarak "polis bilimleri" olarak bilinen alanlarda "uzman kişi" bulabileceği hiçbir yer yoktur. Polis neredeyse istediği her şeyi bir rapora yazar ve buna kimse karşı çıkamaz. Ayrıca "uzman kişi"lerin çift taraflı ajan olduğu; yani bir yandan sanığı savunurken gizlice savcıyla çalıştığı örnekler de mevcuttur.

Bu sırada bize yardım etmek için zamanlarını ve emeklerini harcayan öğrenciler harika iş çıkardılar. Geçmiş dokümanları düzenlemeye gönüllü olup diğer politik aktivistlerle birlikte Middlesex idari bölgesinin jüri adaylarını araştırdılar, anketler hazırladılar. Savunma komitesi üyeleri, insanları davanın gelişmeleri hakkında bilgilendiren bir bülten yayınlayıp konuşmalar düzenledi ve para topladı. İmza kampanyaları düzenlendi, mahkeme salonunun önünde protesto gösterisi yapıldı. İnsanlar metinleri daktiloya geçme ve telefon görüşmeleri gibi işleri yapmaya gönüllü oldular. Harry Belafonte, Ossie Davis ve Ruby Dee gibi komedyenler yardım toplama faaliyetleri düzenledi. June Jordan, Audre Lorde, Sonia Sanchez ve diğer birçok şair

şiir okuma etkinlikleri yaptı. Angela Davis ve Amiri Baraka gibi politik aktivistler New Jersey'de olanlarla ilgili insanları bilgilendirmek için emek verdi. Angela Davis Jersey'e benim adıma konuşma yapmaya geldiğinde savcılık onu ve partisini bekleyip eyaleti terk ettikleri ana kadar taciz etmişti. Beni cezaevinde ziyaret etmeye çalıştı fakat hâkim beni ziyaret etmesini yasaklamakla kalmayıp diğer tüm ziyaretlerimi de durdurdu.

Duyduğum en etkileyici açıklamalardan biri hâkim Bruce Wright'ın benim için düzenlenen yardım toplama faaliyetlerinden birinde yaptığı bir konuşmaydı. Fazla adil ve dürüst olduğu için New York Ağır Ceza Mahkemesi, Hâkimler Heyeti'nden çıkarılan Wright, siyah bir hâkimdi ve affedilemez bir şeye imza atmıştı: Yoksul insanların kefaletini, ödeyebilecekleri miktarlarda belirlemişti. Siyah bireylerin davalarını yönetecek Bruce Wright gibi hâkimler olmadığı sürece, mahkemeler baskı ve zulüm araçlarından biri olarak kalacaktır.

Benim adıma çok emek vermelerine karşın hiç tanışma fırsatı bulamadığım bir dolu insan var. Ayrıca bu dava için uğraşmış tüm siyahlara, beyazlara, üçüncü dünya ülkeleri vatandaşlarına, tüm öğrencilere, feministlere, devrimcilere, aktivistlere teşekkür etme fırsatı bulamamıştım, sizlere şimdi teşekkür ediyorum.

Ön duruşma sürecindeki çoğu oturum, savunmanın taleplerini sunması ve hâkimin de tümünü reddetmesiyle geçti. Mahkeme salonuna her gidişimizde hâkim onun için ayağa kalkmadığımın kayda geçirilmesini istedi. Köle efendisi olduğunu zanneden o ırkçı beyaz köpeklerdendi. "Sayın hâkim" ayaklarını fazlaca ciddiye almıştı. İnsanlara diz çöktürüp elini öptürebilse onu da yapardı. Kendisinin "mahkeme salonundaki adabın koruyucusu" olduğunu iddia ediyordu. Adap çoktu da adaletten eser yoktu. Onun için mi ayağa kalkacaktım? Hiç yolu yoktu. Dediğim dedik bir bokbeyazdı. Asla boyun eğmeyecektim. Afrika'dan yerlileri silmeye, Orta Amerika'yı

United Fruit Company[1] için güvenli bir hale getirmeye ya da Porto Riko'daki bir arındırma merkezini işletmeye gönderilen tiplerdendi.

* * *

Bir gün Stanley Cohen ziyaretime geldi. Heyecanlı ve neşeliydi. İyi haberlerini beraberinde getirdi, bir dedektif bulmuştu. Ona iyilik borcu olan eski bir dosttu.

Arkadaşının New Jersey eyalet polislerinden tanıdıkları vardı ve esas şahitlerden biri olan polis memuru Harper'la ilgili bazı bilgilere ulaşabileceklerini düşünüyorlardı. Bir taraftan da adli kimyager konusunda epey aşama kaydetmişti. İkimiz de en azından bazı tıbbi raporların New Jersey eyalet polisleri tarafından değiştirildiğini düşünüyorduk. Görüşme sonlanana kadar bu ve yaklaşık bir milyon konu üzerine konuştuk. Çok olumlu geçti. Bir planı olduğunu fakat anlatıp beklentilerimi erkenden yükseltmek istemediğini söyledi. Bu, Stanley Cohen'i son görüşüm oldu.

Birkaç gün sonra bir telefon geldi. Stanley ölmüştü. Travma bulguları taşıyan bedeni kendi evinde bulunmuştu. Stanley'nin ailesi ve polis dışında hiç kimse ölüm sebebini bilmiyordu. Gazeteler doğal sebeplerle öldüğünü yazdı. Fakat Stanley'nin arkadaşı olan bir hekim bana sorgu hâkimiyle konuştuğunu ve bazı çelişkili hikâyeler dinlediğini söyledi. Hâlâ hiç kimse Stanley'nin nasıl öldüğünü tam olarak bilmiyor ve muhtemelen hiçbir zaman da bilemeyeceğiz. Bildiğimiz tek şey, ölümünden sonra davamdaki adli belgelerin kaybolduğuydu. Evelyn, Stanley'nin karısı Phyllis'le görüştü ve o da davayla ilgili bulabildiği tüm evrakı teslim etti fakat esas materyal hâlâ ortada yoktu. En sonunda Evelyn resmi evrakıma New York polis teşkilatının el

1. 1899 yılında kurulan, daha çok Orta ve Güney Amerika'daki üçüncü dünya ülkelerinden aldığı meyveleri ABD ve Avrupa pazarlarına satan Amerikan şirket. (ç.n.)

koyduğunu ortaya çıkardı. "Nasıl olmuş olabilir?" diye sordum. "Düşünmek bile istemiyorum" diye cevap verdi.

Olanlara inanamıyordum. Her şey çok tuhaftı. New York polisi resmi belgelerimi Stanley'nin evinden delil olarak almıştı. "Neyin delili?" diye sordum Evelyn'e. Belli ki, New York polis teşkilatının evden aldığı tek şey, benim belgelerimdi. Bazılarını geri almak bir aydan uzun sürdü. Bazıları kurtarılamadı. Dedektif ya da adli kimyagerle ilgili hiçbir not bulunamadı. Çizdiğimiz stratejiye ilişkin notların hepsi kayıptı. Stanley'nin ailesini ve yaşadıklarını düşündüm. Bu olaydaki ayrıntılar bir acayipti. Uzun süre midemde bir boşluk hissiyle yaşadım.

Stanley'nin ölümünden sonra savunma ekibine William Kunstler katıldı. Hâkimin Kunstler'ı davaya kabulünden sonra yaptığı ilk şey, avukatların bu haktan yararlanmak için geç kaldıklarını belirterek eyalet tarafından ödeme yapılan bilirkişilerle ilgili kararını feshetmek oldu. Kuşkularım arttı. Appleby'ın neden bir anda uzman desteğine sahip olmamızla ilgili telaşlandığını anlayamıyordum. Maddi açıdan desteklenmeden asla bir bilirkişi yardımı alamayacağım açıktı.

Appleby'ın izlediği yol tamamıyla avukatların gözünü korkutmak, onları taciz etmek ve davam olduğu ileri sürülen yasal lince karşı güçlü itirazlar dile getirmekten korku duyacakları hale gelene kadar tehdit etmekti. Hiçbir para kaynağı ve fon olmadığı için savunma komiteleri ve avukatlar bir kampanya düzenledi. Bill Kunstler'ın New Jersey'de yaptığı ilk konuşmada Appleby, "uygunsuz davranış" ve "yargı yönetimine zarar verici davranış" suçlamalarıyla Kunstler'ı davadan uzaklaştırmaya çalıştı. Uygunsuz davranış; Rutgers Üniversitesi'nde bilirkişiler için paraya ihtiyacımız olduğunu, hapis koşullarımın savunmamı zorlaştırdığını ve suçum kanıtlanana kadar masum olduğunu söylediği bir ders vermekti.

Appleby'ın *Sebep Gösterme Emri* amacına ulaşmıştı. Avukatlar davaya hazırlanmak yerine zamanlarını ve enerjilerini Bill'in

davaya devam edip etmeyeceğini belirleyecek iki günlük duruşma için harcamaya zorlanmışlardı. Appleby sonunda Bill'in davada kalmasına karar verdi. Fakat bunu, biz bu manyaklıkla bir ay uğraştıktan sonra yaptı. Bu ima açıktı. Avukatların beni savunmak için yaptığı her girişim, hâkimin husumetiyle sonuçlanacaktı. Appleby her bir avukatı mahkemeye saygısızlık suçlamasıyla tehdit etti; bir iki kere değil, düzenli olarak. Lew Myers, Angela Davis'in konuşma yaptığı yardım kampanyasının kokteyl partisine katıldı. Biri Maliye Bakanlığı'nı aradı ve yaklaşık on gün sonra Myers, Gelir İdaresi tarafından tahkikata uğramıştı bile. Evelyn, Appleby tarafından defalarca taciz edildi. Sözde tarafsız hâkimin savunmaya düşmanlığını belli etmediği tek bir gün geçmiyordu.

Avukatlar kendilerinin ve savunma ekibinin kullandığı mahkeme salonunun karşısındaki büroların dinlendiğine dair kanıtlar buldu. Soruşturma açılmasına ilişkin taleplerin hepsi reddedildi. Lennox Hinds, bir basın toplantısı sırasında yargılamayı neyse öyle tarif etme cesaretini gösterdi; "adli bir linç girişimi" ve "uydurma bir mahkeme". Appleby Hinds'i mahkemeye saygısızlıkla suçladı ve barodan çıkarılması için uğraştı. Hinds, anca New Jersey yüksek mahkemesinden temyiz alabildikten sonra New Jersey eyaletinde avukatlık yapmaya devam edebildi.

Dava, Gary Gilmore'un Utah'ta idam edildiği gün, 17 Ocak 1977'de başladı. Gilmore, Amerika Birleşik Devletleri yüksek mahkemesinin, 1970'lerin başında ölüm cezasını öngören kanunu iptal etmesinden sonra, infaz edilen ilk kişiydi. İnfazı davanın atmosferini belirledi. Hâkim; kendimi savunma hakkımı kullanma, davanın başka bir yere nakli, Harper'ın polis kaydı raporunun incelenmesi ve hükümetin karşı istihbarat programı (COINTELPRO) tarafından mağdur edildiğime ilişkin delil sunma dahil, her talebimizi reddetti. National Jury Project'in Middlesex'te yaptığı araştırmanın sonuçları insanların

yüzden seksen beşinin davamı medyadan duyduğunu ve yüzde yetmişinin şimdiden suçluluğumla ilgili bir kanıya vardığını göstermesine rağmen mahkeme, adil bir dava süreci olacağını iddia ediyordu. Hâkim üyelere sorduğu sorularla "adil ve tarafsız" davranacaklarından emin olacaklarını söyledi.

Appleby potansiyel üyelere suçluluğumla ilgili sorular sormaktan kaçınıyor, onun yerine onlardan "düşüncelerini bir tarafa bırakmalarını" istiyordu. Benim hakkımda ya da Siyah Kurtuluş Ordusu, Kara Panter Partisi, siyah militanlar veya gazetelerde taraflı olarak haberleştirilmiş herhangi bir olumsuzlukla ilgili fikirlerini sormamak için ince bir özen gösteriyordu. Dava avukatlarının üyelere soru sorma hakkı yoktu. Appleby'ın ilk sorgusu, en ikiyüzlü ve en önyargılı üye adayların jüride tutulması üzerine tasarlanmıştı. Bunlar dava kayıtlarından alınmış iki örnek:

S: Bu davadan daha önce haberiniz olmuş muydu?
C: Evet, oldu.
S: Hangi kaynaklardan aldınız bu bilgileri?
C: Gazetelerden.
S: Bu konu hakkında başka insanlarla da konuştunuz mu?
C: Evet, ara sıra.
S: Hangi kaynaktan olursa olsun, edindiğiniz bilgilere dayanarak bu sanığın suçluluğu veya masumiyeti üzerine herhangi bir fikriniz var mı?
C: Tamamen dürüst olmak gerekirse biraz taraflı olabileceğimi düşünüyorum.
S: Size farklı bir soru soracağım. Hizmet etmenizin istenmesi durumunda; davadaki tüm delilleri dinleyip adil ve tarafsız bir şekilde muhakeme edebileceğinize, hâkimin verdiği kanunu uygulayacağınıza, davayla ilgili daha önceki her tür fikri, anlayışı ya da düşünceyi bir kenara koyabileceğinize ve bu sanığın suçluluğu ya da masumiyetine yönelik adil bir karar verebileceğinize inanıyor musunuz?
C: Evet, inanıyorum.

İkinci örnek:

S: Çeşitli kaynaklardan edindiğiniz bilgiler doğrultusunda, bu sanığın suçluluğu veya masumiyeti üzerine bir düşünce geliştirdiniz mi?

C: Evet, geliştirdim diyebilirim. Onun suçlu olabileceğini düşünüyorum.

S: Sanığın suçlu olduğunu mu düşünüyorsunuz?

C: Evet.

S: Size farklı bir soru soracağım. Hizmet etmenizin istenmesi durumunda davadaki tüm delilleri dinleyip adil ve tarafsız bir şekilde muhakeme edebileceğinize, hâkimin verdiği kanunu uygulayacağınıza, davayla ilgili daha önce edindiğiniz fikir ve düşünceleri bir tarafa koyabileceğinizi düşünüyor musunuz?

C: Evet bunları yapabileceğimi düşünüyorum.

S: Ve bu sırada sanığın suçluluğunu ya da masumiyetini tarafsız bir şekilde muhakeme edebileceğinize inanıyor musunuz?

C: Yani evet, kanıtlara falan da bakarak.

Bunlar tipik cevaplardı. Yukarıdaki iki jüri üyesinin tarafsızlığa engel olabilecek nedenlerden ötürü heyetten çıkarılması talebimiz hâkim tarafından reddedildi. Böylece jüri üyelerini ret hakkımız da hızla harcanmış oldu. Kalan final jürisinde New Jersey eyalet polislerinin iki arkadaşı, bir kız arkadaşı ve iki yeğeni bulunuyordu. Sözde jüri seçimi hukuk tarihinin en büyük saçmalığıydı.

Henüz bu saçma süreç yarılanmadan benim için gün bitti. Bu jüri göründüğünden de kötüydü. Dahil olmak istemiyordum. Fakat savunma tarafındaki neredeyse herkes davaya katılmamamın hata olacağını düşünüyordu. "Katılmazsan kayda bir şey geçmez. Hiçbir temyiz dosyası için ikna edemezsin. Oraya gidip olayın senin tarafından nasıl geliştiğini anlatmalısın.

Elimizde ellerin havadayken sırtından vurulduğuna dair tıbbi delil var. Önce Harper'ın ateş ettiğini ispatlayabiliyoruz. Eline felç indiğini ve Harper'ın kurşun yarasının yerinden, senin onu sol elinle vurmanın imkânsız olduğunu ispatlayabiliyoruz. Önce Harper'ın ateş ettiğini ispatlayabiliyoruz. Tanıklık yaparsan bunu ispatlayabiliyoruz. İspatlayabiliyoruz..."

Bu davadan yorulmuştum. Hiçbir temyiz mahkemesinin ya da hiçbir ırkçı beyaz jürinin bana özgürlüğümü vermeyeceğini biliyordum. Herhangi bir adalet kırıntısı beklememin faydasız olduğu açıktı. Maddi sıkıntılar, bilirkişi sorunları, avukatlar arasındaki kişilik problemleri hücre hapsinde çürümeye eklenince üzerimdeki etkileri ağır oldu. Her gün salona girişimde absürt bir tiyatro oyununu izlemeye gelmiş gibi hissediyordum. Hiçbir kısmında bulunmak istemiyordum. Avukatlar duruşmaya katılıp masum olduğum gerçeğini kayıtlara geçirerek temyiz mahkemesini zorlayacak bir siyasi atmosfer yaratabileceğimi söylediler. Kanada'da bulmaya çalıştıkları adli kimyagerin son saniyede gelip günü kurtaracağından eminlerdi. Ben çok ihtimal vermiyordum fakat yaşananların sürükleyici gücünün hız kesmemesi gerektiğinin de farkındaydım. Bu bana ıstırap verse de kalıp davaya katılmaya karar verdim.

Duruşmalar tüm saçmalığıyla devam etti. Heyet koltuklarındaki üyelerin korkunç, fakat dışında kalanların daha da beter olduğu kanısındaki Kunstler ve National Jury Project'in tavsiyeleri doğrultusunda, tümü beyaz bir jüri seçilmişti. Hâkim, yardımcı avukat olarak görev alma talebimi reddetmekle kalmadı, avukatların yazdığım açılış konuşmasını okumalarını da engelledi. Savunmanın kiraladığı New Brunswick'teki büroya zorla girilmiş, belgeler alt-üst edilip çalınmıştı fakat hâkim soruşturma talebini "lüzumsuz" görüp geri çevirmişti. Neredeyse hepsi birer köpek olan kamu tanıkları kalkıp ne söylemeleri öğretildiyse söyledi. Tanıklıklarını çürütecek hatta değerlendirecek tek bir bilirkişimiz yoktu. Vurduğum söylenen

eyalet polisi Harper önceki sorgularda yalan söylediğini kabul etmesine rağmen duruşmada reddetti.

Duruşmanın büyük bir bölümünü tavana bakarak ve orada olduğum için kendimden nefret ederek geçirdim. Sıra ifade vermeye gelince şaşkınlıktan aklımı oynatacaktım. Ben tümüyle olanlardan bahsedeceğim zannediyordum; nasıl kaçak olduğumdan, o an mahkeme salonunda bulunmama yol açan politik senaryodan. Fakat sonra bana "kapıyı açmak"tan bahsettiler. Kapıyı açmak, anlatılana göre Pandora'nın kutusunu açmak gibi bir şeydi. Eğer kaçak olmamın siyasi nedenlerini açıklarsam savcı "suç niyetime" işaret etmek için paralı yolda olanlarla hiçbir ilgisi olmayan, her türlü önyargılı "delil"i sunabilecekti. "Kapıyı açarsam" savcı o gece arabada bulduklarını; bu davayla hiçbir ilgisi olmayan gerilla savaşı kitapçıklarını ve bir dolu farklı materyali kullanabilecekti. COINTELPRO'nun Siyah Özgürlük Hareketi ve genel olarak siyahlara karşı sürdürdüğü sistematik saldırı hakkında ifade verecek (mahkemeye çağrı celplerinin hâkim tarafından neticelendirilmediği) siyasi tanıkların yokluğunda, benim ifadem çarpıtılacaktı. Tamamen çekilmek ve davayı reddetmek istedim ama artık çok geçti. Olup bitenlerin benim açımdan kayıtlara geçirmenin, ifade vermenin tek yolu "kapıyı açmak"tan kaçınmaktı. Bir yıllık hücre hapsi beni neredeyse dilsize dönüştürmüştü. İfademi verirken çocuğumun küçük bir fotoğrafına tutundum.

* * *

Bugün oturup düşündüğümde o davaya katılmak için deli olmam gerektiğini görüyorum. O kadar çok davada bulunup o kadar çok beraat aldım ki onun rüzgârına kapıldım herhalde. (Diğer üç suçlama reddedilip düşmüştü. Queens Eyalet Yüksek Mahkemesi'nde görülen ve birden fazla polisi öldürmekle suçlandığım dava düşmüştü, çünkü hâkim büyük jürinin ka-

yıtlarını inceledikten sonra suçlanmam için dahi yeterli kanıt olmadığına karar verdi. Biri Brooklyn Yüksek Mahkemesi'nde diğeri de New York Eyalet Yüksek Mahkemesi'nde görülecek iki dava da açıldıktan sonra devletin beni duruşmaya altı yıl boyunca getirememesi sebebiyle düştü.)

New Jersey davasına katılmak ilkesiz ve hatalı bir hareketti. Katılarak, gördüğüm baskıya kendimi de dahil etmiş oldum. Daha iyi düşünmeli ve o düzenbazlığa prim vermemeliydim. Uzun vadede tek temyiz, insanlar. Bizi özgürleştirebilecek yegâne insanlar, yine biziz, kendimiziz.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

8 Nisan 1978'de, "ülkenin en tehlikeli kadınlarının" kaldığı, West Virginia, Alderson'daki yüksek güvenlikli kadın cezaevine götürüldüm. Hiçbir federal suçtan mahkûm edilmememe rağmen eyaletler arasındaki anlaşmaya göre mahkûmlar, Virgin Adaları dahil olmak üzere Birleşik Devletler'deki tüm cezaevlerine; ailelerinden, arkadaşlarından ve avukatlarından millerce uzağa kargo gibi gönderilebiliyordu. Sundiata bu anlaşma referans gösterilerek ülkedeki en vahşet dolu toplama kamplarından biri olan Illionis'teki Marion Cezaevi'ne gönderildi.

Alderson, Batı Virginia dağlarının ortasındaydı ve dağlar, cezaevi ve dünyanın geri kalanı arasına aşılamaz bir bariyer çekmiş gibi gözüküyordu. Havaalanı yoktu, gelmek için günler sürecek bir yolculuk yapmak gerekiyordu. Buraya ulaşmak o kadar masraflı ve zordu ki çoğu kadın yılda anca bir ya da iki kere aile görüşmesi yapabiliyordu.

Ben, Davis binası denilen maksimum güvenlikli bölgeye alınmıştım. Elektrikli teller, onların üzerindeki dikenli teller ve en dışarıdan da akordeon biçimindeki dikenli tellerle (Cenevre sözleşmelerinde yasadışı ilan edilen, bıçak keskinliğinde bir tür tel) çevrelenmişti. Burası hapis içinde hapisti. Her şey steril ve ölüydü.

MGB'da (Maksimum Güvenlikli Bölge) üç büyük grup vardı: Naziler, "zenci sevici"ler ve ben. Ben geldikten hemen sonra ayrılan bir kişi hariç, o birimdeki tek siyah kadın bendim. Naziler buraya mahkûmları ateşe vermekle suçlandıkları Kaliforniya'dan gönderilmişlerdi. Ayrıca siyah mahkûmlara saldırılarıyla bilinen Aryan Kardeşliği'nin kadın yapılanmasının üyeleri de Alderson'daydı.

Nazilerle takılan bir ekip de Manson ailesi[1] kadınları; Sandra Good ve Linda "squekay" Froame'du. Sandra şirket yöneticileri ve devlet çalışanlarını tehditten on beş yıla mahkûm edilmişti, Froame ise Devlet Başkanı Gerald Ford'a suikaste teşebbüsten müebbet yatıyordu. Bobbsey ikizleri gibiydiler ve bariz şekilde kafayı yemişlerdi.

Birbirlerine "kırmızı" ve "mavi" diye hitap ediyorlardı. Kırmızı olan her gün baştan aşağı kırmızı, mavi de masmavi giyiniyordu. Charles Manson'a kendilerini öyle adamışlardı ki ona her gün yazıyor, MGB'da olanlarla ilgili bilgilendirip "emirlerini" bekliyorlardı. Eğer birini öldürmelerini istese bunu yapmak için ölmeyi göze alacaklarından emin olabilirdiniz. Nazilerle takılan bir diğer ekip rednecklerdi: Çıplak ayak gezip hiç duş almayan, obez bir bokbeyaz kadın polisle konfedere devletler ordusundaymış gibi davranan ve sürekli tütün çiğneyen bir erkek fatma. Diğerleriyle bozuk, "bağımsız" bir Nazi vardı bir de. Kotuna işlenmiş koca bir gamalı haçı gururla taşıyordu.

1. Toplu vahşet eylemleri gerçekleştiren, (şu an hapiste olan) seri katil Charles Manson'ın yönettiği grup. (ç.n.)

Şansıma dört-beş "zenci sevici"den biri, Batı Yakası çıkışlı bir grup olan George Jackson Brigade'den[2] beyaz devrimci Rita Brown'du.[3] Bir feminist ve bir lezbiyendi, beyaz kadınların özgürlük hareketine dair birçok konuyu anlamamda yardımcı oldu. New York Federal Hapishanesi'nde tanıştığım ve ne kişisel ne de siyasi olarak katlanabildiğim Jane Alpert'in aksine Rita, kadının uğradığı zulmü Amerika Birleşik Devletleri toplumundaki ırkçılık ve sınıfçılıktan ayırmıyordu. Cinsiyetçiliğin, ırkçılık gibi kapitalist ve emperyalist hükümetler tarafından oluşturulduğu ve kadınların, hayatlarını kontrol altına alan kurumlar var olduğu sürece özgür olamayacağı noktalarında hemfikir olduk. Rita'ya saygı duyuyordum çünkü kız kardeşliği gerçekten yaşıyordu, sürekli erkeklerle ilgili konuşup duran çenesi düşüklerden değildi.

Eminim ki pek çok cezaevi görevlisi, benim oradan sağ çıkacağıma inanmıyordu. Mükemmel bir kurguyla tufaya getirilmiştim ve durumun ciddiyetinin farkındaydım. Bela aramıyordum ama Nazilerin herhangi bir durumda kendimi korumaya hazır olduğumu ve göt istiyorlarsa (cezaevinde söylendiği gibi) göt getirebileceklerini bilmelerini sağladım. Onlardan, en az onların benden ettiği kadar nefret ettiğimi ve eğer birinin annesi ağlayacaksa, bu kişinin Ms. Johnson değil, onların annesi olacağını da iyice akıllarına soktum. Birkaç dalaşmadan sonra Naziler yolumdan çekildi.

Alderson'da bir süre kaldıktan sonra MGB'nin anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle kapatılacağını öğrendik. MGB'dekilerin gün içinde dışarı çıkıp sadece standart mahkûmlara izin verilen aktivitelere katılmalarını sağlayacak ve kademeli olarak yürürlükten kalkacak bir program başlatıldı. Ben de teknik ekipte bir iş buldum, böylece dinlenmek için zamanım

2. 1971'de cezaevinden kaçmaya çalışırken öldürülen Kara Panter Parti üyesi George Jackson için Seattle'da kurulmuş devrimci örgüt. (ç.n.)
3. 1944, Pensilvanya doğumlu Amerikan yazar, feminist ve aktivist. (ç.n.)

oluyor, kurslara katılabiliyor, genel bölümdeki diğer kadınlarla yemek yiyebiliyor ve onları ziyaret edebiliyordum.

Oradaki kız kardeşlerimizin büyük bir bölümü yoksul ve siyahtı ve de işlenen her suçun federal kanun ihlâli sayıldığı Washington'dan geliyordu. Hepsi hafif suçlar yüzünden ölçüyü aşan hapis cezalarına çarptırılmış güzel insanlardı. New York'taki federal hapishane gibi burada da bazı kadınların sigara alacak parası bile olmuyor, bazılarıysa pahalı kürkler giyiyor ve bambaşka hayatlar sürüyordu. O küçük paralı kadın grubu uyuşturucu kaçakçılığından hüküm giymişti. Söylenene göre sokaktaki işi cezaevinde de devam ettiriyorlardı. Tek fark müşterilerinin gardiyanlardan oluşmasıydı. Bir gün Davis binasına dönerken kır saçlı, orta yaşlı bir kadın takıldı gözüme. Ağırbaşlıydı ve bir öğretmen havası vardı. Bir şey beni ona doğru çekti. Yüzünü incelerken onun da beni incelediğini görebiliyordum. Meraklı bakışlarımız buluştuğunda bir cesaretle "Lolita?" dedim. "Assata?" diye karşılık verdi. Orada, Alderson Cezaevi'nin ortasında birbirimize sarılıp öpüştük.

Bu benim için inanılamayacak bir onurdu. Lolita Lebron, dünyanın en çok saygı duyulan siyasi mahkûmlarından biriydi. Porto Riko'nun bağımsızlığı için gösterdiği cesur mücadeleyi duyduğum andan itibaren, onunla ilgili bulabildiğim her şeyi okumuştum. Çeyrek yüzyıllık bir süreyi parmaklıkların ardında geçirmişti ve yoldaşları serbest bırakılmadan şartlı tahliyeyi reddediyordu. Onca yıl sonra hâlâ güçlüydü ve kimseye eğilmemişti. Hâlâ varlığını adadığı tek şey Porto Riko'nun bağımsızlığı ve insanlarının özgürlüğüydü. İnsanların ona duyduğu saygının çok daha fazlasını hak ediyordu ve ben de ne kadar uğraşsam da ona duyduğum saygıyı layıkıyla gösteremiyordum.

Sonraki görüşmelerimizde başına epey bela oldum; şevkle tepsisini taşıdım, sandalyesini çektim, onun için elimden ne gelirse onu yaptım. Lolita cezaevinde cehennemi görmüştü

fakat buna rağmen son derece sakin ve kibardı. Yıllar süren siyasi ve sosyal tecritin üzerine Davis binasında da çok uzun bir süredir tecritteydi. Porto Riko bağımsızlık hareketinin 1960'ların sonundaki ani yükselişine kadar çok az destek görmüştü. Tek bir ziyaretçisinin gelmediği yıllar geçirdi. Ülkesiyle, kültürüyle ve ailesiyle irtibatı kesilmişti, kendi dilini konuşamıyordu. Tek kızı, o cezaevindeyken ölmüştü.

Lolita'ya sonsuz destek veriyordum fakat bir konuda anlaşamıyorduk. Tanıştığımızda o antikomünist ve antisosyalistti. Son derece dindardı ve (sanırım) dinin ve sosyalizmin iki karşıt güç olduğunu, sosyalist ve komünistlerin dinlere ve dini özgürlüğe tamamen karşı olduğunu düşünüyordu.

Porto Riko özgürlük hareketinin dirilişinden sonra ziyaretine her tür insan gelmişti. Bunlardan bazıları ona dini inançları yüzünden saldıran ve devrimci olabilmek için Tanrı inancından vazgeçmesini söyleyen sahte devrimci robotlardı. Belli ki Lolita'nın onların asla olamayacağı kadar iyi bir devrimci olduğu ve inancının yıllar boyu güçlü ve vakur kalmasını sağladığı gerçeği, bu aptalların akıllarına gelmiyordu bir türlü. Dengesiz ve dangalakça kibirlerine öfkeleniyordum.

Alderson'da beni kurtuluş teolojisiyle tanıştıran Mary Alice adında bir Katolik rahibeyle yakın arkadaş olmuştuk. Devrimci rahip Camillo Torres'in bazı makalelerini okumuştum ve Latin Amerika'da çok sayıda devrimci rahip ve rahibenin olduğunu biliyordum. Fakat kurtuluş teolojisiyle ilgili pek fikrim yoktu. İsa'nın sarrafları tapınaklardan kovduğunu, sadece alçakgönüllülerin cennete gideceğini ve doğrudan kapitalizm karşıtı pek çok şey söylediğini biliyordum. Zenginlere varlıklarını dağıtmalarını söyleyip "Onların cennete girmesi, devenin iğne deliğinden geçmesi kadar imkânsızdır." (Matthew 19:24) demişti. Bir şeyler biliyordum ama Lolita'ya duyduğum saygı, kafama göre ağzımı açmamı engelliyordu. Onunla entelektüel bir düzeyde sohbet

edebilmek için kurtuluş teolojisi üzerine okumalar yapmaya karar verdim.

Fakat hiç yapamadım. Maksimum güvenlik bölgesi kapatıldı ve New Jersey'e geri götürüldüm. Lolita artık özgür, dünyasından ve kilisesinden koparılmış değil. Nerede olursa olsun, insanları için dua edip mücadele ettiğinden eminim.

YİRMİNCİ BÖLÜM

Annem kızımı beni görmesi için Alderson'dan sevkedildiğim Clinton Kadınlar Hapishanesi'ne getiriyor. Heyecandan sayıklıyorum. Çok uzamış. Onu öpmek için koşuyorum. Tepki vermiyor. Uzak ve soğuk duruyor. Suçluluk duygusu ve keder doluyor göğsüme. Çocuğumun acı çektiğini görüyorum. Sebebini sormak anlamsız. Dört yaşında ve bu kısacık ziyaretler dışında (annem, Alderson'da tutulduğum dönem hariç neredeyse her hafta beni görmeye getirmesine rağmen) hiç annesiyle olamadı. Bebeğimin içinde bir şeylerin dolduğunu hissedebiliyorum. Anneme bakıyorum yüzümdeki soru işaretiyle. O da acı içinde. Geçiştirmeye çalışıyorum. Kollarımı fil hortumu yapıp güya ziyaret odası ormanında geziniyorum. Olmuyor. Kızım bebek fil, bebek kaplan ya da başka bir şey olmak istemiyor. Bana muhtemelen öyle göründüğüm için bir soytarıymışım gibi bakıyor. Çuf çuf tren oluyorum, neşeli şarkılar söylemeye çalışıyorum ama o eğlenmiyor. Konuşmaya çalışıyorum, somurtup başka tarafa bakıyor.

Yanına gidip sarılmaya çalıştığımdaysa bir anda üzerime atlıyor. Hissettiğim tek şey, dört yaş yumruklarının darbeleri. Tüm gücünü o yumruklarda toplamış, gerçekten acıtıyor. Yorulana kadar vurmasına izin veriyorum. "Tamam, bir şey yok" diyorum. "At içinden." Yüzü öfkeyle büzülmüş, bitap halde bana bakıyor. Geri gidip duvara yaslanıyor. "Tamam bir şey yok" diyorum yeniden. "Annen burada." "Sen benim annem değilsin" diye bağırıyor, gözlerinden yaşlar inerken. "Sen benim annem değilsin. Senden nefret ediyorum." Ben de ağlayacak gibi oluyorum. Kim olduğumla ilgili kafasının karışık olduğunu biliyorum. Bana "Assata anne", anneme "anne" diyor.

Kucağıma almaya çalışıyorum, ellerimi itiyor. "İstesen çıkarsın buradan" diye bağırıyor. "Hayır, çıkamam" diyorum güçsüzce. "Evet çıkarsın" diye suçluyor. "İstemediğinden çıkmıyorsun."

Çaresizce anneme bakıyorum. Yüzü acıya boğulmuş. "Parmaklıkları açmayı denesin" diye fısıldıyor.

"Kapıyı açamıyorum" diyorum kızıma. "Parmaklıklardan geçemiyorum. Haydi sen dene açmayı."

Küçük kızım ziyaret odasına açılan parmaklıklı kapıya yöneliyor. Çekiyor, itiyor; yorgunluktan yere yığılana kadar asılıp tekme ve yumruk atıyor. Yanına gidip kucağıma alıyorum. Sarılıp öpüyorum. Yüzünde görmeye katlanamadığım bir kabulleniş var. Görüşün geri kalanını konuşarak ve yerde sessizce oyun oynayarak geçiriyoruz. Gardiyan ziyaretin bittiğini söylediğinde sanki ölmemek için tutunuyorum ona. Cezaevinden çıkarken başı da sırtı da dik. Yüzü bulutlanmış, endişeli; küçük bir yetişkin gibi görünerek bana el sallıyor. Hücreme dönüp kusana kadar ağlıyorum. Gitme vaktimin geldiğini anlıyorum.

KIZIM KAKUYA'YA

Senin için kırık dökük düşlerim var
hiç görmediğim
belirsiz bir özgürlük üzerine.

Güzel bebeğim,
acıkmanı, susamanı, soğukta kalmanı
istemiyorum.
Hiç istemiyorum, buzun henüz olgunlaşmamış
meyveni dondurmasını.

Yeşilin infilak ettiği bir hayat,
güneşli bir yer görüyorum.
Parlak, bronz tenindeki
huzuru
tüm çiçeklerle ve kırkayaklarla birlikte.

Kahkaha duyuyorum,
alaydan doğmamış.
Ve sözler,
açgözlülük ya da kıskançlıktan çıkmamış.

Nefretin sevgiyle,
BENim BİZle yer değiştirdiği
bir dünya görüyorum.

Ve senin,
güçlü ve kendinden emin halinle
keşfedip yaratarak
anlayacağını
ve benim külüstür düşlerimi
geçeceğini biliyorum.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Anneannem ta Kuzey Karolina'dan kalkıp geldi. Bana rüyasını anlatmak için... Hayatı boyunca rüya görmüş ve rüyaları hep çıkmıştır. Anneannem insanların öldüğünü, bebeklerin doğduğunu, insanların özgürlüklerine kavuştuklarını görür, ama bunlar hiçbir zaman apaçık olmaz. Tellerde öten kardinal kuşları, gün batımındaki gökkuşağı ve uzun zamandır hayatta olmayan kişilerle sohbetler şeklinde gözükür. Anneannemin rüyaları hep ihtiyacımız olduğu zamanda ve tam da ihtiyacımız olan manaya gelmiştir. Annemin bir ilkokul öğretmeni olacağını, teyzemin hukuk fakültesine gideceğini ve zor zamanlarımızda da mutlu yarınların geleceğini görmüştü. Bize söylenmesi gerekeni söyler ve kimsenin inandıramayacağı kadar inandırırdı kendine. O kendine düşeni yapardı, kalanı bizim sorumluluğumuzdu. Gerçeğe dönüştürecek olan bizdik. Hayaller ve gerçekler karşıttır. Davranışlarımız onları sentezler.

Anneannemin gelişine müthiş sevinmiştim. Kendine güveni ve muzaffer havası etrafına yayılıyordu. Ailenin geri kalanı rüyasını bana anlatması için onu teşvik etmişti.

"Yakında eve geliyorsun" dedi anneannem, doğruca gözlerimin içine bakarak. "Ne zaman bilmiyorum, ama eve geliyorsun. Buradan kurtuluyorsun. Çok uzun sürmeyecek. Burada kaldığın süreden çok daha kısa süre içinde olacak."

Heyecan içinde bana rüyasını anlatmasını istedim. İkimizin de bir sır verir gibi konuştuğumuzu fark ettim.

"Jamaica'daki eski evimizdeydik. Orayı hatırlar mısın, bilmem."

Hatırladığımı söyledim.

"Sana kıyafetlerini giydiriyordum."

"Beni giydiriyordun?" diye tekrar ettim.

"Evet, üzerini giydiriyorum."

Korku hissinin sırtımda aşağı yukarı salınışını hissediyordum. "Çocuk muydum yoksa yetişkin mi?"

"Şimdiki yaşındaydın."

Midem bulanmaya başladı. Belki de anneannem rüyasında ölümümü görmüştü. Belki de rüyasında, kaçmaya çalışırken öldürülüyordum. Ölmüyorsam neden beni giydirecekti? Beni düşünce akışımdan yakaladı.

"Öyle bir şey değil. Hayattasın. Gün gibi açık. Eve geliyorsun. Ben ne dediğimi bilirim. Daha fazla açıklamamı isteme, açıklayamam. Sadece eve geldiğini ve iyi olacağını biliyorum."

Daha fazla detay için meseleyi deşip durdum. Bazılarını verdi, bazılarını vermedi. En sonunda, ben binlerce soru sorduktan sonra, bütün otoritesini sesinde toplayarak "Olacağını biliyorum. Çünkü rüyamda gördüm. Buradan çıkacaksın, biliyorum. Bu kadar."

Bana bakarak oturdu. Tarif edemediğim bir tebessüm vardı yüzünde. Durumun ciddiyetinin farkındaydım. Anneannemin rüyaları meşhurdu: Gerçek oluyorlardı. Yaşamı boyunca hisleri radar gibiydi, bizim göremediğimiz türden şeyleri yakalayıp teşhis koyardı. Orada ailemle oturup konuşarak, gülerek, eski anılardan bahsedip komik hikâyeler anlatarak vakit geçirdik. Huzur yoğun bir bal gibi bedenimden akıyordu.

Hücreme dönünce olanları düşündüm. Hiçbir bilimsel ve mantıklı düşünce, yaşadığım sarhoşluğu yatıştıramazdı. Kıpır kıpır ve sersem bir haldeydim. Ailemin gururlu ve pervasız iyimserliğiyle sarhoş olmuştum. Resmen hücremde şarkı söyleyerek dans ettim. "Feet, don't fail me now."[1] "Feet" bölümünü yüksek sesle söyledim. Gardiyanlar muhtemelen hücremde kafayı yiyip ayaklarımı yere vura vura "feet, feet" diye şarkı söylediğimi düşünmüşlerdir.

Annem bir keresinde çocukken "Bir yarışı sadece koşarak kazanamazsın. Kendinle konuşman gerekir" demişti.

"Nasıl?" diye sormuştum.

"Koşarken bir taraftan kendine kazanacağını söylemen lazım."

Sonraları bu bende bir alışkanlık haline geldi. Ne zaman zor ya da neredeyse imkânsız bir durumla karşılaşsam, kendi kendime mırıldandım. Seneler boyu farklı stiller geliştirdim ama hep eskiye döndüm: "Yapabilirim, yapabilirim, evet bunu yapabilirim."

Cezaevinden kaçmadan bir ya da iki gün önce anneannemi ve dedemi aradım telefonla. Gitmeden önce son bir kez seslerini duymak istedim. Biraz duygusal hissediyordum, kuşkulanmamaları için bana geçmişi, köleliğe uzanan aile hikâyelerimizi anlatmalarını istedim. Birden telefonu kapama vakti geldi. "Anneannen sana bir şey söylemek istiyor" dedi dedem.

"Seni çok seviyorum" dedi anneannem. "Oraya alışmanı istemiyoruz, duydun mu bizi? Alıştırmayacaksın kendini oraya."

"Alışmayacağım anneanne."

Şimdi her gün sokakta kendime Amerika'daki siyahların baskı altında yaşadıklarını hatırlatıyorum. Bunu yapmam gerekiyor. İnsan her şeye alışıyor. Yaşadığınız zulmü düşünmeyince ona olan toleransınız artıyor. Bir süre sonra insanlar zulmü normal bir durum zannediyor. Fakat özgür olmak için köle olduğunuzun sonuna kadar farkında olmanız gerekiyor.

1. (İng.) Beni hüsrana uğratmayın, ayaklarım. Afroamerikan aktörlerin 1920 ve 1940'lı yıllarda çekilen sinema filmlerinde, genellikle bir hayalet tarafından korkutulduklarında, kaçarken söyledikleri sözler. (ç.n.)

GELENEK

Sürdürün hadi.
Sürdürün.

Devam ettirin geleneği.

Zamanın çocukluğundan beri
sürdüren siyah halklar vardı.
Gana'da, Mali'de, Timbuktu'da
sürdürdük.

Geleneği sürdürdük.

Ellerinde mızraklarla
köle efendileri geldiğinde
çalılarda saklandık.
Ve zamanı geldiğinde
ortaya atlayıp efendi özentilerinin
can damarlarını mızrakladık.

Sürdürdük.

Kendimizi köle gemilerinde
okyanusun ortasına atarken.
Esir edenlerin boğazlarını keserken.
Kamçılarını aldık.
Gemilerini aldık.
Atlantik'te kan aktı
ve hepsi bizim kanımız değildi.

Sürdürdük.

Hanımefendiye arsenikli elma turtası verdik.
Hangardan baltaları çaldık.
Gittik ve efendiyi aşağı indirdik.

Koştuk. Savaştık.
Kendi yolumuzu çizdik
ve yeraltına indik.

Sürdürdük.

Gazetelerde. Mitinglerde.
Tartışmalarda ve sokak kavgalarında.
Sürdürdük.

Çocuklara anlatılan öykülerde.
İlahilerde ve kantatlarda.
Şiirlerde ve blues şarkılarında
ve saksafon çığlıklarında,
sürdürdük.

Okul sıralarında. Kiliselerde.
Mahkeme salonlarında. Cezaevlerinde.
Sürdürdük.

Konuşma kürsülerinde ve grev hattında.
Sosyal yardım ve iş bulma kuyruklarında.
Hayatımız söz konusuyken,
sürdürdük.

Oturma grevlerinde ve dualarda
Yürüyüşlerde ve ölüşlerde
sürdürdük.

Soğuk Missouri gecelerinde
Linç çetelerine karşı av tüfekleriyle meydan okurken.
Brooklyn sokaklarını yakarken.
Tüfeklere taşlarla meydan okurken.
Sürdürdük.

Su hortumlarına ve bulldoglara karşın.
Coplara ve kurşunlara karşın.
Tanklara ve gözyaşartıcı gazlara karşın
İğnelere ve darağacındaki ilmeğe.
Bombalara ve doğum kontrolüne karşın.
Sürdürdük.

Selma'da ve San Juan'da.
Mozambik. Mississippi.
Brezilya'da ve Boston'da
Sürdürdük.

Yalanlar ve ihanetler boyunca.
Hatalar ve delilikler.
Acı, açlık ve öfkeyle
sürdürdük.

Geleneği sürdürdük.

Güçlü bir gelenek sürdürdük.

Şerefli bir geleneği sürdürdük.

Siyah bir geleneği sürdürdük.

Sürdürün.

Çocuklarınıza geçirin.
Geçsin.
Devam edin.
Sürdürün.
Sürdürün şimdi
Sürdürün,
ÖZGÜRLÜĞE!

EK

Özgürlük. Sonunda kâbusun bitip rüyanın başladığına bir türlü inanamıyordum. Uçuyordum. Mest olmuştum. Fakat aynı zamanda aklım çok karışıktı. Her şey aynıydı ama her şey farklıydı. Tepkilerim aşırıydı. Desenlere ve dokulara kapılıyor, kokular ve sesleri içime çekiyordum, son günümmüş gibi. Kendimi bir röntgenci gibi hissediyordum. Sohbetlerine kulak kabartmaya çalıştığım insanlara bakmamak için kendimi zor tutuyordum.

Birdenbire cezaevinin tüm dehşeti, içerideyken bir şekilde önemsemeyebildiğim tüm berbat deneyimler üzerime çullandı. Sabır, dikkat ve özdenetim yetilerimi geliştirmek konusunda çok yol almıştım. En önemlisi, ağlama yetimi hemen hemen kaybetmiş olmamdı. Kaskatı hissediyordum, sanki bedenim kütlelerce çelik ve betonla dolmuştu. Soğuktum. Yumuşaklığıma erişmeye çalışıyor, cezaevinin beni çirkinleştirdiğinden korkuyordum.

Yoldaşlarımın yardımı büyük oldu. Çok güzel, çok doğal insanlardı. Bana gösterdikleri sevecenliğe bayıldım. Biriyle yoğun bir iletişim kurmayalı yıllar olmuştu ve onlarla hiç durmadan konuşmak istiyordum. Kendime gelmemi sağlayan bir ilaç gibi geldiler bana.

Yıllar boyunca birçok yönden değişmiştim. Artık devrimin köşeyi dönünce bizi beklediğini zanneden o saf, romantik, genç devrimci değildim. Enerjik idealizmi hâlâ takdir ediyordum fakat çok uzun bir süredir devrimin bir bilim olduğuna emindim. Genellemeler artık bana yetmiyordu. Yoldaşlarım gibi ben de daha yüksek seviyede bir politik kültürün gerekliliğini görüyor, siyah halkın birliğinin bir önceliğe dönüşmesini savunuyordum. COINTELPRO'dan aldığımız dersleri unutma gibi bir lüksümüz yoktu. Fikrimce önümüzdeki en önemli görevlerden biri, ulusal bilinç hissini yaratmaktı. Güçlü bir kolektif bilinci yaratmadan, birbirimiz için ve birbirimize karşı sorumlu olmadan, ciddi bir mücadele yürütebileceğimizi zannetmiyordum.

Ayrıca enternasyonal unsurlar barındırmayan milletçiliği gericilik olarak görüyordum. Milliyetçiliğin hiçbir devrimci yanı yoktu. Hitler ve Mussolini de milliyetçiydi. Kendi özgürlüğünü gözeten her halk, diğer halkların da özgürlüğünü önemsemelidir. Dünyanın neresinde kazanılmış olursa olsun, ezilmişlerin zaferi siyahların da zaferidir. Emperyalizmin uzuvları kesildikçe biz özgürlüğe daha da yaklaşacağız. Güney Afrika'daki mücadele siyahlar için yüzyılın en önemli mücadelesidir. Oradaki *apartheid* rejimini mağlup etmek gezegendeki tüm Afrikalıları özgürlüğe bir adım daha yaklaştıracaktır. Emperyalizm, uluslararası bir sömürü sistemidir ve biz devrimciler bunu alt etmek için enternasyonal olmalıyız.

* * *

Havana. Mavi-yeşil denize karşı tembel bir güneş. Bir tarafında dar, örümcek ağı misali sokakları, diğer tarafı ağaçlıklı geniş bulvarlarıyla, harika bir şehir. '40'lar ve '50'lerden eski Amerikan arabaları, boyası dökülmüş evler.

Kalabalık otobüsleri, telaşlı insanları, çantalarını sallayarak keyifle yürüyen, bordo-altın rengi okul üniformalı çocuklarıyla sürekli hareket halinde bir yer. İlk gözüme çarpan şey açık kapılar olmuştu. Her gittiğiniz yerde kapılar sonuna kadar açıktı. İnsanların evlerinde muhabbet ettiğini, bir şeylerle uğraştıklarını ya da televizyon izlediklerini görebiliyordunuz. Gece tek başıma sokaklarda yürüyebildiğimi fark edince hayret etmiştim.

Aheste aheste alışveriş torbalarını taşıyarak dolaşan yaşlılar, "Que hay en la mercada?" "Markette ne satıyorlar?" diye soruyor. Hiç tereddüt etmeden çocuklara bağırıyorlar sokakta oynamamaları için. Sanki orası onlara aitmiş gibi, elleri bellerinde duruyorlar. Zaten sanırım orası onlara ait. Korkmuyorlar.

"Es mentira" diye çıkışıyor komşularım. "Yalan." "Que mentirosa tu eres." "Sen iyi yalancısın." Komşularım bana Amerika Birleşik Devletleri'ni soruyor; onlara açlığı, sokakta uyuyan insanları anlatınca beni yalan söylemekle suçluyor, söylediklerime inanmayı reddediyorlar. Zengin bir ülkede böyle şeyler nasıl olur? Onlara uyuşturucu bağımlılarını, çocuk yaştaki fahişeleri ve sokaklardaki suç oranını anlattığımda abarttığımı söylüyorlar: "Kapitalizmin iyi bir sistem olmadığını biliyoruz ama abartmana gerek yok. Gerçekten on iki yaşında uyuşturucu bağımlıları mı var orada?"

Oradaki ırkçılıktan, Ku Klux Klan'dan, işsizlikten haberdarlar ama onlara gerçek gibi gelmiyor. Küba, umudun ülkesi. Gerçeklikleri bizimkinden çok farklı. Kübalıların Devrimden beri ne kadar yol aldıklarına şaşıp kalıyorum. Her yerde yeni binalar; okullar, apartmanlar, poliklinikler, hastaneler ve kreşler var. Manhattan'ın göbeğindeki gökdelenler gibi değiller. Kişisel

mülkiyet ya da lüks ofis binaları yok. Yeni yapılan binalar, insanlar için.

Genel sağlık hizmeti, diş sağlığı hizmeti ve hastane muayeneleri ücretsiz. Her seviye eğitim bedava. Kiralar maaşların yüzde onundan fazla değil. Vergi yok. Gelir vergisi, şehir vergisi, federal vergi, eyalet vergisi; hiçbiri yok. Ürünlerin parasını vergi eklenmemiş fiyatlarıyla ödemek çok garip. Filmler, tiyatro oyunları, konserler ve spor aktivitelerine gitmek bir ya da iki peso. Müzeler bedava.

Bir partide insanlarla tanıştırılıyorum. Ev sahibesi karşımdaki beyefendinin El Salvador'dan olduğunu söylüyor. Elini sıkmak için elimi uzatıyorum. Bir kolunun olmadığını birkaç saniye geç fark ediyorum. Ülkemi soruyor. O kadar üzgün ve öyle utanç içindeyim ki neredeyse titriyorum. "Yo soy de los estados unidos, pero no soy yankee" diyorum ona. "Birleşik Devletler'denim ama yanki değilim". Bir arkadaşım öğretmişti bu ifadeyi. Ne zaman biri nereden geldiğimi sorsa sıkıntıdan tüylerim diken diken oluyordu. Amerikalı olduğumu söylemekten iğreniyordum, Yeni Afrikalı demeyi tercih ediyordum, ama onun da ne anlama geldiğini bilen kimse yoktu. El Salvador'daki ölüm mangalarını, Nikaragua'daki hastane bombalamalarını okuyunca hiç durmadan çığlık atmak istemiştim.

Birleşik devletlerdeki çok sayıda insan, farkında olmadan ölümü ve yıkımı destekliyor. Cesetlere bakmak zorunda dahi kalmadan insanların öldürülmesine taraf oluyorlar dolaylı yoldan. Ama ben Küba'da, Amerika'nın dış politikasının sonuçlarını gördüm: İçlerinde katliamlardan sağ çıkmış Namibyalı çocuklar da olan, farklı ülkelerden Küba'ya tedavi için getirilmiş koltuk değnekli işkence kurbanları; Fidel'e karşı sabotaj ve sayısız suikast girişimleri dahil Amerika Birleşik Devletleri'nin Küba üzerindeki vahşi ve zalim saldırganlığının kanıtlarını... Eğer dolaylı olarak bebeklerin yanarak ölmesinden sorumlu olduklarını bilselerdi, Birleşik Devletler'deki kaç insan ülke-

sinin orayı burayı bombalayıp işgal etmesini isterdi, merak ettim. Bunun ahlaki sorumluluğunu üstlenmeye zorlansalar, nasıl hissederlerdi diye düşündüm. İnsanlar haberlerde ölümü görmeye öyle alışmış ki; Afrika'daki insanların açlıktan ölümü, Latin Amerika'da işkence edilerek öldürülmesi ya da Asya'da sokakta vurulması gibi olaylar, okyanusun ötesinde, yukarıda, aşağıda, bir yerlerde, bir şekilde olan şeyler; sanki onlar için "oradaki"ler gerçek değil.

Küba'ya Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen siyahların akıllarına gelen ilk sorulardan biri, Küba'da ırkçılığın olup olmadığıdır. Ben de istisna değildim. Küba'daki siyah halkın tarihiyle ilgili bir şeyler okumuştum ve Birleşik Devletler'in siyah tarihinden çok farklı olduğunu biliyordum. Küba ırkçılığı, Birleşik Devletler'deki kadar vahşi ya da kurumsallaşmış değildi ve iki ırkın, siyahlar ve beyazların, (önce sömürgeleştirmeye sonra da diktatörlüğe karşı) birlikte mücadele etme geleneği, Küba'da çok daha köklüydü. Küba'nın ilk bağımsızlık savaşı, 1868'de Carlos Manuel De-Céspedes kölelerini özgürleştirip onları İspanya'ya karşı savaşmak üzere orduya katılmaya çağırdığında başladı. O savaşın en önemli şahsiyetlerinden biri askeri strateji uzmanı olan siyah bir adam, Antonio Maceo'ydu. Siyahlar Küba'nın 1950'lerdeki işçi hareketinde kilit bir rol oynadı. Jesús Menéndez ve Lázaro Pena, iki büyük sendikanın başındaydı. Ve şimdi bir devrim kumandanı olan Juan Almeda'nın, Batista'nın devrilmesi için verilen mücadeledeki yeri çok önemliydi. Fakat ben o an bunlardan daha çok, Küba'daki siyahların Devrim zaferinden sonraki durumunu merak ediyordum.

Havana'daki ilk haftalarımı yürüyüş ve gözlem yaparak geçirdim. Hiçbir yerde sadece siyahların ya da sadece beyazların gittiği okullar görmedim ama birkaç kişi, yaşadığım yerde Devrim'den önce sadece beyazların olduğundan bahsetti. Rastlantısal gözlemlerden bile Küba'daki ırk ilişkilerinin Amerika

Birleşik Devletleri'ndekinden çok farklı olduğu anlaşılabiliyordu. Siyahlar ve beyazlar her yerde birlikteydi; arabalarda, sokakta yürürken. Her ırktan çocuklar beraber oynuyordu. Bu şüphesiz çok farklı bir şeydi. İngilizce konuşan kiminle tanışsam ırk mevzusuyla ilgili fikrini sordum.

"Irkçılık Küba'da yasadışıdır" dediler. Birçoğu başını sallayıp katıldı: "Aquí no hay racismo." "Burada ırkçılık olmaz." Herkesten aynı cevabı duysam da şüpheci ve kuşkulu halimi sürdürdüm. Yüzlerce yıllık ırkçılığın bir anda, aşağı yukarı yirmi beş yılda bitirilebileceğine inanmıyordum. Benim fikrimce devrimler sihirle yapılmıyordu, bir gecede değişim yaratabilecek asalar yoktu. Devrimi bir süreç olarak görmeye başlamıştım. Zamanla Küba hükümetinin ırkçılığın tüm biçimlerini ortadan kaldırmaya baş koyduğuna ikna oldum. Hiçbir ırkçı kurum, yapı ya da örgüt bulunmuyordu. Küba'nın ekonomik sisteminin ırkçılığı beslemek yerine nasıl da onun altını oyduğunu anlamıştım.

Siyahların Devrim sırasında gerçekleşen değişimlerin uygulanması ve Fidel ile diğer devrimci liderlerin Küba'nın her tarafında oluşturmaya çalıştığı ırkçı karşıtı politikaların sürmesini sağlamak için emek harcadığını tahmin ediyordum. Kübalı bir arkadaşım konuyu daha iyi anlamama yardım etti; Kübalıların Afrika kökenlerini sorgusuz sualsiz kabullendiklerini anlattı. Yüzyıllardır Afrika ritmleriyle dans ettiklerini, geleneksel ritüelleri yerine getirdiklerini ve Shango, Ogun gibi Tanrılara inandıklarını söyledi. Fidel'in bir konuşmasında insanlara "Hepimiz Afro-Kübalıyız, en açığımızdan en koyu renklimize kadar" dediğinden bahsetti.

Ben de ona kölelik ve emperyalizm aracılığıyla oluşmuş tarihsel kalıpları tersine çevirmenin bu gezegendeki tüm Afrikalıların görevi olduğunu düşündüğümü söyledim. Bana katılsa da hemen kendisini Afrikalı olarak görmediğini belirtti. "Yo soy Cuban." "Ben Kübalıyım." Kübalı olmaktan büyük bir

gurur duyduğu belli oluyordu. Bana iki kere gönülü olarak Angola'ya savaşmaya giden beyaz bir Kübalının hikâyesini anlattı. Kahramanlık ödülleri almıştı. "Onunki Küba'da sık görülen bir durum değildi fakat değişikliklere uyum sağlamakta sorun yaşayanlar mevcut."

"O adamın olayı neydi?" diye sordum. "Eve döndüğünde çok ciddi bir aile skandalı patladı. Kızı siyah bir adamla evlenmek istiyordu, adam ise karşı çıkıyordu. Torunlarının ona benzemesini istediğini söylüyordu. Büyük olay oldu, tüm sülale işin içine girdi. Adamın kafası öyle karışmıştı ki kızı onu ırkçılıkla suçlayınca tamamen delirdi. Herkesle kavga ediyordu. Sokaklarda bağırıyor, lamba direklerini kırıyordu. Ne yapacağını bilemez bir haldeydi. Onca zaman Angola'da ırkçılığa karşı savaşmıştı fakat hiç kendi ırkçılığı üzerine düşünmek gelmemişti aklına."

Beyazların, kurumsal ırkçılık ve kendi içlerindeki ırkçı düşünceler olmak üzere iki farklı zeminde savaşmaları gerektiğini söyleyerek ona katıldım. "Ne oldu o adama?" diye sordum.

"Kızı evlendi tabii, ailesi de onu düğüne gitmeye ikna etti. Şimdi torun bakıyor ve torunlarına bayılıyor. Ama adamın aklı hâlâ tam olarak yerinde değil. Ne zaman karşılaşsak son derece mahcup. Ona bana karşı mahcup olmasına gerek olmadığını söyledim. Gitsin, kızına ve onun eşine karşı mahcup olsun. Devrim'i desteklediği sürece ne düşündüğü benim için açıkçası önemli değil. Daha çok yaptıklarına bakıyorum. Devrim'i gerçekten destekliyorsa, değişecektir. O hiç değişmese bile çocukları değişecektir. Torunları daha da büyük bir değişimle gelecektir. Benim umursadığım bu."

Küba'daki bütün bu ırk konusu benim için çok kafa karıştırıcıydı çünkü ırkların kategorizasyonu burada değişikti. Bir kere çoğu Kübalı Amerika Birleşik Devletleri'nde beyaz değil Latin sayılırdı. Siyah görünen birçok Kübalının kendini siyah olarak kabul etmediğini öğrenince çok şaşırdım. Kendilerini *mulattoes*, *colorados*, *jabaos* ve daha bir sürü kelimeyle betimliyorlardı.

Kapkara olmayan herkese "mulatta" deniyor gibiydi. Birisi bana "mulatta" dediğinde öyle bozuldum ki, kendimi İspanyolca ifade edebiliyor olsaydım hemen ateşli bir tartışma başlatırdım.

"Yo no soy una mulatta. Yo soy una mujer negra, y orgullosa soy una mujer negra" dedim insanlara, azıcık İspanyolca öğrenir öğrenmez. "Ben mulatto değilim. Ben siyah bir kadınım ve siyah olmaktan gurur duyuyorum." Bazı insanlar ne anlatmak istediğimi anladılar, bazılarıysa ırk sorununa takılıp kaldığımı düşündüler. Onlara göre "mulatto"; kırmızı, yeşil gibi bir renkti sadece. Benim için ise bu kelime tarihsel bir ilişkiyi temsil ediyordu. O kelimenin çağrıştırdığı tek iyi şey yoktu. Köleliği, siyah kadınların uğradığı tecavüzü temsil ediyordu benim için. Avrupa değerleri ve kültürüyle eğitilmiş ayrıcalıklı bir zümreyi, bazı Karayip ülkelerinde beyaz yönetenlerle siyah kitlelerin arasındaki tampon kitleyi, hiyerarşik üçlü kast sisteminin orta sınıfını temsil ediyordu.

Kelimeyi tarihinden bağımsız düşünmek benim için imkânsızdı. Bana çocukluğumdan beri defalarca duyduğum bir tekerlemeyi hatırlatıyordu. "Beyazsan, adamsın. Kahveysen, takıl dolaş. Siyahsan uzak dur." Durumu tümüyle kavrayabilmek için Küba tarihini etraflıca okumam gerektiğini fark ettim. Fakat bir şekilde, bu "mulatto" olayının Kübalıları kölelikten kalma negatif düşüncelerle baş etmekten alıkoyduğunu düşünüyordum.

Black Pride hareketi, Amerika Birleşik Devletleri ve diğer İngilizce konuşulan ülkelerdeki siyah halkların Afrika kökenlerini olumlu bir ışıkta incelemeleri için çok önemliydi. 'Mulatto pride' gibi bir muadil hareket duymamıştım ve dayanabileceği bir temeli olabileceğini düşünmüyordum. Bana göre bu gezegenin her yanındaki Afrikalı torunların; kölelik ve emperyalizm tarafından oluşturulmuş siyasi, ekonomik, psikolojik ve sosyal kalıpları tersyüz etmek için mücadele etmesi çok, çok mühimdi.

Irkçılık sorunu birçok şekle girer ve hatırı sayılır nüans barındırır. Çözmek için çok fazla araştırmanın, çok güçlü bir mücadelenin gerektiği, karmaşık bir sorundur. Kübalılarla aynı soruna farklı açılardan yaklaşsak da, aynı amacı taşıdığımızı hissediyordum; ırkçılığın tüm dünyadan silinmesi. Küba hükümetine sadece ırkçılık karşıtı ilkeleri benimsediği için değil, o ilkeleri hayata geçirmek üzere mücadele ettiği için de saygı duydum.

* * *

Nefesimi tuttum, teyzemin telefonu açmasını beklerken. Beş sene olmuştu konuşmayalı. Ailemle iletişime geçemediğim beş koca sene. Numarasını değiştirmemiş olmasını umdum. Bir çıt. Ve sonunda, sesi.

"Teyze" diye bağırdım neredeyse. "Benim, Assata."

"Kim?"

"Assata."

"Kim?"

"Benim. Assata. Küba'dayım. Ah, canım. Sesini duymak çok güzel. Nasılsın?"

Karşıdaki ses teyzeme aitti fakat o kadar soğuk geliyordu ki o olduğuna neredeyse inanamıyorum. "Ha, Assata. Hmm. Güzel. İyiyim ben."

"N'oldu teyze? Benim, Assata. Sen iyi misin?"

"İyiyim."

"Teyze. Ah, seni o kadar özledim ki. Her şey yoluna girdi. Ben iyiyim. Herkes nasıl? Oradaki herkes nasıl?"

Yine buz gibi bir ses. "Her şey yolunda. Ne istiyorsun?"

"Ne mi istiyorum? Ne demek, ne istiyorum? Seninle konuşmak istiyorum, seni çok özledim. Niye sesin böyle soğuk?"

"Şey... Ben..." Bir duraksama anı. Sonra "Gerçekten sen olduğunu anlayabileceğim bir şey söyle. Sadece ikimizin bildiği."

En sonunda durumu anlayıp aklıma gelen ilk şeyi söyledim. "Teyze, tulumba; hani benim yumurta." Aptalca bir çocuk tekerlemesiydi ve kimsenin bilme ihtimali yoktu. Çocukken onunla alay etmek için bu tekerlemeyi söylerdim.

"Assata, bu sensin! Aman Tanrım, gerçekten sensin!" dedi bir çığlık koparıp.

"Dur da bir soluklanayım... Nasılsın?"

"İyiyim" dedim. "Annemle Kakuya nasıl?"

"Annen iyi. Seninle konuştuğumu söyleyince sevinçten çıldıracak. Kakuya da iyi. Kızın o kadar büyüdü ki tanıyamayacaksın. Neredeyse senin boyunda."

Ona konuşmamız biter bitmez annemi ve Kakuya'yı aramak istediğimi söyledim.

"Hayır, yarın ara. Önce ben konuşayım, gerçekten sen olduğunu bilsin. Neredeyim demiştin?"

"Küba. Küba'dan arıyorum. Burada siyasi mülteciyim."

"Küba mı?" diye tekrar etti teyzem. "İyi misin orada, güvende misin?"

"Öyle zannediyorum" dedim. "İyi hissediyorum, güvendeyim gibi gözüküyor."

Ertesi gün Kakuya ve annemle konuşmalarımız rüya gibiydi. "Alo?" dedi telefona minik sesi. Hayatımda duyduğum en güzel şeydi. Gergin ve çok mutluydum. Litrelerce terliyordum.

"Nasılsın?" diye sordum kızıma.

"İyiyim."

Kaynayan bir çaydanlık gibi hissediyordum. Çok uzun zamandır içimde tuttuğum bütün duygular, şimdi fışkırıyordu. Ona sormak istediğim bir milyon şey vardı. Ve tabii söylemek istediğim bir milyon şey daha...

Annemle plan yaptık. O, teyzem ve Kakuya bir an önce yanıma geleceklerdi. Gerçek olamayacak kadar güzeldi. Ve gerçekti.

Ay üstüne ay geçti. Kakuya'ya pasaport çıkarabilmek için bir doğum belgesi götürmek gerekiyordu. Annem Elhurst Hasta-

nesi'nin on yıl boyunca Kakuya'ya doğum belgesi çıkarmayı reddettiğini söyledi. Aylar süren koşuşturmadan sonra, Evelyn kızımın dünyaya geldiğini kanıtlayan belgeyi almak için mahkemeye gitti.

Aylar sonra polis ve FBI'ın aileme ne tür bir cehennem yaşattığını öğrendim. Ben kaçtıktan sonra polis annemi devamlı olarak öylesine vahşice taciz etmişti ki kadın kalp krizi geçirmişti. Evelyn'e yaptıklarıysa akıl alır gibi değildi. Aradığımda neden o şekilde tepki verdiğini anladım. Bir keresinde, telefonunda on dinleme sinyali saptanmıştı. Benim el yazımla yazılmış düzmece notlar bulmuşlardı annemle. Benimkine benzeyen bir sesin "o noktaya gelip para getirmelerini" söylediği telefonlar gelmişti. Evlerinde ve civarında gizli kameralar ve çeşitli cihazlar bulunmuştu. Hiçbir değerli eşyanın çalınmadığı tuhaf haneye tecavüz olayları yaşamışlardı. Fakat hayattalardı. Ve süreç boyunca daha da güçlenmişlerdi.

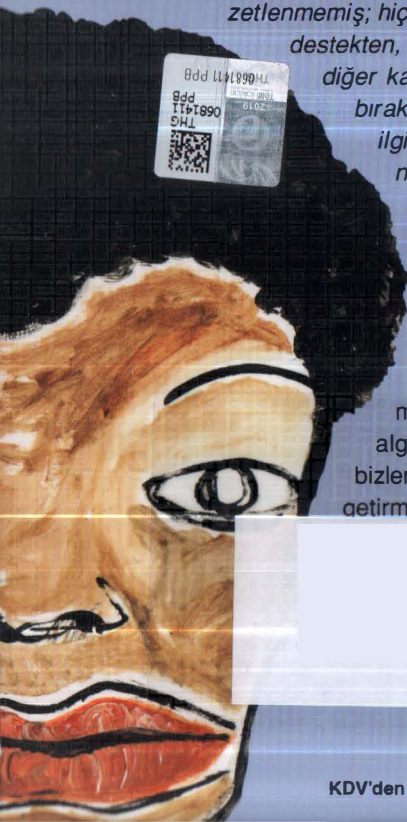
Uçak Havana'ya inerken, kalbim kaburgalarımı kıracak gibi atıyordu. Midem bulanıyordu. Ağzım kupkuruydu. O harika gözleri olan ince, uzun kız görünene kadar milyonlarca kişi indi sanki. Narin ama kararlı duruşuyla annemi seçebiliyordum. Teyzem arkasında, zafer kazanmış edasındaydı.

Ne çok şey atlatmıştık. Savaşımız yıllar evvel, biz doğmadan önce, Granma gemisinde başlamıştı. İspanyolcadaki en sevdiğim kelime olan *Venceremos* geçti aklımdan. On milyon insan canavara başkaldırmıştı. Sadece doksan mil uzaklıkta, on milyon insan. Şimdi burada, onların topraklarında; bu kadar uzun süre sonra küçük ailemle birbirimize sarılıyorduk. Hiç şüphe yoktu ki, insanlarımız bir gün özgür olacaktı. Kovboylar ve kovboylar imparatorluğunun sahibi değildi.

Siyah erkek kardeşlerim, siyah kız kardeşlerim: Adım Assata Shakur, köle ismim JoAnne Chesimard. Ben bir siyah devrimciyim. Bu da şu demek: Ben kadınlarımıza tecavüz eden, erkeklerimizi hadım eden, bebeklerimizin karnını aç bırakan bütün güçlere savaş açtım.
Varlıklarını yoksulluğumuzla büyüten zenginlere, yüzlerimize gülerek bize yalan söyleyen siyasetçilere, onları ve mülkiyetlerini koruyan tüm kalpsiz robotlara karşı savaş açtım.
Ben siyah bir devrimciyim ve bu yüzden de Amerika'nın gücünün yetebildiği bütün öfkenin, nefretin ve iftiranın kurbanıyım. Amerika, diğer tüm siyah devrimcilere yaptığı gibi beni de linç etmeye çalışıyor.

Assata Shakur kendisini bir 21. yüzyıl kölesi olarak tanımlıyor. Bağımsızlık arzusuna ket vurulamayan bu özgür ruh, Amerikan adalet sisteminin önüne çıkardığı tüm engelleri büyük bir güçle aşıyor. Aktif mücadelesini 60'lı ve 70'li yıllarda vermiş olmasına karşın, 2013 yılında FBI'ın En Çok Aranan Teröristler listesine girerek tarihte bu listede adı geçen ilk kadın olan Assata, hayat hikâyesinde de tarihte durduğu yerin ve savunduğu temellerin zamansız olduğunu gösteriyor:

... New Jersey tarihinde gözaltında ya da tutuklu hiçbir kadın, devamlı bir şekilde erkekler cezaevine konulmamış, en mahrem anları dahil yirmi dört saat gözetlenmemiş; hiçbir kadın, tutuklu kaldığı yıllar boyu entelektüel destekten, uygun tıbbi yardımdan, fiziksel egzersizden ve diğer kadınların refakatinden böylesine bilfiil mahrum bırakılmamıştır. Şahsına özel barbarca muameleyle ilgili dava üzerine dava açtık. Fakat başarı oranımız düşüktü. Hikâyesini okudukça lütfen söz konusu koşulların bu onurlu ve duyarlı kadının üzerinde yaratacağı etkiyi hayal etmeye çalışın. ...

İnsanlık değerlerini böylesine içselleştirebilmiş bir kadının, dünyanın en büyük ülkelerinden birinde azılı bir terörist olarak aranmasındaki çelişki, alışageldiğimiz gerçeklere ve algı biçimlerimize tekrar dönüp bakmaya zorluyor bizleri. Devletin ve medyanın bir "ibret vakası" haline getirmeye çalıştığı Assata, onurlu duruşuyla, 37 yıl[illegible]lan hâlâ bize

KADIN
[illegible]-314-405-2
9 786053 144052
KDV'den muaftır. 40 ₺